

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 04687

YIDISHE HOKHME

L. Murik

Permanent preservation of this book was made possible

by William & Anna Tenenblatt

in honor of

Daniel & Karen Tenenblatt

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

לייבל מוריק
ידישע חכמה

אויף די יארן 1984
אויף די יארן 1984
אויף די יארן 1984
אויף די יארן 1984

דאָס בוך דערשיינט אונטערן פאַטראָנאַט פון
אָרגון יוצאי סאַרני והסביבה בישראל

אַרויסגעגעבן מיט דער מיטהילף פון:
אריה דולצין — יו"ר ההנהלה הציונית והסוכנות היהודית
קרן תל-אביב לספרות ולאמנות ע"ש יהושע רבינוביץ
אליעזר פינעס-פּאַנד פאַר קולטור און ליטעראַטור

לייבל מוריק

יידישע חכמה

זאמלונג פון מעשהלעך, וויצן, אנעקדאטן, גלייכווערטלעך,
שפראך-דערשיינונגען און רעדנסארטן

תל-אביב תשמ"ד 1984

L. MURIK
Yiddishe Hochme

רעדאקטאָר : שמעון קאַנץ
אילוסטראַציעס : פרץ ווינרנאָך

אַלע רעכט געזיכערט
נדפס בישראל תשמ"ד

© 1984
All rights reserved
Printed in Israel

סידור והדפסה : דפוס משה חמיאל . תל-אביב . טל. 330555

נשמה-ליכט

צום אַנדענק פון

מײַן פּאָטער גדליהו בר' שאַלתיאל-אייזיק מוריק ז"ל
מײַן ברודער אביגדור ז"ל

און צום אַנדענק פון די קדושים

מײַן מוטער מעניע בת יעקב ושרה חרפק הי"ד
און מײַנע ברידער שלמה, בן-ציון און שמחה הי"ד,

וואָס זײַנען אומגעבראַכט געוואָרן אין סאַרני (וואַלין, פּוילן)
מיט זײַערע פּרויען און קינדער פון די הענט פון די נאַציס
אין די טעג י"ד-ט"ו אלול תש"ב (27-28 אויגוסט 1942).

די פּאַרשטאַרבענע, ווי אויך די קדושים, זײַנען געווען אײַנגער
וואַרצלט אין ייִדישן הומאַר און אַנגעזאַפט מיט ייִדישן
פּאַלקלאַר.

אין מײַן זאַמלונג ברענג איך פון זײַערע גלײַכווערטלעך און
וויצן, וואָס זיי פלעגן דערציילן און איבערדערציילן.

ח ס י ה ן
מ י ט ל י ב ש א פ ט

פּאַרוואָרט

אין דער דאָזיקער זאַמלונג דערשיינען אַנעקדאָטן און גלייכ-ווערטלעך, ווערטער מיט אַ מיין און מוסר-השכל, ווי אויך באַזונדערע רעדנסאַרטן, אַפּאַריזמען און מעטאַפּאָרן, האַמאַנימען, סינאַנימען און פאַרשיידענע שפּראַכלעכע דערשיינונגען, פּול מיט ייִדישער חכמה פון פאַרשיידענע תקופות און לענדער, אין וועלכע ייִדן האָבן געלעבט און געשאַפּן, און, וואַנדערנדיק איבער דער גאַרער וועלט, האָבן זיי דאָס אַלץ אַריבערגעפירט מיט זיך אומעטום ווהיין זיי זיינען געקומען.

אַזוי זיינען ייִדישער הומאָר און סאַטירע אָנגעקומען אויך קיין ישׂראל צוריק מיט דורות און אויך אין די צייטן פון אונדזער דור.

הומאָר און סאַטירע האָבן ניט פאַרלאָזט די ייִדן אויך אין די שווערסטע צייטן און האָבן ניט אויפגעהערט אויך אין די געטאָס און נאַצישע טויט-לאַגערן. דאָס שפּיגלט זיך אָפּ אין אַלערליי זאַמלונגען, וועלכע בלייבן אַ היסטאָרישער אַנדענק פון ייִדישן גייסט, פון אויפֿ-פּאַסונגען און שטרעבונגען, חלומות און אַספּיראַציעס.

מיט די זעקס מיליאָן גרויזאַם-אומגעבראַכטע איז פאַרשניטן גע-וואָרן די מערהייט ייִדיש-רעדנדיקע, אָבער די איבערגעבליבענע הערן ניט אויף צו בענקען נאָך דעם זאַפּטיקן ייִדישן וואָרט.

די רייכע און אַריגינעלע ייִדישע פּאָלקלאָר-ירושא איז אַ זאַפֿ-טיקע פּלאַנץ מיט טיף אַריינגעגראָבענע וואָרצלען אין האַרטן באַדן און דאַרף ווערן געפּלעגט און קולטיווירט.

עס איז אויך אַנטשטאַנען אַ נײַער דור יונגע ייִדן אין די תּפּו־צות און אין ישׂראל, וואָס זוכן די דאָזיקע וואָרצלען, זיינען דורכגע-נומען מיט טיפּן אינטערעס און דאַרשט צו ייִדיש לשון, צו ייִדישן פּאָלקלאָר, וואָס פאַרמאָגט אַזוי פּיל שאַרפּזין און לעבנס-חכמה.

די אַלע ייִדן, עלטערע און יונגע, דינט די דאָזיקע זאַמלונג פון ייִדישער חכמה, אין וועלכער עס האָט אין אַלע צייטן געלויכטן אַזוי פּיל אייגן ליכט, האָט אָפּן און פאַרבאַרגן באַלויכטן די נשמה פון ייִד און דאָס פנים פון דער אַרומיקער וועלט.

לייבל מוריק

פון נאָענטסטן היימישן קוואַל

פון קוואַל
וואָס געהערט צו אַלע
און צו קיינעם
און אַ טראָפּן פון מינעם.

אין מיין פאָטערס וויינגארטן

ווען משיח וועט קומען

דער אינערן-מיניסטער פון פוילן האָט אַרויסגעגעבן אַ באַפעל צו רייניקן און פאַרשענערן דעם אויסזען פון די גאַסן און הויפן אין די שטעט און שטעט-לעד.

האַבן די יידן זיך אַרויסגעלאָזט און זיך גענומען צום רייניקן און פּוצן. זיי האָבן געפאַרבט די שטאַכעטן פון די פּלויטן, טירן און לאַדנס. אַמערגסטן איז געווען מיטן אַרויסרייסן די גראָזן פון צווישן די ברוק-שטיינער. שטייען אַזוי די יידן איינגעבויגן אין דרייען, צופן און רייסן די גראָזן און שעלטן דעם פּוילישן מיניסטער און ניט נאָר אים.

רופט זיך אָן צו זיי מיין פאָטער: „רייניקט, יידעלעך, רייניקט! ס'איז ניטאָ קיין ברירה, מיר זיינען אין גלות, דער פּריץ וויל ס'זאל זיין ריין. דער-פאַר, ברידערלעך, אַז גאַט וועט אונדז העלפן און ס'וועט קומען משיח און מיר וועלן אַוועקגיין אַלע קיין ארץ-ישׂראל און וועלן האָבן דאָרט אַן אייגענע מדינה מיט אַן אייגענעם מיניסטער און מיט אייגענער פּאַליציי, וועלן מיר קענען זיצן אין טינוף ביזן גאַרגל און קיינער וועט ניט סמיען (וואַגן) אונדז זאָגן אַ וואָרט“.

וואָס האָסטו צו רעדן אַזוי פיל?

איך און מייןע ברידער זיינען דאָן נאָך גאָר יונג געווען און מיר האָבן געשטעלט די ערשטע שריט צו אַ בשותפותדיק לעבן, יעדער איינער מיט זיין אויסדערווילטער.

אַ ווינטערדיקער פּרייטיק-צורנאַכטס אין שטעטל. אַ וויסער גלאַטער שניי-

צודעק אויף די גאַסן, פּלויטן און דעכער.

מיר קומען צוזאַמען מיט אונדזער פאָטער פון שול און פּאַלן אַרײַן אין דער גוט באַהייצטער און וואַרעמער שטוב מיט אַ ברייטן „גוט שבת“ צו דער מאַמען און שוועסטערס, וועלכע וואַרטן שוין אויף אונדזער קומען.

דער פאטער מאכט קידוש און מיר זעצן זיך עסן די שבתדיקע סעודה. מיר ווארטן שוין אומגעדולדיק אויף דעם מזומן-בענטשן און דאן, נאך א קורצן בנימוסדיקן אפזיצן, הייבן מיר אן זיך ארויסשארן פון שטוב, יעדער איינער צו זיין מיידל.

ווען איך בין געקומען צוריק שוין נאך חצות און אָנגעקלאַפט אין טיר, האָט דער פאָטער, אַראָפּגיייענדיק פון בעט, האָלב פאַרשלאָפּן, געעפנט די טיר, אַ קוק געטאָן אויפן וואַנט-זייגער און מיט פיל גוטמוטיקייט אַ פרעג געטאָן: „זאָג מיר, לייבל, וואָס האָסטו צו רעדן מיט דיין מיידל אזוי פיל, פון זיבן אָונט ביז נאָך צוועלף ביי נאַכט? איך מיט דער מאַמען האָבן ניט וואָס צו רעדן מער ווי פינף מינוט.“

ווער ס'זויל שטאַרבן אין ניסן

ס'איז אָנגענומען, אַז ווער ס'שטאַרבט אין ניסן, איז אַ בעל-זכות. דער שטאַט-משוגענער פלעגט אין פורים, ווען יידן האָבן געפראָוועט די פורים-סעודה, גיין צו די פענצטער פון די גבירישע הייזער און אויסרופן: „יידן, ווער ס'זויל שטאַרבן אין חודש ניסן, איז שוין צייט צו ווערן קראַנק.“

קלייבט זיך אַז אַנדער משוגענעם

שמחת-תורה האָט דער זעלבער שטאַט-משוגענער אויסגענוצט דעם גערו-דער אין שול אין דער צייט פון קלייבן אַ גבאי אויפן נייעם יאָר, האָט זיך אַרויפגעכאַפט אויפן בעלעמער, אַ קלאַפ געטאָן אין טיש און אויסגערופן: „יידן, קלייבט זיך אויס אַן אַנדער משוגענעם!“

די פאַר-פסח-וואָך

אַ גאַנץ יאָר האָב איך ביי מיין ווייב אַ נאַמען. אָבער, ווי נאָר ס'קומט אַן די פאַר-פסח-וואָך, האָב איך ניט ביי איר קיין נאַמען, נאָר: וואָס שטייסטו? וואָס זיצסטו? קום אַהער! גיי אַהין! ברענג דאָס! דערלאַנג יענץ!

ערב פסח אין באָד

ווי אזוי דערקענט מען אין באָד, וועלכער ערב יום-טוב עס איז איצט? — אויב דו זעסט אַרום די הינטנס פון די יידן רייפלעך-סימנים, זאָלסטו וויסן, אַז דאָס איז ערב-פסח, ווייל שוין אַ גאַנצע וואָך, אַז זיי זיצן ניט אויף שטולן, נאָר אויף איבערגעקערטע פעסלעך, אַדער דייזשקעס.

א גוטע עצה

אַז דו גייסט אין אַ ווינטער־פרייטיק פון באַד און באַגענגסט דיין שכן גיין אין באַד אַרײַן און ער באַגריסט דײך מיט אַ „גאַט העלף“, זאָלסטו אים ענטפערן מיט אַ „ישקני“; וועט ער דאָך ווערן ברוגז — טאָ דערשרעק זיך ניט, ער וועט זיך איבערבעטן; אָבער אויב דו וועסט אים ענטפערן מיט אַ „גוט יאָר“, וועט ער דײך פאַרוואַרפן מיט שאלות, צי ס'איז דאָ אין באַד גענוג וואַרעם וואַסער, אַ בעזעמל און ווער ס'איז שוין געווען אין באַד — און דערווייל וועסטו זיך צוקילן.

בירגער־פליכט

דעם דריטן מאַי פלעגט פוילן פייערן איר אומאָפּהענגיקייטס יום־טוב; ווער ס'האַט ניט אַרויסגעהאַנגען פאַר זײַן שטוב זייער נאַציאָנאַלע וויס־רויטע פאַן איז באַשטראַפט געוואָרן. אַ טאָג פריער פלעגט אונדזער פאַטער אַ זאָג טאָן צו אונדז: „קינדער, גייט אַרײַן עמעצער פון אײַך אין קאַמער און זוכט אויס זייער רויטע שמאַטע און הענגט עס אויף; זאָל זיי זײַן רויט אין די אויגן“.

וואָס איז קאַליע געוואָרן?

זיצט דער הַלַך (גייער) און דערציילט פון זײַנע מעשיות: „מיט אַ יאָר פּערציק צוריק, אַז איך פלעג אַרויסגיין פון אונדזער שטעטל ראַפּאַלאָווקע, פלעג איך אָנשטאָפּן מײַן לולקע מיט טאַבאַק, און אַז איך בין אָנגעקומען קיין טשאַרטאַריסק, האָט זיך די לולקע נאָך גערויכערט. הײַנט צו טאָג דאַרף איך אָנשטאָפּן די לולקע אין מיטן וועג עטלעכע מאָל. ווייס איך ניט וואָס איז דאָ קאַליע געוואָרן: די לולקע, אָדער מײַנע פיס?“

ווען דרשנט דער רב?

ס'איז געווען אָנגענומען, אַז דער רב פלעגט דרשענען פאַרן עולם דרײַ מאָל אין יאָר: שבת הגדול, שבת תשובה און פאַר פּל־נדרי. פלעגט דער פאַטער פרעגן און אַליין ענטפערן: „פאַר וואָס שבת הגדול? — פּדי קהל זאָל זיך איבערציײַגן, אַז זייער רב איז אַ גוטער „גוי“ און מ'מעג אים פאַרקויפּן דאָס חמץ.“

„פאַר וואָס שבת תשובה? — כדי קהל זאל קומען צום אויספיר, אַז זייער רב טויג גוט אויף פפרות“.

„פאַר וואָס פאַר פל-נדרי? — כדי צו ווירקן שטאַרק אויף קהל און צענעמען גוט די ווייבער“.

וואָס קלערט דער יונגער רב?
וואָס קלערט דער נייער יונגער רב, ווען ער איז מספיד דעם פאַרשטאַר-
בענעם אַלטן רב? — ווען דו וואַלסט ניט געשטאַרבן, וואַלט איך ניט געלעבט.

איַנשפאַרן אייַן לאַוו
צו וואָס עובר זיין אויף צוויי לאַוון פון די עשרת הדברות, סיני אויף דעם
„לא תחמוד“ און סיני אויף דעם „לא תנאף“, אַז מ'קען איַנשפאַרן דעם „לא
תחמוד“, און אַנהייבן גלייך פון דעם „לא תנאף“.

קאַרטן האַבן פּייַנט
קאַרטן האַבן פּייַנט אַ טישטעך און אַ ווייב וואָס מישט זיך.

גלעזערנע קאַרטן
אַ משיח וועט קומען, וועלן די קאַרטן זיין גלעזערנע.

פון מיין מאַמעס אוצר

מעשהלער און גלייכווערטלער

וואָס איז דער אונטערשייד ?

וועגן דער גזירה אַרויסצוטרייבן די יידן פון די דערפער אין צאָרישן
רוסלאַנד איז אומגעגאַנגען אַן אַנעקדאָט :

וואָס איז דער אונטערשייד פון אַ קו און אַ ייד ?

דער ענטפער : אַ קו טרייבט מען אַרויס אין פעלד אַרײַן (צום פיטערן —
„פאַשע“) און דערנאָך, ווען זי קומט צוריק פון פעלד, מעלקט מען זי. דאָקעגן
אַ ייד, פריער מעלקט מען אים און נאָך דעם טרייבט מען אים אַרויס.

די „אויפגעקלערטע“

די מאַמע איז געווען זייער אַ גלויביקע און פלעגט זיך באַציען מיט ביטול
צום יונגן דור, וועלכער פלעגט דעמאָנסטרירן זײַן אַטעיזם ; זי פלעגט זיי
רופן די „אויפגעקלערטע“, די „אַריסטאָטלעסן“ ; די סאַציאַליסטן פלעגט זי
באַשענקען מיטן טיטול די „וועלט־פאַרזאָרגער“.

חוזק מאַכנדיק פון זיי האָט די מאַמע דערציילט, אַז אַ מיידל האָט מודיע
געווען איר חברטע וועגן טויט פון איר מוטער בזו הלשון : „פון מיין מאַמען
איז אַרויס די עלעקטרע“.

דער פערמאַנענטער קאַמף

די מאַמע האָט געפירט אַ פערמאַנענטן קאַמף, פדי צו פאַרהיטן אירע
קינדער פון דער אַפיקורסות־מגיפה און ווי לאַנג מיר זײַנען געווען אין איר
רשות פלעגט זי מקפיד זײַן, אַז כאַטש שבת זאָלן מיר גיין אין שול אַרײַן
דאַווענען.

אַבער ביז מיר פלעגן זיך אויסקלייבן גיין, פלעגט די מוטער שרייען צו

אונדז: „אפיקורסים, רירט זיך שוין, איר וועט דאך שוין קומען צום אויס-
שפייען.“*

נאָווע אמונה

איין מאל, הערנדיק מיין מוטער דערציילן וועגן טויט פון אונדזערן אַ
באקאנטן, האָב איך געפרעגט: „פון וואָס איז ער געשטאָרבן?“ האָט די מוטער
געענטפערט: „ער האָט אָפגעלעבט וויפל ס'איז אים געווען באַשערט, אָנגע
שריבן פון הימל, און איצט, אַז ס'זיינען אים אויסגעאַנגען די יאָרן, איז ער
געשטאָרבן.“

עם־האַרץ ווי טיטוס הרשע

„ער איז אַן עם־האַרץ ווי טיטוס הרשע“ — פלעגט זאָגן די מוטער אויף
עמעצן. איך פלעג רעאַגירן: „מאַמע, טיטוס איז געווען טאַקע אַ רשע, ווייל
ער האָט חרוב געמאַכט אונדזער בית־המקדש, אָבער קיין עם־האַרץ איז ער
ניט געווען.“

איך האָב דער מאַמען ניט איבערצייגט; זי האָט זיך געהאַלטן ביי אירס:
„נאָר אַן עם־האַרץ קען זײַן אַזאַ רשע.“

פון דער מוטערס גלייכווערטלעך

„אַז גאַט העלפט איז אַזאַ יאָר אויף מיר; ביז ער העלפט — אַזאַ יאָר אויף
אונדזערע שונאים.“

אַז עמעצער פון די קינדער פלעגט זיך צולייגן אויף אַ דרימל פאַרן גיין
שלאָפן, פלעגט די מוטער זאָגן: „דו שלאָפסט שוין אויף קאַטאַוועס, דו דאַוונסט
שוין פון פאַרנט?“

„גאַט איז גערעכט און זײַן משפט איז גערעכט.“

„גאַט איז מיטן עלנטן.“

„גאַט, שרעק מיך, אָבער שטראַף מיך ניט.“

„גאַרניט איז גוט צולייגן צו די אויגן.“

* די לעצטע תפילה פון „שחרית“ איז „עלינו לשבח“. אין אַט דער תפילה
שפּײַט מען אויס, ווען מ'קומט צו די ווערטער „ככל המונס“.

„וואָס העלפט מיר דאָס רייניקן דעם קוימען פון מיין הויז, אָז מיין שכן
רייניקט ניט דעם קוימען פון זיין הויז“.

„וויי איז דעם גערעכטן“.

ווען עמעצער פון די קינדער האָט געגעסן אָן אַפעטיט, פלעגט די מוטער
זאָגן: „דו עסט און דו עסט און ס'וואַקסט אין דיין טעלער“.

„זאָל מיך גאָט אָפהיטן פון אַ גוטן דאַקטער און פון אַ גוטן אַדוואַקאַט.“

„עלטערן לערנען זייערע קינדער רעדן; אָז די קינדער וואַקסן אויס, לערנען

זיי די עלטערן שווייגן“.

פון מיין ברודער אביגדורס חכמות

וויגדער — וויגדערל

אביגדור פלעגט דערציילן: „אז דער טאטע, אדער די מאמע, אדער עמע צער פון די עלטערע קינדער פלעגט זיך ווענדן צו מיר פשוט: „וויגדער“, האב איך געוויסט, אז דאס איז א נארמאלע ווענדונג. אבער, אז מ'פלעגט א זאג טאן: „וויגדערל“ — האב איך שוין געוויסט, אז מ'וויל איך זאל עפעס טאן: אריינ-טראגן פון הויף און עמער וואסער, אריינברענגען האלץ און איינהייצן אין אויוון, אריינכאפן זיך אין קראם קויפן עפעס אין שטוב אריין, ארויסטראגן פאר דער קו דעם צעבער מיטן עסן אאזר“.

די לינקע זייט איז מינע

ווען די מוטער פלעגט גיין מיט אונדו, די עלטערע זין, אויסקלייבן שטאף אויף אַנצוגן, איז נאָכגעלאָפּן נאָך אונדו אויך אביגדור, דאָס יינגערע ברודערל, און ווען מיר האָבן באַטראַכט דעם שטאָף, פלעגט ער באַטראַכטן די לינקע זייט פונעם שטאָף.

אז דער קרעמער האָט אים געפרעגט פאַר וואָס אינטערעסירט ער זיך מיט דער לינקער זייט פון שטאָף, האָט ער געענטפערט: „די לינקע זייט איז מינע, ווען מ'וועט איבערנייען די אַנצוגן פאַר מיר“.

אַריינלאָזן און אַרויסלאָזן איז אַלץ איינס

אביגדור האָט זיך איבערגענייט אַ רעקל ביי סאַכער־וועלפלען (יששכר־וועלפל) דעם שניידער.

באַראַט זיך סאַכער־וועלפל מיט זײַן זון דוידל בײַם מעסטן און פאַסן: „אַי, דוידל, אַריינלאָזן און אַרויסלאָזן איז אַלץ איינס?“ מיטשט זיך אַריין אין זײַנע רײד אביגדור: „יא, בײַ אַ פאַרטאַטש איז אַריינ־לאָזן און אַרויסלאָזן איינס און דאָס זעלבע“.

א טשעמאָדאָן בלייבט אַ טשעמאָדאָן

שטייט אביגדור צווישן חברה-לצים, וועלכע דערציילן וועגן אַ בחור, ניט קיין איבעריקן חכם, וואָס איז אַוועקגעפאַרן קיין אויסלאַנד שטודירן און צוריק-געקומען מיט אַ דאָקטאָר-דיפּלאָם און, אַגב, אויסגעפאַרן אַ וועלט. רופט זיך אַן אביגדור :

„מאַלע וואָס, אַ טשעמאָדאָן פאַרט אויס אַ גאַנצע וועלט און בלייבט אַ טשעמאָדאָן.“

א-א-א-וויגדער

האַט געטענהט אביגדור : „אַלע יידן פון שטעטל רופן מיך פאַרקירצט : וויגדער, נאָר מיינער אַ חבר, אַ פיקאַטש, פלעגט מיך רופן מיטן פולן נאָמען : א-א-א-וויגדער.“

לי-לך

אביגדור צו מיר : „נאָך וואָס פירסטו גענויע חשובונות פון דיניע הכנסות און הוצאות ? איך האָב אַ קליין בלאַקנאַטיקל פון צוויי בלעטלעך, אויף איינעם איז אַנגעשריבן לי און אויפן צווייטן — לך. אַז דער לי איז גרעסער פונעם לך, איז וויל צו מיר, אָבער, אַז דער לאַך איז גרעסער פונעם לי — איז אַך און וויי צו מיר.“

מה-יפית

האַט דערציילט אביגדור :

דער רב פון אַ שטעטל אין גאַליציע האָט דעם 3טן מאַי, אין דעם אומאַפֿ-הענגיקייטס יום-טוב פון פּוילן, געהאַלטן אַ דרשה אין שול פאַר די יידן אין אַנוועזנהייט פון פאַרשטייער פון דער פּוילישער מאַכט.

אַנגעהויבן האָט ער זיין דרשה מיט דער רעטאָרישער פּראָגע „פאַר וואָס עפעס דער דריטער מאַי און ניט קיין אַנדערער מאַי ?“ און זיין ענטפער אויף אַט דער פּראָגע האָט זיך פאַרצויגן אויף אַ שיינער שעה מיט אַ סמיטשעק דערצו.

דעם ענטפער האָט דער רב אַנגעהויבן פון יציאת-מצרים און קריעת ים-סוף ביז ער איז דערגאַנגען צום באַווייז, אַז דער טאַג דריטער מאַי איז אַנגע-

צייכנט געוואָרן דורך דער השגחה עליונה און דערפאַר דאַרפן מיר ייִדן פֿינערן אַט דעם יום-טובּ.

דער מלמד און זײַן ציג

האַט דערצײלט אביגדור אין נאָמען פון דעם שטאַט-מלמד :
"איך האָב פאַרמאַגט אַן איין-און-אַיינציקע ציג, וואָס פלעגט געבן מילך, מ'שטיינט געזאַגט, וויפל אַ ציג קען געבן.
אַבער, אַז ס'איז אויסגעבראַכן אַ מגיפה אויף רינדער, פּגרט מיר אַוועק מײַן ציג ווי אַ פּולקאַמע בהמה גסה (א קו)".

דער טראַמוווי-קאַנדוקטאָר

אַ טראַמוווי-קאַנדוקטאָר, שוין אַ פענסיאָנער, זעצט זיך שרײַבן אַ בריוו, בעט ער זײַן אייניקל, אַז ער זאָל אים שאַקלען דעם טיש.

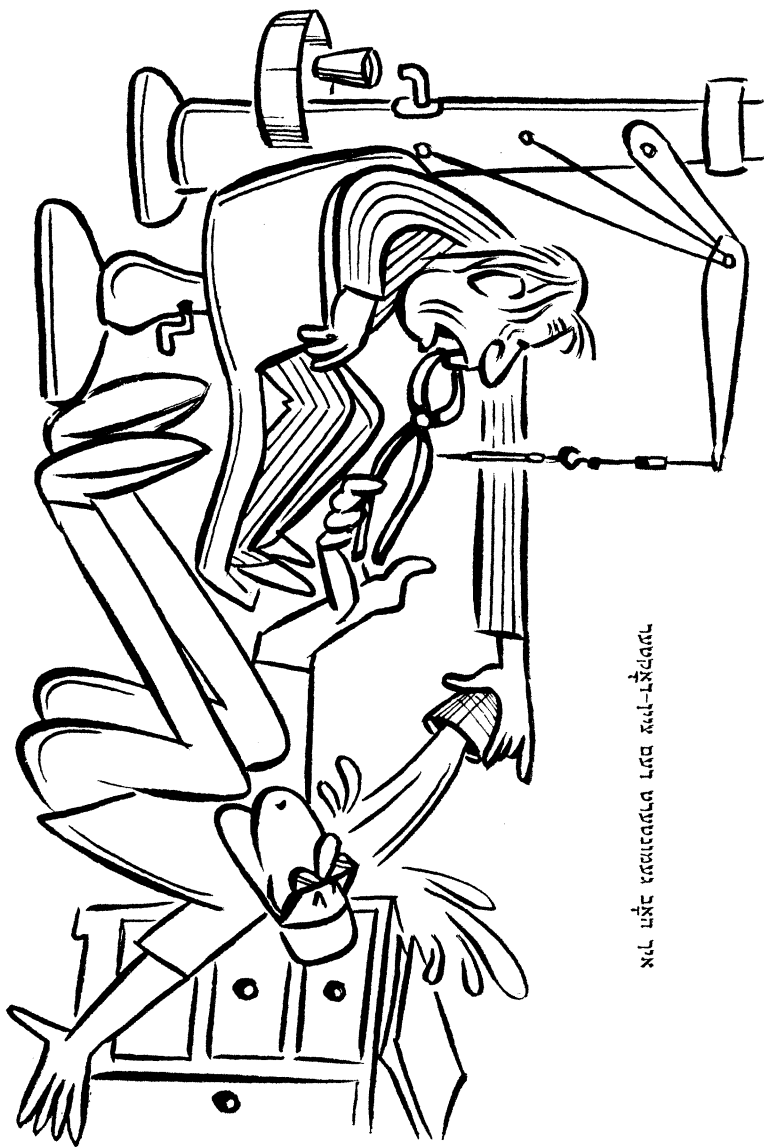
איך האָב געמונטערט דעם צײַן-דאַקטער

אביגדורס אַ פאַסירונג :

"איך בין געזעסן אין וואַרטע-צימער און געוואַרט אויף מײַן רײ. בײַם צײַן-דאַקטער אויפן שטול איז געזעסן אַ פּאַציענט און דער צײַן-דאַקטער האָט געמאַכט אַלע הכנות צום אַרויסרײַסן דעם פּאַציענט אַ צאָן ; ער האָט אויך ניט פאַרגעסן צוגרייטן וואַסער אויפן פּאַל, אויב דער פּאַציענט וועט חלשן.
דער צײַן-דאַקטער האָט אַרויסגעריסן דעם צאָן און געמאַכט אַ חלש, און איך מיטן פּאַציענט האָבן באַגאַסן מיט וואַסער דעם געחלשטן צײַן-דאַקטער".

זאַרג פאַר אַ נײַעם עולה

אַנקומענדיק אין ישראָל האָט אביגדור באַגעגנט זײַנעם אַ יוגנט-חבר, וואָס איז שוין פון לאַנג אין לאַנד.
שטייען זיי אין גאַס און שמועסן, און בשעת מעשה פאַרריכט דער חבר אביגדורן דעם אויסבינדער.
רופט זיך אַן אביגדור צום חבר : "מיט דעם מיינסטו מקיים צו זײַן די מיצווה פון זאַרג פאַר אַ נײַעם עולה?"

איר האָב נעמונווערטי רעם איין-דאָקטער

אין אויטאָבוס

האַט זיך באַקלאַגט אַביגדור : „אין אויטאָבוס איז אַזאַ ענגשאַפּט, אַז מ'קען ניט אויפהייבן אַ האַנט אויף אויסרעדן אַ וואָרט“.

ער האָט געשטעלט דעם קלאַס אויף די פיס אביגדור האָט מיר איין מאָל איבערגעגעבן אַ גרוס פון אונדזער לערער נאָך פון די קינדער־יאָרן אין שטעטל.

דער לערער איז געווען באַוווּסט נאָך פון יענע יאָרן אַלס אַ בטלן. אויף מיין פראַגע, ווי אַזוי ער גיט זיך אַן עצה מיט די ישראל־קינדער, האָט אביגדור געענטפערט :

— ער האָט געשטעלט דעם קלאַס אויף די פיס.

— אַזוי ?

— נו, יא, זיי זיצן ניט בײַ אים, זיי שטייען !

אַרײַנקוקן אין ווערטערבוך

אביגדור פּרעגט בײַ מיר אַ באַדײַט פון אַ וואָרט אין עברית. איך דער־קלער אים און גיב צו, אַז ער קען אַרײַנקוקן אין אַ ווערטערבוך און פאַרשפּאַרן פּרעגן. ענטפערט אביגדור :

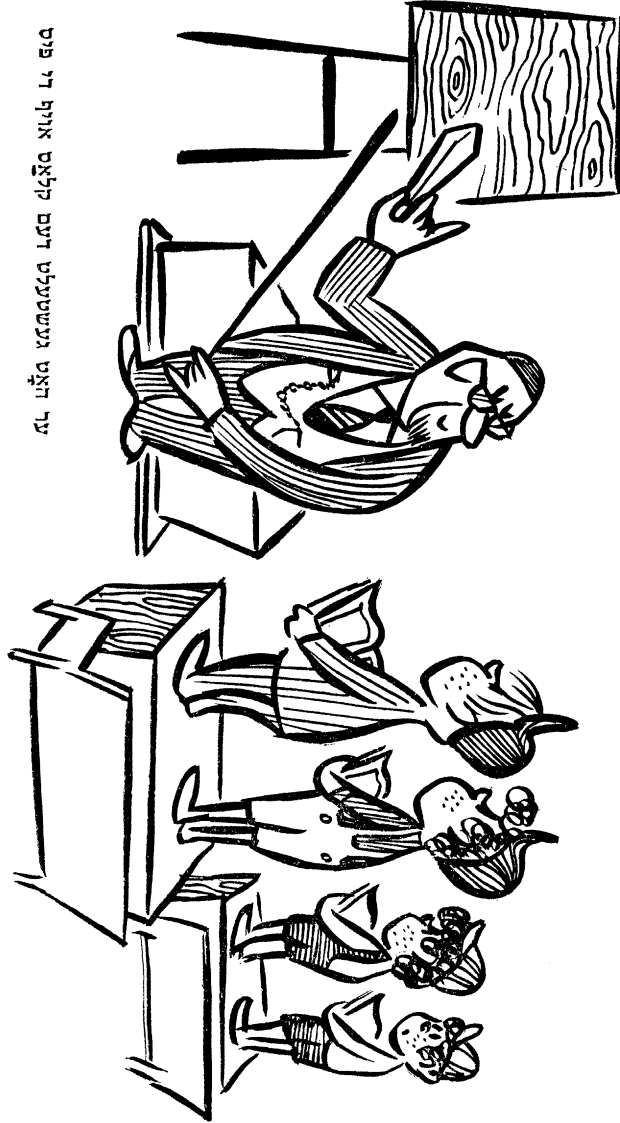
— אַזוי נידעריק בין איך נאָך ניט געפאַלן.

אַ פּראַגמענט פון אונדזער משפּחה־לעבן

מיר זיצן שבעה נאָך אונדזער פאַרשטאַרבּענעם פּאַטער זײַל. ס'קומען קרובים און פּרײַנד מנחם־אַבל זײַן, צווישן זיי אויך אביגדורס חברים. אביגדור דער־צײלט זײַנע חברים פון אונדזער פּאַטערס וויצן און גלײַכווערטלעך און די חברים לאַכן אויף אַ קול.

אונדזער מוטער מאַכט אויפּמערקזאַם, אַז איצט איז ניט די פּאַסיקע צײַט צום וויצלען זיך און צום לאַכן.

אביגדור ענטפערט דער מוטער, אַז דווקא אויף אַזאַ אופן שעצט ער דעם אַנדעק פון טאַטן, איבערדערצײלנדיק פון זײַנע חכמות, וואָס האָבן געשפּרודלט ווי אַ קוואַל.

ער האָט צעשטעלט דעם קלאַס אױף די פּיס

פּוֹן פּאַלקם קוואַל

אַנעקדאָטן און ווייַזן
האַבן ניט קיין באַלעבאַס —
ווער עס כאַפט זיי,
יענעמס זיינען זיי.

שלוס-עליכמדיק

לאַכן איז געזונט,
דאָקטוירים הייסן לאַכן.

יינגער אָדער עלטער

איז געקומען אַ ייד כאַפּן אַן עצה, ווי אַזוי ער זאָל פאַרשרייבן אין מעטריקע זײַן נאָר וואָס געבוירענעם זון: יינגער, אָדער עלטער.
— וועל איך אים פאַרשרייבן יינגער, איז דאָס גוט פאַר אַ שידוך, אָבער שלעכט פאַרן פּריזיוו (מיליטער־דינסט). זאָל איך אים פאַרשרייבן עלטער — איז דאָס גוט פאַרן פּריזיוו, אָבער שלעכט פאַר אַ שידוך.
— טאָ, פאַרשרייב אים די ריכטיקע יאָרן.
— זעט איר, אויף דעם שכל בין איך גאַרניט געפאַלן.

טײַטשן און ווערטלעך

אגיל ואשמח — צוגעשניטן און אויפגענייט.
אַנקת מסלדיך — קוש מיר אין...
בקולות וברקים — ער איז אָנגעפאַלן מיט קללות און חרמות.
ברחל בתך הקטנה — ה„נאַקעטע“.
געלט איז בלאַטע — גיב מיר געלט, נאָ דיר בלאַטע.
הבל הבלים, הכל הבל = הבל — בלאַטע, הבלים — שבבלאַטע, הכל הבל — אַלץ איז בלאַטע.
הכצקתה? — וואָס מאַכסטו אַזאַ געפילדער?
השומר אחי אנוכי? — איך ווייס דען וווּ דאָס איז?
והילד איננו — שטעל פּיס!
ויהי ערב, ויהי בוקר — און ס'איז אַדורך אַ שײַן שטיקל צײַט.

ויסעו, ויחנו — א צי מיט די לייצעס און געפאָרן זאָל זײַן.
וישמן ישורון — ער האָט זיך צעבריקעוועט.
פלחוך השור — ווי גאָר ס׳האָט אָנגעהויבן טאָגן.
כל עצמותי תאמרנה — אַלע ביינער טוען מיר וויי.
לעולם תקח = לעולם — נעם, תקח — בעט גאָך.
מי ומי ההולכים? — ווער זײַנען זיי און וואָס ווילן זיי?
מי שמך? — וואָס מאַכסטו אַזאַ אָנשטעל?
עוד היום גדול — דער טאָג שטייט ניט.
„עמד“ — שער און אײַזן.
קוצעניו־מוצעניו — אַ געזונט דיר אין קעפעלע, אַ קרענק דיר אין הערצעלע.
קלאַג אים אָן צום „ונתנה תוקף“.
שמע — איז הער, שמעני — הער מיך צו, און ישמעאל איז שוין גאָר אַ טאָטער.

דזשיגאניש

אַ טאַג, וואָס מ'לאַכט ניט —
איז אַ פאַרלוירענער טאַג.

מאַסטיק

דזשיגאַן זעט אַ מיידל קניען מאַסטיק. זאָגט ער צו איר: „פּרילין, איז דאָס געשמאַק — שלינגט עס אַראָפּ, איז דאָס ניט געשמאַק — שפּייט עס אויס!“

די נייע אַרכיטעקטור

פון דער נייער אַרכיטעקטור איז ניט אויסצוהאַלטן: די קאַטעטשן! ביי איר גיי אַרויף די טרעפלעך, פאַרגעס איר נאָך וואָס איר בין געגאַנגען.

אַרכיטעקטור און מאַראַל

אַ פרוי אין די עלטערע יאָרן טענהט: צוריק מיט יאָרן איז די אַרכיטעקטור געשטאַנען אויף אַ העכערן ניוואָ, ווי היינט צו טאָג. למשל, דער געבוי פון די טרעפּ: אַמאָל פלעג איר אַרויפגיין אויפן פערטן שטאַק טשיק־טשאַק. היינט מוז איר זיך אַפרוען עטלעכע מאָל.

דאַקעגן די מאַראַל פון דער היינטיקער יוגנט שטייט שוין פיל העכער: אַמאָל פלעגן יונגע לייט מיך ניט אַדורכלאָזן די גאַס, און היינט פאַרטשעפעט מיך קיינער ניט.

אַט דאָס הייסט געלעבט!

דזשיגאַן דערציילט זינע אַינדרוקן פון זיין באַזוך אויף דעם קבר פון באַראָן ראַטשילד אין זכרון־יעקב, וועגן דער פּראַכט און שיינקייט, וואָס ער האָט דאָרט געזען און פאַרענדיקט: „אַט דאָס הייסט געלעבט!“

צוליב וואָס האָבן מיר זיך נאַכגעיאָגט ?

זיצן צוויי זקנים און פאַרביי זיי גייען אַדורך מיידלעך. זאָגט איין זקן צום אַנדערן :

— געדענקסט, ווי מיר האָבן זיך אַמאָל נאַכגעיאָגט נאָך די מיידלעך ?
— יא, איך געדענק. אָבער איך געדענק ניט צוליב וואָס האָבן מיר זיך נאָך זיי אַזוי נאַכגעיאָגט.

ווערטלעך

אַן אַנדערש מאָל איז אַפילו גאַנץ געזונט צו זײַן אַ ביסל קראַנק.
דער רבונג-של-עולם האָט ניט קיין דרך-ארץ פאַר געלט; אַ סימן — זע וועמען ער גיט עס.

ווען האָבן זיך געשאַפן פאַרטייען בײַ יידן ? — ווען גאָט האָט געזאָגט: איר זאָלט זיך מערן און פרוכפערן.

יידן פירט מען תמיד פאַר דער נאָז: ס'זאָל נאָר זײַן אַזוי פיל נעז — קיין פירער וועלן ניט פעלן.

צווישן יידן ווערט מען ניט פאַרפאַלן.

ישראל-ווערטלעך

אין ישראל זײַנען נאַרישקייטן גאַרניט ביליק; מיר צאָלן פאַר זיי זייער טײַער.
די ישראלים האָבן תמיד ווייניקער ווי זיי דאַרפן, ווייל זיי ווילט זיך מער, ווי זיי פאַרדינען.

די ישראל-רעגירונג איז די ערלעכסטע אין דער וועלט: אַלע רעגירונגען זאָגן צו, אַז ס'זעט ווערן בעסער און האַלטן ניט וואָרט; אונדזער רעגירונג זאָגט צו, אַז ס'זעט ווערן ערגער און האַלט וואָרט.

דער ישראליקער פינאַנס-מיניסטער האָט תמיד בייע חלומות: ס'חלומט זיך אים יעדע נאַכט, אַז דאָס געלט, וואָס ער פטרט, איז זײַנס.

וואָס הערט זיך אין ישראל ? — נאַרמאַל, מלחמה.

וואָס קען מען מאַכן אין ישראל אָן געלט ? — חובות.

וויזט מיר נאָך איין לאַגד, נאָך איין פאַלק אין דער גאַנצער וועלט, וווּ ס'זאָלן זײַן אַזוי פיל צרות און מ'זאָל קענען אַזוי לאַכן.

מ'לייגט פאַר ישראל אַזאַ שלום מיט די אַראַבער, אַז מיר מוזן ענטפערן: חס ושלום !

קאלומבוס איז געווען דער ערשטער אמעריקאנער ציוניסט ; ווען ער אנטדעקט
ניט אמעריקע, פון וועמען וואלטן מיר באקומען אזא הילף ?

סאוועטן-ווערטלעך

גאט זאל געבן געזונט, קיין יארן (צום זיצן) וועלן ניט פעלן.
די באפעלקערונג אין ראטן-פארבאנד איז אינגעטיילט אין דריי קאטעגאריעס :
וואס זיינען געזעסן, וואס זיצן און וואס וועלן זיצן.
ווען ס'איז נאך געווען א ישראלדיקער קאנסולאט אין מאסקווע, האט דארט
אנגעקלאפט א ייד אין טיר. דער קאנסול האט אים געפרעגט :

— וואס קלאפט איר ?

— איך וויל אריין.

— וואס ווילט איר ?

— איך וויל ארויס.

ס'איז אזוי גוט, אז ערגער קען שוין ניט זיין.

פאר רעדן אפן ווערט מען גלייך פארמאכט.

ראטן-פארבאנד איז געגליכן צו א טראמוויי : א טייל מענטשן שטייען, א
צווייטע טייל זיצן, און די איבעריקע טרייסלען זיך.

אַ ייִדישע מאַמע

צוויי ברכות און איין קללה

אַ קינד האָט אַ ניש געטאַן. די מוטער האָט גלייך באַגלייט אַ ברכה: „צו געזונט“. נאָך אַ ניש און ווידער אַ ברכה: „צו לאַנגע יאָר“. נאָך אַ ניש, און די מוטער: „האַ, אויסגעריסן זאָלסטו ווערן, דו האָסט זיך שוין ווידער פאַרקילט!“

עדיפוס־שמעדיפוס

אַ מוטער איז געגאַנגען מיט איר זון צום דאָקטער. נאָך אַ לאַנגן שמועס מיט דער פרוי און מיט איר זון ווענדט זיך דער דאָקטער צו דער פרוי און זאָגט, אַז דאָ האַנדלט זיך אין אַן עדיפוס־קאַמפלעקס.
רופט זיך אַן די פרוי: „עדיפוס־שמעדיפוס, אָבער דער מאַמע האָט ער ליב?“

מסתמא קען זי

אַ ייִדישע מאַמע האָט געוואָלט, אַז איר אונטערגעוואַקסענע טאָכטער זאָל זיך לערנען שפּילן.
איז די מאַמע אַוועק מיט איר צום מוזיק־לערער פון שטעטל און פאַרלויבט איר טאָכטערס פעיקייטן. פרעגט איר דער לערער, צי די טאָכטער שפּילט שוין אויף אַ וואַסער עס איז אינסטרומענט, למשל, קלאַוויר.
פרעגט די מוטער וואָס איז דאָס פאַר אַ פּלי. דערקלערט איר דער לערער דעם אויסזען פון אַ קלאַוויר. ענטפּערט די מוטער: „זי האָט נאָך נישט געפרוּווט, נאָר מסתמא קען זי.“

מאָטער נישט דאָס קינד!

אין שטעטל פלעגט דאָס דינסט־מיידל נעכטיקן ביי אירע אַרבעטס־געבער.

האַט זיך צוגעשאַרט צו איר בײַ נאַכט דער יונגער בחור, אָבער זי האָט זיך
געאַמפּערט מיט אים.

פון דעם רעש האָט זיך אויפגעכאַפט פון שלאָף דעם בחורס מוטער און
געשריגן צום דינסט־מיידל: „מאַטער ניט דאָס קינד, גיב אים!“

זיידע-באָבע און אייניקלעך

דערצייען — אָפּקויפּן

אמאל פלעגן זיידע-באָבע דערצייען זייערע אייניקלעך, היינט — קויפט מען זיי אָפּ.

די באָבע און די פּילן

אַן אַלטע פּרוי פּלעגט קויפּן אין אָפּטייק אַלע יאָרן פּילן קעגן קאַפּ-ווייטיק. איין מאל איז זי אַרײַן אין אָפּטייק און געבעטן פּילן קעגן שוואַנגערשאַפט. דער אָפּטייקער: „באָבע, איר?“ ענטפּערט די באָבע: „גיט מיר די פּילן, דאָס איז פאַר מיין אייניקל, וועל איך פאַרשפּאַרן קויפּן פּילן קעגן קאַפּ-ווייטיק.“

ווי אַזוי בין איך געבוירן געוואָרן?

שפּאַצירט אַ באָבע מיט אירע צוויי קליינע אייניקלעך. די אייניקלעך קוקן זיך אַדורך שטיפּעריש און דאָס מיידעלע גיט אַ פּרעג:
— באָבע, ווי אַזוי בין איך געבוירן געוואָרן?
— אַ פּויגל האָט דיך געבראַכט אויף זײַנע פּליגלען.
ווענדט זיך דאָס מיידעלע צו איר ברודערל:
— אויפקלערן דער באָבע די ווירקלעכקייט?
ענטפּערט דאָס יונגעלע:
— ניט פּדאי, זאָל זי שוין אָפּלעבן אַזוי מיט אירע נאַרישע מעשיות.

אויסציען די פּיס

אַ זיידע רוט זיך אָפּ בײַ זײַן שנוּר אין שטוב און ליגט מיט די פּיס אײַנגעבוּיגן אונטער זיך.
זײַן אייניקל זיצט נעבן אים און שטרענגט זיך אָן אויסציען אים די פּיס.

- וואָס מאַטערסטו זיך אַזוי מיט מײַנע פּיס, וואָס ווילסטו פון זיי? —
פּרעגט דער זיידע דעם אייניקל.
— די מאַמע האָט געזאָגט, אַז ווען דער זיידע וועט אויסציען מיט די פּיס,
וועלן מיר רייך ווערן — ענטפערט דאָס אייניקל.

נחת פון קינדער

קליינע קינדער — קליינע צרות
גרויסע קינדער — גרויסע צרות

די צוואה

א פאטער אויפן טויטן בעט זאגט אן זיינע קינדער ווער ס'קומט אים
געלט. פרעגט איינער פון די זין:
— טאטע, וועמען קומסטו געלט?
— דאס זאלן יענע אַנזאָגן זייערע קינדער — ענטפערט דער פאטער.

דער „קדיש“

— נו, זונעניו, ווי אזוי וועסטו זאָגן נאָך מיר קדיש? — פרעגט אַ מוטער
איר בן-יחידל.
— וועסט שוין זען — ענטפערט ער.

די יאָרן פון דער מוטער און טאָכטער

אַ פרוי האָט אַריינגעפירט דאָס זיבעצן-יאָריקע טעכטערל אין איר געזעל-
שאַפט. אין שמועס האָט מען צווישן אַנדערן אַ פרעג געטאָן, ווי אַלט ס'איז די
שיינע פרייליך. די מוטער האָט געענטפערט: זיבעצן יאָר, און אויף זיך: אַכט
און דרייסיק.
אין אַ יאָר אַרום: די טאָכטער — אַכצן, און די מוטער — זיבן און דרייסיק.
נאָך אַ יאָר: נייַנצן און זעקס און דרייסיק.
דאָ האָט די טאָכטער זיך אַנגערופן: „מאַמע, פאַרגעס ניט, אַז צווישן
אונדזערע ביידנס עלטער מוז בלייבן אַן אונטערשייד כאַטש פון נייַן חדשים“.

זייער ירושה

מינער אַ ידיד דערציילט, אַז ער האָט געמאַכט אַ גרויסע נסיעה איבער

דער וועלט. רופט זיך אן איינער פון די צוהערער: „אזא נסיעה דארף אפאקסטן א מענגע מיט געלט“.

ענטפערט מיין ידיד: „איך האב גוטע קינדער“.

„אזוי“, זאגט דער נייגעריקער, „אייערע קינדער האבן סובסידירט די נסיעה?“

„ניין“, זאגט מיין ידיד, „מינע קינדער האבן ניט פראטעסטירט, וואס איך גיב אויס געלט פון זייער ירושה“.

דער „צוויי-און-צוואנציק“

א מוטער צו איר זון דעם קארטנשפילער:

— מיין זון, דער „איין-און-צוואנציק“ וואלגערט דיך פון די פיס!

— ניין, מאמע — ענטפערט דער זון — דער „צוויי-און-צוואנציק“.

וואס שפרינגסטו, וואס לויפטו?

א מוטער צו איר מיידעלע: „וואס שפרינגסטו, וואס לויפטו, וואס טאנצסטו?

די באבע שרה שפרינגט? די מומע לאה לויפט? די מומע שפרינגט טאנצט?“

ווי יענער נאר

— קום, לייזערקע, איך וועל דיר אפואשן דעם האלדו, ס'דארף קומען די

מומע לאה.

— יא, דו וועסט מיר אפואשן דעם האלדו, די מומע לאה וועט ניט קומען,

און איך וועל זיך ארומדרייען ווי יענער נאר מיט אן אפגעוואשענעם האלדו.

שלוש סעודות

א מוטער לייגט פאר איר יינגעלע עסן:

— דו ווילסט אן איי?

— ניין!

— דו ווילסט א שטיקל עוף?

— ניין!

— טא, וואס זשע דען ווילסטו עסן?

— איך וויל שלוש-סעודות!

נחת פון קינדער

— דו ווייסט, זײַן טאָכטער האָט זיך שוין ווידער געגט און גייט חתונה האָבן צום דריטן מאל.
— אוואָ, פון איין טאָכטער אַזוי פיל נחת!

אינ, האָט ער אַ פיסעלע

אַמאָל פלעגט אַ ייד זיך באַרימען מיט זײַן זונדל: „אינ, האָט ער אַ קעפעלע!“ היינטיקע צײַטן זאָגט דער פאָטער אויף זײַן זונדל: „אינ, האָט ער אַ פיסעלע!“

זי איז נאָך אַ יונג קינד

— משה-לייבס שנור האָט געבוירן פינף חדשים נאָך דער חתונה.
— וואָס ווילסטו? זי איז נאָך אַ יונג קינד און האָט ניט געוואָסט, אַז מ'דאַרף טראָגן נײַן חדשים. מיטן צווייטן קינד וועט זי שוין וויסן...

נאָר פאַר דערוואַקסענע

אַ מוטער איז געקומען מיט איר זעכצן-יאָריקער טאָכטער צום דאָקטער. נאָך דער אונטערזוכונג זאָגט דער דאָקטער, אַז דאָס מיידל שוואַנגערט. די מוטער מיט דער טאָכטער ברעכן אויס אין אַ געוויין.
דער דאָקטער בעט דאָס מיידל צו דערציילן, ווי אַזוי דאָס איז געשען. דערציילט דאָס מיידל, אַז טאַטע-מאַמע זײַנען אַוועק אין קינאָ, און זי איז געבליבן מיט משהלען אַליין און אַזוי איז דאָס געשען.
דער דאָקטער:

— פאַר וואָס ביסטו ניט מיטגעגאַנגען מיט די עלטערן אין קינאָ אַרײַן?
ענטפערט דאָס מיידל:
— דער פילם איז געווען נאָר פאַר דערוואַקסענע.

אַפילו קיין העמד ניט

— זאָג מיר שוין — שרײַט אַ מוטער צו איר טאָכטער — וואָס איז געווען צווישן דיר מיט דיין בערעלען?
— גאַרניט, מאַמע, אַפילו קיין העמד ניט.

אמא האט אים געגעבן

די באַבע שרה און די נשמה-ליכט

די באַבע שרה פלעגט אין די עשרת ימי תשובה צוגרייטן אויף יום-כיפור
נשמה-ליכט פון וואַקס.

הייבט אָן די באַבע מאַכן הכנות. אַלעמערשטנס טרייבט זי אַרויס פון שטוב
מאַטלעך, איר זון דעם אַפיקורס, זי זאָל ניט זען און ניט הערן זײַן חזק־מאַכן.
נאָך דעם הייבט אָן איר „פאַבריק“ אַרבעטן.

שטייט אַזוי די באַבע פאַרן אויסגעוואַלגערטן בלעטל וואַקס, לייגט אַרײַן
אַ קנייטל נאָך אַ קנייטל און באַגלייט יעדעס קנייטל מיט אַ „זאָג“: אַ קנייטל
פאַר דער נשמה פון איר זיידן, אַ קנייטל פאַר דער נשמה פון איר באַבען, און
די רשימה איז אַ גאָר לאַנגע.

כאַפט זיך צו מאַטל הינטערן פענצטער און שרייט אַרײַן: „מאַמע, פאַרגעס
ניט אַ קנייטל פאַר דער נשמה פון אונדזער קאַטשקע, וואָס איז נעכטן געפּגרט“.

ווען די שטילקייט שטערט

צו מאַרגנס, נאָך דעם ווי דאָס מיידל איז געזעסן אין סאַלאַן מיט איר בחור
ביז גאָר שפּעט בײַ נאַכט פרעגט זי איר מוטער:

— מאַמע, אונדזער רעש האָט דיר געשטערט שלאָפן?

— ניין, מײַן קינד — ענטפּערט די מוטער — די שטילקייט!

שדכנים און שידוכים

פינצטער אין די אויגן

א שדכן האָט צונויפגעפירט אַ שידוך און האָט באַשטימט צווישן זיי אַ באַגעגעניש.

קומט אַן דער חתן צום באַשטימטן פּלאַץ מיטן אָפּגערעדטן סימן און גייט אין דער ריכטונג צו דער פּלה.

באַגעגנט אים די פּלה מיט אַ שמייכל: „מיר שיינט, אַז — — —
רייסט איר איבער דער חתן אין מיטן די רייד:
„איך שיינט, און מיר איז פינצטער געוואָרן אין די אויגן“.

געפילטע פיש

דער שדכן צום חתן:

— נו, ווי געפעלט דיר דאָס פישעלע, וואָס איך האָב דיר אויסגעשדכנט?
— אַ פישעלע, זאָגסטו? — ענטפערט דער חתן — זי איז דאָך געפילטע פיש.

ער וויל זי נישט

די עלטערן האָבן געמאָלדן דעם שדכן: „ער וויל זי נישט“.
דער שדכן ווונדערט זיך, און די עלטערן קלערן אים אויף: „ער וויל — זי נישט“.

איך האָב זי שוין פּינט

אַ חתן איז געקומען אַנקוקן אַ פּלה. חוץ זיינע עלטערן האָבן אים באַגלייט אויך אַ סך מומעס.

ביים טיש גיט דער שדכן אַ פרעג דער פּלה:
— אַנו, פּלה, טרעף ווער פון אַט די אַלע ווייבער וועט זיין דיין שוויגער?

— אַט די! — ווייזט אָן די פּלה אויף דעם חתנס מוטער.
— ווי אזוי האָסטו געטראָפֿן? — פּרעגט דער שדכן.
— איך האָב זי שוין פּיינט — ענטפּערט די פּלה.

רעדן אינטעליגענטע רייד

אַ ייד רעדט אַ שידוך: „דער חתן איז אזוינס און אזעלכס, און אויב ער וועט דאַרפֿן גיין מיט דער פּלה צום אַפטייקערס ווייב אויף אַ גלעזל טיי און רעדן אינטעליגענטע רייד — קען ער דאָס אויך“.

צו יעדער נאַרישקייט פּוּצן די שייך ?
וועגן מיינעם אַ ידיד האָט מען דערציילט, אַז ער איז געגאַנגען צו דער
חופּה אין זײַנע טאַג-טעגלעכע בגדים.
האַט אים געזאָגט זײַן פּלה: «זע, פּוּץ כאָטש אָפּ די שייך!» האָט ער איר
געענטפּערט: «זע-נאַר-זע! צו יעדער נאַרישקייט וועל איך גיין פּוּצן די שייך?»

זי איז פאר מיר אליין?

מאן און ווייב

מחמת און אגב

א ליטוואַק וועקט זײַן ווייב: „סיינדל, סטיי סען אופעט, מחמת עס טאַגט
סען און אַגב ברענט אונדזער סטוב“.

יאַ מיט אַלעמען

צוויי יידן שמועסן:

- אוי, מיין ווייב איז עפעס ניט מיט אַלעמען.
- אוי, מיין ווייב איז דווקא יאַ מיט אַלעמען.

ניט קיין מענטש

— מיין ווייב איז אַ מלאַך.

— מייןע איז אויך ניט קיין מענטש.

שלאַפּן אויפן פיעקעליק

אַ פאַרפאַלק איז געקומען צום דאַקטער זיך באַראַטן: אַ פולע שטוב מיט
קינדער. זאָגט דער דאַקטער צום מאַן:

— איר דאַרפט גיין שלאַפּן אויפן פיעקעליק.

רופט זיך אָן די פרוי:

— מילא, יאַנקל, מירן שוין גיין שלאַפּן אויפן פיעקעליק.

מיין צווילינג-מאַכער

פריינד זײַנען געקומען אָפּגעבן אַ „מזל-טוב“ צום געבורט פון אַ צווילינג.
זאָגט דער בעל-שמחה: „בני מיר ווערן געבוירן נאָר צווילינגען“.

גיט צו זײַן ווייב: „וואָס וועט איר זאָגן אויף מיין צווילינג-מאַכער? ווען
איך פאַרלאָזן זיך אויף אים, וואָלט איך דאָס אויך ניט געהאַט“.

דאָס איבעריקע זאָגט זי

- וואָס זאָגסטו דײַן ווייב, ווען דו קומסט אַהיים שפּעט בײַ נאַכט?
- איך זאָג איר „גוט אַוונט“, ווייטער זאָגט זי שוין.

וואָס קאָסט אַזאַ מאַשינקע?

אַ קראַנקער ייד איז געגאַנגען צום דאָקטער; זײַן ווייב האָט אים באַגלייט. וואָס דער דאָקטער האָט געפרעגט דעם יידן, האָט געענטפּערט די יידענע. דעם דאָקטער איז אײַנגעפאַלן אַ געדאַנק: ער האָט געכאַפט אַ טערמאַמעטער און אים אַרײַנגעשטעקט דער יידענע אין מויל. פּרעגט דער ייד: „דאָקטער, וואָס קאָסט אַזאַ מאַשינקע?“

אַ שטענדיקע שמוחה

- בײַ מיר אין שטוב איז שטענדיק אַ שמוחה.
- ?
- אַז מײַן ווייב וואַרפט מיר אַ טעלער און טרעפט ניט, איז בײַ מיר אַ שמוחה; טרעפט זי יא, איז בײַ איר אַ שמוחה.

שטענדיק וואַרט איך אויף דיר

מאַן און ווייב זײַנען געווען אײַנגעלאָדן צו פּרײַנד. דער מאַן האָט זיך איבערגעטאַן אײַנס-צוויי און זיך אַוועקגעזעצט וואַרטן אויף זײַן ווייב. נאָך עטלעכע גוטע שעה פּוצן זיך גײט צו די פּרוי צום דרעמלענדיקן מאַן און וועקט אים: „קום שוין, שטענדיק דאַרף איך וואַרטן אויף דיר.“

מײַן מאַן איז בײַ מיר גאַר קלײַן

אַ פּרוי איז אַרײַן מיט איר מאַן אין אַ געשעפט קויפּן אַ זשאַקעט פאַרן מאַן. דער פאַרקויפּער גיט אַ מעסט אָפּ מיטן אויג דעם מאַן און דערלאַנגט אים אַ זשאַקעט פּון אַ פּאַסיקער גרויס. רופּט זיך אָפּ די פּרוי: „גיט אים אַ קלענערן נומער, מײַן מאַן איז בײַ מיר גאַר קלײַן.“

איך ווער ייַנגער

— איך ווער ייַנגער פּון טאַג צו טאַג.

אַלעקסאַנדער פּאַפּאוּ

— ?

— מיין ווייב פארקירצט מיר די יארן.

דאָס לעצטע וואָרט

— אין יעדן וויכוח מיט מיין ווייב האָב איך דאָס לעצטע וואָרט.

— ?

— איך פארענדיק אונדזער וויכוח מיט: „יא, מיין ווייב“.

איר צונג שלאָגט איר

— פאַר וואָס שלאָגסטו דיין ווייב?

— איך שלאָג איר? איר צונג שלאָגט איר!

מיין ווייב געפעלט מיר ניט

— אַ ייד קלאַפט אָן צום דאָקטער שפעט ביי נאַכט.

— דאָקטער, מיין ווייב געפעלט מיר עפעס ניט.

— אַ חוצפה פון אַ ייד! מיין ווייב געפעלט מיר ניט שוין העכער עטלעכע

צענדליק יאָר, קום איך דיך וועקן ביי נאַכט?!

באַרעדן? — ניין!

— דער רב פרעגט דעם ייד פאַר וואָס וויל ער גטן זיין ווייב. דער ייד:

— איך וועל ניט באַרעדן מיין אייגן ווייב.

— נאָך דעם, ווי דער רב האָט זיי אָפגעגט, ווענדט ער זיך צום ייד:

— נו, איצט קענט איר שוין זאָגן די סיבה?

— באַרעדן אַ פרעמדע פרוי? — ניין!

איצט קען איר גטן מיין ווייב

— דער רב צו אַ ייד, וואָס איז געקומען זיך גטן מיט זיין ווייב:

— איצט, אין אייער עלטער, קומט איר זיך גטן?

— איך וועל אייך דערציילן, רבי, אַז שוין גייענדיק פון דער חופה, איז זי

מיר גלייך ניט געפעלן געוואָרן. אָבער, ווער גייט זיך גטן צו מאַרגנס נאָך

דער חופה? אין אַ קורצער צייט אַרום פאַרשוואַנגערט זי און ס'ווערט געבוירן

דאָס ערשטע קינד. נו, ווער גט זיך מיט אַ פרוי, וואָס איז מטופל מיט אַ קליין
קינד? מיט דער צײַט ווערן געבוירן נאָך קינדער און מ'דאַרף זאָרגן פאַר זיי.
איצט, אַז אַלע קינדער זײַנען שוין אויסגעגעבן, קען איך זיך דערלויבן
גטן מײַן ווײַב.

די דעה — דאָס איז מײַן ווײַב

— פאַר וואָס ביסטו אַזוי צעקלאַפּט?

— איך האָב זיך געשלאָגן מיט דער דעה.

— ?

— די דעה — דאָס איז מײַן ווײַב.

וואָס וועל איך איר זאָגן אויף דיר?

אַ מאַן שפּאַצירט מיט זײַן ווײַב און פאַרביי זיי גייט אַדורך אַ פרוי און
שמיכלט צום מאַן.

— ווער איז דאָס? — פּרעגט דאָס ווײַב.

דער מאַן שווייגט.

— זאָג, ווער איז זי? פאַר וואָס שווייגסטו? וואָס קלערסטו?

— איך קלער — ענטפּערט דער מאַן — וואָס וועל איך איר זאָגן מאַרגן

אויף דיר ווער דו ביסט.

סאַפּע, בהמה!

אַ מאַן האָט געבראַכט זײַן ווײַב צום דאָקטער. דער דאָקטער הערט זי
אויס און הייסט איר אַטעמען. די יידענע פאַרשטייט ניט וואָס דער דאָקטער וויל.
ווענדט זיך דער דאָקטער צום מאַן, ער זאָל אויפקלערן זײַן ווײַב וואָס זי
זאָל טאָן.

זאָגט דער מאַן צו איר: „סאַפּע, בהמה!“

ווער פאַרברענט מיט דינע מציאות

פון קוראַרט שרײַבט אַ ווײַב צו איר מאַן אַ בריוו און פאַרענדיקט מיט
אַן „עיקר שכחתי“: „זע, גיב ניט אויס קיין געלט אויף דעם, וואָס דו באַקומסט
בײַ מיר אומזיסט.“

ענטפּערט איר דער מאַן מיט אַ ליבלעכן בריוו, זי זאָל פאַרברענגען גוט

און פארענדיקט אויך מיט אן ״עיקר שכחתי״: ״ווער פארברענט מיט דינע מציאות!״

ניטאָ נאָך אַזוינס

אַ מאַן צו זײַן ווײַב: ״ניטאָ אויף דער גאַנצער וועלט נאָך אַזוינס ווי דו, און גוט וואָס ס'איז ניטאָ״.

זי וועט שוין פליען

אַ יינגעלע צו זײַן מוטער:

— מאַמע, אונדזער קעכין קען פליען?

— ?

— נעכטן האָט דער טאַטע געזאָגט צו איר: ״ליבע, פייגעלע מינס״.

— נו יא, זי וועט שוין פליען!

יאַנקל ווענטילאַטאָר

אַ מאַן איז געלעגן אויפן טויטן בעט. ווענדט זיך צו אים זײַן ווײַב:

— דו האַלסט שוין פאַרן טויט, טאָ שווער מיר, צי דו האַסט מיך פאַר-

ראַטן?

— וויפל מאָל איך האָב דיך פאַרראַטן — שווערט זיך דער מאַן — אַזוי

פיל מאָל זאָל איך זיך איבערדרייען אין קבר.

נאָך אַזאָ שבועה האָט די פרוי געמאַכט איר מאַן אַ שיינע לוויה.

אין אַ צײַט אַרום איז זי אויך געשטאַרבן. שטייענדיק פאַרן מלאך הדומה

בעט זי אים, ער זאָל איר אַנווייזן אויף איר יאַנקלען.

דער מלאך פּרעגט איר אויס איינצלהייטן וועגן איר מאַן און די פרוי דער-

ציילט אים וועגן דעם מאַנס שבועה פאַר זײַן טויט.

— אַהאָ! — שרײַט אויס דער מלאך — יאַנקל ווענטילאַטאָר!

ער וועט נייען אַ גאַנץ יאָר

אַ מאַן איז געקומען אַ צופרידענער און האָט אַנגעזאָגט זײַן ווײַב, אַז ער

האָט שוין באַשטעלט פאַר זיך תּכריכים.

— בײַ וועמען? — פּרעגט די פרוי.

זי וועט שוין פלענען

לאמאליקאטאן און אונטער

— בײַ האַצקלען דעם שניידער — ענטפערט דער מאַן.
— וואָס? בײַ דעם פאַרטאַטש? ער וועט דאָך נייען אַ גאַנץ יאָר.

דו וועסט ליגן אין דער ערד
אַ מאַן דערציילט זײַן ווייב, אַז לעצטנס איז אַנגענומען צו פאַרברענען
דעם מת. רײסט זיך אָפּ אויף אים די פרוי: „ברענען זאָלן אונדזערע שונאים,
דו וועסט בײַ מיר ליגן אין דער ערד“.

קײַן הנאה וועל איך שוין ניט האָבן
אַ פרוי ליגט אויפן טויטן בעט. זי ווענדט זיך צו איר מאַן:
— איך בעט דיך צוזאָגן גיין נאָך מײַן לוויה צוזאַמען מיט מײַן מאַמען,
נאָך וואָס זאָלן לײַט רעדן, אַז אפילו נאָך מײַן טויט האַסטו געפירט מיט איר
ברוגן.
— מילא — זאָגט דער מאַן — איך מוז אויספילן דײַן לעצטן ווונטש,
אַבער קײַן הנאה וועל איך שוין ניט האָבן.

זי איז שוין אין הימל
אַ מאַן האָט באַגלייט זײַן ווייב צו אייביקער רו; פון זײַן ווייב האָט ער
גאַנץ אָפט אַרײַנגעכאַפט קלעפּ.
גײט ער צוריק פון דער לוויה, באַגלייט פון זײַנעם אַ פּרײַנד, אַנקומענ־
דיק פאַר דער שטוב איז אַראָפּגעפאַלן פון דאָך אַ ציגל.
— דו זעסט — זאָגט דער אַלמן צום פּרײַנד — זי איז שוין אין הימל.

איך זע זי דאַפּלט
זיצט אַ שיפור און וויינט. פרעגט מען אים פאַר וואָס ער וויינט. ענטפערט
ער: „איך האָב זיך אַנגעשיפורט, כּדי צו פאַרגעסן פון מײַן ווייב, זע איך זי
גאָר דאַפּלט“.

דו ביסט אַ מיאוסקײט
שרײַט אַ שיפור צו זײַן ווייב:
— דו ביסט אַ מיאוסקײט!
שרײַט זי:

זי איז שוין אין הימל

— און דו ביסט א שיפור!

ענטפערט ער:

— אבער מאַרגן אין דער פרי וועל איך שוין זיין נישטער.

ווער גיט איר דען?

באַקלאַגט זיך איינער פאַר זיינעם אַ פּרײַנד:

— איך קען שוין נישט אויסהאַלטן פון מיין ווייב: זונטיק גיב איר געלט.

מאַנטיק גיב און אַזוי אַלע טעג פון וואָך.

— פון וואַנען טאַקע האַסטו צו געבן איר אַזוי פיל געלט? — פּרעגט

דער פּרײַנד.

— ווער גיט איר דען? — ענטפערט ער.

די יידן אין מדבר און מיין ווייב

טענהט אַ ייד: „די יידן האָבן אין מדבר געגעסן דעם מן פּערציק יאָר;

מיין ווייב עסט דעם מאַן שוין העכער פּופציק יאָר.“

שטעקשיך

אַז אַן אַלטער בחור קומט שפּעט בײַ נאַכט אַהיים, דאַרף ער פּרײַער

אַנצײנדן ליכט און זוכן זײַנע שטעקשיך.

דאַקעגן, אַ פאַרהײראַטער — פּלײַען אים זײַנע שטעקשיך גלײַך אין פנים

אַרײַן.

זיין ווייב און דער מלאך-המוות

אַ מאַן ליגט אויפן טויטן-בעט. ער פאַרלאַנגט פון זײַן ווייב זי זאָל זיך

אויספּוצן אין אירע חתונה-בגדים און צירונג.

די פרוי פילט אויס איר מאַנס בקשה און פּרעגט אים צוליב וואָס דאַרף

ער דאָס האָבן. ענטפערט ער: „אַז דער מלאך-המוות וועט אַרײַנקומען אין שטוב

און וועט אַ קוק טאָן אויף מיר און אויף דיר — וועמען וועט ער אויסקלײַבן?“

וועמען איז גוט?

אַ ווייב וועקט בײַ נאַכט איר מאַן:

— ס'איז מיר נישט גוט.

ענטפערט דער מאן :

— שלאָף, שלאָף, וועמען איז דען היינט גוט?

איך גיי שוין ניט

א מאן איז אראָפּ ביי נאַכט פון זײַן בעט אין דער ריכטונג צו דער דינסט, וואָס פלעגט נעכטיקן בני זיי.

גײענדיק אין דער פינצטער, האָט ער איבערגעקערט אַ בענקל. האָט זיך אויפגעכאַפט זײַן ווייב און פרעגט :

— יאַנקל, ווהיין גייסטו?

ענטפערט ער :

— שלאָף, שלאָף, איך גיי שוין ניט.

ער קילט דאָס קבר

— צו וואָס פאַכעסטו מיט דעם פעכער אויפן קבר?

— מײַן ווייב האָט מיך פאַרשוואַרן כּיזאַל ניט חתונה האָבן אַזוי לאַנג, ווי

זי וועט זיך ניט אָפקילן אין קבר.

שוויגערס

זי שעלט די טאָכטער,
און מיינט דער שנור.

בעסער געוואָרן

- וואָס מאַכט דיין שוויגער ?
- זי איז בעסער געוואָרן.
- אזוי ?
- נו יא, זי האָט ניט געוואָלט שטאַרבן, אָבער זי איז בעסער געוואָרן
און איז פאַרט געשטאַרבן. (זע ווערטערשפּיל)

אויך ניט קיין אומגליק

- ווי אזוי פרוווט מען אויס אַ ניין־געבויעטע בריק ?
- מ'פירט אַרויף אויף דער בריק טויזנט שוויגערס ; וועט די בריק אויס־
האַלטן — איז זי שטאַרקער פון אייזן, וועט זי ניט אויסהאַלטן — איז אויך
ניט קיין אומגליק.

ווי זינען זיי ?

- באַבע, ווי זינען זיי אָט די, וואָס האָבן דיך געטראָגן אַהער צו אונדז ?
- מיין קינד, קיינער האָט מיך ניט געטראָגן, איך האָב זיך קוים פאַר־
שלעפט אַהער.
- טאָ, וואָס זשע האָט געזאָגט דער טאַטע : די שדים טראָגן שוין ווידער
די שוויגער אַהער."

אומרו

- גוט, וואָס כ'זע דיך, נעכטן בין איך געווען זייער אומרויך איבער דיר.

— וואָס איז געשען?
— כ'האַב געטראָפֿן דיין שוויגער, האָט זי דיך זייער געלויבט, האָב איך
מורא באַקומען, צי ס'האַלט ניט שמאַל מיט דיר.

כעלעם איז אַ שטאַט
— וווּהין פאַרסטו?
— קיין כעלעם אויף דער לוויה פון מיין שוויגער.
— אַ, כעלעם איז אַ שטאַט!

וווּ זינען זיי אָט די, וואָס האָבן דיר געטראָגן אַהער?

חסידים און מתנגדים

לאַמיר גיין זאטע קיין ארץ-ישראל

— פאַר וואָס עסן די מתנגדים צו ערשט די יודן און דערנאָך דאָס פלייש, און די חסידים — פאַרקערט ?

— מתנגדים גלויבן ניט, אָז משיח וועט קומען, איז זיי ניט וויכטיק וואָס עסן פּרײַער. אָבער, די חסידים האָבן מורא, טאַמער וועט אַנקומען משיח פונקט, ווען זיי האַלטן בײַ דער יודן און זיי וועלן דאַרפן גיין קיין ארץ-ישראל הונגע-ריקע — כאַפּן זיי אַרײַן און עסן אָפּ צו ערשט דאָס פלייש און „לאַמיר גיין זאטע קיין ארץ-ישראל!“

„הודו“ און „ברוך שאמר“

אַן אַרעם קליין שטעטעלע מיט איין שול, אָבער מיט צוויי „פאַרטייען“: חסידים און מתנגדים.

האָבן געוואָלט די מתנגדים אָנהייבן דאָס דאָווענען מיט דער תפילה „ברוך שאמר“, האָבן געטענהט די חסידים, אָז דאָס דאָווענען איז ריכטיקער, ווען מ'הייבט אָן מיט דער תפילה „הודו“.

האַט מען זיך געאַמפּערט און געקריגט און ניט געקענט קומען צו איינ-שטימונג ביז מ'האַט אַרײַנגעמישט אין דעם סכסוך די גויישע מאַכט.

איז אַוועקגעפאַרן אַ מתנגדישע דעלעגאַציע צום גובערנאַטאָר און אַוועק-געפירט אים אַ שיינע מתנה. איז צו מאַרגנס אַוועקגעפאַרן אַ חסידישע דעלע-גאַציע מיט אַ גרעסערער מתנת-יד און ס'איז געוואָרן אין שול שאַ-שטיל: מ'קריגט זיך שוין ניט, ווייל יעדע „פאַרטיי“ איז זיכער, אָז אין גיכן וועט אַנקומען דער ריכטיקער פּסק-דין.

און פך הווה: שבת אין דער פרי, ווען די יידן האַלטן אין מיטן דאָווענען, קומט אַרײַן אין שול דער פּאַסט־טרעגער און ברענגט אַ טעלעגראַמע.

פאַרבעטן אים די מתפללים אויף דער בינע, ער עפנט די טעלעגראַמע און לייענט איבער: „הודו ופּעריאָד (פאַרויס), גובערנאַטאָר איוואָנאָוו.“

אַפטימיסטן / גלויביקע

אַז גאַט וויל

איז געקומען אַ יידענע צום פאַרקויפער פון לאַטעריע-צעטלען און פּרעגט

אים :

— אפשר האָב איך געוונען דעם גרויסן געווינס ?

— ווייזט מיר אַינער צעטל וועל איך זען.

— אַז גאַט וויל, קען מען געווינען אַן אַ צעטל אויך — ענטפערט די

יידענע.

בעסער ווי גאַרניט

אין דעם מלמדס ברילן פעלט איין גלעזל, דאָס צווייטע גלעזל איז אָנגע-

שפּאַלטן און פאַרקלעפט מיט אַ פּאַפּירל.

פרעגט מען אים :

— רבי, וואָס זעט איר דורך אַט די ברילן ?

— אַלץ בעסער ווי גאַרניט — ענטפערט דער מלמד.

תחית המתים

פרעגט אַ ייד און ענטפערט אַליין : «ווען הייב איך אָן גלויבן אין תחית

המתים ? — אַז איך עס זיך אָן שבת מיט טשאַלנט און קוגל און נאָך מאַכלים.

לייג זיך כאַפּן אַ שבתדיקן שלאָף און שטיי נאָך אויף אַ לעבעדיקער — דאָן

הייב איך אָן גלויבן אין תחית המתים».

מיר האָבן אַ גרויסן גאַט

אַן אַרענדאָר האָט זיך צוריקגעקערט אין קרעטשמע אַרײַן און געפירט

מיט זיך אַ גרויסן הונט.

זײַן ווייב, אַ דערשראַקענע, פאַרברעכט מיט די הענט :

— וואָס איז דאָס?

דער אַרענדאַר:

— דער פּרייץ האָט מיר געגעבן זיין הונט, איך זאָל אים אויסלערנען
רעדן פּראָנצויזיש במשך פון אַ יאָר.

— וואָס? — טענהט די ייִדענע — ערשטנס, קענסטו אַליין ניט פּראָנ-
צויזיש, און צווייטנס גלויבסטו, אַז אַ הונט איז מסוגל צו לערנען רעדן און
דערצו נאָך פּראָנצויזיש?

— נאַרישע ייִדענע וואָס דו ביסט! מיר האָבן אַ גרויסן גאַט, במשך פון
אַ יאָר קען דער הונט פּגורן אַדער דער פּרייץ.

פלי-קודש, חסידים און אפיקורסים רחמנא ליצלן

מיין איידעם מיינט עס ערנסט

א י"ד האָט זיך פאַרקלאַגט פאַרן רבין אויף זײַן איידעם:

— רבי, מיין איידעם האָלט אין איין דאָווענען און לערנען.

— דאָס איז שלעכט? — פּרעגט דער רבי — אויך איך דאָוון און לערן.

— רבי — זאָגט דער י"ד — אָבער מיין איידעם מיינט עס ערנסט.

דער רבי — סאַמע רוחניות

א חסיד דערציילט וועגן זײַן רבין, אַז ער איז סאַמע רוחניות: „אין דער

פרי, ווען דער רבי איז אַוועק אין מיקוּוה אַרײַן און די רביצין אין קיך אַרײַן,

האָב איך זיך אַרײַנגעכאַפּט אין זייער שלאָפּצימער און האָב געזען, אַז דעם

רבינס בעט — אַפילו קיין פליג איז ניט אַדורך, אָבער דער רביצנס בעט —

ווי חזירים וואָלטן זיך דאָרט געוואָלגערט.“

אַנזאָגן ביאַת המשיח

א יורד מנכסיו איז געקומען צום רבין בעטן שטיצע. האָט אים דער רבי

פאַרגעלייגט אַ פּאַסטן: שטיין אויפן בערגל הינטערן שטעטל און אויסקוקן

משיחס אַנקומען, און ווי נאָר משיח וועט זיך באַווייזן, זאָל ער גלייך לויפן

אַנזאָגן דעם רבין.

ווען דער י"ד האָט זיך באַקלאַגט, אַז דער שכר איז זייער אַ נישטיקער,

האָט דער רבי געזאָגט: „אָבער, דערפאַר איז דער פּאַסטן אַ לעבנסלענגלעכער

פאַר דיר און אויך פאַר דינע קינדער און קינדס־קינדער.“

כאַפ זיך אַרײַן אין בעט

א חסיד האָט זיך פאַרקלאַגט פאַר זײַן רבין, אַז זײַן ווייב לאָזט אים ניט

אַרײַן אין בעט.

דער רבי איבערראשט פון אזא חוצפה פון א יידענע, מורמלט צו זיך:
"איין, איין, איין, חצופה, לעשות רצון בעלה" און קלערט דערביי, וואס קען מען
דא מאכן. פלוצלינג גייט ער א פרעג דעם חסיד:
— דיין יידענע גייט צו סליחות?
— יא, יא — ענטפערט דער חסיד.
— נו — זאגט דער רבי — אז זי גייט אוועק צו סליחות, כאפ זיך אריין
אין בעט.

ער וועט קומען — ער וועט ניט קומען
א פרוי איז געקומען צום רבין מיט א שווער געמיט: איר מאן איז אוועק
קיין אמעריקע, און זי הערט ניט פון אים.
דער רבי קוקט אריין אין ספר און זאגט: "פאר אהיים, אישה, דיין מאן
וועט אה-ירצה-השם קומען צו די ימים נוראים".
ביי דער טיר זיצט דעם רבינס גבאי, הערשעלע אסטראפאלער. אז די
פרוי איז ארויס פון רבינס צימער, זאגט צו איר הערשעלע: "ער וועט ניט
קומען".
נאך ימים נוראים קומט די פרוי ווידער און דער רבי זאגט איר צו, אז
איר מאן וועט קומען אויף פסח. ביים ארויסגיין זאגט ווידער הערשעלע: "ער
וועט ניט קומען".
די פרוי לויפט אריין צום רבין, ברעכט אויס אין א געוויין און דערציילט.
וואס הערשעלע האט געזאגט.
דער רבי האט אריינגערופן הערשעלען און אנגעשריגן אויף אים.
הערשעלע: "רבי, ווהיין האט איר געקוקט רעדנדיק מיט דער פרוי?"
דער רבי: "וואס הייסט? — אין ספר אריין".
הערשעלע: "און איך — דער אישה אין פנים אריין".

הנאה פון עולם הזה

צוויי סוחרים זיינען געקומען אויף א דין-תורה צום יונגן רב פון שטעטל.
ווען די סוחרים האבן געטענהט זייערע טענות פארן רב, האט די יונגע און
שיינע רביצן דערלאנגט דערווייל דעם רב זיין מיטאג. דער רב שיט אויפן
עסן זאלץ אן אויפהער. פרעגט אים איין סוחר:
— רבי, פאר וואס שיט איר אויפן עסן אזוי פיל זאלץ?

ענטפערט דער רב :

— וואָס ווייניקער הנאה מ'האַט פון עולם הזה, אַלץ מער הנאה וועט מען האָבן פון עולם הבא.
ווייזט אָן דער צווייטער סוחר אויף דער רביצן און פרעגט :
— וויפל זאַלץ דאַרף מען אָנשיטן אויף דעם עולם הזה, פּדי ניט הנאה. האָבן פון אים ?

אַן עצה פון אַ רבין

— רבי, גיט מיר אַן עצה קעגן די מענטשן, וואָס קומען צו מיר און שטערן מיר אין לערנען.
— זיינען זיי רייכע, בעט ביי זיי אַ גמילות-חסד, וועלן זיי שוין מער ניט קומען צו דיר ; זיינען זיי אַרעמעלייט, ליי זיי אַ גמילות-חסד, וועלן זיי זיכער שוין מער ניט קומען צו דיר.

די ערשטע שאלה

אַ רב, וואָס האָט באַשלאָסן צו פאַרלאָזן זײַן פּסא הרבנות, האָט געענט-פערט איינעם פון די באַלעבאַטיים, וואָס האָט אים געפרעגט פאַר וואָס ער פאַרלאָזט זיי :
— דערפאַר, וואָס אין משך פון די יאָרן, וואָס איך בין דאָ רב, פרעגט מען מיך איצט די ערשטע שאלה.

פאַר וואָס ?

אַ חדר-יינגל האָט געפרעגט דעם מלמד פאַר וואָס ער קײַט די באַרד ביים לערנען. דער מלמד האָט דערויף געענטפערט :
— איך טו עס שוין גאַנצע דרייסיק יאָר און ווייס נאָך אַלץ ניט פאַר וואָס. און דו, סמאַרקאַטש איינער, ווילסט עס וויסן מיט איין מאָל ? !

די ווערעמדיקע פלוים

אַן אַפיקורס איז געלעגן אויפן טויטן-בעט. האָט ער געבעטן מ'זאָל אים געבן אויפעסן אַ ווערעמדיקע פלוים.
אַז די בני-בית האָבן אים געפרעגט צו וואָס ער דאַרף עס האָבן, האָט ער געענטפערט : „אין גיהנום וועט מען מיך דאָך שמייסן פאַר אַלע מײַנע חטאים.

איז אן איך וועל הערן דעם מלאך הדומה רופט אויס „כך וכך מלקות פאר אויפעסן א ווערעמדיקע פלויס“ וועל איך וויסן, און ס'איז שוין א סוף צו די ייסורים“.

דעם רבינס זייגער

א רבי האט געפראוועט טיש פאר זיינע חסידים. פלוצלינג האט ער באַ-
מערקט, און זיין ירושה-זייגער איז נעלם געוואָרן פון וועסטל-קעשענע. איז
געוואָרן א סומאַטאַכע, אַ מהומה.
אינעם פון די חסידים איז איינגעפאלן אַ געדאַנק זיך ווענדן צום קייסער
פון די גנבים.

מ'האט געלאָזט רופן דעם גנבים-קייסער און אים דערציילט די מעשה.
זאָגט דער גנבים-קייסער צום רבין: „רבי, אויב דעם זייגער האָט צוגע-
גנבעט מייןער אַ חסיד, וועט איר האָבן דעם זייגער צוריק במשך פון אַ שעה;
אויב, אָבער, דאָס האָט געטאָן אייערער אַ חסיד — איז דער זייגער פאַר-
פאַלן“.

אַ פּינע טיוטקע

א ייד איז געקומען צום רב מיט אַ ביטע, ער זאל אים אָפּגטן זיין ווייב.
— פאַר וואָס ווילסטו זי גטן? — פרעגט דער רב.
— ווייל זי איז אַ פּראַסטיטוטקע — ענטפערט דער ייד.
— שיק מיר צו די אישה — באַפעלט דער רב.
נאָך דעם, ווי דער רב האָט געשמעסט מיט דער פרוי, האָט ער געלאָזט
רופן דעם ייד און זאָגט צו אים:
— פאַר וואָס זאָגסטו, און זי איז אַ פּראַסטע טיוט'קע? לויט מיר איז זי
אַ גאַר פּינע טיוט'קע.*

כּצפּיחית ברבש

א מלמד לערנט מיט זיינע תלמידים דעם פסוק „וטעמו כּצפּיחית ברבש“.
א ליטוואַק איז פאַרבײַ דעם חדר, האָט אַרײַנגעקוקט דורכן פענצטער
אַ פרעג געטאָן:
— רבי, וואָס איז דער טײַטש פון „כּצפּיחית“?

* טיוט'קע — אַ הינדל.

דער מלמד הייבט אן דערציילן וועגן די יידן אין מדבר סיני, וואָס האָבן
 זיט געהאַט צו עסן און גאַט האָט זיי אַראָפּגעלאָזט מן פון הימל, וואָס זײַן טעם
 איז געווען כּצפּיחית בדבש — ווי אַ צפּיחית אין האָניק.
 — רבי — זאָגט דער ליטוואַק — אָבער, וואָס איז דער טײַטש פונעם
 וואָרט „כּצפּיחית“?

הייבט אָן דער מלמד דערציילן פון יציאת מצרים און קריעת ים־סוף, גייט
 איבער צום מדבר סיני און פאַרענדיקט מיטן פּסוק „וטעמו כּצפּיחית בדבש“ —
 און זײַן טעם איז געווען ווי אַ צפּיחית אין האָניק.
 אָבער, דער ליטוואַק לאָזט ניט אָפּ, און דער מלמד הייבט אָן אַלע מאָל
 פון נאָך פּרײַערדיקע געשעענישן ביז ער איז דערגאַנגען צו אַדם הראשון.
 אָבער, אַז דער ליטוואַק האָט אַלץ ניט אָפּגעלאָזט און געשטעלט ווידער זײַן
 עקשנותדיקע פּראָגע, האָט בײַם מלמד געפּלאַצט זײַן געדולד און האָט אַ געשריי
 געטאָן צו זײַנע תּלמידים: „טרייבט אים אַוועק פון דאַנען אַט דעם אָפּיקורס,
 ער וויל וויסן וואָס ס'איז געווען פאַר מעשה בראשית...“

ואת הינשוף — דעם משוגענעם פיש

לערנט אַ מלמד זײַנע תּלמידים: „כל צפור טהורה תאכלו“ — יעדן רײַנעם
 פויגל זאָלט איר עסן; „וזה אשר לא תאכלו“ — און די פויגל זאָלט איר ניט
 עסן: הנשר — דעם אָדלער, והפרס — און דעם פּרס, ואת האַיָה — די אַיָה,
 והדיָה — די דיה, ואת הַיַנשוף — און דעם משוגענעם פיש.“
 פּרעגט אײַנער פון די תּלמידים: „רבי, ווי קומט אַ פיש צווישן די עופות
 טמאים?“

ענטפּערט דער מלמד: „אין דעם באַשטייט דאָך זײַן שגעון: דו, משוגענער
 פיש, וואָס שפּאַרסטו זיך צווישן די עופות?“

שבת רעכטס און שבת לינקס

אַ באַווסט לידל וועגן אַ רבין, וואָס איז געפאַרן פּרײַטיק אַהיים פון אַן
 אַנדער שטעטל און צוליב אַ שניי־שטרעם האָבן די פּערד פאַרבלאַנדזשעט און
 דאָ פאַרגײַט שוין די זון און ס'קומט אָן דער שבת.
 האָט דער רבי אַרויסגענומען זײַן פּאַטשיילע, אַ מאַך געטאָן רעכטס און
 לינקס — איז רעכטס און לינקס געווען שבת, אין מיטן וועג איז געווען וואַכן,
 און דער רבי איז געפאַרן ווײַטער.

פאקטן - זשא - מאפאל זשא

ס'רעדט זיך גאר אנדערש

א בעל-דרשן איז אנגעקומען אין שטעטל אריין פרייטיק פאר ליכט-
בענטשן און איז איינגעשטאנען ביים גביר פון שטעטל.
איידער זיי זיינען געגאנגען אין שול אריין מקבל שבת זיין, האט דער
בעל-דרשן געבעטן ביים גביר א גמילות-חסד און האט עס באקומען.
שבת פארן ליינען האט דער בעל-דרשן געהאלטן זיין דרשה אין שול.
נאך הבדלה האט ער אפגעגעבן דעם גביר דעם גמילות-חסד.
פרעגט אים דער גביר נאך וואס האט ער געדארפט דעם גמילות-חסד, אז
ער האט עס ניט אויסגענוצט במשך דעם שבת.
ענטפערט דער בעל-דרשן: „מיט מזומן אין קעשענע רעדט זיך גאר
אנדערש“.

אשריך וטוב לך

אן אפיקורס האט געהערט א מלמד טייטשן דעם פסוק פון „פרקי-אבות“:
„פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה —
אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא“.
זאגט דער אפיקורס צום מלמד: „מיט אזא לעבן איז דיר עפעס גוט אויף
דער וועלט? — אזוי וועט דיר זיין גוט אויך אויף יענער וועלט“.

טראג, טראג, אסתר-רחל

אין דער פאר פסח-וואך גייט א חסיד פון שול און באגעגנט זיין ווייב
וועלכע טראגט אויף די פלייצעס א שווער פעקל.
— וואס טראגסטו, מיין ווייב?
— קארטאפל אויף יום-טוב.
— טראג, טראג, אסתר-רחל.

א ווייטער קוק

דערציילט א חסיד, אז זיין רבי איז נעכטן געשטאנען פארטראכט ביים
דאווענען און ווי גאר ער איז אויסגעגאנגען „שמונה-עשרה“ האט ער א זאג
געטאן: „אי, אי, דאס שטעטל ר' ברענט“.
רופט זיך אן איינער פון די מתפללים: „נעכטן בין איך דארט געווען און
איך האב ניט געזען קיין שום שריפה“.

ידישע חכמה

ענטפערט דער חסיד: „יא געברענט, ניט געברענט, אָבער אַ ווייטן קוק האָט ער מיין רבי“.

דאָס איז איר גיהנום

אַ מלמד האָט אַרײַנגעטענהט אין זײַנע תלמידים, אַז ער וועט נאָך זײַן טױט גײן גלײַך אין גן־עדן.

מיט דער צײַט איז דער מלמד געשטאַרבן, און אין אַ צײַט שפּעטער אױך אײנער פון זײַנע תלמידים.

דער תלמיד, אַן אַפיקורס, איז אָנגעקומען, געוויינטלעך, גלײַך אין גיהנום אַרײַן. וועמען טרעפט ער דאָרט, אױב ניט זײַן מלמד מיט אַ יונג שײן מיידל יצט אױף זײַן שױם.

— רבי — פּרעגט דער תלמיד מיט פאַרווונדערונג — דאָס איז אײנער גן־עדן?

— דאָס איז איר גיהנום — ענטפערט דער מלמד.

די דאגה פון שטאַט־אַפיקורס

„אַז אױך רױכער שבת אַ פאַפּיראַס, פאַרטרינק אױך מיט אַ ביסל בראַנפן, פּדי פאַרטושן דעם ריח פונעם רױך. תּשעה־באַב, אַז אױך טרינק אױס אַ גלעזל בראַנפן, פאַרטוש אױך דעם ריח פון דעם בראַנפן מיט אַ פאַפּיראַס. אַמערגסטן איז יום־כּיפור“.

דער אַפיקורס און די שיקסע

ערב יום־כּיפור. דער רב פון שטעטל לויפט פון מיקוּוה און זעט אין אַ ווינקל דעם שטאַט־אַפיקורס רעדן מיט אַ שיקסע. דער רב שרײַט אױס צום אַפיקורס:

— געוואָלד געשריגן! ערב יום־כּיפור, פאַר פּל־נדרים, מיט אַ שיקסע!
— רבי — ענטפערט דער אַפיקורס — אױך באַשטעל זי אױף מוצאי יום־כּיפור.

אַ דאַנק פאַר אַ נײַעם אַדרעס

דער רב מוסרט דעם שטאַט־אַפיקורס און צווישן אַנדערע חטאים וואָרפט ער אים פאַר אױך דאָס גײן צו דער שיקסע מאַרוסאַ.

דער אפיקורס טענהט, אז ער קען גארניט אזא שיקסע. זאגט אים דער רב. אז דאס איז די שיקסע מארוסיא, וואס ווינט אונטער דעם וואסער-מיל. רופט זיך אן דער אפיקורס: „א דאנק אייך, רבי, פאר א נייעם אדרעס“.

טייערע עבירות

א קאליע געווארענעם ישיבה-בחור האט מען געפרעגט, פאר וואס ער גייט ניט צו תשליך. האט ער דערויף געענטפערט: „מינע עבירות קאסטן מיך צו טייער און ס'איז פשוט אן עבירה ארייננווארפן זיי אין וואסער“.

ווען מ'מעג הנאה האבן

איינער אן אפיקורס האט אויסגעפונען א היתר מדאורייתא: אין דער תורה שטייט דריי מאל „לא תבשל גדי בחלב אמו“. זאגן דערויף חז"ל, אז איינס מיינט אסור צו קאכן, איינס — אסור צו עסן און ס'דריטע מאל מיינט אסור הנאה צו האבן. דאקעגן „לא תנאף“ שטייט נאר צוויי מאל. הייסט עס: מ'טאר ניט קאכן. נישט עסן, אבער הנאה האבן מעג מען.

צוויי שותפים

א מלמד, וואס האט זיך געוואלט נעמען צום האנדל, האט געמאלדן, אז ער זוכט צוויי שותפים צו א גוטן מסחר: איינער זאל אריינלייגן דאס געלט, און דער אנדערער זאל נעמען אויף זיך צו פירן ס'געשעפט, ווייל ער אליין איז פארנומען מיט מלמדות.

סיידן א מלמד

טענהט א פאטער צו זיין זון: „אז לערנען ווילסטו ניט, און צו מסחר טויגסטו ניט, טא וואס זשע וועט ארויס פון דיר? — סיידן א מלמד“.

סגולות קעגן דער הינער-מגיפה

א פערמער איז געקומען צום רבין און האט זיך פארקלאגט, אז זיינע הינער פגרו ארויס.

דער רבי האָט געהייסן דעם פערמער אָפּפאַרבן מיט בלויער פאַרב דאָס רעכטע פיסל פון די לעבן־געבליבענע הינער.

אין אַ פאַר טעג אַרום איז ווידער געקומען דער פערמער צום רבין און אים געמאָלדן, אַז אויך די געפאַרבטע הינער פגרו אױס איינע נאָך דער צוויי־טער. האָט דער רבי געהייסן דעם פערמער אָפּפאַרבן דאָס לינקע פיסל פון די איבערגעבליבענע הינער אויף רויט.

אין אַ פאַר טעג אַרום איז געקומען דער פערמער און זאָגט אָן דעם רבין, אַז אויך די געפאַרבטע הינער אויף רויט זײַנען אויסגעפגרט און ער איז געבליבן אָן הינער.

רעדט דער רבי מיט צער צו זיך און צו דעם פערמער: „אַ שאַד, אַ שאַד, איך האָב נאָך אַזוי פיל סגולות קעגן דער מגיפה“.

וואָס פאַרשטייט דער ספרדישער רב ?

אַ ייד האָט פאַרזינדיקט מיט אַ שיקסע. איז ער אַוועק צום ספרדישן רב און האָט אויסגעדריקט חרטה אויף זײַן עבירה. דער רב האָט אים געקנסט מיט פופציק שקל פאַר דער שול.

דער ייד איז אַרויס פונעם רב און האָט ניט געקענט משלים זײַן מיט אַזאַ לײכטן קנס ; איז ער אַוועק צום אַשפּנזישן רב. דער אַשפּנזישער רב האָט באַשטראַפּט דעם ייד מיט צוויי טויזנט שקלים לטובת דער שול.

דערצײלט דער ייד וועגן דער לײכטער שטראַף פון דעם ספרדישן רב. רופט זיך אָן דער אַשפּנזישער רב: „וואָס פאַרשטייט דער ספרדי דעם טעם פון אַ שיקסע?“

יידן צווישן גויים / יידישע פרנסות

פאַר וואָס זינען יידן קלוג?

אַ פויער זעט אַ יידן עסן אַ הערינג און ער פרעגט אים:

— פאַר וואָס זינען די יידן אַזוי קלוג?

— ווייל זיי עסן די קעפּ פון די הערינג — ענטפערט דער ייד.

בעט דער פויער ביים יידן ער זאל אים פאַרקויפן אַ קאַפּ פון אַ הערינג.

דער ייד פאַרקויפט אים אַ קאַפּ פון אַ הערינג פאַר צען גראַשן.

נאָך דעם ווי דער פויער האָט אויפגעגעסן דעם קאַפּ, האָט ער געטענהט

צום ייד, אַז ער האָט אים אָפגענאַרט. ווייל פאַר צען גראַשן קען ער קויפן

אַ גאַנצן הערינג.

— זעסט — רופט זיך אַן דער ייד — דו האָסט אויפגעגעסן נאָר איין

קאַפּ און ס'ווירקט שוין אויפן שכל.

פאַר און פינף!

אַן אונדזעריקן ייד איז אויסגעקומען צו זיין אין לאַנדאָן. לויפט ער צו

צו אַ טאַקסי־שאַפער און שרייט אויס צו אים:

— פאַר!

ענטפערט דער שאַפער:

— נאָ, פינף!

זאָגט דער ייד:

— ווער פאַרברענט, פאַר און פינף!

פּרינלינס פון אַסימילאַטאָרישע משפחות

אַסימילירטע יידן אין פּוילן פלעגן אָפהיטן יידישקייט אויפן שפיץ

מעסער: דעם סדר פון פסח און די תקיעות פון ראש־השנה; די תקיעות פלעגן

זיי רופן „טראַמבקי“.

אײַלט זיך אָן אַסימילירטע פּרײַליך צו דער שול און ס'באַגעגנט איר אַ
חברטע מיט דער בשורה: „יוזש פאַ טראַמבאָך“ (ס'איז שוין נאָך די תקיעות).
פאַרברעכט די פּרײַליך די הענט: „יעזוס, מאַריאַ!“

אויך אַ ייד!

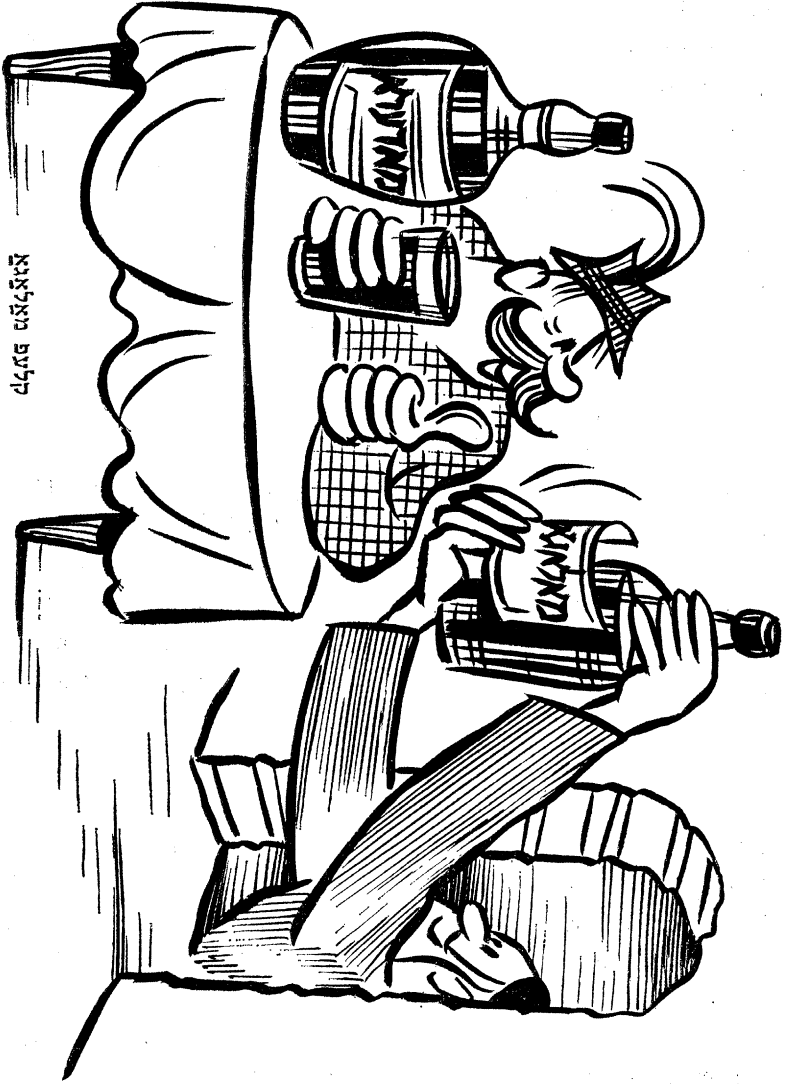
אין קופּע פון באַן־וואַגאָן זיצט אַ פּוילישע געזעלשאַפט און שמועסט. אין
ווינקל זיצט אַ ייד פאַרטיפּט אין לייענען אַ צײַטונג.
די טעמע פון געשפּרעך: דערפּינדער, וויסנשאַפטלער און וועלט־פּערזענ־
לעכקייטן. איינער פון זיי דערמאָנט דעם נאָמען קאַרל מאַרקס. רופּט זיך אָן
דער ייד פון זײַן ווינקל: „אַ ייד!“
שמועסן די גוים ווייטער און ס'ווערט דערמאָנט דער נאָמען זיגמונד
פּרויד. דער ייד רוקט אַרויס דעם קאַפּ פון צײַטונג: „אַ ייד!“
ס'ווערן אין גאַנג פון שמועס דערמאָנט די נעמען: ד"ר זאַמענהאַף, אַלבערט
אײַנשטיין, ד"ר סאַלק און נאָך אַנדערע און בײַ יעדן דערמאָנטן נאָמען רופּט
אויס דער ייד פון זײַן ווינקל: „אַ ייד!“
דאָן ברעכט אויס איינע פון די פּאַלקעס מיט אַ פאַרצווייפּלטן אויסגעשריי:
„אַ, יעזוס!“
רופּט זיך אָן דער ייד: „אויך אַ ייד!“

קלעפּ מאַדעראַ, קלעפּ מאַלאַגאַ

אַן אַרענדאַר האָט געהאַט אין קעלער אַ פּאַס מיט ראַזשינקעס־ווייץ און
עטיקעטן פון פאַרשיידענע אויסלענדישע וויינען.
זיצן אין קרעטשמע עטלעכע פּריצים בגילופּינדיק פון דעם בראַנפן, וואָס
זיי האָבן שוין אַרײַנגעגאַסן. שרײַט אויס איינער פון זיי: „מאַשאַ, דערלאַנג
מאַדעראַ!“
שרײַט דער אַרענדאַר אין קעלער אַרײַן: „חאַצקל, קלעפּ מאַדעראַ!“ און
דערנאָך, לויט דער פּאַדערונג פון אַ צווייטן פּריץ: „חאַצקל, קלעפּ מאַלאַגאַ!“

בוקי בן־יגלי

אַ זשאַנדאַרם פאַרהאַלט צוויי יידן אָן פּאַספּאַרטן און פּרעגט זיי זייערע
נעמען. ענטפּערט איינער פון זיי: בוקי בן־יגלי. פּרעגט דער זשאַנדאַרם:
„וואָס איז דאָס פאַר אַ נאָמען יגלי?“

קליעפ מאַלעאָנאַ

זאגט דער ייד צו זיין חבר: „מיט בוקי איז ער שוין פארטיק, ווייסט ער שוין, נאָר יגלי ווייסט ער ניט“.

דער ייד איבערזעצט אויף דייטש

אין געריכט. אַ דייטש, פון די דייטשישע קאלאָניסטן אין וואַלין (פוילן), ווערט באַשולדיקט אין גנבענען אַ פּאַר פּערד. דער דייטש פאַרשטייט ניט וואָס דער ריכטער רעדט צו אים. דער ריכטער פּרעגט ווער פון פּובליקום וועט זיך אונטערנעמען איבערזעצן דעם דייטש דעם אינהאַלט פון דער באַשולדיקונג. פאַרשטענדלעך, אַז אַ ייד כאַפט זיך אַרויס און זאָגט צום דייטש בוז הלשון: „דער שופּט דברט, אַז איר האָט געלקחנט שני סוסים“.

דער דייטש האָט ניט אַרויסגעוויזן קיין סימנים, אַז ער פאַרשטייט עפעס פון אַט דער איבערזעצונג. רופּט זיך אַן דער ייד צום ריכטער: „אַזאָ דייטש איז דאָס, וואָס פאַרשטייט ניט אַפילו זיין אייגענע שפּראַך“.

יידן אין גלות

אין דער ערשטער וועלט־מלחמה האָט אַ יידישער שרייבער געשריבן, אַז ווען מ'זאָל מיט אַ פּי־שוף־שטעקעלע אַראָפּנעמען פון די אַלע פּראַנטן די גויישע סאָלאַטן, וואָלט זיך אַרויסגעוויזן אַ מערקווירדיק בילד, ווי יידן קעמפּן קעגן יידן.

אויף דער זעלבער טעמע האָט געשריבן דער פּאָעט שאול טשערניכאווסקי זיין באַוווסטע פּאָעמע „בין המצרים“, ווי צוויי ברידער (יידן), פון צוויי קעגנער־רישע אַרמיען האָבן זיך דערקענט, ווען ביידע זיינען געפאַלן טויט פון זייערע קוילן.

אַ מנין

לצים דערציילן: אין דער ערשטער וועלט־מלחמה, בעת אַן איבעררייס פון דער שייסער־יי, איז אַריבער אַ יידישער זעלנער די פּראַנט־ליניע צו דער קעגנער־ישער אַרמיי און זאָגט צו די יעניקע יידישע זעלנער: „יידן, קומט אַריבער צו אונדז וועלן מיר זיך שטעלן דאָווענען מיט מנין“.

אַ גוי צווישן יידן

ווען ס'איז צונויפגעשטעלט געוואָרן דער פּאָליט־ביראָ אין קרעמל אין

דער ערשטער צייט פון דער באַלשעוויסטישער רעוואָלוציע, זײַנען דאָן נאָך
געווען טעטיק טראַצקי, קאַמעניעו, זינאוועוו, קאַגאַנאוויטש און נאָך ייִדן.
דערציילן די לצים:

ווי נאָר ס׳האַט זיך פאַרענדיקט אַ זיצונג פון פּאַליט־ביוראָ, רופט זיך אָן
קאַמעניעוו צו זינאוועוו: „לאַמיר אַרויסשיקן פון צימער דעם גוי (געמיינט
לענינען) וועלן מיר זיך שטעלן דאווענען מנחה מיט מנין“.

יידן צווישן זיך

וואָס הערט זיך מיטן פעקל?

זיצן צוויי יידן און שמועסן. גיט אַ זאָג איינער פון זיי: „אוי, האָב איך אַ פעקל צרות“, רופט זיך אָן דער אנדערער: „ס'זיינען דאָ יידן, וואָס האָבן מער ווי איין פעקל צרות, קום אַרויס אין גאַס וועסטו זיך איבערצייגן.“
זיי גייען אַרויס אין גאַס און איינער פון זיי פאַרהאַלט אַ דורכגייער און פּרעגט אים: „וואָס הערט זיך מיטן פעקל?“
פּרעגט דער דורכגייער: „מיט וועלכן פעקל?“
„זעסטו, ער האָט עטלעכע פעקלעך“.

ניט געמסרט

יידן פאלן אָן אויף איציקן, הלמאי ער האָט געמסרט זיין שכן. פאַרענט-פערט זיך איציק, אָז ער האָט אים ניט געמסרט, נאָר אָז ער האָט געזען דעם פריסטאָוו אַדורכגיין, האָט ער אים דערציילט די מעשה.

דו הייבסט שוין אָן?

צוויי שכנים, וואָס האָבן זיך געקריגט אַ גאַנץ יאָר, האָבן זיך איבערגעבעטן ערב יום-כיפור פאַר פּל-נדרי.
גאַנץ יום-כיפור איז געווען יעדער איינער פון זיי פאַרנומען מיט זיך און מיטן דאווענען.
מוצאי יום-כיפור האָט היים אָפּגעפאַסט פּר'ער, איז אַרויס כאַפּן פּרישע לופט און איז צוגעגאַנגען צום אָפּענעם פענצטער פון משהס שטוב, אַרײַנגע-קוקט אינעווייניק און אַ זאָג געטאָן: „גוט יאָר, ר' משה“.
ענטפּערט משה: „היים, דו הייבסט שוין אָן?“

וואָשט זיך די הענט

אַ באַלעבאַסטע צו איר גאַסט: „וואָשט זיך די הענט, איך גיי אין יאָסקע נאָך פלייש“.

א וויכוח

צוויי יידן פירן צווישן זיך א וויכוח. איינעם פון זיי האָבן זיך געענדיקט אלע אַרגומענטן, האָט ער אָנגעכאַפּט דעם אַנדערן פאַר די הענט און זיי שטאַרק צוגעהאַלטן.

„מי שברך“

א ייד איז עולה לתורה געווען און, ווי דער מנהג איז, פאַרענדיקט זיך די מיצווה מיט מאַכן אַ „מי שברך“, וואָס פאַרענדיקט זיך מיט אַ „בעבור שְׁנֵדָר“.

האַט דער ייד געהייסן מאַכן אַ „מי שברך“ אויך פאַר זײַן ווײַב און פאַר אלע קינדער.

אַ צופרידענער איז דער ייד אַראָפּ פון דער בינע און זיך אַוועקגעזעצט אויף זײַן פּלאַץ.

רופט זיך אָן זײַן שכן :

— איר האָט געהייסן מאַכן איין „מי שברך“ נאָכן צווייטן. איינער ידענע האָט דאָס אַלץ געהערט דאָרט אין דער „עזרת נשים“. * אַז איר וועט קומען אַהיים, וועט זי פאַר די אַלע „מי שברכס“ אייך מאַכן איין גרויסן „מי שברך“.

רכילות-טרייבערינס

זיצן עטלעכע ידענעס און טרייבן רכילות. קומט אָן נאָך אַ ידענע און פּרעגט :

— וועגן וועמען רעדט איר ?

— פון דיר האָבן מיר אָנגעהויבן, קענסט זיך שוין צוועצן.

האַבן די ידענעס באַרעדט פּמעט אַלעמען. רופט זיך אָן איינע :

— שוין געענדיקט, ניטאָ מער וועמען צו באַרעדן.

זאָגט אַ צווייטע :

— איר ווייסט וואָס ? איך וועל אַוועקגיין, וועט איר שוין האָבן וועמען צו באַרעדן.

* עזרת נשים — די ווייבערשע שול.

אוי, בין איך געווען דאָרשטיק

פאַרט אַ ייִדענע אין באַן, זיפצט און קרעכצט אָן אויפהער: „אוי, איך בין דאָרשטיק“.

אַ פּאַסאַזשיר האָט ניט געקענט פאַרטראַגן איר צער, איז אַדורכגעלאָפּן איבער די וואַגאַנען און געפונען פאַר איר עפעס צום טרינקען.

די ייִדענע האָט זיך אָנגעטרונקען און אָנגעהויבן ווידער צו קרעכצן און זיפצן: „אוי, בין איך געווען דאָרשטיק“.

דעם בעקערס פרנסה

אַ בעקער באַקלאָגט זיך פאַר זײַנע פּרײַנד, אַז ער דערלייגט צו זײַן בעקערײַ.

— פון וואַנען זשע נעמט איר פון דעסטוועגן צום לעבן — פרעגן זיי אים.
— פון דער וואַך פסח, ווען די בעקערײַ איז געשלאָסן — ענטפערט ער.

גולנים, וואָס האָט איר צו אונדז?!

ייִדן שמועסן וועגן אַנטיסעמיטן. רופט זיך אָן איינער מיט אַ געשרײַ:

— לאַזט מיר צו צו זיי!

פרעגן אים די ייִדן:

— נו, און אַז מיר וועלן אײַך צולאָזן צו זיי, וואָס וועט איר טאָן?

ענטפערט ער:

— איך וועל זיי זאָגן: גולנים, וואָס האָט איר צו אונדז?!

ליכט, אָדער לעכט

אַמפּערט זיך אַ ייִד, אַ ליטוואַק, מיט אַ פּוילישן ייִד.

דער ליטוואַק: מ'דאַרף זאָגן „ליכט“, והראיה: „בהעלותך את הנרות“ —

אַז דו וועסט אָנצינדן די ליכט.

דער פּוילישער: ס'שטייט דאָך געשריבן בפירוש: „נר תמיד“ — אַ שטענ-

דיק-לעכט.

מ'דאַרף קענען רעדן

צוויי בחורים פון שטעטל זײַנען מאַביליזירט געוואָרן אין דער גויִישער

אַרמיי. איינער פון זיי איז געווען אַ פּיקאַמש, אַ שטאַמלער.

די צוויי סאלדאטן האָבן באַקומען אורלויב אויף פסח צום סדר און אויף די ערשטע טעג יום־טוב. אָבער, די מאַמעס האָבן איבערצייגט זייערע זונדעלעך צו בלייבן אין דער היים ביו איבער גאַנץ יום־טוב.
נאָך יום־טוב קומען די סאלדאטן צוריק אין זייער אינהייט און ווערן צוגעשטעלט צום ראַפּאָרט פאַרן קאַמאַנדיר.
בעט דער פיקאַטש זיין חבר ער זאל אַרײַן דער ערשטער. גייט אַרויס משה פון קאַמאַנדיר מיט אַ שטראָף. נאָך אים איז אַרײַן דער פיקאַטש. דער קאַמאַנדיר האָט ניט געהאַט צו אים קיין געדולד און האָט אים אַרויסגעטריבן. פּרעגט משה דעם פיקאַטש וואָס פאַר אַ שטראָף האָט ער באַקומען. ענטפּערט דער פיקאַטש: „גאַרניט, מ'דאַרף קע־קע־קע־ען רע־רע־רעדן...“

דער הונט איז אַראָפּ פון דער סופּה

דו פיקעוועסט שלעכט ?

א פיקאטש פרעגט ביי א דורכגייער ווו איז די שולע פאר פיקאטשעס.
פרעגט אים דער דורכגייער: „וואס, דו פיקעוועסט שלעכט?“

סופה, אָדער סיפה

טענהט דער פוילישער ייד צום ליטוואק: „מיט אייער רעדן מאכט איר
חוזק פון זיך אליין ווען איר זאגט, און דער הונט איז אראפ פון דער סופה.“ *

משה האָט זיך געשמדט דער ערשטער

משה און יאָסל האָבן באַשלאָסן זיך שמדן. זײַנען זײ אַוועק צום גלח. האָט
יאָסל אַרײַנגעשטופט משה'ן ער זאָל זײַן דער ערשטער.
אַז משה איז אַרויס פונעם גלח, פרעגט אים יאָסל: „נו, משה, ווי אַזוי איז
דאָס געגאַנגען?“
ענטפערט משה: „ערשטנס הייס איך שוין מאָזעס, און צווייטנס שטייט מיר
ניט אָן צו רעדן מיט אַ פאַרשויוון זשיד“.

טופל ניט !

— פאַר וואָס נעמסטו צו בײַ מיר מײַן פרנסה? איך בין דאָך אַ מטופל
מיט קינדער.
— איך האָב דיר געהייסן טופלען? — טופל ניט !

א יידישער גולן

א ייד איז געבליבן אָן פרנסה. האָט ער באַשלאָסן ווערן אַ גולן. באַקלערט
און געמאַכט. האָט ער גענומען פון שטוב אַ האַק, פאַרשטעקט אין גאַרטל פון
דער קאַפּאַטע און אַוועק אין וואַלד אַרײַן.
איז אָנגעפאַרן אַ ייד פון זעלבן שטעטל. דער „גולן“ האָט אים אָפּגע-
שטעלט. אַרויסגעצויגן די האַק פון גאַרטל און אויסגערוּפּן:
— גיב אַהער דײַן געלט, אָניט — הרגע איך דײַך!
— האָסט ניט קײן גאַט אין האַרצן — טענהט צו אים דער ייד — דו
וויילסט אומגליקלעך מאַכן אַ יידישע פרוי מיט קינדער ?

* סוקע — אַ הינטיכע.

א יודישער פילן

— טא, אויב אזוי — זיפצט אפ דער „גולן“ — גיב זשע א שמעק טאבאק.

איך האב אויסגעקאמבינירט

אין באן זיצט אן עלטערער ייד און אנטקעגן אים זיצט א יונגער עלער-
גאנטער מאן און לייענט א ביכל.

דעם ייד איז לאנגווייליק און ער פארפירט א שמועס מיטן יונגמאן:

— וווהין פארט א יונגערמאן?

— קיין רעמבערטאוו.

— פון וואנען פארט א יונגערמאן?

— פון ווין.

— וואס זשע האט איר אין דעם ווין געטאן?

— שטודירט מעדיצין.

— נו, האט איר געענדיקט לערנען אייער מעדיצין?

— זיכער! איך בין א דיפלאמירטער דאקטאר מעדיצין.

— טא, נאך וואס פארט איר קיין רעמבערטאוו?

— באזוכן משפחה.

— אויב אזוי, ווי הייסט איר?

— מאריאן רודניצקי.

— הא, זייט איר מסתמא דעם אלטן ראזענבערגס אייניקל?

— יא, אבער פון וואנען האט איר געטראפן?

— אז איר האט שטודירט מעדיצין אין ווין, און איר פארט קיין רעמבער-

טאוו באזוכן משפחה, און מ'רופט אייך מאריאן רודניצקי — האב איך אויסגע-

קאמבינירט, אז איר מוזט זיין דעם אלטן ראזענבערגס אייניקל.

א מבין אויף שווימען

שווייט א ייד ביי א שוויים-באסיין, ווו ס'קומען פאר שוויים-פארמעסטן און

רודעוועט מיט די הענט און פיס און מיטן גאנצן קערפער, צוגעבנדיק די

שווימער קוראזש.

פרעגט אים א צווייטער צושויער: „ר' ייד, איר זייט אויך א שווימער?“

ענטפערט דער ייד: „קיין שווימער בין איך ניט, אבער א מבין אויף שווימען

בין איך יא.“

דער טשאַלנט

ערב שבת פלעגן באַלעבאַסטעס אין שטעטל אַרײַנשטעלן די טעפלעך מיטן טשאַלנט אינעם גרויסן אויסגעהייצטן אויוון פון דער שטעטל-בעקערײַ און צו מאַרגנס נאָכן דאווענען אַרויסנעמען דעם טשאַלנט. אַ באַלעבאַס פלעגט זיך נוהג זײַן אַראָפּנעמען פאַר זיך די ערשטע וויכ-טיקסטע פאַרציע און די רעשט פאַרטיילן דער פרוי מיט די קינדער. איין שבת עפנט ער אויף דעם צודעק פונעם טעפל און דערזעט די רײַכ-קייט פון אַ פּרעמדן טשאַלנט — האָט ער געגעבן די ערשטע פאַרציע דער פרוי און נאָך דעם גענומען פאַר זיך מיט די קינדער. פּרעגט דאָס ווייב, פאַר וואָס האָט ער געענדערט זײַן מנהג, וואָגט ער: „אַט דער טשאַלנט איז זיכער דעם גבירס. אָו ער האָט אײַנגעזען אונדזער טשאַלנט, האָט ער זיכער אַ שעלט געטאַן: „מיטן ערשטן ביס זאָלן זיי זיך דערוואַרגן“.

ער וואַרט אויפן צווייטן שוך

די דירות פון צוויי שכנים זײַנען אָפּגעטיילט מיט אַ דין ווענטל. איין שכן איז אַן עלטערער מאַן, און דער צווייטער אַ יונגער. דער יונגער פלעגט קומען פון זײַנע פאַרברענגעכצן גאָר שפּעט, ווען זײַן שכן איז שוין געשלאָפּן. דער יונגער הייבט זיך אָן צוגרייטן צום שלאָפּן גיין און וואַרפט אַראָפּ זײַנע שיד פון די פיס מיט אַ רעש. דער אַלטער האָט זיך פאַרקלאָגט פאַר אים, אָו דער רעש וועקט אים אויף פון זײַן שלאָפּ און ער קען שוין דערנאָך ניט אײַנשלאָפּן. איין מאָל, ווען דער יונגערמאַן האָט אַראָפּגעוואַרפּן דעם ערשטן שוך, האָט ער זיך דערמאַנט אין זײַן שכנס ביטע און האָט אַראָפּגענומען דעם צווייטן שוך שטילינקערהייט. דער אַלטער האָט אָנגעקלאָפּט אין וואַנט און געבעטן דעם יונגמאַן ער זאָל אַראָפּוואַרפּן אויך דעם צווייטן שוך, פּדי ער זאָל שוין קענען אײַנשלאָפּן.

עצה-געבערס

שטייט אַרעלע ר' און פאַרריכט די טרעפלעך פון אַרײַנגאַנג אין זײַן קראָם. גייט צו איין שכן פון רעכטס און גיט עצות, ווי אַזוי מאַכן בעסער און דאָס זעלבע טוט אויך זײַן שכן פון לינקס.

רעגט זיך אויף אַרעלע: „נאָך אַ נס, וואָס קינדער מאַכט מען בײַ נאַכט, ווען די שכנים שלאָפן און גיבן ניט קײן עצות, ווי אַזוי מאַכן בעסער“.

אַן הענט

אין אַ קאַלטן ווינטער-טאָג גײען צוויי יידן אין גאַס און שווייגן. לסוף, שוין בײַם טויער פון איינעמס הויז, רופט זיך איינער אָפּ און פאַרענטפערט זיך: „גו, טאַקע, ווי אַזוי קען מען רעדן? ס'איז דאָך אַזאַ קרייה, אַז ס'איז ניט מעגלעך אַ האַנט אַרויסצושטעקן...“

ווינטער גײט שוין ניט

נאָך גוט, וואָס אין בית-המדרש איז דאָ אַ מזרח-וואַנט. ווען ניט די מזרח-וואַנט, וואָלט אַ ייד זיך גערוקט אַלץ ווינטער און ווינטער צום אויבנאָן, ביז ער וואָלט פאַרקראַכן ערגעץ אין עק וועלט. בײַ דער מזרח-וואַנט שטעלט ער זיך אָפּ; ווינטער גײט שוין ניט.

ווי זאָגט מען דאָס אויף פּויליש?

די ייִדישע שפּראַך איז באַוווסט מיט איר מעגלעכקײט צו אַסימילירן און פאַרײַדישן ווערטער און באַגריפן פון אַנדערע שפּראַכן. לויפט אַ ייד אויף נאַלעווקע-גאַס (אין וואַרשע) אין דער ריכטונג צום שטייערן-אַמט, כּדי מבטל צו מאַכן די צײַטווייליקע סעקוועסטראַציע אויף זײַנע מעבל און גרייט שוין צו אין מחשבה די טענות פאַרן באַאַמטן. טרעפט ער זײַנעם אַ באַקאַנטן און שטעלט אים אָפּ: — זאָלסט מיר געזונט זײַן, איטשע-מאיר, ווי אַזוי וועט זײַן אויף פּויליש אַ טימטשאַסאָווע זאַיענציע?

מ'שאַרפט די מוחות

ישיבה-בחורים פלעגן שאַרפן די מוחות דורך שטעלן פראַגעס און זוכן אויף זיי אַ גוטן ענטפער. לויפט אַרום אין ישיבה אַ ישיבה-בחור פון איינעם צום צווייטן און שרייט: „איך האָב אַ גוטן תירוק, גיט מיר אויף אים אַ קשיא“.

אַן אַנדערער: „איך האָב אַ גוטן נמשל, גיט מיר אויף אים אַ משל“.

ידידים צווישן זיך

בעסער פרעג ניט

- שמועסן צוויי ידידים. רופט זיך אן איינער :
- זעסט, דו פרעגסט מיך ניט אפילו וואָס איך מאַך.
- אוי, טאַקע, וואָס מאַכסטו ?
- בעסער פרעג ניט.

מיט דער פוטער אַראָפּ ✓

- אַ פענעצל ברויט געשמירט מיט פוטער פאַלט שטענדיק מיט דער פוטער אַראָפּ.
- נעכטן איז בײַ מיר אַראָפּגעפאַלן מיט דער פוטער אַרויף.
- האַסטו אַנגעשמירט ניט אויף דער ריכטיקער זײַט.

גוטער רעטער ✓

- איינער האָט אַ גרעפֿן געטאַן. פרעגט אים זײַן פריינד : „וואו קויפסטו אַזאַ גוטן רעטער?“

עטלעכע ווערטער

- ידידים האָבן געמוסרט אַ יעקע, וואָס איז שוין אַ סך יאָרן אין לאַנד, און קען נאָך ניט קיין עברית.
- פאַרענטפערט זיך דער יעקע, אַז ער קען געצײלמע ווערטער, ווי : שלום, תודה, סליחה, בבקשה.
- נו, און קינדער האָט איר ? — פרעגן אים די פריינד — זיי קענען עברית ?
- יא, זיי קענען אַלע ווערטער, אויסער אַט די עטלעכע ווערטער, וואָס איך קען.

צוויי שאפעס

— בײַ מיר שטייען צוויי ביכער־שאפעס : איינע אַ פולע מיט ביכער, און די צווייטע אַ ליידיקע.

— ?

— די פולע איז מיט ביכער, וואָס איך האָב געליען בײַ מײַנע ידידים.

— און די ליידיקע ?

— דאָס איז פון ביכער, וואָס איך האָב אַוועקגעליען מײַנע ידידים.

אַבי מ'דערקענט זיך

— וואָס מאַכסטו ?

— אבי מ'זעט זיך.

— אַבי מ'דערקענט זיך.

וואָס מאַכסטו (אַ שמועס צווישן דרײַ)

— וואָס מאַכסטו ?

— כ'בין קראַנק און מאַך אונטערזוכונגען. וואָס מאַכסטו ?

— איך מאַך זיך ניט וויסנדיק.

— און איך מאַך שוין גאַרניט.

ידידים פון שול-באַנק

באַגעגענען זיך אין גאַס ידידים פון די יוגנט-יאָרן, נאָך פון שול-באַנק, איינער פון זיי אַ דאָקטער.

פאַרקלאַגט זיך איינער פאַר זײַן חבר דעם דאָקטער אויף שטערונגען אין מאַגן. דער דאָקטער נעמט אַרויס זײַן בלאַקנאַט און שטייענדיק שרײַבט ער אים אויס אַ רעצעפט.

איך אַ פאַר טעג אַרום באַקומט ער פון דעם דאָקטער אַ חשבון צו באַצאָלן האַנאַראַר פאַר דעם רעצעפט.

באַגעגנט ער אין גאַס זײַנעם אַ צווייטן פּרײַנד, אויך פון די שול-יאָרן, דעם אַדוואָקאַט בערענשטיין און דערציילט אים פון דאָקטאָר רובינשטיינס חוצפה. זאָגט אים דער אַדוואָקאַט : „גיב אים קדחת“.

איך אַ פאַר טעג אַרום באַקומט ער אַ חשבון פון דעם אַדוואָקאַט צו באַצאָלן האַנאַראַר פאַר דער יורידישער עצה.

מגן און מאַגן

איך האָב זיך באַקלאַגט פאַר מינינעם אַ ידיד, אַז איך לינד פון מיין מאַגן. רופט ער זיך אָן: „איך האָב געהערט פון „מגן אברהם“, „מגן אבות“, „מגן דוד“, * אָבער איך האָב קיין מאַל ניט געהערט וועגן „מאָגן לייבל“.

דער בעל-תוקע

איז געקומען אַ דאַרפישער ייד נאָך ראש-השנה אין שטעטל אַריין צו זיינעם אַ ידיד און דערציילט אים, אַז היינטיקן ראש-השנה האָט דאָס ביסל יידן פון דאַרף געמאַכט אַ מנין ביי זיך אין דאַרף.

פרעגט אים אויס דער שטאַטישער ייד ווער איז געווען בעל-תפילה, בעל-קורא אַזוי. ווען דער דאַרפישער ייד האָט אָנגערופן דעם נאַמען פונעם ייד, וואָס האָט געבלאַזן תקיעות, רופט זיך אָן דער שטאַטישער ייד: „איך וועל אייך דערציילן אַ מעשה פון ראש-השנה-לאילנות אין וואַלד: די ביימער פון וואַלד האָבן צוזאַמען מיט די חיות באַשלאָסן פראַווען זייער ראש-השנה פדת וכדין.

האָבן זיי אָנגעהויבן פאַרטיילן פיבודים: דער לייב — רב פון די מתפללים, דער זינגפויגל — בעל תפילה אַזוי.וו.

ווען עמעצער פון דער אַסיפה האָט פאַרגעלייגט דעם ווינט אַלס בעל-תוקע, האָט דער פוקס פראַטעסטירט און געזאָגט: „איך האָב נעכטן געזען, ווי דער ווינט האָט פאַרהייבן אַ שיקסע דאָס קליידל“.

* מגן אברהם און מגן אבות — אין די תפילות.

גבירים, אַרעמע לייט, קבצנים

צוויי גבירישע חתונות

אַ לץ גיט איבער אַ באַריכט פון צוויי גבירישע חתונות:
ביי אַ קאַרגן גביר: טיש און בענק פון האַלץ, פיש און פלייש — עין לאַ
ראַתה.
ביי אַ גביר מיט אַ ברייטן פאַרנעם: הינט האָבן געשלעפט גאַנצע קעפּ.

שטיקער און שטיקלעך

פאַר וואָס היטן אָפּ אַרעמע לייט די מיצוות מער ווי די גבירים?
די לצים ענטפערן אויף דער פראַגע: ווען משה רבנו האָט צעבראַכן די
לוחות-הברית, זיינען די יידן געלאָפן כאַפן שטיקלעך צום אַנדענק, אָדער צו
אַ סגולה.
די גבירים זיינען געקומען מיט פערד און וואָגן, האָבן זיי געכאַפט די
גרויסע שטיקער: תגנוב, תחמוד, תנאף.
די אַרעמע לייט זיינען געקומען מיט ליידיקע הענט, האָבן זיי געכאַפט
די קליינע שטיקלעך: לא, לא, לא.

מיט אַ פול מויל איינגעמאַכטס

זאָגט אַ לץ, אַז אַן אַרעמאָן שטאַרבט מיט אַ פול מויל איינגעמאַכטס, ווייל
ווען ער גוססט לויפט אַריין איין שכנטע מיט אַ לעפל פאַוידלע און שפאַרט
עס אים אַריין אין מויל; לויפט אַריין אַ צווייטע שכנטע און שפאַרט אים אין
מויל נאָך אַ לעפל איינגעמאַכטס.

אַן איידעם אויף קעסט

אַרעמע לייט פלעגן וואַנדערן פון שטעטל צו שטעטל, גיין איבער די
הייזער און, ווען ס'איז אַנגעקומען פרייטיק צו נאַכטס נאָך קבלת-שבת, פלעגט
דער גבאי פון שול פאַרטיילן די אַרעמע לייט יעדן באלעבאַס אַן אורח אויף
שבת.

זקנים און זקנות

מ'מאטערט דאָס קינד מיט לשון-קודש אין דובנא. מײן פרוי פירט אין וועגעלע אונדזער קליין טעכטערל און רעדט צו איר עברית.
אַן אַלטיטשקע י'דענע שטעלט זיך אָפּ, קוקט אַרײַן אין וועגעלע און זאָגט: „אַזאַ פּיצל קינד און מ'מאטערט עס שוין מיט לשון-קודש“.

וראשו מגיע השמימה
אַ י'דענע האָט געגעבן אײַנבינדן איר „צאינה וראינה“. דער אײַנבינדער האָט פאַרטוישט די קונטרסים פון צוויי פרשיות: בלעטלעך פון פרשת „נח“ מיט בעלטלעך פון פרשת „ויצא“.
לייענט די י'דענע: „וירא חם את ערוות אביו“ און איבערמישנדיק אַ בלעטל לייענט זי שוין פון דער פרשה „ויצא“ וועגן דעם לייטער: „וראשו מגיע השמימה“ — האָט די י'דענע אויסגעשרייען מיט פאַרוונדערונג און פאַטאָס: „אווואָ!“

די י'דענע וויינט אויף יצחק גורל
די י'דענע לייענט אין איר „צאינה וראינה“, אַז גאָט האָט געהייסן אַברהם אַבינו ער זאָל ברענגען זײַן אײַנציקן זון יצחק צו דער עקידה.
די י'דענע האָט שוין פאַרגעסן, אַז זי האָט געלייענט פאַראַיאָרן אין זעלבן „צאינה וראינה“, ווי דער מלאך האָט געראַטעוועט יצחק פון טויט און זי פאַרגיסט טײַכן טרערן אויף יצחק גורל און ניט דערזעענדיק שוין דאָס געשריבענע, וויינט זי און לייענט: „און אַברהם האָט געפירט יצחק צו דער נקבה, אוי, ווי איז צו מיר“.

א מצווה אויף אים!

די יידענע האָט געלייענט אין זעלבן „צאינה וראינה“ די פרשה וועגן מכירת יוסף.

די יידענע האָט שטאַרק געוויינט אויף יוספס גורל, ווען זיינע ברידער האָבן געוואָלט אים הרגענען און צום סוף אים פאַרקויפט צו די ישמעאליים. אין אַ יאָר אַרום לייענט זי ווידער די זעלבע פרשה, און ווען זי איז געקומען ווידער צום טראַגישן מאַמענט, האָט זי זיך אויפגערעגט: „אַ מצווה אויף אים! ער האָט זיך שוין אָפגעברייט פאַראַיאָרן מיט זיינע שיינע ברידער“ לעך, טאָ וואָס קריכט ער ווידער צו זיי?“

ס'איז אָנגענעם זיך דערמאַנען

אַ זקנה האָט זיך פאַרקלאַגט אין דער פּאָליציי, אַז מ'האַט זי פאַרגוואַלדיקט. פּרעגט איר דער פּאָליציי־קאָמיסאַר ווען איז דאָס געשען, ענטפערט זי: „מיט פּופציק יאָר צוריק“. ווונדערט זיך דער פּאָליציי־קאָמיסאַר: „זייט איר געקומען איצט זיך פאַרקלאַגן?“ ענטפערט די יידענע: „ס'איז אָנגענעם זיך דערמאַנען“.

בייט מיך איין

אַ פאַר אַלטע לייט פּייערן זייער גאַלדענע חתונה. די געסט זיינען זיך צעגאַנגען און דאָס אַלטע פאַרפאַלק ליגט אין די בעטן. ער דרימלט שוין נאָכן אַרײַנכאַפּן עטלעכע פּוסות משקה, און זי — פאַרזונקען אין זכרונות.
— געדענקסט מיט פּופציק יאָר צוריק נאָך דער חופּה?
— איך געדענק — ענטפערט ער שוין אַ פאַרשלאָפענער.
— געדענקסט, ווי דו האָסט זיך צוגעכאַפט צו מיר און האָסט מיך איינ־געביסן?
— איך געדענק, איך געדענק.
— בייט מיך איין אויך איצט.
— דערלאַנג מיר די ציין פון גלאָז.

נאָך פון דעם ערשטן חורבן אָן

אַן אַלטיטשקע איז געגאַנגען און, ניט באַהערשנדיק זיך, האָט זי עפּעס אַרויסגעלאָזט און באַגלייט עס מיט „אוי, אַ חורבן איז מיר“.
זי גייט ווייטער און ווידער דאָס זעלבע און ווידער „אַ חורבן איז מיר“

און אזוי אויך דאָס דריטע מאָל. דאָן האָט זי באַמערקט, אַז עמעצער גייט הינטער איר.

— שוין לאַנג, ווי איר גייט נאָך מיר? — פרעגט זי.
— נאָך פונעם ערשטן חורבן אָן — ענטפערט דער יונגעראַן.

אויפשטיין פאַר טאָג צו שפּילן אין קאַרטן
אַן אַלטע ייִדינקע איז אויפגעשטאַנען פאַר טאָג און אַרויס עפענען די לאַדנס. זי האָט באַמערקט, אַז קעגן איבער דער גאַס לייכט זיך פון די שכנימס פענצטער. איז זי צוגעגאַנגען נענטער, אַריינגעקוקט און געזען אַ חברה בחורים זיצן און שפּילן אין קאַרטן.

— רופט זי זיך אָן צו זיך אַליין: „אַ בעלנות פון אַלטע בחורים אויפשטיין פאַר טאָג צו שפּילן אין קאַרטן“.

ס'ליגט זיי נאָך אין זינען
אַ זקן איז אַדורך געבן אַ שול און געזען פירן חתן־פּלה צו דער חופּה. האָט ער זיך אויסגעהוסט, אָפּגעקערעכצט, אָפּגעזיפּצט און אַ זאָג געטאָן: „ער, ס'ליגן זיי נאָך אין זינען די נאַרישקייטן“.

יעדעס יאָר אָן אייניקל
שמועסן צוויי זקנים. פרעגט איינער:
— און ווי איז מכוח „יענעם עסק“?
— ניט צום פאַרוינדיקן, יעדעס יאָר אָן אייניקל.
— נו, איז דאָך גוט און וויל.
— דער חסרון איז, וואָס מ'דאַרף מיט דעם אַנקומען צו קינדער.

דו פאַרשטייסט דאָך ניט קיין שפּאַס
אַ ייִדענע איז אויסגעקומען אַריבערגיין פון איין ברעג טייכל צום צווייטן אויף אַ שמאַל ברעטל. פּלוצלינג איז געוואָרן אַ שטורעם און דאָס ברעטל האָט זיך אָנגעהויבן שאַקלען. האָט די ייִדענע געגעבן גלייך אַ נדר צוויי פונט לייכט פאַר דער שול.

איז טאַקע באַלד שטיל געוואָרן און דאָס ברעטל האָט אויפּגעהערט צו שאַקלען זיך. רעדט די ייִדענע צו זיך: „און אַז איך וועל געבן אין שול אַריין

דו פֿאַרשטייט דאָך נישט קיין שפּאַס

נאָר איין פונט ליכט?" — איז באַלד געוואָרן ווידער אַ שטורעם, נאָך אַ
שטאַרקערער פונעם ערשטן.
רופט זיך אָן די ייִדענע: „אוי, רבונ־של־עולם, דו פאַרשטייסט דאָך ניט
קײן שפּאַס“.

פּאַגראַם איז פּאַגראַם !

אַ קלאַנג אין שטעטל, אַז ס'קומט פאַר אַ פּאַגראַם און פרויען ווערן פאַר־
גוואַלדיקט, האָט אויפגערוּדערט די ייִדישע באַפעלקערונג און אַלע זײַנען
געלאַפן זיך באַהאַלטן.
נאָר די אַלטיטשקע באַבע האָט זיך ניט גערירט און איז געבליבן שטיין
אין דרויסן בײַ דער שטוב.
אויף די געשרייען פון די בני־בית פון קעלער אַרויס פאַר וואָס זי באַהאַלט
זיך ניט, האָט די באַבע געענטפערט :
— פּאַגראַם איז פּאַגראַם !

מיט מײַן רעוומאַטיזם

אַ זקנה איז געקומען צו דער „חברא קדישא“ קויפן אַ קרקע אויף איבער
הונדערט מיט צוואַנציק יאָר.
וויזט איר דער גבאי פון דער „חברא קדישא“ פאַרשיידענע קרקעס מיט
פאַרשיידענע פּרייזן, אַנהייבנדיק פון גאַר טײַערע ביז די ביליקסטע.
פרעגט די זקנה :
— פאַר וואָס איז אַט די קרקע אַזוי ביליק ?
ענטפערט דער גבאי :
— ווייל דערנעבן גייט אַדורך די קאַנאַליזאַציע.
רופט אויס די זקנה :
— אוי, מיט מײַן רעוומאַטיזם !

על חטא...

אַן אַלטער ייִד שטייט יום־פיפור אין שול און דאַונט מיט גרויס התלהבות.
אַבער, ווען ס'קומט צו די על־חטאס פאַרמאַכט ער דעם מחזור. פרעגט מען אים,
פאַר וואָס ער טוט דאָס ?
ענטפערט דער זקן : „וואָס פאַר אַן עבירות, מ'שטיינס געזאַגט, קען איך
נאָך אַפּטאָן, חוץ אַנרירן אַ לײַכטער אום שבת ?“

דאָקטוירים

— ער איז אַ גוטער דאָקטער ?

— ער פאַרשטייט אַ קרענק.

זאָגט אויך

אַ פּאַציענט פאַרקלאָגט זיך פאַרן דאָקטער אויף זײַן שוואַכן „פּוח גברא“
און גיט צו, אַז זײַן שכן איז עלטער פון אים און זאָגט, אַז בײַ אים איז נאָך
אין אַרדענונג.

דער דאָקטער: „ער זאָגט ? — זאָגט אויך“.

זיבעציק אַפיקומנס

— דאָקטער, פון וואָס איז מיר געקומען אַט די קרענק?

— פון אויפּעסן זיבעציק אַפיקומנס — ענטפּערט דער דאָקטער.

דאָ ברעכט, דאָ שטעכט

אַ ייִדענע צום דאָקטער: „דאָ ברעכט מיר און דאָ שטעכט מיר און דאָ
קוועטשט מיר און אַליין פיל איך מיך אויך ניט אַזוי פייגלדיק“.

טוישן דעם סערוויז

אַ ייִדענע בײַם דאָקטער:

— אין לעפּעלע נאָגט מיר, די שיסעלעך פון די פיס ברעכן מיר און די

גאַפּעלעך פון די הענט טוען מיר וויי.

— איך ראַט אײַך — זאָגט דער דאָקטער — טוישן דעם גאַנצן סערוויז.

כאַפט מיט ביידע הענט

דער דאָקטער פרעגט אויס בײַ אַ פּאַציענטקע אירע פּערסאָנאַליען בײַ

ער קומט צום עלטער.

- וויפל זײַט איר אַלט ?
- איך ווייס, מ'גײט מיר עטלעכע און פּערציק.
- כאַפּט מיט בײדע הענט, ס'איז אַ מציאה !

ווער פאַרלאַזט זיך אויף איין דאַקטער ?

אַ פּרוי צו איר מאַן :

- וואָס טרינקסטו אַזוי פּיל משקה, אַ גלעזל נאָך אַ גלעזל ? דער דאַקטער האָט דאָך דיר געזאָגט בפּירוּש, אַז דו מעגסט נעמען נאָר איין גלעזל פאַרן עסן.
- ווער פאַרלאַזט זיך דען אויף איין דאַקטער ? — ענטפּערט דער מאַן.

זיקנהזע ✓

- אַלע דאַקטוירים שטעלן אויף מיין קרענק די זעלבע דיאָגנאָזע.
- וועלכע ?
- זיקנהזע.

זי דאַרף ניט קיין דאַקטער

- אין שטעטל אַרײַן האָט זיך צוריקגעקערט פון אויסלאַנד דעם גבירס זונדל מיט אַ דאַקטאַר־דײַפּלאָם.
- האַבן זיך אַ לאַז געטאַן צום גביר שדכנים. אַבער, דער זון האָט ניט געוואַלט פון דעם הערן.
- דער פּאָטער האָט קוים געפּוועלט ביים זונדל, ער זאָל אַנקוקן כאַטש אײנע פון די פּלות.
- נאָכן אַנקוקן זיך פּרעגן אים דער שדכן און זײַן פּאָטער :
- נו ?
- זי איז פּולקאַם געזונט — ענטפּערט ער — זי דאַרף ניט קיין דאַקטער.

לאַטײַן — אַ טױטע שפּראַך

- פאַר וואָס רעדן צווישן זיך די דאַקטוירים בעת אַ קאַנסיליום אויף לאַטײַן ?
- פּדי דער חולה זאָל זיך צוגעוויינען צו אַ טױטער שפּראַך.

אַ רפואה צו אַ קאַטאַר

אַ פאַציענט צום דאַקטער :

— גיט מיר אַ רפואה צו מיין קאַטאַר.

דער דאַקטער :

— קעגן אַ קאַטאַר האָבן מיר גיט קיינע מיטלען, סימוז אויסשטיין. דאַקעגן.

פאַרשרייב איך אייך איין אויסגעפרוּווט מיטל קעגן אַ לונגען־אַנצינדונג.

שופטים און משפטים

פופציק ביז הונדערט און צוואנציק

א ייד אלס עדות אין א גוי'ש געריכט. דער ריכטער פרעגט אים ווי אלט איז ער. ענטפערט דער ייד :

— פופציק ביז הונדערט און צוואנציק.

— דאָס הייסט — זאָגט דער ריכטער — אַז איר זײַט אַלט זיבעציק יאָר.

— ניין — זאָגט דער ייד.

— איך פאָדער פון אײַך אַ דײַטלעכן ענטפער — פעסט זיך דער ריכטער.

דער יידישער אַדוואָקאַט האָט געפילט, אַז קיין גוטס וועט שוין פון דעם זויכוח ניט אַרויסקומען און ער בעט בײַם ריכטער אַ דערלויבעניש צו שטעלן דעם עדות אָט די פּראָגע.

דער אַדוואָקאַט צום ייד :

— ביז הונדערט און צוואנציק וויפל זײַט איר אַלט ?

— פופציק — ענטפערט דער ייד.

דער ריכטער האָט געדאַנקט דעם אַדוואָקאַט פאַרן אַרויסבאַקומען פונעם

עדות דעם געוונטשטן ענטפער.

אַט, איך דריי זיך

א ריכטער פרעגט א ייד וועגן זײַן באַשעפטיקונג.

— אַט, איך דריי זיך — ענטפערט דער ייד.

דער ריכטער גיט זיך אַ דריי אַרום דעם ייד און פרעגט :

— אַט, איך דריי זיך אַרום אײַך, קען איך דען האָבן פון דעם פרנסה ?

— לאַזט מיר זיך דרייען אַרום אײַך — זאָגט דער ייד — וועלן מיר

ביידע האָבן פרנסה.

מאַמע, שפּיל זיך ניט לאַנג

ס'האָט זיך פאַרלאָפּן אין שטעטל אַ מעשה, אַדער אַ בילבול צווישן צוויי

שכנטעס. די מוטער פונעם מיידעלע האָט אָנגעקלאָגט אין געריכט די מוטער פונעם יינגעלע, אַז ער האָט פאַרגוואַלדיקט איר טעכטערל. דעם יינגלס מוטער פאַרטיידיקט זעלבסט דעם ענין. זי כאַפט אָן דעם דאַרן און קליינעם משהלעך, שטעלט אים אַרויף אויף אַ בענקל און וויל באַווייזן דעם ריכטער, אַז אַזאַ קליינער און דאַרער איז אוממעגלעך ער זאָל... משהלע מישט זיך אַריין און זאָגט צו זיין מוטער שטילערהייט: „מאַמע, שפּיל זיך ניט לאַנג, דו וועסט פאַרשפּילן דעם משפט“.

איידעלע פּוונות

אַ מיידל האָט זיך פאַרקלאָגט אין געריכט אויף איר בחור, אַז ער האָט צוגעגנבעט ביי איר אַ בינטל מיט געלט. דער ריכטער: — וווּ האָט איר געהאַלטן דאָס געלט? — אין בוזעם. — האָט איר ניט געפּילט, אַז דער בחור שפּאַרט זיין האַנט אין אייער בוזעם? — פּרעגט דער ריכטער. — איך בין געווען זיכער — זאָגט דאָס מיידל — אַז ער שפּאַרט זיין האַנט אין מיין בוזעם מיט איידעלע פּוונות.

אַט באַלד לויף איך זיצן

שטייט אַ יידענע פאַרן גוי'שן געריכט אַלס אַ באַשולדיקטע אין גנבענען אַ הון. די יידענע פאַרשטייט ניט גוי'ש. דער איבערזעצער איבערזעצט אין ביידע ריכטונגען ווערטערלעך און טרוקן, אַז דער איראַניע פון דער יידענעס רייד: דער ריכטער: „איר ווערט באַשולדיקט אין גנבענען אַ הון“. די יידענע: „אודאי האָב איך געגנבעט אַ הון!“ דער ריכטער: „צו וואָס האָט איר געדאַרפט די הון?“ די יידענע: „אויף פּפרות האָב איך זי געדאַרפט“. דער ריכטער: „איר וועט גיין זיצן אַ חודש תּפּיסה“. די יידענע: „איך האָב טאַקע ניט וואָס צו טאָן; אַט באַלד לויף איך זיצן“.

קהל און עסקנים

איך מיט מיין ווייב

אויף אן אסיפה אין שול האָט אַ ייד געהאַלטן אין איין טענה און איבער-
צינגן מיט "קהל טענהט" און "קהל זאָגט".
אַז מ'האַט אים אַ פּרעג געטאָן, ווער איז דאָס דער קהל, האָט ער געענט-
פערט: "איך מיט מיין ווייב".

ס'וועט זיין ווי געווען

אַ ייד איז געקומען פון אן אסיפה, וואָס איז גערופן געוואָרן בנוגע דעם
גבאי פון שול, וועמען קהל האָט באַשולדיקט אין גנבענען קהלשע געלטער.
פּרעגט אים זיין ווייב:
— וואָס האָט מען באַשלאָסן אויף דער אסיפה?
ענטפערט דער ייד:
— אַז וואָס ס'איז געווען איז פאַרפאַלן, און ווייטער וועט זיין ווי געווען.

די ניט-גערעדטע רעדע

איז געקומען אַ ייד צום דאָקטער און באַקלאָגט זיך, אַז ס'דריקט אים עפעס
אינעווייניק.
ניט געפינענדיק קיין שום חשד אויף אַ קרענק, פּרעגט אים דער דאָקטער,
צי ער האָט געהאַט פון עפעס עגמת-נפש.
דער פּאַציענט האָט דערציילט דעם דאָקטער, אַז ער איז געווען אינגעלאַדן
צו באַגריסן אויף אַן אַפּשייד-אַונט, און איידער ס'איז אַנגעקומען זיין ריי צום
באַגריסן, האָט דער פּאַרזיצער געשלאָסן די רשימה פון די רעדנער.
זאָגט דער דאָקטער צום פּאַציענט ער זאָל פּאַרלייענען פאַר אים זיין
באַגריסונג.
דער ייד האָט זיך גענומען צום לייענען. נאָכן פאַרענדיקן רופט זיך אַן

דער דאָקטער : „ניט קיין ווונדער, וואָס ס'האָט אייך אַזוי געדריקט, האַלטן אין זיך אַזאַ פּאַסקודסטווע“.

געזעלשאַפּטלעכע טוער אין גן־עדן

אַ גרויסער צדיק איז נפטר געוואָרן און דער מלאך, דער משגיח אויפן גן־עדן, האָט מקבל פנים געווען דעם צדיקס נשמה און געמאַכט מיט איר אַ שפּאַציר איבער די פּאַויליאַנען פון גן־עדן.

אין צווישן האָבן זיי זיך פּאַרהאַלטן ביי אַ ליידיקן פּאַויליאַן, אַן צדיקים און אויף די מעבל בערג מיט שטויב.

פרעגט דעם צדיקס נשמה פאַר וואָס ס'איז דאָ ליידיק, ענטפערט דער מלאך, אַז אַט דער פּאַויליאַן איז באַשטימט פאַר די נשמות פון העוסקים בצרכי ציבור באמונה.

גנבים

געבענטשט זאלן זיין די הענט,
וואָס נעמען זיך אליין.

צדקה איז צדקה, און פרנסה איז פרנסה

נאָך אַ לוויה פון אַ גנב זײַנען געגאַנגען זײַנע חברים און נאָך גנבים.
בײַם אַרײַנגאַנג האָט אײן גנב אַרײַנגעוואָרפן אין פּוּשקע פון אַ קבצן גאָר
אַ גרויסע נדבה.

אַרויסגייענדיק פון בית־עולם נאָך דער לוויה האָט אײן גנב געמוסרט
אַט דעם גרויסן נדבן, הלמאי ער האָט אַוועקגעגנבעט בײַ דעם זעלבן קבצן
זײַן פּוּשקע מיטן געלט.

פאַרענטפערט זיך דער גנב: „צדקה איז צדקה, און פרנסה איז פרנסה“.

ציגינער אין שטעטל

פלוצלינג האָט זיך באַוווּן אין גאַס אַ ציגינער מיט זײַן געשטעל און
מכשירים צום שאַרפן מעסערס און שערלעך.

האַבן זיך אַרויסגעלאָזט צו אים ווײַבער און קינדער, ווער מיט אַ מעסער
און ווער מיט אַ שערל.

פאַר די קינדער איז דאָס געווען סתם אַן אַטראַקציע צו זען, ווי אַזוי די
פונקען פליען פונעם גרויסן דרייענדיקן זיך שאַרפּשטיין; ווער פון זיי האָט
געפרוּווט אַפילו צורוקן דעם פינגער נענטער צום שאַרפּשטיין, פּדי זיך איבער־
צײַגן, צי די פונקען זײַנען באַמת פּײַערדיקע.

געוויינלעך, פלעגן די ווײַבער געבן שאַרפן נאָר די פליישיקע מעסערס;
ווער, כ׳בעט אײַך, וועט גיין אויסגעבן געלט אויף שאַרפן אַ מילכיק מעסער?
פלעגט טאַקע אומגיין אין שטעטל אַ ווערטל: „טעמפּ, ווי אַ מילכיקער מעסער“.
אין דער צײַט, ווען דער ציגינער האָט געטאַן זײַן אַרבעט, האָבן די

ווייבער, ווי דורך א טעלעפאָן, איבערגעגעבן איינע צו דער צווייטער, אָן ציגייער האָבן זיך באַוווּן און דאָס שטעטל האָט זיך אָנגעהויבן צוגרייטן צו דעם ציגייער-באַזוך: אַלע בני-בית האָבן זיך אַרויסגעלאָזט, יעדער איינער אין זײַן הויף אַראָפּצונעמען אַלץ, וואָס ס'איז געהאַנגען אויף די שטאַכעטן: אַ פענדל, אַ זאַלץ-ברעטל און אַפילו די שמאַטע פון פּאַל, ווייל די ציגייער בראַקעווען ניט, זיי גנבענען אַלץ, וואָס נאָר ס'לאָזט זיך.

דער גנב זיצט אומשולדיק

אַ גנב איז צוריקגעקומען אַהיים נאָכן אַפּזיצן עטלעכע יאָר אין טורמע און באַמערקט אין וויגעלע אַ צוויי-וואַכיק קינד. ער האָט זיך געמאַטערט מיט די אויסרעכענונגען, אָבער דער חשובּן האָט ניט געשטימט.

אין אַ פּאַר טעג אַרום איז דאָס קינד געשטאַרבן. זעצט מען זיך שבעה. זײַנען געקומען זײַנע חברים אים מנחם-אַבל זײַן. צווישן איין שמועס מיטן צווייטן רופט זיך אָן דער גנב, דער אַבל, צו זײַנע חברים: „הערט, חברה, איך בין דאָך עפעס געזעסן פאַר מיין ביסל חטאים, אָבער אַזוי אומשולדיק, ווי איך זײַן איצט, בין איך נאָך קיין מאָל ניט געזעסן“.

דאָ ווערט מען ניט פאַרפאַלן

אַ מוטער באַזוכט אין טורמע איר זון דעם גנב.
— אוי, מיין זון, דו וועסט דאָ פאַרפאַלן ווערן.
— ניין, מאַמע! — ענטפערט דער זון — דאָ ווערט מען ניט פאַרפאַלן.
מ'ציילט אונדז דריי מאָל אַ טאָג.

אויפן בית-עולם

קומט דאך דיר א „מזל-טוב“

צוויי יעקעס האָבן זיך באַגעגנט אויפן בית-עולם.

— וואָס טוסטו דאָ? — פרעגט איינער.

— איך האָב באַגלייט מיין פאַרשטאַרבן ווײַב צו אייביקער רו.

— דיין ווײַב איז דאָך געשטאַרבן מיט עטלעכע יאָר צוריק.

— נאָך דעם האָב איך ווידער חתונה געהאַט.

— קומט דאָך דיר א „מזל-טוב“.

מ'גייט אַלויז

א פרוי גייט נאָך דער לוויה פון איר גאָר קליין קינד און רעדט צו איר טעכטערל, ווי צו אַ לעבעדיק נפש און הערט ניט אויף צו רעדן אויך קומענ-דיק אויפן בית-עולם:

„זע, מיין קינד, זאָלסט צוגיין צו דער באַבע רבקה און איר זאָגן, זי זאָל זיין אַ מליץ-יושר פאַר אונדז; און דערנאָך זאָלסטו צוגיין צו דער מומע בריינדל און איר זאָגן, אַז אונדזער פרנסה איז לעצטנס ניט אַזוי גוט; און דערנאָך זאָלסטו צוגיין צו דער מומע שיינצע — — —“

דאָ האָט איר איבערגעריסן דער גבאי פון דער „חברה קדישא“: „יידענע, מיט אַזוי פיל שליחותן שיקט מען אַזאַ פיצל קינד? — מ'גייט אַליין!“

דיינע אַלטע שטיק

א יידענע האָט זיך באַזעצט נעבן איר מאַנס קבר און וויל שוין אָנהייבן אירע טענות ומענות, און דאָ האָט אַ גרעזעלע איר אַ קיצל געגעבן, זאָגט זי: „ס'ליגן דיר נאָך אין זינען דיינע אַלטע שטיק?!“

איר ליגט ניט גוט

ערב יום-כיפור. א יידענע האָט געהאַט אַ טעות און האָט זיך צעלייגט

יידישע חכמה

בײַ אַ פּרעמדן קבר און וואַרט ביז דער חזן וועט קומען מאַכן דעם „אל מלא רחמים“.

דער חזן איז אָנגעקומען און הייבט אָן מאַכן דעם „אל מלא רחמים“.
קומענדיק צום נאָמען פונעם נפטר, שרײַט אויס די ייִדענע:

— חזן, איר מאַכט ניט גוט!

— נײַן, ייִדענקע — ענטפערט דער חזן — איר ליגט ניט גוט!

„עמד“ טיפו, זיטן, מנהגים און ווערטלעך

דאָס חוק'ל

דאָס פּאַלקס-ספר „חוק לישראל“, וואָס האָט געדינט דעם פּשוטן „עמד“-ייד אַלס קוואַל פון תורה און מוסר, האָט זיך געפונען כמעט אין יעדער שטוב און האָט זיך גערופן אין פּאַלקס-מויל „דאָס חוק'ל“.

און היות, דער ייד פלעגט אַרײַנקוקן גאַנץ אָפּט אין אַט דעם חוק'ל, האָבן די ליידיקע, ניט פאַרדרוקטע בלעטלעך זײַנע, אָדער די טאַוולען, געדינט דעם ייד אויך אַלס „טאַג-בוך“; דאָרט פלעגט ער פאַרשרײַבן זײַנע וויכטיקסטע געשעענישן, ווי למשל, די געבורטס-טעג פון זײַנע קינדער, יאַרצײַטן פון זײַנע באַענטסטע און נאָך וויכטיקע געשעענישן.

און היות, אויף אַ ספר טאָר מען ניט שרײַבן אויף קיין שום שפּראַך, חוץ לשוין-קודש, האָט דער ייד געשריבן בוז הלשון:

אַבי מורי, ר' משה ע"ה, נפטר פרשת „אחרי מות“, שנת תר"..... לפ"ק
בני בכורי, ר' אהרן נ"י, נולד פרשת „תולדות“, שנת תר"..... לפ"ק
הפרה ברחה, פרשת „תזריע“ *

דער שטעטל-קאַלענדאַר

אין שטעטל איז געווען אַנגענומען אַ ספּעציעלער קאַלענדאַר.
דערציילט אַ יידענע: „מיין יאַנקעלע איז געבוירן געוואָרן צוויי יאָר פאַר
דער גרויסער שריפה, משהלע — דרײַ יאָר נאָך דער קליינער שריפה.

אַ פּור האַבער

די עליה „רביעי“ פלעגט מען צוטיילן שבת נאָר די בעלי-מלאכות און
סתם „עמד“-לייט.

* די פּוננה פון ברחה איז „אַפּגעלאָפּן“.

איינעם פון אַט די באַעוולטע איז נמאס געוואָרן עולה לתורה זײַן אַלע זײַנע יאָרן נאָר צו „רביעי“.

אײן מאָל, ווען ער איז אויפגערופן געוואָרן ווידער צו „רביעי“ און דער חזן האָט געמאַכט דעם אָנגענומענעם „מי שברך“ און געקומען צום „בעבור שנדר“, האָט דער אויפגערופענער געזאָגט „אַ פּוֹד האָבער“.

אַראָפּגייענדיק פּוֹן בעלעמער האָבן אים געפרעגט די מתפללים, פאַר וואָס עפעס האָבער, האָט ער געענטפערט: „אַז דער גבאי איז אַ פּערה, דאַרף מען אים געבן עסן האָבער“.

דער בעל-עגלה און דער שמיסער

דער שמיסער האָט געוואָלט חתונה האָבן און ווערן אַ זעלבסטשטענדיקער בעל-עגלה. האָט ער זיך געוואַנדן צו זײַן באַלעבאַס און געבעטן, ער זאָל אים באַצאָלן זײַן שכר פאַר די לעצטע פאַר יאָר.

דער בעל-עגלה:

— לאַמיר פּרײַער דיך פאַרהערן, צי דו קענסט שוין זײַן אַ בעל-עגלה. דו פאַרסט אין אַ שלאַקס־רעגן מיט אַ פּוֹלן וואָגן סחורה און דו פאַרסט אַרײַן אין אַ טיפּער בלאַטע.

דער שמיסער:

— איך לייג צו אַן אַקסל צום וואָגן און גיב אַ צי מיט די לייצעס רעכטס.

— און אַז ס'העלפט ניט?

— לייג איך אַוועק אונטער די פאַדערשטע רעדער פּוֹן וואָגן אַ ברעט און

צי די לייצעס לינקס.

— און אַז ס'העלפט פאַרט ניט?

— שפּאַן איך אויס די פּערה — — —

דאָ רײַסט אים איבער דער בעל-עגלה מיט אַ זאַפּטיקער קללה און מיט

אַ פּאַטש און שרײַט אויס:

— אין אַזאַ בלאַטע פאַרט מען ניט אַרײַן!

שוין ווידער אַ יאָר

זיצן ערב פסח אין באַד צוויי ייִדן און קילן זיך אָפּ נאָכן אַרויסגיין פּוֹן

שוויץ־באַד. גיט איינער אַ זיפּץ: „שוין ווידער אַ יאָר“.

זי זוכט איר הינדל

א יידענע זוכט איר הינדל: „טיו, טיו, טיו! ווייבער, אפשר האָט איר געזען מיין הינדל? אַ גוט שבת, אָן אַ וויידל“.

וואָס איז דאָ אין אַ לעבל ברויט?

ביי אונדז אין שטוב האָט געארבעט אַ דינסט-מיידל. זאָגט צו איר איין מאָל מיין מוטער: „דבורהל, דו האָסט דאָך אויפגעגעסן צו פרישטיק אַ גאַנצן לעבל ברויט“.

ענטפערט זי: „באַלעבאַסטע, וואָס איז דאָ אין אַ לעבל ברויט? — צוויי אַקרייטשיקעס מיט אַ מיטל שטיקל“.

מנשה „דאָס“

ביי אונדז אין שטעטל איז געווען אַ טרעגער, מנשה האָט ער געהייסן, אָבער, מ'האָט אים ניט גערופן לויט זיין באַשעפטיקונג, נאָר מיטן צונאַמען מנשה „דאָס“, ווייל זײַן אַרעמע שפּראַך איז באַשטאַנען פון געציילטע ווערטער, אין וועלכע ס'פלעגן זיך איבערחזרן אַממערסטן די ווערטער „דאָס“ און „יעניץ“. און אזוי פלעגט ער דערציילן: „נעכטן האָב איך „אַפּגעדאַסט“ דעם „יעניץ“ צום „דאָס“. געמיינט האָט ער צו זאָגן דערמיט: נעכטן האָב איך אַפּגעטראָגן דאָס פעקל צו דער באַן.

היות פון טרעגערײַ האָט ער ניט געהאַט קיין פרנסה, האָט ער זיך צוגע-קליבן נאָך צוויי פרנסות: אַ באַגרעבער אויפן בית-עולם און אַ שמש אין אַ שול. פון די אַלע דרייַ פרנסות איז ער געווען אַן אַרעמאַן אין זיבן פּאַלעס.

אַ סומאַטאַכע אין דער „עזרת-נשים“

פאַר וואָס ברעכט אויס צו פּל-נדרי אין דער ווייבערשער שול אַ מהומה? — די זאָגערקע לייענט: „און דער מלאך פון פייער“, די צווייטע יידענע דער-הערט ניט און זאָגט: „ביים גלח אין שייער“, אַ דריטע יידענע, וואָס זיצט נאָך ווייטער פון דער זאָגערקע זאָגט: „אַ פייער ביים גלח אין שייער“ — ווערט אַ מהומה און אַ גערודער און ווייבער הייבן אָן לויפן פון שול מיט אַ געפילדער: „אַ פייער ביים גלח אין שייער, געוואַלד, ראַטעוועט!“

נו-אי-אָ!

אַ ייד וואָשט זיך די הענט צום עסן און אויף דעם געגרייטן טיש פעלט

אַ מעטער און זאַלץ. קען ער ניט מאַכן די ברכה „המוציא“, שרייט ער צו די בני־בית: „נור־איִאָ! ספּין! מלח!“

„עמר“־וּוּוּנטשן, פּאַרגלייכונגען צו בעלי־מלאכות
און זייערע גלייכווערטלעך

די באַבע לאה זאַל האָבן אַ ליכטיקן גן־עדן, זאַל שטיין און זיך באַמיען פאַר אונדז און מלמד זכות זיין אויף אונדז און אויף פּלל ישראל.
אַלע שוסטערס גייען באַרוועס.
ווי אויף אַ שוסטערשער חתונה.
ער איז אַ דאַמען־שניידער. (ס'ווערן אים געבוירן נאָר מיידלעך).
ער איז ניט קיין הינקעדיקער שניידער.
ער מאַכט אַ שוסטערשן חשבון.
ער איז אים אָפּגעפאַרן פון אויבן ביז אַראָפּ. (אַ בעל־עגלה)
ס'ציט אים צו איר, ווי אַ פּערד צום האַבער. (אַ בעל־עגלה)
ער באַקט ליגנס. (אַ בעקער)
ער קנעלט מיט אים אַרײַן. (אַ מלמד)
ער האָט אים געמאַכט אַ „מי שברך“ (געשאַלטן). (אַ חזן)
ער האָט אים פאַרונגען אַ מזמור. (אַ חזן)

וועגן אָפּזאַגן די הויכע „שמונה־עשרה“
איך האָב אָפּגעשמיסן אַ „שמונה־עשרה“ (אַ בעל־עגלה)
איך האָב אָפּגעפּלעקלט אַ „שמונה־עשרה“ (אַ שוסטער)
איך האָב אָפּגעשטעפט אַ „שמונה־עשרה“ (אַ שניידער)
איך האָב אָפּגעבאַקן אַ „שמונה־עשרה“ (אַ בעקער)
איך האָב אָפּגעמאַלן אַ „שמונה־עשרה“ (אַ מילנער)

נעמען און צונעמען

כמה מעלות טובות

אין שטעטל פלעגט מען זיך נוצן זעלטן מיט דעם פאמיליע-נאָמען. צו אַ גענויער אידענטיפיצירונג פון דער פּערזאָן האָבן געדינט אַנדערע סימנים, בייגעלייגטע צום פּערזענלעכן נאָמען פונעם ייד: סתם אַ צונאָמען, אָדער ער ווערט גערופן לויטן טאַטנס נאָמען, ווי צום ביישפּיל: אַהרון משהס, איציק חיימס אַזױו.

אַבער, אויב דאָס ווײַב איז געווען דער „קאַזאַק“ אין שטוב, פלעגט מען רופן דעם באַלעבאַס אויף איר נאָמען, ווי צום ביישפּיל: יאַנקל שרהס, יחיאל ביילע-וויטלס.

שטייט אַזוי אַזאַ יחיאל ביילע-וויטלס ביים אַרײַנגאַנג פון זײַן קראָם און הערט, ווי זײַן ביילע-וויטל שטייט אין אַ רעדל קרעמערקעס און באַקלאַגט זייער קו, וואָס איז ערשט נעכטן אַוועקגעפּגרט און רעכנט אויס אַ לאַנגע רשימה פון אירע מעלות: האָט געגעסן מאַך און בלאַטע, האָט געגעבן אַזוי פּיל און אַזוי פּיל פּולע מעלק-שעפעלעך מיט מילך אַ מעת-לעת (איצט איז דאָך שוין נישט וואָס מורא צו האָבן פאַר אַן עין-הרע) און זי קראַצט אויס נאָך אַ מעלה און נאָך אַ מעלה.

רופט זיך אָן פון דער ווײַטנס איר מאַן יחיאל:

— ביילע-וויטל, האָסט פאַרגעסן נאָך אַ מעלה: דאָס בלעטל גמרא אויסנ-

וויניק.

„שבת-הגדול“ און „קורצער פּרײַטיק“

ס׳זײַנען געווען שטעטלעך, וועמענס לצים האָבן זיך אויסגעצייכנט אין געבן צונעמען זייערע יידן. דער צונאָמען האָט באַצייכנט אַ גענויע אַפּשפּייגלונג פון דעם מענטשנס אויסזען און כאַראַקטער, אָדער אין אַ פאַרקערטן מיינ, וואָס ווערט גערופן „בלשון סגײַ-נהור“.

אזוי, למשל, פלעגט מען רופן אין שטעטל מיטן צונאָמען „שבת הגדול“ אַ גאַר הויכן, אָדער אַ גאַר נידעריקן. אויך מיטן צונאָמען „קורצער פּרייטיק“ האָבן די לצים באַערט צוויי מענטשן: אָדער אַ גאַר קליינעם, אָדער אַ גאַר הויכן. און אז גאָט האָט געהאַלפּן און ס׳זײַנען אַדורך די גאָס צוזאַמען אַ הויכער מיט אַ קליינעם, האָבן די לצים אַוועקגעלייגט מיט איין שאָס צוויי האָזן און געפּרייט זיך: „אַט גייען דער „שבת הגדול“ מיטן „קורצן פּרייטיק“.

ר' בנימין דער בעל-יועץ

אין אונדזער שטעטל איז געווען אַן איינגעפונדעוועטער סוחר. אַז מ'פלעגט קומען צו אים בעטן אַ גמילות-חסד, פלעגט ער אָפקומען מיט אַן עצה: „קײן גמילות-חסד קען איך דיר ניט געבן, גאַר אַן עצה בײַ וועמען דו קענסט קרייגן אַ גמילות-חסד“.

האַט מען אים גערופן „ר' בנימין דער בעל-יועץ“, אָדער „ר' בנימין דער עצה-געבער“. אַז מעצעער פלעגט עצהגען זײַנעם אַ ידיד, פלעגט ער אים איבעררײַסן: „דיינע עצות דאַרף איך ניט, אויף דעם איז דאָ „ר' בנימין דער עצה-געבער“.

מענדל דרייפּוס

אין די לעצטע יאָרן פון פאַריקן יאָרהונדערט איז אַנגעקומען אין שטעטל דאָמבראַוויץ אַ פּרישער חתן, וואָס איז געווען זייער ענלעך צו דרייפּוסן, קעגן וועמען ס'האַט זיך דאָן געפירט אין פאַריז דער באַוואוסטער פּראָצעס. פאַרשטענדלעך, אַז שוין צומאַרגנס האָט דער חתן זוכה געווען געקרוינט צו ווערן מיטן צונאָמען „דרייפּוס“.

אַפילו ווען ער איז שפּעטער אַריבער וווינען אין אונדזער שטעטל, איז דער צונאָמען געגאַנגען צוזאַמען מיט אים ביז דעם לעצטן טאַג פון זײַן לעבן, און אַפילו נאָך דעם.

עס־הארצים

✓ „ביד חזקה“

פרעגט אָן עס־הארץ: „ווי קומט אַ „דבר־אחר“ אין דער הגדה?“ ענטפערט אים אַ צווייטער עס־הארץ: „ער האָט זיך אַרײַנגערײסן „ביד חזקה“ — מיט פוח.

חר־גדיא

ביים סדר־טיש איז מען דערגאַנגען ביים קרעטשמער ביו „חד־גדיא“. האָט דעם קרעטשמערס זון פאַרשטרײקט און ניט געוואַלט זאָגן ווייטער. פרעגט אים זײַן פאָטער פאַר וואָס, ענטפערט ער: „אַז דו האָסט געקויפט אַ ציגעלע שפעט בײַ נאַכט אַזוי ביליק, איז דאָס זיכער אַ געגנבעטס“.

✓ ר' עליע, מאַכט ניט קיין שאַרנס!

ווען דער שטאַט־גביר האָט ביים סדר געהאַלטן בײַ „שפוך חמתך“ און די טיר איז שוין געווען אָפן פאַר אליהו הנביאס אַנקומען, האָבן חברה־לצים אַרײַנגעשפאַרט אַ ווייסע ציג.

די בני־בית, דערשטוינטע, זײַנען געבליבן זיצן מיט אָפענע מײלער. די ציג, ניט געשטערט דורך קיינעם, איז אַרויף אויפן טיש און אַנגעהויבן עסן, איבערקערנדיק און אַראָפּוואַרפנדיק פלים פונעם טיש.

דאָ האָט דער גביר זיך אַנגענומען מיט מוט און אַ זאָג געטאָן צו דער ציג: „ר' עליע, עסט און טרינקט וויפל איר ווילט, אָבער מאַכט ניט קיין שאַרנס“.

נפטר־פיפטער

מ'האָט אַנגעזאָגט אָן עס־הארץ, אַז זײַן פאָטער איז נפטר געוואָרן. ניט וויסנדיק דעם באַדײַט פון וואָרט „נפטר“, האָט דער עס־הארץ געזאָגט: „נפטר־פיפטער, אָבער פרנסה האָט ער?“

ר' עליע, מאכט גיט קנין שארגטו
זמלאח 'עזימא

סוף גנב לתליה

נאך אן עס-הארץ, באקומענדיק א ידיעה וועגן זיין פאטערס טויט, האט געוואלט רעאגירן מיט א ווערטל, אבער אנשטאט „סוף אדם למות“, איז ער ארויסגעשפרונגען מיט א צווייטן פסוק: „סוף גנב לתליה“.

לא יעלה ולא יבוא

שבת מברכים האט דער שמש פון שול אויסגערופן פון בעלעמער: „יעלה ויבוא“. איז ארויפגעלאפן אויפן בעלעמער א ייד, וואס איז געווען ברוגו אויפן גבאי, האט א קלאפ געטאן אויפן טיש און אויסגערופן: „לא יעלה ולא יבוא!“ *

שהלך לנקבה

אין דער תפילה „אל מלא רחמים“ שטייט געשריבן: „... את נשמת... , שהלך (לנקבה: שהלכה) לעולמו (לעולמה)“.

א חזן, אן עס-הארץ, גיט פארשטייענדיק די כוונה פון דעם געשריבענעם אין די קלאמערן, האט, מאכנדיק אן „אל מלא רחמים“, אפגעקלאפט אלץ צוואמען: „את נשמת... , שהלך לנקבה, שהלכה לעולמו“.

סידור ערגער

א בעל-עגלה האט געהאט יארצייט. האט אים דער גבאי פון שול צוגעלאזן צום „עמוד“ אפדאווענען א מנחה.

אז דער בעל-עגלה האט אנגעהויבן זאגן די הויכע „שמונה-עשרה“, האט ער געהאקט גרייזן ווי אין קרויט אריין. האט דער גבאי אים אונטערגערוקט א סידור.

רעגט זיך אויף דער בעל-עגלה: „גו, אי, א, סידור ערגער!“

קוריצא צנצנת באך-באך!

שטייט א ייד און דאוונט ביי זיך אין שטוב און האלט ביי די תפילות צווישן „קריאת-שמע“ און „שמונה-עשרה“, ווען מ'טאר גיט רעדן אפילו אויף לשון-קודש, חוץ געציילטע ווערטער.

* דעם שבת, ווען מ'בענטשט ראש-חודש, זאגט מען אין דער „שמונה-עשרה“ פון מוסף די תפילה „יעלה ויבוא“.

ווען דער ייד האָט געהאַלטן בײַ סאַמע־סאַמע, איז אַרײַן אין שטוב פֿון הויף אַ הון און איז אַרויף אויפֿן טיש און אָנגעהויבן שפּאַצירן צווישן די גלעזערנע פֿליים.

טאָר מען דאָך נישט רעדן און נישט מפּסיק זײַן בשעת התפילה, שרײַט דער ייד צו די בני־בית אויף פּמעט לשון־קודש: „נו, אי, אַ, קוריצא צנצנת באַך־ באַך!“ *

מקום קדוש

אַ יידענע אויף אַ צווייטער: „אַט די יאַכנע פֿאַרמאַגט יענעם מקום קדוש (געמיינט זאָגן „פה קדוש“), וואָס שיט פֿעך און שוועבל“.

ווי אַלע פּותל מערביס אויף דער וועלט

איז געווען אין שטאָט ל' אַן עס־הארץ, יואל האָט מען אים גערופֿן, אַ ייד מיט אַ סך פּרנסה, אָבער נישט אַזאַ אַנשטענדיקע און צניעותדיקע; ער איז געווען אַן אינהאַבער פֿון אַ היזל.

אַז די קינדער זײַנען אונטערגעוואַקסן, איז יואל אַוועק צום רבין כאַפֿן אַן עצה. האָט אים דער רבי געהייסן טוישן דעם „עסק“ אויף אַ מער סאַלידן. האָט יואל פֿאַרקויפט דאָס היזל און געעפּנט אַ רעסטאָראַן; איז אים ווידער אַוועק גוט. אין זײַן רעסטאָראַן האָבן געגעסן ייִדישע שרײַבער, שוישפּילער און אַנדערע פֿון דער שטאָט־באַהעמע און געגנט.

חברה קינסטלער האָבן זיך איין מאָל אָנגעזעצט אויף יואלן ער זאָל אַבאַנירן שלום־עליכמס ווערק אין דער ספּעציעלער אויפֿלאַגע. האָט יואל אַ זאָג געטאָן צו זײַן יידענע: „זע נאָך, ברײַנע, אין דעם קליענטן־בוך, צי ער עסט בײַ אונדז אַט דער שלום־עליכמס, וועל איך שוין קויפֿן זײַנע ביכער“.

חברה־לצים האָבן אײַנגערעדט יואלן און אים אַרויסגעשטופּט בפּוח קיין ארץ־ישׂראל אַלס טוריסט.

אַז ער איז צוריקגעקומען, האָבן די חברה זיך צוגעזעצט צו אים און געהאַרעוועט שווער, פּדי אַרויסבאַקומען פֿון אים זײַנע אײַנדרוקן פֿון ארץ־ ישׂראל.

— זאָגט אונדז, ר' יואל, דעם פּותל מערבי האָט איר געזען?

* קוריצאַ — אויף גוײַש אַ הון.

- אַוודאי, האָב איך אים געזען.
- ווי אַזוי זעט ער אויס?
- ווי אַלע פּוּתל-מעריבס אויף דער וועלט.
- וואָס נאָך האָט איר געזען?
- איך האָב געזען דעם קבר פון דער מוטער — — — (בריינע, ווי הייסט די יידענע, וואָס טראַגט אונדז מילעד?) יאָ, יאָ, פון דער מוטער רחל.

יידענעס רעדן לשון-קודשדיק

- יידענעס האָבן געהאַלטן פאַר אַ סגולה נאַכמאַכן די מענער, ניט נאָר מיט דאַווענען דרייַ מאָל אַ טאָג, נאָר אויך מיט אַרײַנפּלעכטן אין זייערע רייד לשון-קודשדיקע ווערטער.
- האַט געהערט אַ יידענע די מענער רעדן: „גיי דערצייל אַ סריס דעם טעם פון ביאה“, און, ניט וויסנדיק דעם פירוש פון דעם וואָרט „סריס“, זאָגט די יידענע: „גיי, דערצייל שרעהן דעם טעם פון ביאה“.

אַ המצאה

- אַן עס-הארץ, וואָס האָט זיך געוואַלט באַווייזן מיט זײַנע קענטענישן, האָט געזאָגט, אַז דערפאַר לייגט מען תּשעה-באַב תּפּילין ערשט צו מנחה, פּדי מ'זאָל ניט קענען עסן אַ גאַנצן טאָג; ווער וועט עס נעמען עפעס אין מויל פאַר תּפּילין לייגן?

בענקלעך פאַר די מלאַכים

- אַן אורח אויף שבת האָט געזען, ווי דער באַלעבאַס שטעלט אַוועק נעבן זיך צוויי ליידיקע בענקלעך.
- אויף זײַן פאַרווינדערונג האָט דער באַלעבאַס אים אויפגעקלערט, אַז דאָס זײַנען בענקלעך פאַר די צוויי מלאַכים, וואָס באַגלייטן שבת יעדן ייד.
- פאַר וואָס זשע שטעלט איר ניט צו בענקלעך אויך פאַר מײַנע מלאַכים?
- פּרעגט דער אורח.
- איר האָט דאָך געזען — ענטפּערט דער באַלעבאַס — אַז איך האָב גיך פאַרמאַכט די טיר... ניטאָ בײַ מיר קיין בענקלעך פאַר אַזוי פּיל מלאַכים.

אַ רב און אַ רבי אין דער הגדה

- אַן עס-הארץ דערגייט אין דער הגדה ביז די מפות און ווונדערט זיך:

„מילא, בנים (פנים) איז א נישקשהדיקע מכה, אבער ווי קומט צווישן די מכות א רב (ערוב) און א רבי (ארבה)?“

הושענות

אין דער שטאט בריסק, וואס שטייט ביים טייך בוג אין פוילן, פלעגט מען דרוקן ספרי־קודש.

אין מחזור פאר הושענא־רבה איז געווען געדרוקט מיט קליינע אותיות אין יידיש אַנווייזונגען פאַרן דאווענער, ער זאל וויסן ווען קלאפן מיט דער הושענא.

אַנשטאַט „בוג“ איז געווען געדרוקט „בוך“ (אַזוי פלעגן די יידן רופן דעם טייך). און אַזוי איז געווען געשריבן מיט די קליינע אותיות: מ'נעמט די ערבה, וואָס וואַקסט ביים בוך, מ'נעמט אין האַנט און מ'קלאַפט אין וואַנט. אַ ייד, אַן עם־הארץ, האָט עס געלייענט בוז הלשון: „מ'נעמט די ערווה, וואָס וואַקסט ביים בוך, מ'נעמט אין האַנט און מ'קלאַפט אין וואַנט“ און אָמער ועושה: ער האָט מקיים געווען דעם פסוק ככתבו וכלשונו.

גבינה משפרת

— פאַר וואָס האָסטו זיך אַנגעשיפורט?

— גבינה משפרת.

— וואָס מיינסטו זאָגן דערמיט?

— „גבינה“ מאַכט בגימטריא „יין“.

— ביסטו דאָך אַן עם־הארץ. דאָס וואָרט „סוד“ מאַכט בגימטריא „יין“,

אַבער ניט דאָס וואָרט „גבינה“.

— האָב איך טאַקע געוואָלט אויסגלייכן און האָב גענומען נאָך אַ שטיקל

קעז, האָט די גימטריא פון „גבינה“ איבערגעשטיגן. האָב איך גענומען נאָך אַ

גלאַז וויין, האָט ווידער ניט געשטימט די גימטריא. האָב איך גענומען נאָך אַ

שטיקל קעז — און אַזוי פון די צוגאַב־שטיקלעך קעז בין איך געוואָרן שיפור.

משלי — אַ קלוגער ייד

— פון וואָנען נעמסטו די־נע גלייכווערטלעך?

— זיי זענען אַלע פאַראַן אין משלי.

— איז משלי, ווייזט אויס, געווען אַ קלוגער ייד.

מושב-לצים / רכילותניקעס

„...ובמושב-לצים לא ישב“

יידישע נייעס-אגענטורן

חברה-לצים האָבן דערפונדן צוויי יידישע נייעס-אגענטורן:

1. ייוואָ — יידן ווילן אזוי.

2. ייראַ — יידן רעדן אזוי.

דער מייזן איז אַ פאַרקערטער

— סוף, סוף זײַט איר געקומען! — רופן אויס די גאַסט-געבער. נאָכן

פאַרברענגען צוזאַמען, קלייבן זיך די געסט אַוועקגיין. רופן אויס די גאַסט-

געבער:

— וואָס, איר גייט שוין אַוועק?

און דער מייזן איז אַ פאַרקערטער.

מיט געסט פרייט מען זיך

מיט געסט פרייט מען זיך צוויי מאל: ווען זיי קומען און ווען זיי גייען

אַוועק.

מילא, נאָר ווער ציילט דען?

— עסט נאָך אַ קיכעלע.

— איך האָב שוין געגעסן צוויי.

— מילא, איר האָט שוין געגעסן דווקא פיר, נאָר ווער ציילט דען?

זיך פרייען צוזאַמען מיט אַינר

אינער האָט באַזוכט זײַנע ידידים און זיך פאַרהאַלטן ביי זיי גאַנץ שפעט.

סוף, סוף איז ער אוועק. אין אַ מינוט אַרום איז ער געקומען צוריק. די גאַסט-געבער, דערשראַקענע, פּרעגן אים וואָס איז געשען. ענטפּערט דער גאַסט: „ס'איז גאַרניט געשען. אַז איך בין אַרויס, איז זיכער געוואָרן בײַ אײַך אַ גרויסע שמחה, בין איך געקומען זיך פּרײַען צוזאַמען מיט אײַך.“

וון לייגן די באַרד ?

יונגע לצים האָבן געזען אַ ייִד מיט אַ לאַנגער באַרד און האָבן אים אַ פּרעג געטאָן: „זײַדע, ווען איר לייגט זיך שלאָפן, וווּ לייגט איר די באַרד: אונטער דער קאַלדרע, אָדער איבער איר? נאָך אַט דער פּראַגע האָט דער ייִד ניט געקענט באַשליסן ווי אַזוי ער זאָל אײַנלייגן זײַן באַרד.“

וואָס וועט איר טאָן ?

אין אַכסניה פון שטעטל ליגן שוין אַלע געסט אין דעם אײַן-און-אײַנציקן גרויסן צימער, יעדער אײַנער אויף זײַן בעטל. שפּעט אין אַזונט איז אַרײַן דער נאָר וואָס אָנגעקומענער גאַסט און זוכט אַ קישן צום לייגן זיך שלאָפן, און געפינט ניט. רופט זיך אָן צו אים אײַנער פון די געסט: — נעמט מײַן קישן. פּרעגט אים דער גאַסט: — וואָס זשע וועט איר טאָן ? ענטפּערט ער: — איך וועל געבן אין די צײַן.

די לוויה

צו מאַרגנס האָט זיך באַקלאַגט אײַנער פון די געסט אין אַכסניה, אַז ער איז ניט געשלאָפן די גאַנצע נאַכט. האָט מען אים געפּרעגט: — פאַר וואָס ? האָט ער געענטפּערט: — ווײַל איך האָב געפונען אין בעט אַ טױטע וואַנק.

— נו, איז וואָס האָט אייך געקענט אַ טויטע וואַנץ שטערן צום שלאָפן?
— ריכטיק, אָבער די לוויה נאָך דער טויטער וואַנץ!...

ווען עסט מען קרעפלעך?

— ווען עסט מען קרעפלעך?
— ווען מ'שלאָגט: המנען, פפרות, הושענות.

אַ זייגער צי אַ לולב?

זרח צום זייגערמאָכער: „דער זייגער שטייט“. דער זייגערמאָכער לייגט צו
דעם זייגער צום אויער, גיט אַ שאַקל און זאָגט: „ער גייט“. אַזוי חזרט זיך
דאָס איבער עטלעכע מאָל.
צום וויפלסטן מאָל רופט זיך אָן זרח צום זייגערמאָכער: „איך פאַרשטיי
ניט, ר' האַצקל, וואָס האָב איך געקויפט בײַ אײַך: אַ זייגער צי אַ לולב?!"

חויף שבתים און ימים־טובים

— וואָס זאָגט זי, אַז זי איז אַלט פערציק יאָר?
— נו יא, חויף שבתים און ימים־טובים.

אַז מ'האַט געדולד

אויף אַן אויפנאַמע בײַ אַ פּריינד צו זײַן אַכציק־יאָריקן געבורטסטאָג רופט
זיך אָן אַ חבר: „אַז מ'האַט געדולד, דערגײט מען צו אַכציק אויך“.

גולן — גולנים ✓

— וואָס איז דער אונטערשייד פון אַ יולדת אין שטאָט און אַ יולדת אין
קיבוץ?
— אין שטאָט שרײַט די יולדת אין אירע ווייען: „גולן, וואָס האָסטו געהאַט
צו מיר?“ און אין קיבוץ: „גולנים, וואָס האָט איר געהאַט צו מיר?“

לעשות נקמה בגויים

חברה־לצים זײַנען געקומען מיט טענות צו זייערן אַ חבר, פאַר וואָס פאַרנעמט
ער זיך נאָר מיט שיקסעס.

אַ זייגער, צי אַ לולב?

האַט ער געענטפערט: „ס'איז דאָך דאָ אַ בפירושער פסוק לעשות נקמה בגויים...“

אויך דאָרט גנבעט מען

- רינדער קוילעט מען און פון דעסטוועגן זיינען זיי דאָ אַ סך און ניט טייער. פערד קוילעט מען ניט און זיי זיינען דאָ ווייניקער און פיל טייערער.
- וויל פערד גנבעט מען.
- דארפן דאָך זיין די געגנבעטע פערד דאָרט ווהיין מ'פארקויפט זיי.
- אויך דאָרט גנבעט מען.

ער מאַנעוורירט

אַ זיבעציק-יאַריקער זקן, ווען ער פלעגט הערן, אַז ס'איז געשטאַרבן אַ פינף און זיבעציקער, פלעגט ער נאָכן אַפּזאָגן דעם אַנגענומענעם פסוק „ברוך דיין אמת“, פאַרענדיקט מיט „קיין ייַנגערע פון אים זאָלן ניט שטאַרבן“. אַבער, אַז ער פלעגט הערן, אַז דער געשטאַרבענער איז געווען אין עלטער פון פינף און זעכציק, פלעגט ער פאַרענדיקן מיט „קיין עלטערע פון אים זאָלן ניט שטאַרבן“.

אַלטע שטעקשיך — נייע שייך

— וואָס איז דער אונטערשייד פון אַ ווייב, מיט וועלכער דו לעבסט שוין עטלעכע צענדליק יאָר, און אַ יונג ווייבל ערשט נאָך דער חתונה?
— די ערשטע איז געגליכן צו אַלטע שטעקשיך: יעדע מאַזאַליע האָט איר פּלאַץ; אַ יונג ווייבל איז געגליכן צו נייע שייך: דאָ קוועטשט, דאָרט דריקט.

קאַפּ-ווייטיק און בויך-ווייטיק

זעט אַ לץ חתן-פּלה געפירט צו דער חופּה. רופּט ער זיך אָן: „נו יאָ, ער איז שוין פאַרזאַרגט אויף זיין גאַנץ לעבן מיט קאַפּ-ווייטיק, און זי — מיט בויך-ווייטיק“.

אַ נאַרישקייט געדענקט זיך

- דו געדענקסט, ווען מיר האָבן חתונה געהאַט, איז — —
- נו, יאָ, אַ נאַרישקייט געדענקט זיך.

דער הערשער

איינער האָט פאַרבעטן זײַן חבר צו זיך אויף מיטאַג. אַנקומענדיק צו דער שטוב, גיט דער מכניס־אורח אַ געשריי צו זײַן ווייב דורכן פענצטער: „גרייט צו וואַרעם וואַסער!“

רופט זיך אָן דער פאַרבעטענער חבר:

— דו געוועלטיקסט אין דיין שטוב גאָר פּיין.

— וואָס זשע דען האַסטו געמיינט — זאָגט דער מכניס־אורח — איך וועל

וואַשן די פלים מיט קאַלט וואַסער?

חיי־שעה

— איך האָב באַשלאָסן זיך שמדן.

— ?

— אַז ס'קומט אָן דער דאַנערשטיק און מיין ווייב הייבט אָן פאַדערן געלט

אויף מאַכן שבת, איז מיר ניט ליב דאָס לעבן.

— אַז דו וועסט זיך שמדן, וועסטו דאָך דאַרפן געבן פּרינטיק אויף מאַכן

דעם זונטיק.

— גוט איז חיי־שעה.

דער איבערקליינער

— איך עס אַלץ, וואָס מ'לייגט מיר אָן אין טעלער.

— און איך ניט. איך בין אָן איבערקליינער אין עסן. איך עס נאָר

מאכלים, וואָס הייבן זיך אָן מיט אַן אַלף: אַ פאַר קאַטלעטן, אַ קלאַפּס, אַ פלייש

אין זויערן, אַ שטיקל געדעמפט אינדיק־פלייש, אַ געפעקלטע צונג, אַ טשאַלנט

מיט אַ געפילטע קישקע, אַ געבראַטענע קאַטשקע אַזוֹוו.

דער קליינער און גרויסער קאַפּ־ווייטיק

דערציילט אַ פּרינדין, אַז איר מוטער פלעגט לינדן פון אַפטע קאַפּ־ווייטיקן,

וועלכע זיינען געווען פון צוויי קאַטעגאָריעס: דער קליינער קאַפּ־ווייטיק און

דער גרויסער קאַפּ־ווייטיק.

— ווי אַזוי האָט איר געוויסט צו אונטערשיידן צווישן די צוויי קאַטע־

גאָריעס?

— אַז די מוטער האָט פאַרבונדן איר קאַפּ מיט אַ קליין טיכל, איז דאָס

געווען דער קליינער קאָפּ-ווייטיק. אַבער, אַז די מוטער האָט אַרומגעוויקלט דעם קאָפּ מיט אַ גרויס האַנטעך באַנעצט מיט עסיק, האָבן מיר שוין געוואָסט, אַז ס'געוועלטיקט דער גרויסער קאָפּ-ווייטיק און מ'דאַרף אַרומגיין אויף די שפיץ פינגער שטילינקערהייט.

פאַר וואָס קומט ניט משיח?

די לצים גיבן אויף דער פראַגע זייער ענטפער: די ייִדן אליין לייגן אָפּ זײַן קומען. אַז ס'קומט אָן דער יום-טובּ פסח, דאַווענען די ייִדן „לשנה הבאה בירושלים“.

הייבט אָן משיח זיך גרייטן אין וועג אַרײַן. גייט אַדורך אַ האַלב יאָר און די ייִדן פאַרענדיקן זייערע תפילות פון יום-כיפור ווידער מיט „לשנה הבאה בירושלים“. וואַרט שוין משיח ווידער אַ האַלב יאָר. און אַזוי שטופן אָפּ די ייִדן זײַן קומען פון איין האַלב-יאָר צום צווייטן.

אַ סך קינדער בני אַרעמע לײַט

— פאַר וואָס איז בני אַרעמע לײַט אַ סך קינדער?

— אויף דעם האָב איך צוויי ענטפערס:

(א) אַרעמע לײַט וווינען אַלע צוזאַמען אין איין צימער, איז וווּ דער מאַן גיט זיך אַ דריי, פאַרטשעפעט ער זיך אין זײַן ווייב.

(ב) ס'איז דאָ אַ פסוק: „עני חשוב כמת“ — פרוווט ער זיך אַלע מאָל, צי ער איז טאַקע אַ מת.

לא ממדבר הרים

אַזוי טײַטשן די לצני-הדור אַט דעם פסוק: „ניט פון רעדן ווערט מען טראַגעדיק“.

איין שלעכט טאַגעלע

איך האָב געאַרבעט אַמאָל אין דובנא. דער סעקרעטאַריאַט פון דער ייִדישער קהילה האָט זיך געפונען אין דעם בנין פון ייִדישן שפּיטאַל.

זיצנדיק בײַם סעקרעטאַר פון דער ייִדישער קהילה, האָב איך דערהערט שאַרפע געשרייען פון אַ פרוי.

אויף מײַן פראַגע האָט געענטפערט דער סעקרעטאַר: „ניט געפערלעך, אַ

יונג ווייבעלע גייט צו קינד; פאר אזוי פיל גוטע נעכטעלעך מעג זי האָבן
איין שלעכט טאָגעלע.

איך האָב געפרוּווט ביידע זאָכן

אויף דעם מאמר אין „ירושלמי“: „כל האוכל מצה בערב פסח, פאילו בוּעל
ארוסתו בבית המיר“ זאָגט אַ לץ: „איך האָב געפרוּווט ביידע זאָכן — ווייס איך
וואָס, ס'איז גאָר קיין פאָרגלייך ניט“.

איך וויל אויך לעבן ✓

אַ ווייב האָט געשיקט איר מאַן צום דאָקטער. איז געקומען דער מאַן
צו גיין מיט אַ מיקסטור און האָט עס אויסגעגאָסן דורכן פענצטער.
פרעגט אים זיין ווייב:
— וואָס טוסטו?
ענטפערט ער:

— איך בין געגאָנגען צום דאָקטער און אים באַצאָלט, דער דאָקטער דאַרף
לעבן; איך האָב געקויפט די רפואה — דער אַפטייקער דאַרף לעבן; איך האָב
עס אויסגעגאָסן — איך וויל אויך לעבן.

קורצע שמועסן צווישן פרויען ✓

— וואָס מאַכט איר?
— אַט, מ'לעבט.
— מ'ווייסט אַפילו מיט וועמען.

— איר שפילט אין קאָרטן? ✓

— גיין.
— וועט איר האָבן זייער אַן אומעטיקע עלטער.

אַ קורצער שמועס צווישן מענער

— וואָס האָסטו אַזוינס אין איר געפונען?
— געפונען האָב איך טאַקע גאָרניט, אָבער דאָס זוכן אַליין איז אינטערע-
סאַנט און אָנגענעם.

א היפשע מטבע

- וויפל האָט איר פאַרדינט בײַ דעם עסק?
- צווישן 98 און 100 דאָלאַר.
- אַ גאַנץ היפשע מטבע.
- סך־הכל צוויי דאָלאַר.

חזירים מעלקן זיך ניט

- פרעגט אַ ייד דעם רב פון שטעטל:
- איז די מילך בײַ אונדז אין שטעטל כשר?
- אַוודאי כשר — ענטפערט דער רב.
- ווי אַזוי זײַט איר זיכער? ס'קען דאָך זײַן אַרײַנגעמישט מילך פון חזירים?
- ס'קען ניט זײַן, ווייל די היגע חזירים לאָזן זיך ניט מעלקן.

אַ שטאָך און דער ענטפער

- אין פוילן איז געווען באַווסט אין די דרײַסיקער יאָרן דער בינע־סאַט־ריקער, דער געשמדטער ייד קרוקאַוסקי.
- אויף איינער פון זײַנע בינע־אויפפירונגען איז ער אַרויס מיט אַ שטאָך־ווערטל: „וואָס איז דאָס אַזוינס אַ ציוניסט?“ און האָט אַליין געענטפערט: „דאָס איז אַזאַ ייד, וואָס פאַרן געלט פון אַ צווייטן ייד שיקט ער אַרויס אַ דריטן ייד קיין פאַלעסטינע.“
- איז גלײַך אויפגעשטאַנען אין זאַל אַ ייִדישער סטודענט און אויסגערופן: „מײַנע דאַמען און הערן! וואָס איז דאָס אַזוינס קרוקאַוסקי?“ און האָט אויך אַליין געענטפערט: „דאָס איז אַזאַ געשמדטער ייד, וואָס פאַרן געלט פון אַ צווייטן ייד מאַכט ער חוזק פון אַ דריטן ייד.“

די דאָקטאָרין און די לערערין

- זאָגט אַ לץ:
- איך פאַרנעם זיך גערנער מיט אַ לערערין, איידער מיט אַ דאָקטאָרין.
- פאַר וואָס?
- ווייל אַ דאָקטאָרין זאָגט פון געווינהייט אין איר באַשעפטיקונג: „דער

בעקסטער אין דער רי"י. דאקעגן, א לערערין, אויך פון געווינהייט, זאגט :
„חזר דאס איבער נאך א מאל“.

זי זוכט אן ארכעאלאג

אן אלטע פארזעסענע מויד וויל נאך אן ארכעאלאג. פרעגט מען איר, פאר
וואס דווקא אן ארכעאלאג. ענטפערט זי, וויל ער האט ליב זיך פארנעמען נאך
מיט אלטע זאכן.

דאס לעפעלע האט זיך אפגעזוכט

ווען מ'האט זיך גענומען פליסיק צום רייניקן לכבוד פסח און די בני-בית
האָבן געריבן און געשייַערט דעם הילצערנעם דעק פונעם טיש, האָבן זיי געפֿוֿר-
נען אונטער דער דיקער שיכט שמוץ פון אַ גאַנץ יאָר דאָס פאַרלוירענע לעפעלע.

זייערע קרבנות

דער לערער צום דאָקטער : „איך בין דיך מקנא. אַז דו קומסט אַרויף אויפן
בית-עולם, זעסטו דאָרט גלייך אַלע דייַנע קרבנות. דאָקעגן, מיַיַנע קרבנות
זייַנען צעזייט און צעשפרייט אויף דער גאַרער וועלט“.

אַ צענטער

אין אַ שטוב פון אַן אַבל האָבן זיך שוין צונויפגעזאַמלט ניין מתפללים און
ס'האָט געפֿעלט אַ צענטער צו אַ מנין.
איז אַרויס די אַלמנה פאַר דער שטוב און אויסגעקוקט ס'זאַל עמעץ אַדורכ-
גיין ביז ס'איז אַדורך אַ יונגעראַן און די יידענע האָט אים געפרעגט :
— אפשר ווילט איר זיין אַ צענטער ?
— איך וויל בני אַינך ניט זיין אפילו דער ערשטער — ענטפערט דער
יונגערמאַן.

איך לעק דאָ ניט קיין האַניק

אַ ווייב האָט געוואַלט וויסן ווי אַזוי פאַרברענגט איר מאַן אין שענק מיט
זייַנע חברים.
איז זי אַוועק אין שענק אַריין. איר מאַן צוזאַמען מיט זייַנע חברים האָבן

זי באגעגנט מיט א געהויבענעם וויזואל, אנגעגאסן איר א קופל ביר און געצווונגען אויסצוטריןקען.
זי האָט אַנגעהויבן טרינקען, פאַרקרימט זיך און פאַרכלינעט זיך. רופט זיך אַן איר מאַן: „און דו האָסט געמיינט, אַז איך לעק דאָ האָניק?“

אַך און וויי צו דיין געלעכטער
צווישן אַ חברה קאַרטנשפילער זיינען געזעסן אויך אַ פאַטער מיט זיין זון.
אין סאַמע ברען פון שפיל גיט דער זון אַ פרעג:
— טאַטע, דו האָסט פיק?
— יאָ — ענטפערט דער פאַטער.
— טאָ ליגסטו אין דער ערד.
אַלע האָבן אויסגעשאַסן מיט אַ געלעכטער און צוזאַמען מיט זיי אויך דער פאַטער. רופט זיך אַן דער זון:
— טאַטע, דו לאַכסט? אַך און וויי צו דיין געלעכטער!

שיכור ווי לוט
די וועלט זאָגט: „שיכור ווי לוט“.
פרעגן די לצים: פאַר וואָס עפעס ווי לוט, און ניט ווי נח? נח האָט זיך דאָך אַנגעשיכורט פיל מיאוסער, אַז זיין זון האָט געזען זיין ערווה.
די לצים ענטפערן אליין אויף זייער פראַגע: „נח האָט געמעגט זיך דער-לויבן שיכורן, ווייל ער האָט געהאַט דריי זין, אַבער לוט האָט געהאַט צוויי טעכטער צום אויסגעבן, האָט ער ניט געטאַרט שיכורן“.

מיין און דער שולחן-ערוך
באַקלאַגט זיך אַ ייד פאַר זיינעם אַ ידיד, אַז די מיין מאַכן אים אַן אַ חורבן אין שטוב. ענטפערט אים דער ידיד:
— לייג זיי אונטער אַן אַפיקומן, און ווער עסט דען נאַכן אַפיקומן?
פרעגט דער ייד:
— פון וואַנען ווייסן דען די מיין אַט די הלכה?
— וואָס רעדסטו — זאָגט דער ידיד — זיי האָבן אויפגעגעסן ביי מיר אַ גאַנצן שולחן-ערוך“.

א פאטש פארגייט, א ווארט באשטייט
א ייד איז געשטאנען פורים אין שול בשעת דעם לייצען די מגילה און יעדעס מאל, ווען ס'איז דערמאנט געווארן המנס נאמען, האט ער אים געשאלטן מיט די מיאוסטע קללות.
י'דן האבן פראטעסטירט, וואס אין א מקום קדוש רעדט א ייד מיאוסע רייד. האט זיך דער שעלטער פארענטפערט: „א פאטש פארגייט, א ווארט באשטייט“.

א קאפאטע אן א חסיד
דערציילט א לץ א שמועס, וואס ער האט פלומרשט געהערט צווישן א בעל-עגלה מיט זיין פערד:
— דו, פערד איינער — טענהט דער בעל-עגלה — וואס שרעקסטו זיך פאר אן אויטא? דאס איז דאך פונקט ווי דיין וואגן, וואס דו ציסט.
— ווען דו וואלסט געזען גיין א קאפאטע אן א חסיד — ענטפערט אים דאס פערד — וואלסטו זיך ניט געשראקן?

איר קענט ניט מײן טאטן
דער לערער צו הערשעלען:
— איך וועל דיר געבן אן אויפגאבע אין חשבון: דיין טאטע האט געליען ביי מיר 300 דאלאר אויף דריי חדשים און זיך פארפליכטעט אפגעבן יעדן חודש הונדערט דאלאר. דעם ערשטן חודש האט ער מיר אפגעגעבן הונדערט דאלאר. וויפל וועט ער מיר אפגעבן אין די קומענדיקע צוויי חדשים?
הערשעלע:
גארניט!
דער לערער:
— קענסטו דאך ניט קיין חשבון!
הערשעלע:
— און איר קענט ניט מײן טאטן!

דאס חומש זאל שטארבן
צוויי חדר-ינגלעך:
— הלוואי זאל דער רבי שטארבן!

— אז דער רבי וועט שטארבן, וועט דער טאטע אויפזוכן א צווייטן רבי.
דו בעט גאט, אז דאס חומש זאל שטארבן!

גיי דו אין חדר אַרײַן!

איז געגאנגען א יינגעלע אין חדר אַרײַן און האָט געהאַלטן אין האַנט
דאָס פּלעצל, וואָס זײַן מוטער האָט אים געגעבן צו פּרישטיק.
האַט זיך אונטערגעגנבעט אַ הונט און אַרויסגעכאַפּט פּון זײַן האַנט דאָס
פּלעצל. האָט דאָס יינגעלע אַ וואָרף געטאָן צום הונט אויך דעם סידור מיטן
חומש און וויינענדיק אויסגעשרײַען: „טאָ, גיי שוין דו אין חדר אַרײַן!“

דער הונט ווייסט דעם פּלל?

— וואָס האָסטו מורא פאַרן הונט? דו ווייסט ניט דעם פּלל, אז אַ הונט
וואָס בילט, בײַסט ניט?
— איך ווייס דעם פּלל, אָבער איך בין ניט זיכער, צי דער הונט ווייסט עס.

ביליאַרד

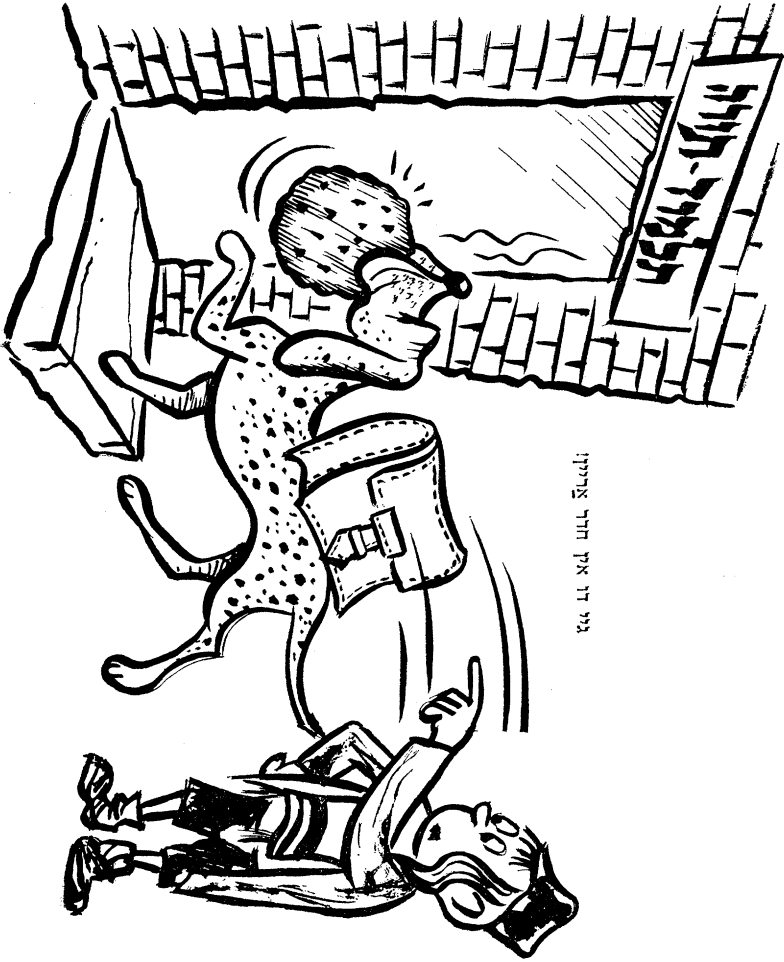
— וואָס איז דאָס אַזוינס ביליאַרד?
— שטייען צוויי לצים און האַלטן לאַנגע עצים און קלאַפּן אין די ביצים
און ווער ס'טרעפט אין לעכל איז זוכה בגורל.

מצות אויף פּסח

באַגעגנט אַ יײַד זײַן יײַד און זאָגט:
— כ״האָב פאַר דיר אַ נײַעם וויץ: איין יײַד פּרעגט דעם אַנדערן —
דײַסט אים איבער דער יײַד:
— שטענדיק זײַנען דײַנע וויצן וועגן אַ יײַד פּרעגט אַ צווייטן יײַד.
— נו, גוט — זאָגט דער יײַד צום יײַד — איין כינעזער טרעפט אַ צווייטן
כינעזער און פּרעגט אים: „האַסט שוין מצות אויף פּסח?“

זיי זײַנען אײַנגעלייגט

— פאַר וואָס זעט מען דיך ניט לעצטנס?
— איך בין געלעגן אויף אַן אישיאַס.
— און איך אויף אַן אשת-איש.
— זעסטו, דאָס איז שוין מער אַנגענעם, אפשר וואַלטן מיר זיך געטוישט?!

וְאֵלֶּיךָ אָמַר הָיָה לִי אֵל

וואָס אַ גביר קען ניט

— פאַר וואָס איז אַ גביר מקנא דעם חכם, און ניט דער חכם דעם גביר?
— ווייל אַ חכם קען נאָך אַ מאָל ווערן אַ גביר, אָבער אַ גביר זאָל ווערן
אַ חכם קען ניט געמאַלט זײַן.

זײַן איינציק פאַרמעגן

ער: מײַן איינציק פאַרמעגן איז שכל.
זי: נו, מילא, אַרעמקייט איז ניט קיין שאַנד...

כיטרעקייט

כיטרעקייט איז ניט קלוגשאַפט. בלויז בהמות האַלטן דעם פוקס פאַר אַ
קלוגן.

שחרית, מנחה, מעריב

מ'האַט אַרײַנגעזעצט אין אַ קאַסמאַס-שיפל אַן ענגלענדער, אַ פראַנצויז און
אַ ייד. נאָך דעם, ווי דאָס קאַסמאַס-שיפל האָט אַרומגערינגלט דעם ערד-קיילעך
אַ פאַר צענדליק מאָל און די פאַסאַזשירן זענען אויסגעשטיגן, האָבן קאַרעס-
פאַנדענטן זיי באַוואַרפן מיט פראַגעס וועגן זייערע איינדרוקן.
דער ענגלענדער און דער פראַנצויז האָבן דערציילט פון וואָס זיי זײַנען
געווען באַצויבערט אַממערסטן, נאָר דער ייד האָט געשוויגן.
אויף דער פראַגע פאַר וואָס ער דערציילט גאַרניט, האָט ער געענטפערט,
אַז ער האָט גאַרניט געזען.
— איך האָב ניט געהאַט ווען צו זען עפעס — האָט ער געזאָגט — ווייל
ס'האַט זיך געדרייט אַזוי שנעל, אַז ביז איך האָב קוים באַוויזן אַפּדאווענען
שחרית, האָב איך שוין געמוזט זיך שטעלן דאווענען מנחה און מעריב.

רעלאַטיוויטעט-טעאָריע

דו שטייט און רעדסט מיט אַ שיינער פרוי אין אַ ווינטער-נאַכט אַ פאַר
שעה — לויפט עס דיר אַדורך ווי אַ פאַר מינוט.
אָבער, אַז דו וואַרסט אויף אַן אויטאָבוס עטלעכע מינוט — ציט עס זיך
ווי עטלעכע שעה.

אז די שיקסע גייט צום רב, געשיקט דורך איר באַלעבאַסטע, פרעגן אַ שאלה — איז די שיקסע — אַ שיקסע און דער רב — אַ רב. אָבער, אַז דער רב גייט צו דער שיקסע — איז דער רב קיין רב ניט און די שיקסע קיין שיקסע ניט.

פרעגט אַ ייד זײַן חבר :

— וואָס איז דאָס אַזוינס אינפלאַציע ?

ענטפערט דער חבר מיט אַ משל :

— אַז דו האָסט חתונה געהאַט צוריק מיט יאַרן, האָט דיין ווייב געווויגן

50 קילאָ, איצט וועגט זי 80 קילאָ. אַלזאָ: וועגט מער — ווייניקער ווערט.

— עפעס ציט מיך שוין ניט צו מיין ווייב, ווי אין די ערשטע יאַרן נאָך

דער חתונה.

— וואָס זשע טוסטו ?

— פאַרן גיין שלאָפן דריי איך זיך אַרום דעם טיש אין סאַלאַן און רעד

זיך איין: ס'איז ניט מיין ווייב, ס'איז מיין שכנס ווייב, ס'איז מיין חברס ווייב.

צוויי אַרעסטאַנטן מאַכן זייער טעגלעכן שפּאַציר אין הויף פון דער תּפּיסה.

פרעגט איינער זײַן חבר: „וואָס איז דאָס אַזוינס רעלאַטיוועט-טעאַריע?“

ענטפערט דער אַנדערער: „אַי, מיר גייען? — אָבער מיר זיצן.“

„אינטעליגענטע“ רייד

לצים האָבן געוואָלט רעדן „אינטעליגענטע“ רייד, האָבן זיי דאָס געמאַכט

אויף זייער שטייגער און פאַריידישט אינטערנאַציאָנאַלע באַגריפן.

זאָגט איינער: „מ'דאַרף זײַן קאַנסעקווענט.“

פרעגט דער אַנדערער: „קאַנסעקוואַס?“

זאָגט איינער: „קאַרפּוס דעליקטי.“

פרעגט דער אַנדערער: „קאַרפּוס דאָ ליגט עס?“

לצנישע, „שאר-ירקות“

— דו וועסט האָבן אין מיך אַ מצווה.

— איך קלייב ניט קיין מצוות.

- ס'ברענט מיר אויפן האַרצן.
— איז דיר ליכטיק אין בויך.
- לאַמיר רעדן וועגן פריילעכערע זאַכן.
— ווען איז געשטאַרבן דיין באַבע?
- אַז מ'דערלאַנגט מיר עסן אַ קאַפּ פון אַ פיש, איז ערשטנס וואָרף איך אַרויס די אויגן.
— ?
- איך קען ניט לייַדן, אַז מ'קוקט מיר אַרײַן אין מויל.
— פון וואָנען ביזטו?
— ביזט אליין אַ נאַר.
- אַ שירעם און קאַלאַשן שטאַרבן ניט מיט אַ נאַטירלעכן טויט.
— ?
— אַדער מ'פאַרגעסט זיי, אַדער מ'גנבעט זיי צו.
— דאָס הויז שטייט קרום.
— ?
— ס'וואַלט געווען גלייכער, ווען דאָס איז מיינס.
- איינער צו זיין הינקעדיקן חבר :
— דו גייסט ?
— איך גיי גלייך — ענטפערט דער הינקעדיקער.
- מיין מאַשין, די טראַנטע, איז באַרג אַרויף ניט אויסצוהאַלטן, און באַרג אַראָפּ — ניט איינצוהאַלטן.
— אַט דאָס מיידל האָט אַ חסרון.
— ?
— זי דערהערט ניט : אַז מ'בעט איר זיך זעצן, לייגט זי זיך.

ידישע חכמה

אונדזערע חכמים (חז"ל) האָבן געזאָגט: „אַל תרבה שיחה עם האישה“;
גיבן צו די לצנייהדור: „פאַרשטענדלעך, וואָס איז דאָ צו רעדן אַ סך מיט איר?
— יאָ-יאָ, ניין-ניין“.

— אַז איך וויל מאַכן אַ געשעפט, גיי איך פּרײַער זיך איבערלייגן מיט
מיין ווייב.

— אויב דו ווילסט מאַכן אַ גוט געשעפט, פּרעג אַן עצה בײַ דיין ווייב,
און טו פּונקט פאַרקערט.

— ווען איך וואָלט געווען קלוג מיט פינף מינוט פּרײַער, ווי מיין ווייב
מיט פינף מינוט שפּעטער, וואָלט איך געמאַכט די בעסטע געשעפטן.

— וואָס פאַר אַן אונטערשייד צווישן דעם געזעצלעכן ווייב און דער
געליבטער?
— אַן אונטערשייד פון טאָג ביז נאַכט.

— כ׳האַב געגעבן זעליגן אַ הלוואה.
— מעגסט שטעלן אויף דעם צוויי פייען: פאַרפאַלן, אָדער פּ.א.ק. —
פאַרשרײַבן אין קוימען.

איינער מיט אַן „אַבסטרוקציע“ זיצט אין קלאָזעט, און דער אַנדערער מיט
אַ „לויפעניש“ קלאַפט אים אָן: „לאַז מיך אַרײַן — איך וויל אַרויס!“

— אַ האַלבן פּסח האָט ער שוין. די מצווה פון ביעור חמץ האָט ער שוין
פון לאַנג מקיים געווען.

— ער איז אַ האַלבער גביר: ער איז שוין אַ חזיר!

— איציקל, דו טרינקסט נאָך אַלץ?
— ניט מער.
— טאַקע?
— אָבער ניט ווייניקער.

- איך קען צוויי שלימזלען :
א זייגערמאכער — אז ער פארריכט א זייגער, שטייט ער ;
א שוחט — אז ער קוילעט א האן, גייט ער.
- דער בעל-עגלה האט פארקויפט זיין פערד און וואָגן.
— וואָס זשע וועט ער איצט טאָן ?
— סײַדן ער וועט שרײַבן ספרים.
- א דיקער : וואָס מײַן בויד קאַסט מיר אָפּ, זאָל איך דאָס פאַרמאַגן ; וואָס
ער איז ווערט — זאָלן דאָס מײַנע שונאים פאַרמאַגן“.
- פאַרקלאַגט זיך איינער פאַר זײַן פּרײַנד :
— אוי, האָב איך צרות פון מײַן ירושל : ער קען ניט טרינקען, ניט
רויכערן און ניט שפּילן אין קאַרטן.
— איז דאָך זייער גוט — רעאַגירט אויף דעם דער פּרײַנד.
— די צרה איז, וואָס ער קען ניט טרינקען, און שיפורט אָן אויפהער ;
ער קען ניט רויכערן, און סמאַקעט די סיגאַרעטן איינס נאָך איינס ; ער קען
ניט שפּילן אין קאַרטן, און פאַרשפּילט געלט אָן אוצר.
- וואָס האָבן די יידן געטאָן אין מדבר ? — האָט מען געפרעגט אַ חדר-
ינגל.
— זיי זײַנען געוואָרן אויסגעריסן און פאַרשוואַרצט.
- אַמאָל, אז אַ ייד האָט זיך אַרויסגעלאָזט אין דער פרעמד אויף אַ לעב-
גערע צײַט, פלעגט ער מיטנעמען מיט זיך זײַן ווייב, ווייל אַ טלית און תפילין
האָט מען געקראָגן אומעטום.
אין אונדזערע צײַטן נעמט דער ייד מיט זיך בלויו אַ טלית און תפילין.
- אַלע קינדער זײַנען חכמים.
— טאָ, פון וועמען וואָקסן אויס דערנאָך די נאַראַנים ?
— טאַקע פון אַט די קלוגע קינדער, וואָס בלײַבן בײַ זייער קינדערשן שכל.
— אין אונדזער שטעטל איז ניטאָ אַפילו איין דאַקטער אויף אַ רפואה.

טויער ווייניגער שטייט, דער האָרץ גייט

פאַר וואָס ?

- פאַר וואָס האָט מען אים איינגעזעצט ?
- מ'האַט אים געכאַפט דאווענען אין צוויי פאַר תפילין.

- פאַר וואָס רעדסטו צו זיך אליין ?
- איך האָב ליב רעדן צו אַ קלוגן מענטש.

- פאַר וואָס האָסטו זיך אָנגעשיפורט ?
- איך האָב גענומען אַ גלעזל בראַנפן, בין איך געוואָרן אַן אַנדער מענטש ; דער אַנדערער מענטש האָט אויך געוואָלט אַ גלעזל און אזוי ווייטער.

- פאַר וואָס זיינען די תכריכים אָן קעשענעס ?
- פדי מ'זאָל ניט מיטנעמען מיט זיך גארניט.

- פאַר וואָס אין אַ שוך מיט אַ לאַך רינט אַרײַן, און פון אַ טאַפּ מיט אַ לאַך רינט אַרויס ?

- פאַר וואָס פאַרמאַכט דער האָז די אויגן ווען ער קרייעט ?
- ווייל ער קען דאָס אויסנווייניק.

- דאָ וויינט ר' אַברהם דער מוהל ?
- יאָ.
- טאָ פאַר וואָס איז אויסגעמאַלן אויף דעם שילד פון אייער שטוב אַ שערל ?
- וואָס האָט איר געוואָלט זאָל זיין אויסגעמאַלן כדי צו וויסן וועגן מיין באַשעפטיקונג ?

- פאַר וואָס ביסטו אזוי מאַגער ? דו ביסט דאָך הויט מיט ביינער.
- וואָס, איך וועל אַנקלייבן פאַר די ווערים פלייש מיט פעטס, ביינער זיינען זיי קראַנק צו גריזשען ?

עולים ויורדים

נייע עולים אין ישראל

מיפארשטייט זיך

זיצן צוויי נייע עולים. גיט איינער א זיפן. זאגט דער אנדערער: „דו דערציילסט מיר ?

אז דו נעמסט מיך מיט פוח

א נייער עולה. פארטראכט און פארזארגט, איז אריבער די גאס אין תל-אביב אויף רויטן ליכט. שטעלט אים אפ א פאליציסט און פאדערט ער זאל גיין מיט אים אין דער פאליצייסטאציע.

— וועמען, מיינסטו, האסטו דא דערווישט, א „פרייער“? — פעסט זיך דער עולה — אט באלד לויף איך מיט דיר, איך האב נאך ניט קיין דירה. הייבט אויף דער פאליציסט זיין גומי-שטעקעלע. רעאגירט אויף דעם דער עולה:

— שרעק מיך ניט. אין דער פארטיזאנקע האב איך אדורכגעמאכט גרע-סערע שרעק.

דער פאליציסט:

— איך פארשווער דיך ביים געזונט פון מיין ווייב און קינדער, אז דו זאלסט גיין מיט מיר!
דער עולה:

— נו, אז דו נעמסט מיך מיט פוח, מוז איך שוין גיין.

גוט אין דער ערד

א נייער עולה לערנט עברית און פארטייטשט זיך אליין:
אני בארץ — איך בין אין דר'ערד.
טוב בארץ — גוט אין דר'ערד.

המצב בארץ והיהודים בגולה

צוויי עולים שטייען אין גאס פאר א מעלדונג. איינער פון זיי אן „עברית-קענער“ נאך פון די חדר-יאָרן.
פרעגט דער צווייטער עולה:
— וואָס שרייבן זיי דאָרט?
— זיי שרייבן — זאָגט דער „עברית-קענער“ — אַז ס'וועט פאַרקומען אַ רעפּעראַט אויף דער טעמע: המצב בארץ — די לאַגע איז אין דר'ערד, והיהודים בגולה — און די ייִדן זיינען אין גלות.

אַ יעקע לערנט עברית

אַ יעקע, אַ נייער עולה, לערנט עברית און קען ניט פאַרדייען, וואָס איין וואָרט, ווי, למשל, תפוח דינט צו עטלעכע באַגריפן.
ער טענהט: „איין עפעל — תפוח, איין אַפּפּעלסין — תפוח זהב, איין אַפּענער פענצטער — איסט חלון תפוח“.

יורדים

משונהדיקע מנהגים

אונדזער אַ שטאָטישער איז געווען אין ארץ-ישראל, און, קומענדיק צוריק אין שטעטל, האָט ער, כדי צו באַרעכטיקן זיין צוריקקער, קריטיקירט צווישן אַנדערע די מנהגים פון די ייִדן דאָרט: „צום עסן גייען זיי אַרויס אויפן גאָס, און צום... גייען זיי אַריין אין שטוב“.

דער רומענער — דער ייִד

אַ רומענישער ייִד האָט אַפּגעלעבט אין ארץ-ישראל אַ ביסל יאָרן און האָט זיך צוריקגעקערט קיין רומעניע.
אין שול האָבן די דאָרטיקע ייִדן אים געפרעגט, פאַר וואָס ער איז געקומען צוריק.

האָט ער געענטפּערט:

— אין ארץ-ישראל האָט מען מיך גערופן „דער רומענער“, און דאָ רופט מען מיך „דער ייִד“; איך וויל שטאַרבן אַ ייִד.

וויצן איבער די סאָוועטן

אונדזערע לצים שמועסן מיט די סאָוועטן
מערב־אוקראַינע, וואָס האָט געהערט ביז 1939 צו פּוילן, איז אַקופירט
געוואָרן דורך די סאָוועטן.

אונדזערע יידן האָבן געוויסט גאַנץ גוט וועגן דער עקאָנאָמישער לאַגע אין
ראַטן־פּאַרבאַנד און לצים האָבן פּאַרפירט שמועסן מיט די רויט־אַרמיער:

- אַפּפעלסינען זיינען ביי אײַך דאָ?
- יאָ. די פּאַבריקן אַרבעטן אויף צוויי שיכטן.
- און עגמת־נפש איז ביי אײַך דאָ?
- זייער פיל, ס'זעט סטייען פאַר אײַך אויך.

א דאַנק גאַט

ווי נאָר די סאָוועטן האָבן אַקופירט אונדזערע געגנטן, האָט אָן אונדזער־
ריקער ייד אַרויסבאַקומען אַ דערלויבעניש, אַוועקגעפאַרן קיין קיעוו און אויפ־
געזוכט דאָרט זײַן ידיד פון אַמאַליקע יאָרן, מיט וועלכן ער האָט געהאַנדלט
נאָך פאַר דער רעוואָלוציע.

זיצן זיי ביידע און שמועסן. פרעגט דער סאָוועטישער ייד.

— ווי אַזוי איז ביי אײַך מיטן געזונט, מיט פרנסה און די קינדער? אויף
יעדער פּראַגע ענטפערט דער פּוילישער ייד: „אַ דאַנק גאַט, ניט צום פאַר־
זינדיקן“.

זאָגט דער סאָוועטישער ייד, אַז ביי זיי זאָגט מען ניט „אַ דאַנק גאַט“.

נאָר „אַ דאַנק סטאַלינען“.

פרעגט אונדזער ייד:

— ווי אַזוי וועט איר זאָגן, ווען סטאַלין וועט שטאַרבן?

— דאָן וועלן מיר זעלבסטפאַרשטענדלעך זאָגן „אַ דאַנק גאַט“ — ענט־

פערט דער סאָוועטישער ייד.

ווי איז אַהינגעקומען איוואַנאָוו

גלייך מיטן אַקופירן מערב-אוקראַינע האָבן די סאָוועטן אַראָפּגעשיקט אַגיי-טאַטאַרן צו דערצײען די באַפעלקערונג צו אַ נײַעם לעבן לויט דער סאָוועטישער דאָקטרין.

האַט מען צונויפגעזאַמלט פון די דערפער די פויערים אין איין גרויסן דאָרף, פדי אויסצוהערן דעם אַגייטאַטאַרס רייד וועגן דער רעוואָלוציע, וועגן מאַרקס און ענגעלס, לענין און סטאַלין. דער אַגייטאַטאַר האָט אַפּגערעדט אזוי אַ שיינע פאַר שעה.

צום סוף לייגט ער פאַר צו שטעלן פראַגעס. פּרעגט דער פויער איוואַנאָוו: „פאַר וואָס איז ניט געבליבן קיין זאַלץ?“

דער אַגייטאַטאַר: „זייער אַ וויכטיקע פראַגע. מאַרגן וועט איר באַקומען דעם ענטפער.“

אין אַ חודש אַרום איז געקומען ווידער דער זעלבער אַגייטאַטאַר און ווידער די זעלבע טעמע: רעוואָלוציע, מאַרקס, ענגעלס, לענין און סטאַלין. צום סוף ווידער דער זעלבער פאַרשלאַג צו שטעלן פראַגעס.

שטייט אויף אַ פויער און פּרעגט: „פאַר וואָס איז ניטאָ קיין זאַלץ ווייסן מיר שוין, אָבער ווי איז אַהינגעקומען איוואַנאָוו?“

„די היסטאָריע פאַרטייע“

אַקופירנדיק די מערב-געביטן פון אוקראַינע און בעלאָרוסיע, האָבן די סאָוועטן אַנגעהויבן אַרײַנדרײַנגען מיט זייער קולטור; דאָס האָט זיך גערופן בײַ זיי: איבערדערצײען די קליינבירגערלעכע געזעלשאַפט; אַנגעהויבן האָבן זיי מיט אַרײַנקנעלן מיט די בירגער די היסטאָריע פון דער קאָמוניסטישער פאַרטיי.

איז געווען אין שטעטל אַ בחור, וואָס אויף יעדן וויכוח, וואָס ער פלעגט פירן און האָט געוואָלט באַווייזן און איבערצײַגן, אַז דער קוואַל, פון וואָנען זײַן קעגנער שפּט זײַנע ידיעות, איז ניט קיין זיכערער, פלעגט ער אים אַפּהאַקן מיט אַ פראַגע: „וואָס איז דאָס, די היסטאָריע פאַרטייע?“

„אַלע גלייך“

אין שטעטל איז געווען אַ מיידל, אַ קאָמוניסטקע, וואָס איז געווען באַוויסט ניט לויט איר נאָמען, נאָר לויט איר צונאָמען „די געלע לאַטקע“. אַט דאָס

מיידל האָט געהאַט איין פּוס אַ קירצערן און האָט אונטערגעהינקט. ווען די סאַוועטן האָבן איינגעאַרדנט דעם 1טן מאַי דעם קאַמוניסטישן פּאַראַד, האָט זי „די געלע לאַטקע“, זיך געפילט אַלס די וויכטיקסטע מחותנתמע און איז געגאַנגען הינקענדיק בראש פון די מאַרשירנדיקע מיט... „אַלע גלייך!“

יידן רעדן און זיצן

— וואָס איז דער אונטערשייד פון אַ שמועס בײַ אונדז און בײַ די סאַוועטן?
— דאָ זיצן יידן און רעדן, דאָרט רעדן יידן און זיצן.

דאָ קען מען זיך קלאַגן

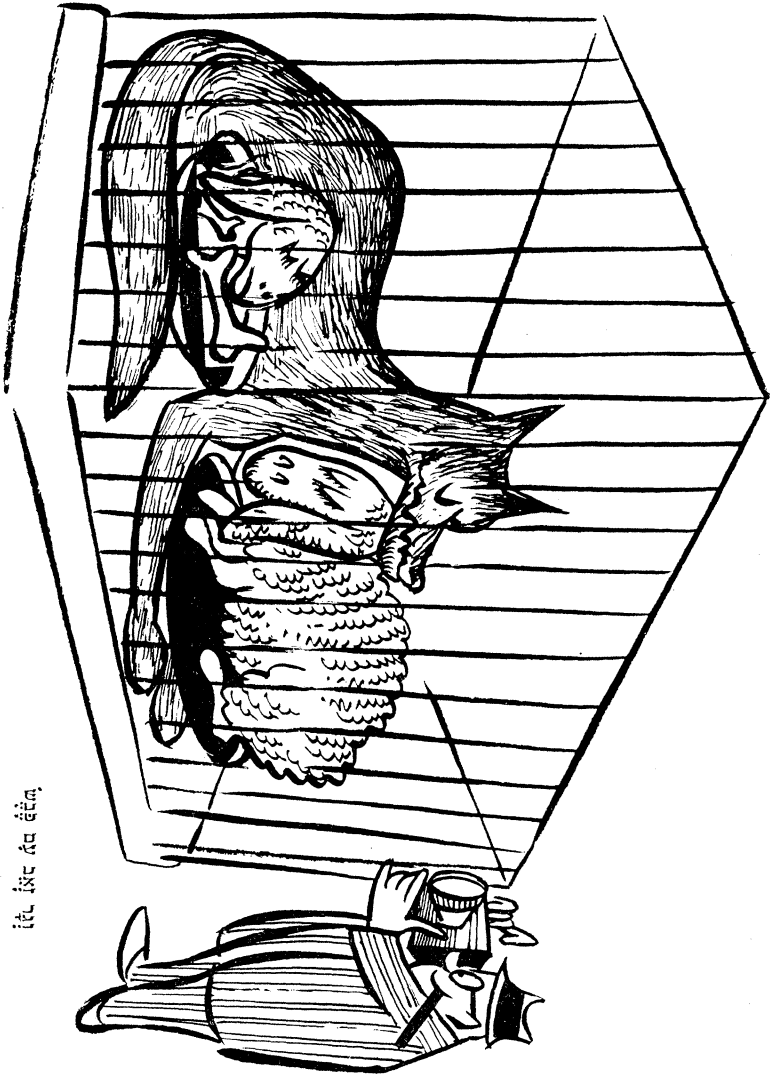
מ'פּרעגט אַ גײַעם עולה פון ראַטן־פאַרבאַנד, ווי אַזוי איז דאָרט מיטן עסן, מיט באַקליידונג אַזױ און אויף יעדער פּראַגע ענטפּערט ער: „מ'קען זיך ניט קלאַגן.“
פּרעגט מען אים: „טאָ, נאָך וואָס זענט איר געקומען אַהער?“
ענטפּערט ער: „ווייל דאָ קען מען זיך קלאַגן.“

וגר זאב עם כבש

אַ ייד, אַן אַמעריקאַנער טוריסט, האָט באַזוכט דעם מאַסקווער זאַג־לאַגישן גאַרטן, וווּ ער האָט געזען אַ וואַלף מיט אַ שעפּסעלע צוזאַמען אין איין שטייג.
דער ייד האָט אַרײַנגעשטעקט דעם אויפּזעער אין האַנט אַרײַן אַ פּעטע מטבע און אים געפּרעגט, ווי אַזוי מאַכן זיי דאָס.
דער אויפּזעער קלערט אויף דעם יידן, אַז במשך פון דעם טאַג האָט ער שוין צום דריטן מאל געטוישט די שעפּסעלעך.

מ'טאָר ניט עפּענען דאָס מויל

— ווי אַזוי רײסט מען צײן אין רוסלאַנד?
— דורך אַ כירורגישע אָפּעראַציע פון דער יאַסלע.
— פאַר וואָס ניט דורכן מויל?
— ווייל דאָרט טאָר מער ניט עפּענען דאָס מויל.

י.א. י.א. י.א. י.א.

געזאלצענע ווערטלעך און געפעערטע וויצן

זאָגן אַ גראַב וואַרט
דער דיריגענט פון ווילנער כאָר האָט אָפּגעדרוקט אַ מעלדונג אין צייטונג.
אַז ער זוכט אַ באַס פאַרן כאָר.
איז געקומען צו אים אַ ייִנגעלע מיט אַ קוויטשיק קול: „איר זוכט אַ באַס?“
זאָגט דער דיריגענט: „קענסטו רעדן גראַב אויך?“
ענטפערט דאָס ייִנגעלע: „קושט מיר אין...“

אַמאָל און הייַנט
דערציילט אַ פּרייַנד: „צוריק מיט יאָרן, ווען איך האָב דערציילט אַ וויץ.
פלעגט זיך מיין ווייב פאַררויטלען; הייַנט אַז מיין ווייב דערציילט אירע וויצן,
פאַררויטל איך זיך.“

אַ שפּיל אין כאַפּערלעך
אַ ייד האָט באַמערקט, אַז זײַן זון האָט ניט דעם זייגער, וואָס ער האָט
באַקומען אַ מתנה צו זײַן בר־מצווה.
גאָך אַ קורצער אויספאַרשונג האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דער זון האָט
פאַרזעצט דעם זייגער ביים זייגערמאַכער, כדי צו היילן זײַן טריפּער.
דער פּאָטער, ניט פאַרשטייענדיק קיין סך פון דעם זונס ניט־דערוואַנטע
ווערטער, איז אַרײַנגעפּאַלן צום זייגערמאַכער מיט אַ ירִגֶּזן: „ר' מענדל, וואָס
איז דאָס פאַר אַ שפּיל אין כאַפּערלעך? מיין איציקל האָט געכאַפט בײַ אײַך
דעם טריפּער, און איר האָט געכאַפט זײַן זייגער. גיט אים אָפּ זײַן זייגער
און נעמט אײַך צוריק אײַער טריפּער.“

ורבי יהודה היה נותן בהם סימנים

יהודה, יעקב אבינו זון, האָט געגעבן זײַן שנור תמר סימנים: זײַן שטעקן מיטן משפחה־סיגנעט.

פרעגן די לצים: „פאַר וואָס האָט ער איר ניט געגעבן די סימנים, וואָס רבי יהודה פון דער הגדה האָט געגעבן, דצ״ך, עד״ש, באח״ב?“ און זיי ענטפערן אַליין: „ווען ער וואַלט איר געגעבן די סימנים פון דער הגדה, וואַלט זי אים געגעבן מפות.“

א טענה צום רבנו־של־עולם

— א פרוי האָט געטענהט צום רבנו־של־עולם: „פאַר וואָס האָסטו מיר געגעבן אַ קליין פנים מיט אַזוי פיל קנייטשן, און אַזאַ גרויסן הינטן אָן איין קנייטש אַפילו?“

א בכבודיקער ייד?

— ווער איז אַ בכבודיקער ייד?

— וואָס זײַנע ברעמען דערגייען ביז די וואַנצעס, די וואַנצעס ביז דער באַרד, די באַרד ביז דער קילע, די קילע ביז דער ערד.

בת איש כהן פי תחל לזנות

אויפן פסוק „בת איש כהן פי תחל לזנות פרעגן די לצים: וואָס פאַר אַ שכל שטעקט אין דעם?“ און זיי ענטפערן אַליין: „קײן שכל שטעקט ניט אין דעם, אָבער אַ שפיצל שטעקט דאָ יאָ.“

דאָרט האָט מען געפאַרקעט

אַ מוטער צו איר ייִנגעלע: „פאַרקע ניט אין דער נאָז, דו וועסט האָבן אַ געשוואַלענע נאָז.“

דאָס ייִנגעלע האָט באַמערקט אַ שוואַנגערע פרוי אין די הויכע חדשים. זוייזט ער אָן אויף איר בויך און זאָגט: „מאַמע, אוי האָט מען דאָרט געפאַרקעט.“

מ'קען לעבן, נאָר...

אַ ייד האָט זיך פאַרקוקט אויף אַ שיינער פרוי און אַפּזיפּצנדיק געמורמלט צו זיך אַליין: „עך, מ'קען לעבן, נאָר מ'לאָזט ניט...“

די פרוי, וואָס האָט עס דערהערט, רופט זיך אָן: „פעטער, ווען מ'לאָזט אייך, וואָלט איר געקענט?“

א פּוּעל־ציוניסטקע

א פּוּעל־ציוניסטקע איז א פרוי, וואָס מ'קען בײַ איר פּוּעלן.

שטיל זאָל זײַן, ממזרים!

אין שטעטל איז געווען איינגעוואָרצלט דער אַבערגלויבן, אַז ווען עמעצער פון די איינזוויינער זינדיקט, ברעכט אויס אַ מגיפה, וואָס פאַראורזאַכט אַ גרויסע שטערבלעכקייט צווישן קינדער.

שטייט דער שטאַט־אָפּיקורס אין שול און פּעסט זיך אויף די קינדער, וואָס רעשן אַזוי שטאַרק בעתן דאַווענען: „שטיל זאָל זײַן, ממזרים! — אַז ניט, וועל איך אַוועקגיין צו אַן אשת־איש, וועט איר אַלע אויספגרן“.

זי איז אַ חוזרת בתשובה

אַ סוחרטע, אַ שטענדיקע פאַרערקע אויף די יאַרידן, האָט געדונגען אַ גוי ער זאָל זי פירן אויפן יאַריד. אויפן וועג האָבן זיי אָפּגעשטיגן אין קרעטשמע און ס'איז געשען די גרויסע עבירה...

ווי נאָר זיי זײַנען אַרײַנגעפאַרן אין שטעטל, האָט די סוחרטע געהייסן דעם גוי פאַרן אַלעמערשטן צום רבין און זי האָט זיך פאַר אים מתווה געווען אויף איר גרויסן חטא. דער רבי האָט איר געקנסט מיט 50 זלאַטעס, אַ נדבה פאַר אַרעמע לײַט.

די סוחרטע האָט אַוועקגעלייגט פאַרן רבין אויפן טיש אַ הונדערטער. אויף דעם רבינס פאַרווינדערונג האָט די סוחרטע אויפגעקלערט: „איך פאַר דאָך מיט דעם זעלבן גוי אויך צוריק אַהיים“.

שמערל פאַרט ניט

קלמן, האַצקל און שמערל האָבן באַשלאָסן עמיגרירן קיין אויסלאַנד זוכן פרנסה. מוז מען דאָך ענדערן די נעמען.

זאָגט קלמן: „איך וועל זיך רופן קאַק, זאָגט האַצקל: „און איך — האַק. רופט זיך אָן שמערל: „איך פאַר ניט מיט אייך“...“

בני אונדז נוצט מען דאָס רויִערהייט
איינעם, אַ לץ, איז אויסגעקומען צו זײַן אין אַ שטעטל ווינטערצײט און
זען, ווי די קרעמערקעס זיצן איבערן פּײַער־טאַפּ.
ווענדט ער זיך צו איינער פון זיי: „בני אייך פרעגלט מען דאָס צו? בני
אונדז נוצט מען דאָס רויִערהייט“.

לאַ תנאָף

אַ בכבודיקער ייד, אַ משפּיל, אַ ליטוואַק, אַ קענער פון עברית לויט אַלע
כללים פון דקדוק, איז עולה לתורה געווען פונקט צו די עשרת הדברות.
דער בעל־קורא, אַ קנאַפער תלמיד־חכם, לייגט ניט קיין אַכט אויף די
דקדוק־כללים, האָט געלייענט ניט „לאַ תנאָף“, נאָר „לאַ תנאָף“.
נאָכן לייצענען זאָגט דער ליטוואַק צום בעל־קורא: „טינעף אַהער, טינעף
אַהין, דו וועסט עס מיר ניט פאַרמיאוסן“.

איך האָב זיך דערמאַנט

אַ מעשה מיט אַ צווייטן ייד, וואָס איז עולה לתורה געווען אויך צו די
עשרת הדברות, און ווען דער בעל־קורא איז געקומען צו „לאַ תנאָף“, האָט דער
ייד אינסטינקטיוו אַ זאָג געטאָן צו זיך: „אַ!“
נאָכן לייצענען פרעגט אים דער בעל־קורא: „וואָס אַ?“ ענטפערט דער ייד:
„איך האָב זיך דערמאַנט וווּ איך האָב פאַרגעסן מײַנע קאַלאַשן“.

איבערצײַגט

- נעכטן האָב איך אָפּגעראַטעוועט אַ פרוי פון פאַרגוואַלדיקט ווערן.
- ווי אַזוי?
- איך האָב זי איבערצײַגט.

שפראך־דערשיינונגען און רעדנס־ארטן

אלע שפראכן רעדט מען —
יידיש רעדט זיך.

סינאנימען אין דער פאלקס-שפראך

סינאניים — פאר איין און דעם זעלבן
באגריף פארשיידענע ווער-
טער, אדער זאצן.

אויסברענגער

אַ געלעכערטער זאק . אַ גראַשן וואַרעמט זיך ניט אָן . אַנזעצער . אַ פאַר-
שײַטער קבצן . אַ פּריילעכער קבצן . אַפּענע האַנט . אַ פּעסל אָן אַ דנאָ .
ברייטע האַנט . דער גראַשן צעקריכט צווישן די פינגער . וואַרפט זיך מיט
געלט . פאַרזאָרגט ניט דעם מאַרגן . פאַרזאָרגט ניט קיין וועלטן . פאַרשווענ-
דער . פּוּכלער . צעוואַרפער . צעטרענצלער . צעפלעכט דעם גראַשן .
צעשאַסטעט דעם גראַשן . שאַרלאַטאָן . שיטערע פינגער.

אויסברענגעריי

געלט־שמעלט . דער גראַשן איז אַ ממזר . מאַכן פּון געלט אַ סך־הכל . מאַכן
פּון געלט אַש . מאַכן פּון געלט אַ תל . מאַכן פּון געלט בלאַטע . פאַרהוילען .
פאַרלעבן . פאַרנאָשן . פאַרנואַפן . פאַרפּרעסן . פאַרשאַרלאַטאַנעווען.

אויסגעלאָסן

אש־ת־אישיניק . בעל־עבירהניק . בעל־תאוהניק . הולטיי . היגער־פּרעסער .
הפּקר־יונג . ווייבערניק . זינדיקער . יצר־הרעניק . פאַרדאַרבענער . פאַרשיי-
טער . שיקסעניק . זע: פאַרברעכן, פאַרברעכער.

אויסגעלאָסענע פרוי

אַ ברען . אַ זונה . אַ זינדיקע . אַ לויפּערקע . אַ נפּקא . אַ סחורה וואָס מ'פּרעגט
זיך אויף איר . אַ פּלאַם־פּייער . אַראַפּ פּון גלייכן וועג . אַראַפּ פּון די רעלסן .
אַ שטאַט־אתרוג (אַלע בענטשן אויף אים) . אַ שטיק פּייער . ברענט וועלטן .
גייט אויף קרומע וועגן . זי איז אַ בתולה אין אויער . זי איז לעבעדיק און

פריילעך . זיך אויסגעגליטשט . זינדיקט ניט מיט קיין איבעריקער צניעות-דיקייט . טיילט צדקה אויפן מאַנס חשבון . טיילט שיריים אויפן מאַנס חשבון . יענע פלי . יענע סחורה . לאַזט זיך ניט לאַנג בעטן . מ'קען ביי איר פועלן .

אויסוואַרף

אומלייט . אוממענטש . אונטערוועלטניק . אַזעלכע זאָל מען געדיכט זייען , און שיטער זאָלן זיי וואַסן . אַ שלאַק . באַנדיט . באַרוועסער . געמיינער יונג . הולטיי . וואַס אין דער קאַרט . וואַס דער ים וואַרפט אַרויס . זינדיקער . זשוליק . חוצפהניק . טייערער „קדיש“ . יונגאַטש . ימח־שמוניק . כוליגאַן . פּל-בּוּניק . מה־יעשהניק . מנווול . ניבזהניק . ניט ווערט וואַס די ערד טראַגט אים . סקאַנדאַליסט . ערגער ווי געשמדט . פּאַסקודניאַק . פּאַסקודסטווע . פּאַראַזיט . פּאַרברעכער . שווינדלער . שיינער תּכשיט .

אויפּריכטיק

אַ וואַרסטמאַן . אמת־זאָגער . אַן איינפּאַכער . אַן חכמות . אַן פּאַלשקייט . אַן קונצן . אַ פּשוטער . זאָגט דעם אמת אין די אויגן . ערלעך .

אומגלויביק

אויפּגעקלערטער . אַפּיקורס . גוי גמור . געכאַפט אין דער מעשה . דינט דער עבודה־זרה . האַט שוין אַפּגעטאַן אַלע עבודה־זרהס . טרעפּניאַק . מומר . מחל־שבתניק . משומד . משומדתע . פּריידענקער . צווייפלער . שבת־גוי .

אומדאַנקבאַר

באַצאָלט מיט אַ רעה פּאַר אַ טובה . ניט אַנגעלייגט . ניט אַנגעשפיגן אַפּילו אין האַנט אַריין . קרומט ניט איבער דאָס מויל . שאַצט ניט אַפּ .

אומעט , אומעטיק

אויסגעלאַשענע אויגן . אַן מוט . אַראַפּגעלאַזענער קאַפּ . דער הימל ביי דער ערד . דערשלאַגן . זאָרג . זויערע מינע . טרויער . ייסורים . מרה־שחורה . מרה־שחורהדיק . עגמת־נפש . פּאַרביטערט . פּאַרדאָגהט פּאַרוואַלקנט . פּאַרוואַרגט . פּאַרכמאַרעט . פּאַרצאַרנט . פּאַרקלאַגט . פּאַרקרומט . פינצטער אין די אויגן . צוגעקלאַפט . קאַלעמוטנע אויפּן האַרצן .

אומפעיק

אומגעלומפערט . אומגעראטן . בטלן . גולם . טאנדעטניק . טויג זיך ניט אויס . לא-יוצלה . ליימענע הענט . לעמעך . פארטאטש . צוויי לינקע הענט . קאליקע . שלימזל . זע : טויגעניכטס, שלימזל.

אונטערצינדן

אָוועקלאָזן מיטן פייער . מאַכן „בורא מאורי האש“.

איבערקויפן

אונטערוואַרפן אַ ביינדל . צוואַרפן אַ ביינדל . אונטערשמירן . אַנשפּייען אין האַנט אַרײַן . אַרײַגשטעקן אין האַנט אַרײַן . כאַבאַר . לא-יחרץ געלט . פאַרחרשן . פאַרשטופן דאָס מויל . פאַרשמירן . שוחד . שוויג-געלט.

אינגערעדטקייט

גדלות . האַלטן פאַרריסן די נאָז . האַלטן פאַרריסן דעם קאַפּ . זיך האַלטן גרויס . זעלבסטצופרידנקייט . משה גרויס . פאַטשן זיך אין בייכל . זע : אַנשטעל-מאַכער, באַרימער, בעל-גאווה.

אַלטער, אַלטקייט

אַינגעבויגן אין דרייען . אַלטוואַרג . אַלטע זאַכן . אַלטע טראַנטע . אַלטע שמאַטע . אַלטער ק' . אַלטער שטורמאַק . אַלטער תרח . אַפגעלעבט . אַפגע-פאַרן . ווייס ווי אַ טויב . ווייס ווי שניי . זקן . זקנה . זיקנה . מיט איין פוס אין קבר . עובר בטל . ער איז שוין נאָכן יאָריד . ער פאַרט שוין פון יאָריד . ער איז פון מתושלחס צייטן . צעבראַכענער שאַרבן . צעקנייטשטער . קוים וואָס ער שלעפט די פיס . שברי-פלי . זע : אריכות-ימים.

אַנזעצן

אַ מחק . אַנפּיפּן . אַ קראַך . אַרויסשטעלן אַ פינג . באַנקראַטירן . זאַגן „ישקני“ . מאַכן „ויברח“ . מאַכן פליטה . פאַרשרייב עס אין קוימען . קיין מאַל ניט לייקענען און קיין מאַל ניט אַפגעבן.

אַנטלויפן

אָוועקגיין אָן אַ „זיגעזונט“ . אויסגעטריקנט ווערן . אַפּציען . אַרויסכאַפן זיך

ווי פון א גיהנום . מאַכן ״והילד אינגו״ . מאַכן ״ויברח״ . מאַכן פיס . מאַכן
״פליטה״ . גיט בלייבן . נעלם ווערן . נעמען די פיס אויף די פלייצעס . פאַר-
שוונדן ווערן . שטעלן פיס . זע לויפן .

אַנפירער

האַלט די לייצעס אין די הענט . האַלט די פען אין האַנט . וואַרטזאָגער . זיצט
ביי דער שיסל . טאַנגעבער . מאַכער . מנהיג . ערשטע פידל . קאַכלעפל .
קנאַקער . ראש-המדברים . ראש-הקהל . רעדל-פירער . תקיף .

אַנשטעל-מאַכער

אַ גאַנצער ״יאַ טיעבע דאַם״ . אַ גאַנצער פלאַקן-שיסער . אַ גאַנצער קנאַקער .
מאָך פאַר אים אַ וואַרע . משה גרויס . פאַרקנעפלט ביז אַרויף . פאַרשפילעט
ביז אַרויף . זע : איינגערעדקייט, באַרימער, בעל-גאווה .

אַפגעבן פבור

אַוועקזעצן אויבן אַן . אַוועקזעצן אויף דער מזרח-וואַנט .

אַפגעריסן

אַ הוילעך . אַ לאַטע אויף אַ לאַטע . אַפגעריסן און אַפגעשליסן . אַ שלעפער .
אַ שמאַראַוואַניק .

אַפלאַכערס

חברה-טראַסק . חברה-לצים . חוקר און שפאַט-מאַכערס . מאַכן פון יענעם
חוכא וטלולא . זע : וויצלער .

אַפּשפרעכן

״אַפברענען אַ רויז״ . אַפּשפרעכן אַ ״בייז-אויג״ . אַפּשפרעכן אַ ״גוט-אויג״ .
אַפּשפרעכן אַן ״עיני-הרע״ .

אַרויסטרייבן

אַרויסטרייבן . אַרויסיאַגן . אַרויסקערן . אַרויסרוקן . אַרויסשאַרן . אַרויס-
שטויסן . אַרויסשטופן . אַרויסשטעלן . אַרוישישקן . אַרויסשמיצן . אַרויס-
שמיסן . אַרויסשפאַרן . משלח זיין .

אַריכות-ימים

אַז מ'לעבט, דערלעבט מען . אַנלעבן זיך . אַרײַנגלעבן . דערלעבן . לאַנג לעבן.
זע : אַלטער.

אַרעמאָן

אַ לעכעריקער זאַק . זעט ניט קיין גראַשן פאַר די אויגן . טאַפּט אַ וואַנט . ליגט
ניין אײלן אין דער ערד . נאַקעט און באַרוועס . נאַקעט ווי די מאַמע האָט אים
געהאַט . פאַרדינט וואַסער אויף קאַשע . קײט די ערד . שטאַרבט פאַר אַ
גראַשן . שטאַרבט פון הונגער . שפּײט אויס די נשמה. זע : פאַראַרענט, קבצן.

אַרעמקײט

אַ ביטער לעבן . אויסגיין פאַר אַ שטיקל ברויט . דחקות . דלות פּײַפט פון
יעדן ווינקל . נויט . פאַרלייגן די ציין אויף דער פּאַליצע . קבצנות.

אַ שיבוש

אַ זעץ אין דר'ערד . אַן אויסגעבלאָזן איי . אַ קלייניקייט . אַ שמאַנצע .
אַ שמעק טאַבאַק . אַ שפּײ . „אַשר-יצר“ פּאַפּירל . דבר שיבוש . שײע-פּײע
(שה"י-פה"י).

באַהאַלטן

באַגראַבן . פאַרגראַבן . פאַרדעקן . פאַרטושן . פאַררוקן . פאַרשאַרן .
פאַרשטופן . פאַרשטורכען . פאַרשטעקן . פאַרשליסן.

באַליידיקונג, באַליידיקן

אַ בושע . אַ בזיון . אויסמישן מיט דער בלאַטע . אַ חרפה . אַ פּאַטש אין
פנים . אַפּוידלען . דערנידעריקן . חילול הכבוד . כאַפּן אַ יאָג . מאַכן אויסצור-
דרייען . מאַכן מיט דער ערד צו גלייך . מאַכן צו אַש . מאַכן צו בלאַטע .
מאַכן צו שאַנד און צו שפּאַט . פאַרשוואַרצן דאָס פנים . שפּײען אין פנים
אַרײַן.

באַרימער

„איך קען נאָך אויסהאַלטן אַ פּאַטש“ . אַנשטעל-מאַכער . בלאַפּער . מאַכט זיך

ידישע חכמה

וויכטיק . פוצט זיך אין פרעמדע פעדערן . צעלייגער . ״קוילע מיר מינע גענדו!״ . שוויצער . שמייעט . זע: אינגערעדקייט, אַנשטעל-מאַכער, בעל-גאוהניק, גחמאניק.

באַרעדעוודיק

גרויסער מויל . האָט אַ שטאַך צום רעדן . האַקט אַ שטייניק . האַקט אין קאַפּ . טשאַדעט . טשאַקעט . לאַנגע צונג . לייגט אַוועק אַ מענה-לשון . לעכערט די אויערן . לעכערט דעם קאַפּ . לעפטשיכע . מאַלט . מאַרק-ייִדענע . ניין מאַס רייד . עקבערט דעם מוח . פלאַפּלט . פּלוידערזאַק . קאַלעקאַטקעוועט . רעדט גיך און שפּאַרעוודיק . רעדט געדיכט . רעדט פאַר צען . שיט ווי פון אַרבל . שיט ווי פון אַ זאַק.

באַשיידן, באַשיידנקייט

איז קליין ביי זיך . אינגעהאַלטנקייט . אַן גאוה . ״זאַל מינס איבערגיין״ . עניוודיקייט . פשוטקייט . צניעותדיקייט . שטופט זיך ניט . שעמעוודיקייט . זע: עניווד.

באַשערטקייט

אַ גאַטס-זאַך . אַנגעשריבן מן השמים . גאַטס ווילן . גורל . השגחה עליונה . פתוב וחתום . מזל.

בושעוועט, בושעווען

אויפגעקאַכט . גייט אַרויס פון די פלים . וואַרפט זיך . מלא רציחה . מרעיש עולמות . ס'האַט זיך אַנגעצונדן אין אים די רציחה . ס'וואַרפט אים ווי אין אַ קדחת . ס'קאַכט אין אים די יוכע . צעבייזערט . צעטראַגן . צעיאַכמערט . צעיושעט . קערט וועלטן . שרייט ווי אַ געקוילעטער . שרייט ווי אַ באַנומענער . זע: פּעסן זיך.

ביטער

ביטער אויף דער נשמה . ביטער אויפן האַרצן . ביטער אין נאַז . ביטער ווי גאַל.

בית־הקברות

בית־עולם . בית־עלמין . הייליק אָרט . פעלד.

בלאָפּן, בלאָפּער

וואָס ער זאָגט — מיינט ער ניט, און וואָס ער מיינט — זאָגט ער ניט . ליגנער . מיינט ניט די הגדה, נאָר די קניידלעך . פאַררעדן די ציין . שווינדלער . שקרן.

בלינד

זעט ניט די ליכטיקע שיין . טאַפּט אַ וואַנט . סגיי־נהוֹר.

בעל־גאוּוה, גאוּוה

אַ גאַנצער „זייט זשע מוחל“ . אַ גרויסע „שישקע“ . אַן אויפגעקומענער גביר . אַנשטעל־מאַכער . בלאָזט פון זיך . האַלט זיך גרויס . מאַכט זיך גרויס . האַלט פון זיך אַ וועלט . יחסנט זיך מיט גרויסע לייט . נעמט זיך איבער . פאַטשט זיך אין בייכל . פאַררייסט די נאָז . פאַררייסט דעם קאַפּ . פּוצט זיך אין פרעמדע פעדערן . צופרידן פון זיך אליין . שטאַלצירט . שטייט אין גרויסן . זע: איינגעדטקייט, אַנשטעל־מאַכער, באַרימער.

ברוגז

אַנגעבלאָזן . אַנגעדורדלט . אַנגעדראָלן . אַנגעכמורעט . אַנגעלאָדן . אַנגע־צויגן . אַנגעשטויסן . בורטשעט . פאַרצאַרנט . קוקט קרום אויף אַלעמען . זע: פּעס.

בריה

אַ ברען . אויסגעקאַכט . אַ טייוול . אַ יאַט . אַ כּוואַט . אַ מאַדים . אַ מאַכער . אַ מזיק . אַן אשת־חיל . אַ סמבטיון . אַ פּאַלאַניק . אַ פּלאַם־פּיער . אַ צעלייגער . אַ קאַזאַק . אַ קאַכלעפל . אַ קנאַקער . אַ שוויצער . גייט אין די הויזן . מישט זיך אין אַלע טעפלעך . רודעוועט . שטעקט די נאָז אומעטום . שלאָפּט אין שלייער . שפּאַרט זיך אַדורך מיט די עלנבויגנס.

ג א ט

באַשעפער . בורא עולם . ברוך הוא ברוך שמו . די שכינה . דער אייביקער . דער אייבערשטער . דער אַלמעכטיקער . דער הייליקער . דער פביכול . דער פליכול . הקדוש-ברוך-הוא . השם-יתברך . זיין ליבער נאָמען . טאָטע אין הימל . רבוננו-של-עולם . רוח-הקודש .

גוזמא, גוזמאניק

איבערזאָלצן . איבערטרייבן . איבערכאַפן די מאָס . איבערציען דאָס שטריקל . „אַ קו איז איבערן דאָך געפלוין און האָט אַן איי פאַרלוירן“ . מאַכט אַ צימעס פון גאַרניט . מאַכט פון אַ וואָרט אַ קוואָרט . פאַרגרעסערט . צעבלאָזט . צעלייגט אויף טעלערלעך . זע : באַרימער .

גוט, גוטסקייט, גוטהאַרציקייט

אַ גוטע נשמה . אַ וואָרעם האַרץ . אַ זיִדענער יונגעראַן . אַ מענטש — אַ בריליאַנט . אַ מענטש אָן אַ גאַל . אַ צוגעלאָזענער . אַ שטיק גאַלד . טשעפעט ניט קיין פליג אויף דער וואַנט . רודף-שלומניק .

גוססט

איז אויפן שוועל פון טויט . איז אויפן שוועל פון קבר . איז חרוב קראַנק . איז נענטער ווי ווייטער . איז שוין מיט איין פוס אין קבר . איז שוין מיט איין פוס אויף יענער וועלט . גייט אַוועק פון דער וועלט . גייט אויס ווי אַ ליכט . דער מלאך-המוות שטייט אים שוין צוקאַפנס . האַלט שמאַל . הויכט אויס די נשמה . וועט לאַנג ניט אַנציען . וועט קניען די ערד . זערט פאַרשניטן פון דער וועלט . זאָגט אַפ די קאַפאָטע . זיין נשמה הענגט אויף אַ האַר . טראָגט זיך אַפ . ליגט אויפן טויטן בעט . ליגט אָן לשון . „מעקעט“ אין פעלד אַריין . מער טויט ווי לעבעדיק . ער איז לאַעליכמדיק . ער שמעקט שוין מיט טויט . פאַכעט מיט דער נשמה . פאַרוואַרפט שוין דעם קאַפ . פילט שוין דעם טעם פון טויט . פילט שוין דעם טעם פון קבר . ציט אויס די פאָדקאַ-וועס . ציט אויס די פיס . קוים וואָס די נשמה האַלט זיך אין אים . קוים וואָס ס'קלאַפט דער דופק . קוים וואָס ער זשיפעט . קלייבט זיך שוין אויף יענער וועלט . קלייבט זיך שוין אין וועג אַריין . ראַנגלט זיך מיטן טויט . זע : חלוש, קראַנק, שוואַך, שטאַרבן .

גיין

שטעלן טריט . שפאָנען . זע : נע־וונדניק .

גייער

אַ הֶלךְ . איז גרינג אויף אַ גאַנג . וואָגלעך . וואַנדערער . מאַכט שריט .

גלויביקער

אַ מאַמין . געלויבט איז גאַט . ווי גאַט וועט געבן . פאַרלאָזט זיך אויף גאַטס באַראַט . זע : פּאַנאַטיש . פרום , פּרוּמער .

גנבענען

אונטערפּיילען . אונטערפּיין . אַפּווישן . אַפּשלעפּן . אַרומפּונן . באַנעמען . „בודק חמץ“ זיין . לאָזן אין איין העמד . לאָזן ווי די מאַמע האָט געהאַט . לקּחענען . מאַכן נקי . ציען .

געוויין

אַ יאַמער . אַ יללה . אַ קלאַג . בעטשען . וויי־וויי . כליפּען . פאַרגיסן טרערן .

געלט

אַ מטבע . אַן אוצר . אַ פאַרמעגן . געלט איז די וועלט . ווער ס'האַט די מאַה , דער האָט די דעה . מזומנים . ממון . ממתקים . מעות . מצלצלים . קלינגענ־דיקע . קלינגערס .

געפילדער

בהלה . ברומעריי . גערודער . געשריי . דער סמבטיון . הוּהאַ . ווי אויף אַ יאַריד . טאַראַראַם . טומל . יעלות עד לב השמים . ס'איז הימל עפּן זיך . ס'וועט זיך טאָן חושך . סומאַטאַכע . ס'עקבערט דעם מוּה . ס'קערט זיך אַ וועלט . ס'שפּאַלט זיך דער הימל . קאַכעניש . ריטשעריי . רעש . זע : מהומה . רעש .

געשווינדקייט

אַ ווינט אין פעלד . אומר ועושה . אַ מינוט — אַ רענדל . אַ קוועקזילבער .

אַ רוּחַ טְרָאָגֶט אַיִם . גִּיכְקִיט . זִיצֶט ווי אױף געגליטע קױלן . זִיצֶט ווי אױף שפּילקעס . יאַגעניש . כאַפֿ־לאַפּ . לױפעניש . לױפּעריי . ס׳ברענט אונטער די הענט . פּלינקייט .

גרויס

אַ גיגאַנט . אַ גיגעלניק . אַ פּאַרנעם . לױתן . עױג מלך הבשן . שׁור הבר .

דאָגה, פּאַרדאָגה

אַנגעזאַלעט . אַנגעזאַלצן אױף דער נשמה . אַנגעזאַלצן אױפן האַרצן . גריזשע־ניש . האַרצױיטיק . האַרצקלעמעניש . זאַרג . מרה־שחורה . עגמת־נפש . פּאַרביטערטקייט . צער .

דאַר

אַ גרױגרת . אױסגעדאַרט און אױסגעקױאַרט . אַ פּיג אונטער אַ דעכעלע . אַ פּערטל עוף . אַ שטעקן . אַ שפּאַן . אַ שפּענדל . הױט און ביינער . מאַגער .

דיק

אַ בעל־גוף . אַנגעפּרעסענער . אַנגעשטאַפּטער . אַ פּאַרנעם . ברייטער ווי לענגער . וועט אין טיר ניט אַרײַן . פעט .

הױך

אַ לױבל . אַ סאַסנע . דערלאַנגט דעם הימל . לאַנגער לאַקש . שבת הגדול . זע : גרויס .

הונגער, הונגעריק

אױסגעהונגערט . גייט אױס פון הונגער . האָט שױן פּאַרגעסן די ברכה „המוציא“ . זעט ניט קיין שטיקל ברויט פאַר די אױגן . טױט הונגעריק . נאַגט אין האַרצן . ס׳רינט די סלינע פון מױל . פּאַסט תּעניתים . פּאַרחלשט . פּאַרשמאַכט . שטאַרבט פון הונגער . שלױנגט די סלינע . שפּייט אױס די נשמה .

הצלחה

ברכה . גוי'שער מזל . גליק . געלונגען . געראַטן . זיבן גוטע יאָר . לעבט
און לאַכט . לאַכט פון דער וועלט . ס'גייט דורך טיר און דורך פענצטער .
ס'גייט ווי אויף פוטער . ס'גייט אים ווי דעם רשע אויף דער וועלט. זע: רי'ך.

וויכוח

דרייען מיטן גראַבן פינגער . טענות ומענות . מחלוקת . פילפול.

ווילן, וועלן

באַגער . גלוסט . חשק . ליב האַבן . פאַרגלוסטן זיך . פאַרוועלן זיך . פאַר־
לאַנג . שלינגען מיט די אויגן . תאוה. זע: יצר־הרע.

ווינט

וויכער . זאָווערוכע . ס'מישט זיך הימל מיט ערד . שטורעם.

וויץ

אַנעקדאָט . גלייכווערטל . לצנות . שאַרף־ווערטל . שפּאַט . שפּאַס.

וויצלער

אויסלאַכער . אַפּלאַכער . אַפּשפּאַטער . אַרײַנזאָגער . בדחן . ווערטל־זאָגער .
חזוק־מאַכער . לץ . קאַטאַוועס־טרייבער . שפּאַס־מאַכער. זע: אַפּלאַכערס.

זאַיקע

כבד־לשון . כבד־פה . פיקאַטש . שטאַמלער.

זאַיקען זיך

פּלאַנטערן מיט דער צונג . שטאַמלען . שלינגען די ווערטער.

זיצט / זיצן אין טורמע

אַײַנגעזעצט . אַרײַנגעזעצט . אַרײַנגעזשבט . יושבט אין חד־גדיא . יושבט

הינטער די קראטעס . יושבט בסתר עליון . פארהאלטן . פארזעצט . פאר-
שיקט. פארשפארט.

זעלבסטמאָרד

אַנטאָן זיך אַ מיתה . אַנטאָן זיך אַ מעשה . מאַכן אַ סוף מיט זיך . מאַכן אַ סוף
צו זיך . מאַכן זיך דעם טויט . נעמען זיך דאָס לעבן.

חר-גדיא

אַרעסט . געפענגעניש . די הויכע פענצטער . הינטער די קראַטן . טורמע .
תפיסה. זע: טורמע.

חלוש

אַ צעבראַכענער שאַרבן . אַ שענערן פון אים לייגט מען אין קבר אַרײַן .
האַלב טויט . זוי נאָך אַ קרענק . חרובדיק . ניט טויט. ניט לעבעדיק . פאַרביי .
שוואַך . שלעפט קוים די פיס . זע: גוססט, קראַנק, שוואַך, שטאַרבן.

חנפּען, חנפּענען

אַ גלאַט צינגל . אונטערלעקן זיך . אונטערלעקער . אַמז־זאָגער . גלאַטע /
זיסניקע / שיינע ריידעלעך . גלעטן מיט די הערעלעך אַראָפּ . טעלער־לעקער .
צובאַמקער. זע: פאַלש.

חרטה האָבן

אַנשפּײַען זיך אַליין אין פנים אַרײַן . אַפּזאָגן זיך פון — . באַדויערן .
באַנג טאָן . באַקלערן זיך . באַשולדיקן זיך אַליין . בײַטן די מיינונג . דרייען
מיט דער צונג . פאַרווורף צו זיך אַליין . פאַרקירעווען דעם דישעל . קײַען
זיך . שטראַפּן זיך אַליין . שלאָגן זיך „על־חטא“ . תשובה טאָן. זע: תשובה.

טויגעניכטס

אַ באַנדער . אַ גאַרניט מיט אַ נישט . אַ יאַלאַפּ . אַך און וויי צו זײַן מזל .
אַ שטיק האַלץ . ווייסט ניט מיט וואָס מ'עסט דאָס . ווייסט ניט פון דאַנען

ביו אַהין . יְכַלֵּט נִיט . לאַ-יוצֵלַח . נִי בַע , נִי מַע , נִי קוֹקוֹרִיקוּ . נִיט גַעראַָּ-טענער . נִיט צו גאַט און נִיט צו לֵיטן . עוּבֵר בַּטַּל . פֿאַרשטייט זיך ווי אַ האַן אין ״בְּנֵי־אָדָם״ . קוֹנִילֵעמַל . קען נִיט אַ קאַץ דעם עק פֿאַרבינדן . שלִימזֵל . זע : אומפֿעיק , שלִימזֵל .

טורמע

אומזיסטע קעסט . גרייטע קעסט . אין שטייג . קאַזע . קוטשעמענט . תּפֿיסָה . זע : חֲדָגְדִיאַ .

טראַגן

דער בויך שפֿאַרט אָן בײַ דער נאַז . זײַן אויף דער צײַט . זײַן טראַגעדיק . זײַן מעוברת . פֿאַרגײן אין טראַגן . שוואַנגערן . זע : קימפֿעטאַרין , שוואַנגערע פֿרוי .

טרויערן

אַ ווייטיק אין האַרצן . אַ קלאַג צו די יאָרן . ברעכן די הענט . האַרץ־קלעמע־ניש . וויגעשריי . ווי צו די יאָרן . עגמת־נפש . רײַסן די האַר פֿון קאַפּ . רײַסן קברים . שלאַגן זיך קאַפּ אין וואַנט .

טרינקען

זויפן . זופן . זיך אַנגעטרונקען וויפֿל ס'איז אין אים אַרײַן . זשליאַקען . לעשן דעם דאַרשט . פֿאַרטרינקען די צרות .

יאַך

אינגעשפֿאַנט אין יאַך . אינגעשפֿאַנט אין צוים . בייגן זיך אונטערן יאַך . זײַן פֿאַרוואַרפֿן מיט אַרבעט . לאַסט . עבודת־פֿרד . עול .

יונגער

דער מאַמעס מילך אויף די ליפֿן . סמאַרקאַטש . פֿישער . צוציק . שמענדריק . שנעק .

יחוס, ייחוס, מיוחס

א בפכודיקער ייד . א גאנצער שמעלקע . א זיידענער יונגערמאן . א חשובער . א טאטנס א קינד . איינגעטונקען אין ייחוס . א צאצקע . א תכשיט . דאס אייבערשטע פון שטייסל . זיצט אויבן אן . זיצט אין מזרח-וואנט . פתונת-פסים . מיט אלע מעלות . סאמע סמעטענע . סאמע צימעס . פון די פני-העיר . שפילט דאס ערשטע פידל . תורה און סחורה און געפוצטע שטייול .

יענטע

א לאנגע צונג . א צונג אויף רעדלעך . א צונג אן ביינער . בארעדעוודיק . בארעדערקע . בלייבט ניט שולדיק . טאפ-יידענע . טענהט זיך אויס . יאטקע-יידענע . יאכנע . לייגט אוועק א מענה-לשון . מאכט א „מי שברך“ . מארק-זיצערקע . מארק-יידענע . ניט אריינפאלן זאל מען צו איר אין מויל . ניין מאס רייד . סעדעכע . פאלאניק . פלוידערזאק . קאכלעפל . קאלעקאטקע . רכילותניצע . שיט מיט פייער . שם-דבר . שעלט מיט טויטע קללות .

יצר-הרע

אויפרייצער . אונטערזאגער . אנרייצער . באגער . ברענט ווי א פייער . גייט אויס נאך — — — . גלוסט . ווארפט אן אויג . חשק . עסט מיט די אויגן . פארבאטענע פרוכט . פארוועלעניש . פארלאנג . פארפירער . ציט אן אקסל . צערייצער . רייץ . שטן . תאוה . זע : ווילן .

כאם

אומטאקטיש . אומפריינדלעך . גראבער יונג . זשלאב . פארגרעכט . פראסטער „חי וקיים“ .

כאפן

דערווישן . פאקן .

כעס

צארן . רוגו .

פעסן זיך

אויפקאכן זיך . אויפרעגן זיך . אויסער זיך זײַן . אַנצײַנדן זיך . אַפּרײַסן זיך . ווי אַ הונט פון קײט . אַרױסגײן פון די פּלים . אַש להבה . בײזערן זיך . ברענען ווי אַ העליש פּײער . האָבן פּאַראַיבל . זײַדן ווי אין אַ סאַמאַוואַר . זײַדן ווי אין אַ קעסל . זײַן אַנגעלאָדן ווי אַ ביקס . זײַן פּאַרביסן . זײַן צעטראַגן . זײַן צערודערט . סײַוואַרפט אים ווי אין קדחת . פּאַרדריסן . פּלאַקערן . צײַנדט זיך אָן אין די מינוטן . קאַכן זיך . קריצן מיט די צײן . שײטן מיט פּײער . שפּרײַנגען פון דער הױט . זע: בושעווען, ברוגז זײַן.

לויפן

אַנטלױפן ווי אַן אונטערגעשאַסענער . אַפּצײען . מאַכן ״ויברח״ . מאַכן פּיס . מאַכן פּליטה . נעמען די פּיס אויף די פּלייצעס . נעמען די פּיס אין די הענט . פּאַררײַסן די פּיס . צעלאָזן די פּיס . ״פּליען״. זע: אַנטלױפן.

ליב האָבן

אַרײַנקריכן אין האַרצן . גלוסטן . פּאַרגעטערן . פּאַרלאַנגען . פּוצן זיך צו איר . שלײַנגען מיט די אויגן . שפּילן מיט איר אַ ליבע.

ליבע

אהבת־נפש . איבערגעגעבנקײט . איין גוף און איין נשמה . אַ פּאַר טײַבעלעך . ליבשאַפט . קוצעניו־מוצעניו . זע פּאַרליבט.

ליגן

אויסגעוויגן פון פינגער . אויסגעטראַכט . אַ נעכטיקער טאַג . לאַ היה ולא נברא . ס׳הײבט זיך ניט אָן און ס׳לאָזט זיך ניט אויס . שקר .

ליגנער

באַקט ליגנס . בראַקט ליגנס . די נשמה נעכטיקט ניט איבער אין אים . דרײט מיט דער צונג ווי אַ הונט מיטן וויידל . וואָס ער זאַגט דאָס מײַנט ער ניט, און וואָס ער מײַנט דאָס זאַגט ער ניט . זאַגט אַ ליגן און גײט ניט אַפּילו קײן פּינטל מיטן אויג . פּלאַנטערט מיט דער צונג . רמאי . שקרן .

ליודיקגוייער

א גארניט מיט א נישט . א פוילע זאך . א פוסטע זאך . בטלן . גייט ארום פוסט און פאס . האלט די הענט אין די קעשענעס . הולך בטל . זיצט אן א שטאך ארבעט . טוט גיט אריין קיין האנט אין קאלט וואסער . פויליאק . צייט־פארשווענדער . קוקט אין הימל אריין . שטעקל־דרייער . זע: פויל.

לינדן

אויסגריסן ווערן . יסורים . ענויים . פארפינצטערט ווערן . פארשווארצט ווערן.

מהומה

אומארדענונג . אומרוען . איבערקערעניש . בהלה . די שטוב גייט אויף רעדלעך . די שטוב גייט כאדאראם . כאאס . מיטן קאפ אראפ, מיט די פיס ארויף . מישמאש . ס'קערט זיך א וועלט . צעטומלעניש . צעמישעניש . תהו־ובהו . זע: געפילדער, עולם־התהו, רענט.

מה־יפית

אונטערטעניקייט . אליין־דערנידערונג . חניפה . קריכערישקייט . שקלאפישע געהארבונאמקייט.

מה־יפיתניק

בייגט דעם קאפ . בייגט די קני . בייגט דעם רוקן . חנפעט . לאזט זיך קריכן אויפן קאפ . מה־יפית־זינגער . מה־יפית־טענצער . פאלט אויף די קני פאר יענעם . קושט די רוט, וואס שלאגט אים . קריכט יענעם אונטער די נעגל . קריכט פאר יענעם אויף אלע פיר.

מיאוס, מיאוסקייט

אפשטויסנדיק . העסלעך . זויערע מינע . זויערער פנים . זויערער פרצוף . זויערע צורה . מאלפע . מיאוס ווי די נאכט . פארזעעניש . פארקרומעניש.

מסרן

אויסקלערן אַ בילבול . איבערגעבן אין גוי'שע הענט . געבן צונג . מלשין זײַן . פאַרמסרן . פאַרשיטן . צולייגן אַ קנייטל . צושטעלן אַ בענקעלע .

משוגע

אידיאָט . איז אויפן עולם התוהו . באַנומענער . חסר־דעה . לויפט אין די גאַסן . מטורף . מטושטש . ניט בײַ די פולע געדאַנקען . ניט בײַם זינען . ניט קלאַר . ס'האַט פאַרדרייט דער קאַלטון . ס'פעלט אים אַ קלעפקע אין קאַפּ . ס'פעלט אים אַ שרײַפל אין קאַפּ . צעדולט . צעדרייט . צעחושט . צעטראַגענע בריה . צעמישט . צעשרויפט . קריכט אויף די גלייכע ווענט . רעדט ניט צו דער זאַך .

משוגעת, שגעון

גרויסקייט־שגעון . כאַנדראַ . מאַניע . מרה־שחורה . פאַרדרייטער שכל .

נאַר

אַ חכם פון דער הגדה . אַ יאַלאַפּ . אַ יאַלד . אַך און וויי צו איר שכל . אַך און וויי צו זײַן שכל . אַן אייזל . אַן אַקס . אַ נאַר , אַ נאַר און שאַקלט זיך . אַ נאַר כאַטש אין קוימען שפאַר . אַפּגעריסענער נאַר . אַ פולער קאַפּ מיט קליאַטשע . אַ קנאַפּער חכם . אַ שטיק האַליץ . אַ שטיק פלייש . באַק . בהמה . גאַט זאָל אים צושיקן אַ רפואה שלימה אין קאַפּ אַרײַן . גולם . געטש . געפאַלן אויפן שכל . דער נאַר שפאַרט פון אים אַרויס . וַיזתא . זלמן (ראשי־תיבות : זעט לײַט מײַן גאַרישקייט) . טיפש . טעמפּער קאַפּ . יאַצמאַך . כעלמער . לאַ עלינו . לעקיש . ני בע , ני מע , ני קוקוריקו . ניט דערבאַקן . ניט דערקאַכט . ניט קיין איבעריקער חכם . ניט קיין גרויסער חכם . ניט קיין קליינער נאַר . סטויפּ . ס'פעלט אין קאַפּ אַ קלעפקע . ס'פעלט אין קאַפּ אַ שרײַפל . פלאַקן . פערד . קאַטשאַן . קאַלב . קלוג ווי די קאַץ . שאינא יודע לשאול . שוטה . תם .

נורניק

זעצט זיך אָן . טשעפעט זיך אָן . טשעפעט זיך צו ווי אַ קלעק . לאַנגווייליק . פאַרנודיעט די נשמה .

ניי

נאך ניט גענוצט . נאך ניט געפרוויט . נאך וואס פון אונטערן פרעס . נאך וואס פון נאָדל אַרויס . ניי געבוירן . פריש .

נעבער

לעמעך . לעמעלע . לעמעשקע . מעגעגע-שמעגעגע . קוּנילעמל . שמענדער-האַץ . שמענדריק .

נע-ונדניק

אַרומשלעפער . גייער . גלות-אַפּריכטער . הַלך . וואַגלער . וואַלגערט זיך אין דער פרעמד . וואַנדלט ווהיין די פיס טראַגן . ווו ער טאַגט, דאַרט נעכטיקט ער ניט . משולח . שלעפער . שפאַנער .

נקמה

אַ מצווה אויף אים . אַנלערנען יענעם . אַפּרעכענען זיך מיט יענעם . באַצאַ-לונג . דערלעבן אין יענעם אַ נקמה . נוקם ונוטר . עין תחת עין .

עולם

עולם-גולם . פובליקום . קהל .

עולם-הבא

גן-עדן . די אמתע וועלט . די בעסערע וועלט . יענע וועלט . עולם-האמת .

עולם-הדמיון

אַינערעדעניש . אַרייננעמען זיך עפעס אין קאַפּ . דאַכטן זיך . חלומות . טרוים . פאַרבלאַנדזשעטע נשמה . שוועבן אין די הימלען . שוועבן אין די וואַלקנס .

עולם-הזה

אַריינלעבן . גן-עדן התחתון . געניסן פון לעבן . האָבן פאַרגעניגן . הוליען . ווילטאַג . לוקסוס . לעבן אָן זאָרגן . לעבנספרייד . מאַכן אַ לעבן . מתיה נפשות . נחת-רוח .

עולם־התווה

כאַאָס . סומאַטאַכע . ס'קערט זיך אַ וועלט . צעטומלט . צעמישט . זע: מהומה.

עזות פנים

אומבאַשיידן . אומפאַרשעמט . גראַביונגערישקייט . ווייז אים אַ פינגער —
וויל ער די גאַנצע האַנט . חוצפה . פרעכהייט . שקאַצערײַ.

עין־הרע

בייז־אויג . „גוט־אויג“ . שלעכט־אויג.

עם־הארץ

איז שטומפיק אויף דער „עברי“ . אַנאַלפאַבעט . אַ פראַסטע זאך . געהרגעט
אויף די קליינע אותיות . געהרגעט אויף דער פען . געשלאָגן אויף די קליינע
אותיות . געשלאָגן אויף דער פען . גראַבער יונג . זשלאָב . ניט קיין גרויסער
למדן . קען מער פון אַ טויטן . קען ניט קיין צורה פון אַן אַלף . קען ניט
קיין שייטל „עברי“ . שרייבט נוח מיט זיבן גרייזן . שרייבט קאַטשערעס
מיט ווילקעס . שרייבט קאַטשערעס מיט לאַפעטעס.

„עמר“

בעל־מלאכה . האַרעפאַשניק . לערן־יינגל . פראַלעטאַריער . „שער און אייז“.

עניוות

מוותר זײַן . ניט איבערנעמען זיך . ניט דערשאַצן זיך זעלבסט . פאַרקוקן .
צניעותדיקייט . קליין בײַ זיך . שעמעוודיקייט . זע: באַשיידנקייט.

עסן

איבערכאַפן דאָס האַרץ . אַלעזן . אַנעסן זיך . אַנפרעסן זיך . אַראַפלאָזן אַ
פעטן ביסן . אַרײַנעסן . אַרײַנקײַען . אַרײַנשטעלן . דערהאַלטן די נשמה .
דערכאַפן די נשמה . דערכאַפן ס'האַרץ . זויפן . כאַפן אַ לעק . כאַפן אַ נאַש .
מעלה־גרהן . נאַשן . פיקן . פרעסן . קײַען . קנאַקן . שטאַפן . שטילן דעם
הונגער.

עסער

א געוואָשענער צו יעדן טיש . איז פאַרביי און עסט פאַר דריי . אַ קישקע אַן אַ דנאָ . אַ קנאַפּער עסער ; וויפל ער עסט איז אים קנאַפּ . בייסט גרויסע ביסנס . דאָס גענוגט אים, ווי פאַר אַ הונט אַ פליג . זויפער . זולל וסובא . מאַכט אַפּט „המוציא“ . מאַלט אויף אַלע ציין . עסט ווי אַ פייגעלע ; צו זאָט . עסט ווי נאָך אַ תענית . עסט ווי נאָך אַ קרענק . פאַקעוועט זיך . פיקער . פלעכט . פרעסער . רייבט אויף ביידע באַקן . רייבט די סעודה . רייניקט אַפּ, ווי אַ היישעריק . שטעלט אַרײַן . שלינגט גרויסע שטיקער .

עקשן

אינגעשפאַרט ווי אַן אייזל . איפכא מסתברא . אַן עקשן איז ערגער פון אַ געשמדטן . האָט מיט אים אַ שווער לייענען . האַרטער ביין . האַרטער נוס . וועט ניט אויפשטיין צו תחית המתים . כאַטש האַק אים און בראַק אים . כאַטש האַק אים אַראָפּ דעם קאַפּ . כאַטש שנייד אים אַן אויער . רעד צו דער וואַנט . רעד צום לאַמפּ .

עקשנות

אינגעשפאַרטקייט . האַרטנעקיק . ניט אַפּטרעטן . ניט נאַכלאָזן . פעסטקייט .

ערלער

אויפריכטיק . אַנשטענדיק . אַפּנהאַרציק . אַרנטלעך . וואַרטסמאַן . ערנמאַן . קוקט גלייך אין די אויגן . ריינע הענט .

ערלעכקייט

אַ וואַרט איז אַ וואַרט . דרך הישר . וואָס אויף דער לונג, דאָס אויף דער צונג . יושר . מעשים טובים . ריין געוויסן .

פאַלש, פאַלשקייט

אַ נעכטיקער טאַג . גייט הינטן אַרום . גנבישע טרערן . גנבישע שטיק . האַלט דעם רבונג-של-עולם ביי דער באַרד . הינטערפּיסל . זיך מאַכן ניט וויסנדיק . זיך מאַכן תּמּעוואַטע . זיך פּוצן אין פרעמדע פעדערן . חניפה .

מאַכט פוילע שטיק . פאַרבלענדט די אויגן . פאַרגלאַצט די אויגן צום הימל .
צווייפנימדיקייט . זע : חנפן, חנפענען.

פאַנאַטיש

גאַטס גנב . גאַטס קאַזאַק . נעמט זיך אָן גאַטס קריוודע . פרום ווי גאַט אליין.
זע : גלויביקער, פרום.

פאַנטאַזיאַר

בויט לופט־שלעסער . הענגט אין דער לופטן . פילט ניט דעם באַדן אונטער
זיינע פיס . פליט אין די הימלען . שוועבט אין די הימלען . שוועבט אין די
וואַלקנס.

פאַנטאַזירן

וועלן דאָס טעלערל פון הימל . זיין פאַרחלומט . זען גאַלדענע חלומות.

פאַראַרעמט

בדיל־הדל געוואָרן . געבליבן אָן פרנסה . געוואָרן אַ יורד מנכסיו . כאַטש גיין
איבער די הייזער . זע : אַרעמאָן, אַרעמקייט, קבצן.

פאַרברעכן

אוממענטשלעכקייט . אויסגעלאַסנקייט . הפקרות . נידערטרעכטיקייט . פאַר־
דאַרבנקייט . זע : אויסגעלאַסן.

פאַרברעכער

אוממענטשלעך . אויסגעלאַסן . אויסוואַרף . הפקר־יונג . זינדיקער . זשוליק .
נידערטרעכטיק . „תכשיט“ . זע : אויסגעלאַסן.

פאַרגעבונג, פאַרגעבן

אויסגלייכן זיך . איבערבעטן זיך . אנטשולדיקן . מאַכן אַ קנייטש . מזחל זיין .
מוותר זיין . נאַכגעבן . פאַרזען . פאַרצייען . פאַרקוקן . פאַרשווייגן . צומאַכן
אַן אויג . קוקן דורך די פינגער . שלום מאַכן . שענקען.

פארגעניגן

גוטע שטימונג . דערקוויקן זיך . ווערן ברייטער ווי לענגער . לאָזן זיך וויל-גיין . שמעלצן זיך פון נחת . שעפן נחת . תענוג .

פארחלומט

פארחושט . פארטראכט . פארטרוימט .

פארליבט

אינגעבאקן אין האַרצן . אינגעקלעפט . גייט אויס נאָך איר . קלשט נאָך איר . שטאַרבט נאָך איר . ס'גייט אויס דאָס האַרץ נאָך איר . ס'גייט אויס די נשמה נאָך איר . פאַרכאַפט . פאַרכישופט . פאַרליבט ביז איבער די אויערן . פאַרקאַכט . פאַרשמאַכט . פגרט אַוועק . פלאַמט . פלאַקערט .

פארשווינדן

אַוועקגיין אָן אַ „זייַ-געזונט“ . אַוועקגיין מיטן ווינט . אַוועקגיין מיטן רויך . אַוועקטראַגן זיך . אינגעזונקען ווערן . ניט בלייבן אונטער די הענט . ניט בלייבן צווישן די פינגער . נעלם ווערן . פאַרכאַפט ווערן . פאַרלוירן ווערן . פאַרפאַלן ווערן . פאַרשווינדן ווי אַ ווינט אין פעלד . פאַרשווינדן ווי אַ שאַטן . פאַרשווינדן ווי די ערד וואַלט אים אינגעשלונגען . פאַרשווינדן ווי דער נעכטיקער טאָג .

פארשעמט

באַלידיקט . געשטאַנען ווי אַן אַפגעשמיסענער . פאַרשמירט ס'פנים .

פויל, פוילער

אַ פוילע זאָך . בטלן . די פיס ליגן אין קימפעט . האַלט די פיס אונטער זיך . וויל געבראַטענע טייבעלעך גלייך אין מויל אַרײַן . זיצט מיט פאַרלייגטע הענט . פויל ווי אַ קאַץ . פוילע אַרבל . פוסט און פאַסניק . פלעגמאַטיק . רירט זיך ניט פון אַרט . זע: ליידיקגייט .

פחרן

באַגיסט זיך מיט קאַלטן שווייס . די צונג איז אַפגענומען . דערשראַקן אויף

טויט . האָט פולע הויזן . האָט קעצעלעך אין בויך . האָלט די נשמה אין די הענט . ניט טויט, ניט לעבעדיק . ס'פאלט אים איין דער מאַמעס מילך אין בויך . ס'קלאַפט אים אַ צאָן אין אַ צאָן . ס'רײַסט זיך אים אָפּ דאָס האַרץ . פאַניק-מאַכער . פאַרלוירן די נשמה אין די הויזן אַרײַן . פאַרלירט דאָס לשון . צאַפלט זיך . ציטערט ווי אַ האָז . ציטערט פאַר אַ פליג . שטייט ווי אַ באַמאַכטער . שרעקט זיך פאַרן אייגענעם שאַטן .

פּינט האָבן

האָט אים פּינט ווי אַ שפּין . קען אים ניט פאַרדייען . קען ניט קוקן אויף זײַן פּרצוף .

פינצטער

חושך מצרים . פינצטער ווי די נאַכט . כאַטש נעם אַרויס אַן אויג .

פיעשטשען

אַרומטאַנצן אויף די שפּיץ פינגער . בלאַזן אונטער די נעגעלעך . גלעטן די הערעלעך אַראָפּ . ציטערן ווי איבער אַן אַתרוג . צעלאָזן . צערטלען . זע : קאַפּריזונע .

פיפיק

אַפּנאַרער . אַפּעריסט . דעפּרוידירער . דרייקאַפּ . כיטרע . פאַלש . פּירט בײַ דער נאָז . שווינדלער .

פלאַפלער

אַ צונג אויף רעדלעך . אַ צונג אַן ביינער . האָט אַ שטאַך צום רעדן . נײַן מאַס רייד . פּלוידערזאַק . רעדט גיך און שפּאַרעוודיק . רעדט פאַר פּײַער און פאַר וואַסער .

פלוידערן

האַקן אַ טשייניק . טראַסקען . ליאַפען . פאַרהאַקן דעם קאַפּ . פּלאַפלען . רייד שיטן זיך ווי פון אַרבל .

פליניסקער

אינגעשפאנט אין יאך . אקערט מיט דער נאז די ערד . געפינט ארבעט אונטער דער ערד . די ערד ברענט אונטער אים . ניט פארשלאפן . פארקאטשעט די ארבל . פארשארט די ארבל . ציט די ליאמקע .

פלינק

א יאט מיט ביינער . דאס שווארצאפל פון אויג . שפארט זיך אדורך מיט די עלנבויגנס .

פעיק

אויסגערויכערטע לולקע . אויסגעשפילטע סחורה . בריה . געראטן . מוצלח . זע : צעלייגער .

פיקוח-נפש

אינישטעלעניש . געפאר . דער טויט פאר די אויגן . סכנה . סכנת-נפשות . ריזיקאליש .

פראסט

אומאיידל . אומטאקטיש . א מויל זוי א מיסט-קאסטן . געשמאקלאז . גראב . גראבער יונג . גראבע מאנירן . גראבער נפש . ווולגאר . כאם . מגושמדיק . נידעריקער אפשטאם . ניט אנשטענדיק . ניט קולטורעל . פארגרעבט . פרימיטיוו .

פרום, פרומער

בעל-אמונה, כאפט אן גאט פאר דער בארד . זע גלויביק, פאנאטיש .

פרומע ידענע, פאנאטישע ידענע

בוימל-פישערין . גבאיטע . דאוונערקע . זי איז שמן זית וך . חונטע . צדקת . רעדט לשון-קודשדיק . רעדט מיטן רבונג-של-עולם אליין .

פריינדשאפט

איבערגעגעבנקייט . גוטער ברודער . געטריישאפט . חברישקייט . ידיד-נפש .

ער איז מיט אים אַ קנעפל שבקנעפל . ער איז מיט אים אַ שמעלקע שבשמעלקע .
ער זאָגט פאַר אים אַ גוט וואָרט . ער לייגט זיך פאַר אים אין דער לענג און
אין דער ברייט . צוגעבונדנקייט.

פרעסן — (זע עסן)

צו להבעיס (צולאָכעס)

דווקא . רעדט אויף צעפיקעניש . רעדט אין דער גאל אַרײַן.

ציטעריק קינד

אַ בן־זקונים . אַ בן־יחידל . אַ מזיניקל . אַן אויסגעבעטן קינד . אַן אויסגע־
וויינט קינד . אַן אָפגעשריגן קינד . אַ געשענקט קינד . אַ צאָפּלדיק קינד .
מ'ציטערט איבער אים, ווי איבער אַן אתרוג.

צעלאָזן זיך

ברענען אַ וועלט . ווילדעווען . זיך לאָזן וווּילגיין . צעהוליען זיך . צעשאַקלען
זיך . קונדייסעווען . שטיפן.

צעלייגער

אַ גאַנצער קנאַקער . אויפטוער . געלונגענער . געראַטענער . דערגרייכער .
מצליח . פעיקער . זע : פעיק, שוויצער.

צעשטרייט

איבערגעדרייטער שליסל . ניט קיין געשטעלטער . פאַרדרייטער שלייער .
צעדרייטע לאַצן . צעטראַגענע בריה . צעפאַרן . צעפּלויגן . צעשרויפט . זע
משוגע.

קאַבלעפל

אַ גבאי/טע . אַ חזן/טע . וווּ מ'זייט אים ניט, דאַרט וואַקסט ער . מישט זיך
אין אַלע טעפלעך . קהלשע קליאַמקע . שטאַט־באַלעבאַס . פאַרוואַרער . פאַר־
זאַרגערין.

קאלטבלוטיק

באהערשט . גלייכגילטיק . געדולדיק . געלאסן . ווערט ניט נתפעל . טרוקענע
נשמה . מיושבדיק . מילד . נעמט זיך ניט צום האַרצן . ס'אַרט אים, ווי דער
פאַראַיאַריקער פראַסט . ס'אַרט אים, ווי דער פאַראַיאַריקער שניי . קאלטער
מלאך . שטייט, ווי ניט אים מיינט מען.

קאַליקע

לאַטוטניק . לאַ-יוצח . פאַרטאַטש.

קאַפּריזנע

אויסקלייבער . איבערקלייבער . בראַקעוועט . בריקעוועט . דער מאַמעס
"קדיש" . האַט פליגן אין נאַז . האַט פליי אין נאַז . לאַזט זיך בעטן . מפונק .
פאַרדרייט מיט דער נאַז . פאַרקרימט מיט דער נאַז . פּייַנשמעקער . ציטעריק
קינד . צעבאַלעוועט . צעלאַזן . צעפיעשטשעט . זע : משוגע, פיעשטשעט, שגענון.

קאַרגער

ביז ער גיט אַ נדבה קריכן אַרויס דעם קבצן די אויגן פון קאַפּ . גיט און לאַזט
פון האַנט ניט אַרויס . די הענט ציטערן . דרעקפרעסער . גיט פון די צעוואַר-
פערס . סקנער . פאַרגינט זיך ניט דעם ביסן ברויט . פאַרגינט זיך ניט דעם
לעבן . פאַרמאַכטע האַנט . צוליב אַ גראַשן גרייט פאַרקויפן טאַטע-מאַמע .
ציילט די גרויפן אין טאַפּ אַרײַן . קוואַפעט זיך אויף מציאות . קמצן . קען
זיך ניט שיידן מיטן גראַשן . שטעקט אַרײַן די האַנט אין קעשענע און נעמט
זי אַרויס אַ ליידיקע . שלאַפט אויפן געלט . זע : שפּאַרן.

קבצן

אַ בעטלער . אַ געמאַטערט לעבן . אַ דלפון . איז אויף געהאַקטע צרות .
אַ קבצן אין זיבן פּאַלעס . אַקערט מיט דער נאַז די ערד . אַ שלעפּער .
אַ שנאַרער . האַט ניט קיין צעבראַכענעם גרייַצער בײַ דער נשמה . האַט צו
ווייניק צום לעבן און צו פיל צום שטאַרבן . ווען ער האַנדלט מיט תכריכים,
וואַלט קיינער ניט געשטאַרבן . ווערט פאַרשוואַצט . זע : אַרעמאָג, אַרעמקייט,
פאַראַרעמט.

קימפעטאָרין

אַ יולדת . גייט צו קינד . געווינערין . האַבערין . ליגט אין קימפעט . זע טראַגן .

אַ קלאַפּ

אַ גאַב . אַ האַק . אַ וויש . אַ זבענג . אַ זעץ . אַ טויטש . אַ טראַסק . אַ
טשמעל . אַ מעק . אַ פאַטש . אַ פאַרפאַר . אַ פליאַסק . אַ פליק . אַ פראַסק .
אַ קנאַק . אַ רייב . אַ שאַס . אַ שטויס . אַ שטורכע . אַ שלאַג . אַ שמייס .
אַ שמיר .

קלאַפּן

אַנלייגן אַ קאַלנער סחורה . אַרײַנפאַרן אין די ציין . אַרײַנפאַרן אין מאַרדע .
ברעכן די ביינער . פיצקען . שלאַגן . שפאַלטן דעם קאַפּ .

קלוג, קלוגער

איבערגעשפיצט . אַ ממזר . אַ פוקס . געשליפן . דורכגעטריבן . זוכט גיט
קיין ענטפער אין קעשענע . חכם . גיט קיין פעפקע . פיקח . קוקט, הערט און
שווייגט . שמד-קאַפּ .

קליינער

אַ „טל-ומטר“ אין אַ קליין סידורל . אַ פאַרפעלע . אַ פיצל . ליליפוט . קאַרליק .
„קורצער פרייטיק“ .

קנאה, מקנא

אויפעסן מיט די אויגן . גרויסע אויגן . גיט פאַרגינען . פאַרגינט גיט דעם
ביסן . פלאַצט פון קנאה .

קראַנק

אַינגעבראַכן . איינגעלייגט . איינגעפאַלן . אַ צעבראַכענער „טשערעפּ“
(שאַרבן) . געפינט זיך גיט קיין אַרט . חולה . חלוש . קרב קראַנק . טויט-
קראַנק . לאַ-עלינו . לאַ-עליכמדיק . ליגט אַ פאַרטראַגענער . גיט מיט אַלע-
מען . פאַרביי . שלאַף . זע: חלוש .

קריגן זיך, קריגעריי

אויף מעסערס . אונטערהעצען . אינטריגע . אמפערן זיך . העצעריי . הרגענען זיך . מאכן אַ ביזו לעבן . מחלוקת . עסן זיך איינער דעם צווייטן . פאַרקאַכן אַ קאַשע . צעבלאַזן אַ פֿייער . צעווערטלעך זיך . צעקאַכן זיך . קוילענען זיך . קידער-ווידער . רייסן זיך פאַר די האַר . רייסן זיך פאַר די נעז . רייסן זיך פאַר די קעפּ . רייסעניש . זע : פעס, רוגג, שטנאה.

רייך

אַ גביר . איז אין די פעדערן . אַן אַדיר . אַ נגיד . אַנגעשטאַפט . אַן עושר . אַפגעשאַטן מיט געלט ווי בלאַטע . אַפגעשאַטן מיט געלט ווי מיסט . באַדט זיך אין גוטס . באַזאָרגט . גייט מיטן קאַפּ אַרויף . געלט-פרעסער . לעבט אַ גוטן טאַג . פאַרמעגלעך . פירט זיך אויף דער ברייטער האַנט . קען זיך דערלויבן . קען זיך פאַרגינען . שאַרט גאַלד . שטיין רייך . זע : הצלחה.

רכילות

אַ בבלול . אַ פליאַטקע . בייַ לייַטן אין די מייַלער . באַרעדערייַ . לשון-הרע . צעלייַגן אויף טעלערלעך.

רכילותניק

אַ בייזע צונג . אַז ער טראַגט צו מיר, טראַגט ער אויך פון מיר . אַרויסטראַגער . די צונג רוט ניט . האַלט אַלעמען אין מויל . ווו צוויי איז ער דער דריטער . רכילות-טרייבער.

רעגן

אַ גיסעניש . אַ דראַבנער רעגן . אַ כליפּ . אַ מבול . אַ פלייך . אַ שלאַקס-רעגן . גיסט ווי מיט עמערס . דער רעגן ליאַפעט . דער רעגן שמייסט.

רעוואָלווער

פיסטאָלעט . שיסער . שפייצער.

רעש

געפילדער . דער הימל שפאלט זיך . מהומה . ס'האַט זיך געשטעלט אַ יאָריד . זע : געפילדער, מהומה.

שר

אַ גלגול . אַ דיבוק . אַ מזיק . אַ רוח . מחבל . מלאך־חבלה . „ניט־גוטער“ .
סיטרא־אחרא . פגע רע . שטן .

שוואַנגערע פרוי

אויף דער צייט . אַ טראַגעדיקע . מעוברת . פאַרגאַנגען אין טראַגן . זע :
קימפעטאַרין .

שוואַך

קלוש . ער איז שוין אַ פגר . קוים וואָס די נשמה האַלט זיך אין אים . קוים
וואָס ער האַלט זיך אויף די פיס . קוים וואָס ער זשיפעט . קוים וואָס ער לעבט .
זע : קלוש .

שוויצער

מאַכער . פוסטער פראַנט . צעלייגער . רעדל־פירער . זע : צעלייגער .

שטאַמלער

אַ פול מויל מיט צונג . געבעבעט . ניט גערעדט . זאַקע . פבד־לשון . פבד־
פה . פיקאַטש . שלינגט די ווערטער .

שטאַרבן, געשטאַרבן

אַוועק אויף די שפיץ פינגער . אַוועק פון דער וועלט . אַוועק שלאָפן . אויס־
געצויגן די פאָדקאוועס . אויסגעצויגן די פיס . אויסגעצויגן זיך . איז שוין
נאָך אַלעמען . אַנלייגן מיטן קאַפּ . אַפּזאַגן די קאַפּאַטע . אַפּטראַגן זיך . אַפּרוקן
זיך . אַריבערפעקלען זיך . געמאַכט אַ שטאַרב . ליגט מיט די ציין אַרויף .
נפטר געוואָרן . פאַרכאַפט געוואָרן . צומאַכן אַן אויג . קריגן דעם שלאַק .
זע : גוססט .

שטום, שטומקייט

אַ וואָרט — אַ רעדל . אייננעמען שטומעניש . אַננעמען אַ פול מויל מיט וואָסער .
אַ שווייגער . בלייבן אַן לשון . האַלטן די צונג פאַר די ציין . ניט עפענען אַ
מויל . שטום־לשון .

שטופן

שטויסן . שטורכען . שפארן .

שטיל, שטילקייט

גיין אויף די שפיץ פינגער . מורמלען . שושקען זיך . שטיל ווי אויפן בית-
עולם . שעפטשען .

שטיפער

אַ באַנדיט . אַ גלגול . אַ טייוול . אַ יונגאַטש . אַ מה־יעשהניק . אַ מזיק .
אַ פּײַער . אַ שד זיצט אין אים . אַ שייגעץ . אַ שעלמע . ברענט אַ וועלט .
דאָס ווייסל פון אויג . דאָס שוואַרצאַפל פון אויג . די ערד ציטערט אונטער
אים . קונדס . קוועקוילבער . קערט וועלטן .

שיך

גייערס . טרעטערס . פאַנטאַפּל . קאַמאַשן . שטייוול . שטעקשיך .

שיין

אַ גלאַט פנים . אַפּגעטאַקט . בלוט און מילך . גאַלע קום אַהער . יופּידיק .
פאַרכאַפט אַן אויג . פּײַן . צוציענדיק . רייצענדיק . שיין צו שיין איז ניט גלייך .

שיפור, שיפורן

אַ גוטער חבר מיטן פּלעשל . איז מלא . באַנעצט די ליפּן . בגילופּין . גיסט
אַרײַן . גיסט ווי אויף אַ שטיין . דערקוויקט די נשמה . האָט ליב דעם ביטערן
טראַפּן . האַלט זיך קוים אויף די פּיס . וואַלגערט זיך פון די פּיס . זײַט פון
פּלעשל . זשליאַקעט . טוט אַ שמעק פון פּלעשל . טויט שיפור . טרינקט וויפל
ס'גייט נאָר אין אים אַרײַן . טרינקער . כאַפט אַ פּוסה . לעשט דעם דאָרשט .
מאַכט אַפּט ״לחיים״ . מאַכט אַפּט ״קידוש״ . מאַכט אַפּט ״שהכל״ . נעמט אַ
גלעזל . נעמט אַ קאַפּ . פּאַלט פון די פּיס . פאַרוזכט פּונעם ביטערן טראַפּן .
פאַרטרינקט די צרות . קוקט אַרײַן אין דער פּוסה . קוקט אַרײַן אין פּלעשל .
קערט אַרײַן . שיפור ווי לזט .

שלאַגער

האַט אַ גוטע „אונטערשריפט“. האַט אַ גוטע „האַנטשריפט“. האַט אַ גוטן „כתב־יד“. האַט אַ גוטע „מתנת־יד“. וואַרפט זיך צו אַלעמען . קאטעוועט צום טויט.

שלימזל

אַ נעבעך . אומבאַהאַלפן . טאַנדעטניק . לאַטוטניק . פאַרטאַטש . קאַליקע . קען ניט אַ קאַץ דעם עק פאַרבינדן . שטיק האַלץ . שלאַק . זע: אומפּעניק, טויגעניכטס.

שלעכט, שלעכטער

אַ ביטערער מענטש . אַ בייזער . אַ יאַבעדניק . אַ פאַרביסענער . אַ רשע . אַ רשע ווי המן . אַ רשע ווי טיטוס . אַ רשע ווי עמלק . אַ רשע מרושע . אַ שלאַנג . בייסיק . בלוט־זויגער . גיפטיק . האַט ניט קיין גאַט אין האַרצן . פּלב שבּכלבים . סם־המוות . פּגע רע . רייסט אַרויס דעם ביסן פון מויל.

אַ שלעכטע

אַ פּלאַג . אַ שלאַק מן השמים . אַ שלעכטס . יאַשטשערקע . פּלבּתא (קלאַפּטע) . מכשפה . מרשעת . פאַרשנורעוועטע ליפּעלעך . קליפה.

שמוציקייט

קקדש . טינוף . טינופּת . מוישב . עיפּוש . קויט . שלומפּעריי.

שלטן

אויסגלייכן מיט דער ערד . שיטן פּעך און שוועבל . זע: יענטע.

שעמען זיך

באַגראַבן דאָס פנים פאַר חרפה . זע: באַנטיידנקייט, עניוּות.

שפּאַרן

אַינברענגען . אַינשפּאַרן . אַפהיטן דעם גראַשן . אַפּקומען מיט אַבי וואָס . אַפּקומען מיט שנייע־פּייע . אַפּרייסן דעם ביסן פון מויל . פאַרזאָרגן אויף אַ

ידישע חכמה

שוואַרצן טאָג . פאַרוואַרגן אויף אַ שלעכטן טאָג . פאַרוואַרגן אויף מאַרגן .
שפּאַרן אַ גראַשן צו אַ גראַשן . זע : קאַרגער .

שונא

מ'איז אויף מעסערס . קוקט ניט אין זײַן ווינקל . קוקט ניט אין זײַן זײַט .
קען אים ניט אַנקוקן ווי אַ שפּין . שונא ישראל . שונא ציון .

שנאה

אַכזריותדיקייט . ביזו בלוט . האָס . רשעות . שנאת־חינם .

תשובה

בעל־תשובה . באַצאָלן פאַר זינד . גוט מאַכן . ווערן אַ נײַער מענטש . חוזר
בתשובה זײַן . חרטה . חשבון הנפש . שלאָגן זיך על־חטא . תשובה־טאָן .
זע : חרטה האַבן .

האַמאַנימען

האַמאַנים — דאָס זעלבע וואָרט
אין פאַרשיידענע באַדייטונגען.

אָוועק

אָוועק אויף די שפּיץ פינגער (געשטאַרבן) . אָוועק פון דער וועלט . אָוועק פון
שטוב . ס'איז מיר אָוועק אַ קאַרט.

אויסבעטן

אויסבעטן אַ גוט יאָר . אויסבעטן דאָס געלעגער.

אויסברעכן

אויסברעכן אין אַ געוויין . אויסברעכן אַ שויב . אויסברעכן דאָס עסן.

אויסגיין

אויסגיין די גאַנצע שטאַט . אויסגיין פון בענקשאַפט . אויסגיין פון הונגער .
אויסגיין „שמונה-עשרה“. ס'וועט אויסגיין צו זיין קאַפּ . ער וועט אויסגיין ווי
אַ ליכט.

אויסגעבונדן

ער איז אויסגעבונדן אין די געסלעך פון שטאַט . ער האָט אויסגעבונדן דעם
שניפּס (קראַוואַט, אויסבינדער).

אויסגעבלאָזן

אויסגעבלאָזן די הייסע יויך . דאָס איז אַן אויסגעבלאָזן איי . דער ווינט האָט
אויסגעבלאָזן דאָס בליעכץ פון די ביימער.

אויסגעבן

אויסגעבן געלט . אויסגעבן די טאכטער.

אויסגעהערט

איך האב אויסגעהערט זיינע טענות . דער דאקטער האט אויסגעהערט דעם קראנקן.

אויסגעלאָפן

אויסגעלאָפן די שטאָט אים זוכן . די מילך איז אויסגעלאָפן.

אויסגעמישט

אויסגעמישט דאָס געקעכץ . אויסגעמישט קאָשע מיט באַרשטש.

אויסגעקומען

מיר איז אויסגעקומען צו זיין ביי אים . ער איז אויסגעקומען מיט אַ שטיקל ברויט.

אויסגעריסן געוואָרן

אין זיין שווערן וועג איז ער אויסגעריסן געוואָרן . דאָס בלעטל איז אויסגעריסן געוואָרן פון בוך.

אויסגעשטעלט

דער מאָלער האָט אויסגעשטעלט זיינע בילדער . ער האָט מיך אויסגעשטעלט פאַר אַ גאַר.

אויסגעשלאָגן

אויסגעשלאָגן די הוצאות . אויסגעשלאָגן די שויבן פון די פענצטער.

אויסדרייען

אויסדרייען אַ פוס . אויסדרייען די וועש . ער וויל זיך אויסדרייען פון אַן ענטפער . ער מאַכט איר אויסצודרייען.

אויסהאלטן

די עלטערן דארפן אויסהאלטן זייערע קינדער . זיי וועלן אויסהאלטן דעם עקזאמען . זיי קענען שוין ניט אויסהאלטן פון אים.

אויסנווייניק

איך האָב געפֿאַרבט נאָר אויסנווייניק . איך קען דאָס ליד אויסנווייניק.

אויסנעמען

איך וויל אויסנעמען אַ תנאי . די פּלה וועט אויסנעמען ביי די מחותנים . ער איז געקומען אין שול אַרײַן שוין צום אויסנעמען.

אויסציען

אויסציען דאָס שטריקל . אויסציען די פּיס . אויסציען מיט די פּיס.

אוישטעלן

אויף מיר האָטו ניט וואָס אוישטעלן . דער מאָלער וועט אוישטעלן זײַנע בילדער.

אוישישן

אוישישן מיט אַ געוויין . אוישישן מיט אַ געלעכטער . אוישישן פון אַ ביקס.

אויפגעשטעלט

אויפגעשטעלט דעם געפֿאלענעם . אויפגעשטעלט די מאָסע קעגן דער רעגירונג . אויפגעשטעלט דעם סאַמאָואַר.

אומזיסט

איך זײַן אומזיסט . איך האָב באַקומען דאָס ביכל אומזיסט . באַשולדיקסט מיך אומזיסט.

אונטערגעאַנגען

אונטערגעאַנגען צו איר שטילערהייט . די שיף איז אונטערגעאַנגען.

אונטערגעפֿאַרן

אונטערגעפֿאַרן מיטן וואָגן . ער איז אים אונטערגעפֿאַרן.

אונטעררייסן

אונטעררייסן די פארזאמלונג . ער וועט זיך אונטעררייסן.

אונטערשטעלן

אונטערשטעלן אַ בענקל . אונטערשטעלן אַן אַקסל . אונטערשטעלן אַ פיסל.

איבערגעדרייט

אַן איבערגעדרייט שליסל . די קינדער האָבן איבערגעדרייט די שטוב . ער האָט
ניט איבערגעדרייט דאָס מויל.

איבערדרייען

איבערדרייען דעם קראָגן . איבערדרייען די רייד.

איבערלייגן

איבערלייגן פון איין אַרט אויפן צווייטן . איך וועל זיך איבערלייגן.

איבערלעבן

איבערלעבן אַ שווער שטיקל צייט . מיר וועלן איבערלעבן אונדזערע שונאים.

איבערקאָכן

איך קען ניט איבערקאָכן זיין אויפפירונג . מ'דאַרף איבערקאָכן נאָך אַ מאָל
דאָס איינגעמאַכטס.

אינגיין

ס'וועט אים ניט אינגיין דאָס פאַרברענגען . ער וועט אינגיין אויף אַ פשרה.

אינגעבויגן

האָט זיך אינגעבויגן איבערן טיש . ער איז אינגעבויגן אין דרייען.

אינגעזייפט

אינגעזייפט די וועש . ער האָט מיך אינגעזייפט.

אײַנגעלייגט / אײַנלייגן

אײַנלייגן וועלטן . אײַנלייגן געלט . אײַנלייגן אַ משפּוח . ער ליגט אײַנגעלייגט.

אײַנגעפּאַלן

דאָס הויז איז אײַנגעפּאַלן . ס'איז אים אײַנגעפּאַלן אַ געדאַנק . ער איז אײַנגע־פּאַלן צום בעט . ס'איז מיר אײַנגעפּאַלן אין האַרצן פון שרעק.

אײַנגעשטעלט

אײַנגעשטעלט אונגעקעט צום זײַערן . אײַנגעשטעלט אַרדענונג . איך האָב אײַנגעשטעלט מיין לעבן . איך האָב זיך אײַנגעשטעלט פאַר אים.

אײַנהאַלטן

איך וועל זיך אײַנהאַלטן . איך קען ניט אײַנהאַלטן דאָס פּערד.

אײַנזעצן

אײַנזעצן אין תּפּיסה . אײַנזעצן פּלאַנצונגען.

אײַנשטיין

אַזאַ געשעפט מעג אײַנשטיין אין אַ גרויסער שטאָט . ער קען ניט אײַנשטיין אויף איין אָרט רויק.

אַ מעשה

האָט זיך פּאַרלאָפּן אַ מעשה . האָסטו געהערט אַ מעשה ? . הייבט זיך אָן אַ מעשה . לאַזט זיך אויס אַ מעשה.

אַנבלאַזן, אַנגעבלאַזן

אַנבלאַזן די באַקן . אַנבלאַזן זיך . גייט אַרום אַנגעבלאַזן.

אַנגעזאַלצט

אַנגעזאַלצט אויף דער נשמה . אַנגעזאַלצט דאָס עסן.

אַנגעזעצט

ער האָט אַנגעזעצט געלט . ער האָט זיך אַנגעזעצט אויף אים. זי : אַנגעלייגט.

אָנגעכאַפּט

אָנגעכאַפּט אים בײַ דער האַנט . אָנגעכאַפּט אַ סך פּיש . ס'האָט אים אָנגעכאַפּט אַ הוסט.

אָנגעכאַפּט זיך

אָנגעכאַפּט זיך אויף זײַנע שאַרפע צײן . אָנגעכאַפּט זיך אין אַ שטרוי . אָנגע־
כאַפּט זיך אין דעם געדאַנק . אָנגעכאַפּט זיך אין דער מציאה . אָנגעכאַפּט זיך
בײַ זײַן האַנט.

אָנגעלייגט

אָנגעלייגט אַ פּולע שיסל . אָנגעלייגט וועג . אָנגעלייגט מיטן קאַפּ . אָנגעלייגט
אַ קאַלנער סחורה (אָנגעשלאָגן) . אָנגעלייגט = אָנגעזעצט, ניט באַצאַלט . מײַן
אַרבעט איז ניט אָנגעלייגט בײַ אים.

אָנגעצונדן

האָט אָנגעצונדן אַ שוועבעלע . האָט זיך אָנגעצונדן אויף אים.

אָנגעשאַרפט

אָנגעשאַרפט אויף אים די צײן . אָנגעשאַרפט דעם מעסער.

אָנגעשטעלט

אין צימער איז אָנגעשטעלט . דער פּידלער האָט אָנגעשטעלט זײַן פּידל .
זי איז אָנגעשטעלט אויף אים קעמפּעריש.

אָנגעשפּאַרט

אָנגעשפּאַרט אין בייַדע באַקן . ס'האָט אים אָנגעשפּאַרט . ער האָט אָנגעשפּאַרט
ביז צום געריכט . ער האָט אָנגעשפּאַרט פּולע קעשענעס.

אָנגעמען

איך וועל אָנגעמען דעם פּאַרשלאַג . אָנגעמען אַ פּול מויל מיט וואַסער . אָנגעמען
זיך פּאַר אים (פּאַרטיידיקן) . וועסט זיך אָנגעמען מיט דער קרענק . וועסט זיך
אָנגעמען מיט צרות.

אַנציען

אַנציען אַ שטריק . אַנציען בעטגעוואַנט . די חברה וויל אים אַנציען . דער חולה וועט לאַנג ניט אַנציען.

אַנקומען

זיי וועלן אַנקומען מאַרגן . ס'איז ניט גוט אַנקומען צו קינדער.

אַנקוקן

חתן-כלה קומען זיך אַנקוקן . ער קען אים ניט אַנקוקן . ער קען זיך ניט גענוג אַנקוקן אויף די שיינע בילדער.

אַפגעגעבענער

אַן אַפגעגעבענער חוב . אַפגעגעבענער ברויט.

אַפגעהאַקט

אַפגעהאַקט אַ צווייגל . אַפגעהאַקט אין מיטן די רייד . אַפגעהאַקט די פליגלען.

אַפגעוואַשן

אַפגעוואַשן דעם פלעק . ער האָט אים אַפגעוואַשן (געזידלט).

אַפגעטאַן

ער האָט אַפגעטאַן זיין אַרבעט . ער האָט אים אַפגעטאַן אויף טערקיש.

אַפגעטרייסלט

ער האָט אַפגעטרייסלט די פרוכט פון בוים . ער האָט זיך אַפגעטרייסלט פון אים.

אַפגעלאַזט

אַפגעלאַזט די הענט פון יאוש . דער פראַסט האָט אַפגעלאַזט . דער שגעון האָט אים אַפגעלאַזט . ער האָט זיך אַפגעלאַזט. זע: אַפלאַזן, געלאַזן.

אַפגעלאַפן

ס'זיינען אַפגעלאַפן עטלעכע יאָר . ער איז אַפגעלאַפן עטלעכע קילאַמעטער.

אָפּגענומען

איך האָב אָפּגענומען דעם חוב . אָפּגענומען פון וואָג . דער ווייטיק איז אָפּגע-
נומען ווי מיט דער האַנט . ס'האָט אים אָפּגענומען דאָס לשון .

אָפּגעפּאַרן

ער איז אָפּגעפּאַרן אַ שטיק וועג . ער האָט אים אָפּגעפּאַרן (געזידלט).

אָפּגעריסן

אַן אָפּגעריסענער נאַר . אָפּגעריסן און אָפּגעשליסן . די פּרוכט איז אָפּגעריסן
פון בוים . דער הונט האָט זיך אָפּגעריסן פון קייט . דער הענגער האָט זיך
אָפּגעריסן . ער איז אָפּגעריסן פון זײַן משפּחה . ער האָט זיך אָפּגעריסן אויף
איר .

אָפּזאָגן

אָפּזאָגן אַ קאָפיטל תּהילים . אָפּזאָגן די בקשה . אָפּזאָגן דאָס פּאַרמעגן . אָפּזאָגן
די קאָפּאַטע .

אָפּטראָגן

אָפּטראָגן דאָס פעקל . אָפּטראָגן זיך פון דער זינדיקער וועלט . אָפּטראָגן זיך פון
דער פּאַרזאַמלונג .

אָפּלאָזן

אָפּלאָזן דעם גנב . אָפּלאָזן דעם געדאַנק . אָפּלאָזן זיך פון אים .

אָפּלייגן

אָפּלייגן אין דער לאַנגער באַנק אַרײַן . אָפּלייגן אַן אָפּגעשפּאַרטן גראַשן .
אָפּלייגן די פּאַרזאַמלונג .

אָפּענען, אָפּענער

אויפּגענומען אים מיט אָפּענע אַרעמס . אַן אָפּענע האַנט . אַן אָפּענער קאָפּ .
אַן אָפּענע האַרץ . אַן אָפּענע ווונד . געבליבן זיצן מיט אַן אָפּן מויל . געלאָזט
אָפּענע פענצטער . ליגט מיט אָפּענע אויגן .

אַפעסן

אַפעסן אַ מיטאָג . ער וועט אים אַפעסן דעם קאַפּ . זע : עסן .

אַפּצאָלן

איך וועל אים אַפּצאָלן מיט דער זעלבער מטבע . אַפּצאָלן דעם חובּ .

אַפרופן

אַפרופן די באַשולדיקונג . דאָס וועט זיך אים אַפרופן אויף דער עלטער .

אַראַפּגעפּאַלן

אַראַפּגעפּאַלן פּון טיש . די ידיעה איז מיר אַראַפּגעפּאַלן, ווי אַ דונער פּון הימל .

אַראַפּגעשלונגען

אַראַפּגעשלונגען דאָס עסן . אַראַפּגעשלונגען די באַליידיקונג . ער וואָלט איר אַראַפּגעשלונגען גאַנצעהייט .

אַרויסגעוואָרפּן

האַט אַרויסגעוואָרפּן אַלטע זאַכן . זיינע רייד זיינען אַרויסגעוואָרפּן .

אַרויסגעכאַפּט זיך

אַרויסגעכאַפּט זיך פּון אַ שְׂרִיפּה . אַרויסגעכאַפּט זיך מיט אַ וואָרט .

אַרײַנגעלאָזט

ער האָט אים אַרײַנגעלאָזט אין שטוב . ער האָט זיך אַרײַנגעלאָזט אין טרינקען .

אַרײַנגעפּאַלן

אַרײַנגעפּאַלן אין אַ שלעכטער געזעלשאַפּט . אַרײַנגעפּאַלן אין אַ שלעכטן עסק . אַרײַנגעפּאַלן אין גרוב . אַרײַנגעפּאַלן אין מיטן די רייד . אַרײַנגעפּאַלן מיט אַ געוויין . אַרײַנגעפּאַלן מיט אַ געזונטן קאַפּ אין אַ קראַנק בעט . אַרײַנגעפּאַלן מיטן קאַפּ אין אַרױן־קודש .

אַרײַנטרײַבן

אַרײַנטרײַבן די קו אין שטאַל . דאָס וועט אַרײַנטרײַבן אין גרויסע הוצאות .

אַרײַנכאַפּן

אַרײַנכאַפּן אַ גאַב . אַרײַנכאַפּן אײדער ס'ווערט שפעט . אַרײַנכאַפּן וואָס עס
לאַזט זיך . אַרײַנכאַפּן עפעס אין מויל : זע : כאַפּן .

אַ שפּיל

אַ פּוּרים־שפּיל . אַ קינדער־שפּיל . אַ שפּיל פאַרן טײוול .

באַגאַסן

אַ שווייס האָט אים באַגאַסן . באַגאַסן די בלומען . דער רעגן האָט אים באַגאַסן .
האָט זיך באַגאַסן מיט בלוט . האָט זיך באַגאַסן מיט טרערן .

באַצאַלט

איך האָב באַצאַלט טײער פאַר מײַנע חטאים . באַצאַלט דעם חוב .

בלאַזן

בלאַזן אויף דער הייסער יויך . בלאַזן אויפן פײער . בלאַזן זיך ווי אַן אינדיק .
בלאַזן פון זיך מיט גאוה . בלאַזן שופר . חתנס צד בלאַזט זיך . זע : צעבלאַזן .

בעט

איך בעט אויס דאָס בעט . איך בעט דיך קומען . בעט אויס אַ גוט יאָר .

ברעכן

ברעכן אַ געזעץ . ברעכן די ביינער . ברעכן די שוויבן . ברעכן די הענט פון
צער . ברעכן די פינגער פון צער . ברעכן דעם קאַפּ אויף מאַכן פּרנסה . די
ביינער ברעכן מיר .

ברענט, ס'ברענט

די וונד ברענט . דער וואַלד ברענט . וואָס ברענט דאָס אַזוי בײַ דיר ? . זי
ברענט אַ פײער . זי ברענט ווי אַ פײער פון פעס . זי ברענט וועלטן . עס ברענט
אויף אים דאָס היטל . ס'ברענט מיר אויפן האַרצן . ס'ברענט מיר פון פאַר־
דרוס . ס'ברענט ניט ! . ער ברענט איר די טריט .

גייט

גייט אויס נאך איר . גייט אין גאלד . גייט איר נאך ווי א שאטן . דאס קינד
גייט צו דער פרוי . די פרוי גייט צו קינד.

גלייך

אין מיינע אויגן איז דאס גלייך . גיי גלייך (בדרך הישר) . גיי גלייך (שוין) .
גיי גלייך אויס א וועלט . גיי ווי אלע . גיי מיט גלייכע.

געביסן

דאס יינגל האט געביסן פונעם ברויט . דער הונט האט געביסן דאס יינגל.

געבן

געבן א „גוט-אויג“ . געבן א מתנה . געבן א נאמען . געבן אן עצה . געבן
זיך אן עצה.

געהאט

געהאט יארצייט . געהאט צו זינגען און צו זאגן . געהאט צרות . נאקעט ווי
די מאמע האט אים געהאט.

געוואשן

געוואשן די וועש . ער איז געוואשן צו יעדן טיש.

געווינערין

געווינערין = יולדת . א קימפעטאריין . געווינערין = געווינט געלט.

געטראפן

איך האב געטראפן וואס ער קלערט . איך האב געטראפן פיל באקאנטע .
געטראפן אין ציל . געטראפן דעם ריכטיקן מענטש . געטראפן ווי א בלינד
פערד אין גרוב אריין . דו האסט געטראפן דעם פלאץ . ער האט געטראפן
מיט איר.

געכאפט

אי פעטש געכאפט, אי פוילע פיש געגעסן . געכאפט א יישוב . געכאפט פאר

דער האַנט . געכאַפט פאַר דער צונג . האָט איר געכאַפט אויף דער הייסער מינוט . האָט זיך געכאַפט אויף דעם הינטערשטן רודער . האָט זיך געכאַפט צו שפעט . מיט איין שאַס געכאַפט צוויי האָזן . זע : אַרײַנכאַפּן , כאַפּן .

געלאָזט

דאָס אייַז האָט געלאָזט . האָט אים געלאָזט טרינק־געלט . האָט אים געלאָזט לויפּן .

געעפנט

געעפנט אַ מויל . געעפנט די טיר . געעפנט די פאַרזאַמלונג . געעפנט דעם קאַפּ (אויפגעקלערט) . געעפנט דעם קאַפּ (געלעכערט) .

געפאלן

געפאלן אויפן גלייַכן וועג . געפאלן אויף אַ געדאַנק . געפאלן אויפן קאַפּ . געפאלן אויפן שכל . ער איז ניט געפאלן בייַ זיך .

געפלוּיגן

געפלוּיגן דורכן פענצטער . געפלוּיגן ווי אַן אונטערגעשאַסענער . געפלוּיגן ווי אַ פֿייל פון בויגן . געפלוּיגן ווי אַ פסחדיקער מלאך . געפלוּיגן פון זייַן פאַסטן . די פייגל זייַנען געפלוּיגן . ניט געשטויגן , ניט געפלוּיגן . פונקען זייַנען געפלוּיגן פאַר די אויגן . קלעפּ זייַנען געפלוּיגן .

געפעלט

דער שידוך געפעלט אים ניט . ס'האָט געפעלט געלט .

געריכט

איך האָב זיך ניט געריכט אויף אים . ער איז געשטאַנען פאַרן געריכט .

געשוואַלענע

איך האָב געשוואַלענע פיס . ער זיצט אויף אַ געשוואַלענער פרנסה .

געשטאנען

געשטאנען אויף זיין מזל . געשטאנען אויף זיינס . געשטאנען פון דער צווייטער זייט . געשטאנען שמונה-עשרה.

געשלאגן

געשלאגן דאס יינגל . געשלאגן דעם שונא . געשלאגן פפרות . געשלאגן על-חטא . ער איז געשלאגן פון גאט . ער האט זיך געשלאגן מיט דער דעה.

דורכקומען

זיי וועלן דורכקומען צווישן זיך . מיט אזא פרנסה קען מען דורכקומען . מיר וועלן דורכקומען די שלעכטע צייט.

דערגייט

דאס דערגייט צום הארצן . זי דערגייט אים ביז די אקסלען . זי דערגייט ביז איר שטוב . זי דערגייט ניט צו זיינע פיאטעס . ער דערגייט איר די יארן.

דערלאנגט

דערלאנגט א גאב . דערלאנגט צום בעט . דערלאנגט איר דאס טעלערל פון הימל.

דערלעבט

דאס פלייש דערלעבט ניט זיך איינקאכן . דער טאג דערלעבט ניט אַנקומען . דערלעבט איבער א יאר . דערלעבט אייניקלעך . דערלעבט משיחן . ער האט קוים דערלעבט דעם פרימאָרגן.

דערעסן

האט ניט דערעסן דעם פרישטיק . זיינע רייד האָבן זיך איר דערעסן.

דערשלאגן

דערשלאגן = טרויעריק, פאַרדאגהט, פאַרזאָרגט, פאַרייאַושט, פאַרצווייפלט . דערשלאגן צום טויט . האט זיך דערשלאגן צו א גוטער פרנסה.

דרייט

דרייט אַ לירע . דרייט אַ קאַפּ . דרייט דאָס רעדל . דרייט די האָר . דרייט מיטן גראַבן פינגער . דרייט מיטן וויידל . דרייט מיט דער צונג . דרייט צוריק.

דרייט זיך

דרייט זיך אַרום איר . דרייט זיך מיט איר . דרייט זיך הקפות . דרייט זיך ווי אַ וואַרעם . דרייט זיך ווי אַ שלאַנג.

האַלט

איך האַלט, אַז ער איז אַ נאַר . איך האַלט בײַ אים געלט . איך האַלט דאָס מיט ביידע הענט . איך האַלט וואַרט . איך האַלט מיט אים . איך האַלט פאַר אים . איך האַלט ניט אויס פון אים . איך האַלט פון איר אַ וועלט . איך האַלט שוין בײַ אַכציק . ער האַלט מיין שוועסטער.

האַר

זײַן לעבן הענגט אויף אַ האָר . ער גלעט איר מיט די האָר אַראָפּ.

הייס

איך הייס ראובן . איך הייס דיר אַרויסגיין . די טיי איז הייס.

הענגט, הענגען

די בגדים הענגען אויף אים . דער פאַרברעכער הענגט אויף דער תליה . וועט הענגט אויפן שטריקל . ער הענגט אין דער לופטן . ער הענגט זיך אויף איר.

וואַלגערט

דער שיכור וואַלגערט זיך פון די פיס . זי וואַלגערט דאָס בלעטל טייג . זײַן געשעפט וואַלגערט אים פון די פיס . עס וואַלגערט זיך נאָך אַ גראַשן אין קעשענע . ער וואַלגערט זיך אין דער פרעמד . ער וואַלגערט זיך באַרג אַראָפּ.

וואַרף

וואַרף אַוועק דעם שטיין . וואַרף אַן אויג אויף איר . וואַרף זיך אַרויס . וואַרף זיך אַרײַן .

וואַרפט, ס'וואַרפט

זי וואַרפט אַן „אייגעלע“ . זי וואַרפט זיך אין די אויגן . זי וואַרפט זיך מיט דעם . זי וואַרפט זיך פון פעס . ס'וואַרפט אים העכער דעכער .

זאַגן

זאַגן די הגדה . זאַגן דעם אמת .

זאַלץ

זאַלץ אויס דאָס פלייש . זאַלץ דיר אין די אויגן . ער שיט זאַלץ אויף די ווונדן .

זוך

זוך די קרובים . זוך דעם ווינט אין פעלד . זוך זיך ניט קיין צרות .

זויגט

דאָס קינד זויגט . דער זון זויגט געלט פון זײַן פאָטער . זויגט דעם קליאַק פון די ביינער .

זיצט

זיצט אין תפיסה . זיצט ווי אויף שפילקעס . זיצט ווי אַ מחותן אויבנאָן . זיצט שבעה .

זעצן

איך וועל זיך ניט זעצן וויינען . דער בעקער וועט זעצן דאָס ברויט אין אויוון . דער ריכטער וועט אים זעצן אין תפיסה . ער וועט זיך זעצן שבעה . פון שרעק זעצן זיך מיר די פיס .

חלשט

עס חלשט אים דאָס האַרץ . ער האָט געחלשט . ער חלשט נאָך איר .

טאַגט

ווי ער טאַגט, דאָרט נעכטיקט ער ניט . עס טאַגט שוין . ער טאַגט און נעכטיקט בײַ איר .

טאַנצט

ער טאַנצט אַרום איר . ער טאַנצט מיט איר .

טאַפט

אַ טאַפּ טאָן אין וואָגן . טאַפט אַ וואַנט . טאַפט אין די קעשענעס . טאַפט אין דער פינצטער .

טויט

טויט הונגעריק . טויט מיד . טויט קראַנק .

טייער

דאָס איז טייער פאַר מיר . ער איז אַ טייערער מענטש . ער האָט באַצאָלט טייער פאַר זיינע זינד . ער האָט באַצאָלט טייער פאַר זיינע פעלערן .

טראַגט

זי טראַגט אים אונטער . זי טראַגט פון אים . עס טראַגט פון דעם אַ ריח . ער טראַגט אַ פעקל . ער טראַגט שיינע בגדים .

טראַגן

די פיס טראַגן שוין ניט . זי וועט טראַגן נאָך עטלעכע חדשים . ס'וועט מיר נאָך טראַגן אויף הוצאות .

טרוקענע

אַ טרוקענע טובה . טרוקענע קלעפּ .

טרייסלט

טרייסלט אים אויס פון אַרבל . טרייסלט אים ווי אַ לולב . טרייסלט זיך אַפּ פון אים . זע : אַפּגעטרייסלט .

טרעט

ער טרעט אים אַפּ דעם וועג . ער טרעט אים מיט די פיס . ער טרעט אַרײַן אין דעם געשעפט .

טשעפעט

טשעפעט זיך אָן אין אַ וואָרט . טשעפעט זיך צו איר . טשעפעט ניט קיין פליג אויף דער וואַנט . זע : פּאַרטשעפעט .

כאַפּן

כאַפּן אַ באַגראַב . כאַפּן אַ ביס . כאַפּן אַ דרימל . כאַפּן אַ זופּ . כאַפּן אַ זײַטיקן פּאַרדינסט . כאַפּן אַ טרונק . כאַפּן אַ יאָג . כאַפּן אין די ציין . כאַפּן אַ כראַפּ . כאַפּן אַ קוק . כאַפּן אַ קוש . כאַפּן אַ שלאָף . כאַפּן אַ שמעק טאַבאַק . כאַפּן דאָס עסן . כאַפּן די פיס אויף די פלייצעס . כאַפּן די פיש פאַרן וואַסער . כאַפּן דעם אַטעם . כאַפּן דעם גנב . כאַפּן וואָס ס'לאָזט זיך . כאַפּן פון יענעמס מויל . כאַפּן פעטש . זע : אַרײַנכאַפּן , געכאַפּט .

כּפּרות

איך דאַרף דאָס האַבן אויף כּפּרות . דאָס טויג אויף כּפּרות . שלאַגן מיט דעם כּפּרות .

כּשר

כּשר גערעכט . כּשר פּאַרדינט די אויסצייכענונג . כּשר פּאַרדינט זײַן שטיקל כּרויט . כּשר פּאַרדינט זײַן שטראַף .

לאז

לאז אים אַרײַן . לאז אים אַרויס . לאז אים גריסן . לאז זיך אָפּ פון אים .
לאז זיך דינען . לאז מיך אָפּ . לאז מיך געמאַך . לאז מיך צו אַהיין . לאז מיר
עפעס זאָגן . לאז ניט אַרײַן אין דער לאַנגער באַנק . לאז פאַר מיר אַ ביסל .

לאַזט

לאַזט אים ניט אויף די אויגן . לאַזט אים ניט אַרײַן אין שטוב . לאַזט אים ניט
לעבן . לאַזט אים ניט שלאָפן . לאַזט אים ניט עפענען דאָס מויל . לאַזט אים
ניט עפענען די טיר . לאַזט אָפּ די לייצעס . לאַזט זיך אויס אַ בוידעם . עס
לאַזט זיך עסן .

לאַכט

לאַכט אויף אַ קול . לאַכט אים אויס . לאַכט אָפּ פון אים . לאַכט אָפּ פון דעם .
לאַכט צוזאַמען מיט אים .

לייגט

לייגט אין מויל אַרײַן . לייגט אין קעשענע אַרײַן . לייגט אָפּ געלט . לייגט
זיך אין דער לענג און אין דער ברייט . לייגט זיך שלאָפן .

לעבט

לעבט אָן איר . לעבט מיט איר . לעבט מיט דעם געדאַנק . לעבט מיט דער
האַפענונג . לעבט פאַר איר . לעבט צוליב איר . ער לעבט אונטער מיט איר .
ער לעבט דאָס איבער שווער .

לעבן

געמאַכט אַ לעבן . זי האָט אַ פינצטער לעבן . זי האָט אַ שיין לעבן . נעמט
זיך דאָס לעבן מיט די אייגענע הענט . נעמט לײַכט דאָס לעבן . פאַרשפּילט
אַ לעבן .

לעק

איך לעק ניט קיין האַניק . גיב מיר אַ לעק פון דעם . דער הונט האָט געגעבן
אַ לעק מײַן האַנט . לעק זיך ניט אונטער .

לעקן

לעקן די פינגער . לעקן זייערע ווונדן . לעקן זיך אונטער.

לשון

גיב לשון . לשון-קודש . מאמע-לשון . שטום-לשון.

מאכט

מאכט אַ בייו לעבן . מאכט אַ „ברוך-הבא“ . מאכט אַ ברית . מאכט אַ ברכה . מאכט אַ געשעפט . מאכט אַ געשריי . מאכט אַ וואַרע פאַר אים . מאכט אויס שידוך . מאכט אונטערזוכונגען . מאכט אונטער זיך . מאכט אַ חורבן . מאכט אַ חשבון . מאכט אַ טראַסק . מאכט איין . מאכט אויס . מאכט אים אויסצור-דרייען . מאכט אים גלייך מיט דער ערד . מאכט אים דעם טויט . מאכט אים צום געלעכטער . מאכט אים צום נאַר . מאכט אים צו שאַנד און צו שפּאַט . מאכט איר אַ שוואַרצן שבת . מאכט אַ מחק . מאכט אַ „מי-שברך“ . מאכט אַן איינדרוק . מאכט אַן אַנשטעל . מאכט אַ סך-הכל . מאכט אַ פּריילעכע מינע . מאכט אַ קנייטש . מאכט אַרדענונג . מאכט אַ רעש . מאכט אַ שוסטערשן חשבון . מאכט אַ שטאַרב . מאכט אַ תכלית . מאכט אַ תל . מאכט „בורא מאורי קאש“ . מאכט זיך געפּגרט . מאכט זיך וויכטיק . מאכט זיך פּלאַנדע . מאכט זיך צום נאַר . מאכט זיך תּמעוואַטע . מאכט חוזק . מאכט חי-געלעבט . מאכט חנדעלעך . מאכט יללות . מאכט לייטיש געלעכטער . מאכט מיט די זייטן . מאכט מיט די ליפּן . מאכט ניט צו מיט קיין אויג . מאכט ניט קיין וועזן . מאכט ניט קיין צימעט פון דעם . מאכט פּוילע שטיק . מאכט פּון אַ וואַרט אַ קוואַרט . מאכט פּון איר אַש און בלאַטע . מאכט פּון איר אַש און פּאַרעך . מאכט פּון דעם צפּר-ואַפּר . מאכט פּון דעם גאַרניט . מאכט פּרנסה . מאכט צו נישט זיינע טענות . מאכט קידוש . מאכט שבת . מאכט שבת פאַר זיך . מאכט אַ „שהכל“ . מאכט שלום.

מאַלט

דער מאַלער מאַלט אַ בילד . דער מילנער מאַלט דעם קאַרן . ער מאַלט (רעדט צו שנעל).

מזומן

מיר בענטשן מזומן . ער איז מוכן ומזומן . ער צאָלט מיט מזומן.

מיט אַלעמען

איך בין געקומען צוזאַמען מיט אַלעמען . איך בין עפעס ניט מיט אַלעמען.

מעלקט

די פויערטע מעלקט די קו . דער זון מעלקט פון זיין פאָטער.

נאָך

איך גיי נאָך איר . איך גיי איר נאָך . איך גיי נאָך אַלץ צו איר.

נעמט, מ'נעמט

מ'נעמט מיט זיך גאַרניט . ער נעמט איר מיט זיך . ער נעמט וואָס מ'גייט אים .
ער נעמט זיך צום עסן . ער נעמט זיך דאָס לעבן . ער נעמט זיך צו איר .
ער נעמט זיך צרות מיט די אייגענע הענט.

ס'גייט

ס'גייט אים אַ קאַרט . ס'גייט אים אין ליבע . ס'גייט אים אין לעבן . ס'גייט
מיר ניט אין לעבן (ניט מצליח) . ס'גייט מיר ניט אין לעבן (ניט פאַראינטע-
רעסירט) . ס'גייט אים בלוט פון נאָז . ס'גייט צו ווינטער . ס'גייט צו יום־טוב.

ס'פאלט

ס'פאלט אַ שניי . ס'פאלט מיר פון די הענט.

עסט, עסן

זי עסט אים לעבעדיקערהייט . זיי עסן זיך איינער דעם אַנדערן . ער עסט
אַ סך . ער עסט זיך אויף . עסט טעג . עסט קעסט . זע : אָפעטן.

עק

אלע קנוילן האָבן אַן עק . דער הונט איז אַן אַן עק . ניטאָ קיין עק צו די צרות .
ס'איז עק וועלט.

פאַרביי

איז דורכגעגאַנגען פאַרביי דעם בנין . ער איז פאַרביי (קראַנק).

פאַרביסן

ער איז פאַרביסן . ער האָט פאַרביסן די ליפן . ער האָט פאַרביסן אַ קיכעלע.

פאַרברענטער

אַ פאַרברענטער וואָלד . אַ פאַרברענטער חסיד . אַ פאַרברענטער טשאַלנט.

פאַרגייט

די זון פאַרגייט . דער פעס פאַרגייט . די פרוי פאַרגייט אין טראַגן.

פאַרגלעטן

פאַרגלעטן די מיינונג־פאַרשיידנהייטן . פאַרגלעטן די צרות . פאַרגלעטן די
קניישטן . פאַרגלעטן דעם שלעכטן אייַנדרוק.

פאַרדאַרבן

דאָס עסן איז פאַרדאַרבן (קאַליע) . ער איז פאַרדאַרבן (זינדיק).

פאַרדינסט

זײַן פאַרדינסט פאַר דער מדינה איז גרויס . ער האָט געכאַפט אַ פעטן פאַרדינסט.

פאַרדרייט

דאָס איז אַ פאַרדרייטע אויפגאַבע . דער אַדוואָקאַט האָט פאַרדרייט דעם עדות .
זי פאַרדרייט אים אויף איר קליין פינגערל . ער איז פאַרדרייט מיט זײַנע
געשעפטן . ער פאַרדרייט און זאָגט ליגנס . ער פאַרדרייט אים אין אַ זײַט .
ער פאַרדרייט דאָס שרײַפל . ער פאַרדרייט מיר דעם קאַפּ.

פארהערט

דער לערער האָט פארהערט דעם שילער . זיי האָבן זיך פארהערט (געקריגט) .
ער האָט פארהערט וואָס איך האָב אים געזאָגט.

פארוואָרפן

איך בין פארוואָרפן מיט אַרבעט . זיי האָבן אים פארוואָרפן מיט פראַגעס .
זיי האָבן אים פארוואָרפן מיט שטיינער . ער האָט פארוואָרפן זיין ביכל . ער
האָט שוין פארוואָרפן דעם קאַפּ (גוססט).

פארוואָגן

ער וועט פארוואָגן אַ צענטן . ער וועט פארוואָגן אויף די קינדער און קינדס-
קינדער . ער וועט פארוואָגן ביז די נייע בעזעמלעך . ער וועט פארוואָגן ביז
די נייע ריטערלעך.

פארוואָרגט

ער זיצט פארוואָרגט . ער פארוואָרגט זיינע קינדער.

פארוועצן

פארוועצן אין תיפסה . פארוועצן אַ משכון . פארוועצן פלאַנצונגען.

פארטראָגן

איך קען אים ניט פארטראָגן . איך וועל פארטראָגן דאָס פעקל . איך קען ניט
פארטראָגן איר צער . ער ליגט פארטראָגן.

פארטרונקען

דער שיפור האָט פארטרונקען זיין פאַרמעגן . ער האָט פארטרונקען מיט טיי.

פארטשעפעט

ער האָט פארטשעפעט די פרוי . ער האָט זיך פארטשעפעט אָן אַ שטיין . זי :
טשעפען.

פאַרכאַפּט

עס פאַרכאַפּט דעם אָטעם . ער פאַרכאַפּט אַ פּלאַץ . ער פאַרכאַפּט די פּיש פאַרן וואַסער . די באַנדיטן האָבן אים פאַרכאַפּט.

פאַרלאָזן

די געסט האָבן אונדו פאַרלאָזן . דער בחור האָט פאַרלאָזן אַ באַרד . דער גאַרטן איז פאַרלאָזן . מ'טאָר ניט פאַרלאָזן אין דער לאַנגער באַנק אַריין . ער האָט איר פאַרלאָזן . קענסט זיך פאַרלאָזן אויף אונדו.

פאַרלאָפּן

די אויגן זיינען אים פאַרלאָפּן . ס'האָט זיך פאַרלאָפּן אַ מעשה . ער איז פאַר-לאָפּן דער ערשטער צום ציל . ער האָט אים פאַרלאָפּן דעם וועג . פון דאָן זיינען פאַרלאָפּן עטלעכע יאָר.

פאַרנעמען

איך וויל זיך ניט פאַרנעמען מיט אים . איך וועל פאַרנעמען אַ הויכן פּאַסטן . דאָס וועט פאַרנעמען אַ סך צייט . זיין גורל וועט פאַרנעמען פאַרן האַרצן . ער וועט פאַרנעמען אַ פּלאַץ . פאַרנעמען די קאַטשקעס אויפן וואַסער.

פאַרפאַרן

האָט אים פאַרפאַרן אין די ציין . האָט פאַרפאַרן אַ סך געלט . וועסט מיט דעם ווייט ניט פאַרפאַרן . פאַרפאַרן אין הויף אַריין.

פאַרפירט

ער איז פאַרפירט . ער האָט איר פאַרפירט . ער האָט פאַרפירט דעם בלינדן צו זיין הויז.

פאַרפירן

איך קען דיך ניט פאַרפירן . מיר פאַרפירן אַ שמועס.

פאַרציען

די אונטערהאַנדלונגען פאַרציען זיך . פאַרציען דעם נאַמען . פאַרציען דעם פּאַסעק . פאַרציען דעם רויך פון סיגאַרעט.

פארקאכט

ער איז פארקאכט אין איר . פארקאכט אַ חתונה . פארקאכט אַ קאשע.

פארקוקט

ער האָט זיך פארקוקט אויף איר . ער האָט זיך פארקוקט אין אַ זיַט . ער האָט פארקוקט אירע חסרונות.

פארקלאַגט

ער האָט זיך פארקלאַגט אויף זיַן גורל . ער האָט זיך פארקלאַגט אויף זיַן מזל . ער האָט זיך פארקלאַגט אויף זיַן שכן . ער האָט זיך פארקלאַגט אויף אים פאַרן געריכט.

פארקלאַפן

פארקלאַפן די טיר . פארקלאַפן דעם קאַפּ.

פארשאַרן

פארשאַרן די אַרבל . פארשאַרן דאָס מיסט.

פארשטייט

פארשטייט אויפן ווונק . פארשטייט אַ קרענק . פארשטייט עטלעכע שפראַכן.

פארשיטן

ער וועט אים פארשיטן (מסרו) . ער וועט פארשיטן דאָס גרוב.

פארשלאַפן

אַ פוס איז מיר פארשלאַפן . ער איז פארשלאַפן . ער האָט פארשלאַפן אַ גוטע געלעגנהייט.

פארשלעפט

אַ פארשלעפטע קרענק . דער אַדוואַקאט פארשלעפט דעם ענין . קוים פארשלעפט דאָס פעקל.

פאַרשמירט

דער הימל איז פאַרשמירט (פאַרוואַלקנט) . פאַרשמירט די הויזן.

פאַרשפּאַרן

פאַרשפּאַרן אַ גאַנג . פאַרשפּאַרן אויסגעבן געלט.

פאַרשפּילט

פאַרשפּילט אין קאַרטן . פאַרשפּילט אַ לעבן.

פאַרשפּרייטן

פאַרשפּרייטן אַ טישטעך . פאַרשפּרייטן דאָס בוך . פאַרשפּרייטן ידיעות.

פּייער

אין אים האָט זיך אַנגעצונדן אַ פּייער . אַ פּייער זוכט אים . דער שונא האָט געעפנט אַ פּייער . זי איז אַ פּייער . זי האַלט אים אויף אַ קליין פּייער . זייער ליבע האָט זיך צעפלאַקערט ווי אַ פּייער . זייער קריגעריי האָט זיך צעפלאַקערט ווי אַ פּייער . מ'דאַרף צעלייגן אַ פּייער.

פּייפט

ער פּייפט אויף אים . ער פּייפט אונטער . ער פּייפט אים אויס . ער פּייפט אים אָן.

פּילט

ער פּילט (שפּירט) אַ שלעכטן ריח . ער פּילט ניט קיין טעם אין עסן . ער פּילט ניט קיין טעם אין לעבן.

פּינצטער

אויפן גאַס איז פּינצטער . דאָס איז אַ פּינצטערער טיפּ . האָט אַ פּינצטער לעבן . האָט אַ פּינצטערן מזל . פּינצטער אין די אויגן.

פּלאַנטערט

פּלאַנטערט מיט די פּיס . פּלאַנטערט מיט דער צונג.

פּלִיעֵן

די פּיגל פּלִיעֵן אין הימל . ער וועט פּלִיעֵן פּון זײַן פּאַסטן.

צוגעפּאַלן

דאָס פּלייש איז צוגעפּאַלן צום טעפל . די נאַכט איז צוגעפּאַלן . ס'איז אים צוגעפּאַלן אַ זײַטיקער פּאַרדינסט . ער איז צוגעפּאַלן צו איר . ער איז צוגעפּאַלן צום עסן.

צוגעקלאַפּטער

אַ צוגעקלאַפּטער דעקל . ער איז אַ צוגעקלאַפּטער (אויפן שכל).

צוגעשאַרט

האַט אים צוגעשאַרט אַ גוטע פּרנסה . האָט זיך צוגעשאַרט צו איר.

צוגעשטאַנען

דאָס צוגעקלאַפּטע ברעטל איז צוגעשטאַנען גוט . די פּאַרטיי איז צוגעשטאַנען צו דער קאַאָליציע . די פּערד זײַנען צוגעשטאַנען . ער איז צוגעשטאַנען צו אים מיט טענות . ער איז צוגעשטאַנען צו איר.

צוגעשטעלט

ער האָט איר צוגעשטעלט אַ בײַכל . צוגעשטעלט דאָס טעפל אויפן פּייער . צוגעשטעלט די שטול צום טיש . צוגעשטעלט סחורה דעם קונה.

צונעמען

ער דאַרף צונעמען אויף דער וואַג . ער וויל צונעמען בײַ אים זײַן געלט.

ציט

ציט אים אָן . ציט אָן דאָס שטריקל . ציט אַרויס פּון קעשענע . ציט אים אַרויס די נשמה . ציט די צײַט.

ציטערט

ציטערט איבער דעם קינד . ציטערט פון פיבער . ציטערט פון קעלט . ציטערט פון שרעק .

צינט

געווינען צינט . די פרוי איז אויף דער צינט . די צינט שטייט ניט . זיי פאר־טרייבן די צינט . יאָרצייט . ס'איז שוין צינט צו גיין . סליחות־צינט . ער האָט ניט קיין צינט.

צעבייסן

איך קען ניט צעבייסן (פאַרשטיין) דאָס געשריבענע . דער הונט וועט אים צעבייסן.

צעבלאָזן

דער ווינט האָט צעבלאָזן דאָס פייער . דער ווינט האָט צעבלאָזן די שטרוי . ער האָט צעבלאָזן די מעשה . ער האָט צעבלאָזן די קריגעריי . ער האָט צעבלאָזן די שואה. זע בלאָזן, צעפלאַקערט.

צעבראַכן

אַ צעבראַכן האַרץ . אַ צעבראַכן שאַרבן . מיר האָבן צעבראַכן דעם ווידערשטאַנד פון שונא . ער איז צעבראַכן פון צרות . ער האָט אים צעבראַכן די ביינער.

צעגאַנגען

דאָס פאַרל איז זיך צעגאַנגען . דאָס קינד האָט אָנגעהויבן גיין און איז זיך צעגאַנגען . די געסט זיינען זיך צעגאַנגען . דער ווייטיק איז זיך צעגאַנגען . זיין זינגען איז זיך צעגאַנגען אין אלע אַברים . דער צוקער איז צעגאַנגען . צעגאַנגען זיך פון נחת.

צעטראָגן

די פערד האָבן צעטראָגן דעם וואָגן . ער איז צעטראָגן פון דער שלעכטער בשורה . ער האָט צעטראָגן משלוח־מנות (שאַלאַח־מאַנעס).

צעלאָזן

דאָס בן־יחידל איז צעלאָזן . דער חזון האָט זיך צעלאָזן . דער טײַך האָט זיך צעלאָזן . צעלאָזן די האָר . צעלאָזן די הענט . צעלאָזן די פּאַלעס . צעלאָזן די פּיס . צעלאָזן די צונג . צעלאָזן די שילער פון שולע .

צענעמען

צענעמען דאָס ביכל אויף בלעטלעך . צענעמען די געדאַנקען . צענעמען די קריגעריס .

צעפלאַקערט

צעפלאַקערט דאָס פּייער . צעפלאַקערט די ליבע . צעפלאַקערט די מלחמה . די שנאה האָט זיך צעפלאַקערט . זע : בלאַזן , צעבלאָזן .

צעקאַטשעט

דער חזון האָט זיך צעקאַטשעט . ער קאַטשעט אים אונטער (ציט אים אָן) . צעקאַטשעט דאָס בלעטל טייג .

צעקאַכט

דאָס פּלייש האָט זיך צעקאַכט . זיי האָבן זיך צעקאַכט (אויפּגערעגט) .

צעקײַען

ער קען ניט צעקײַען דאָס האַרטע ברויט . איך קען עס ניט צעקײַען (פאַרשטיין) .

צעקלאַפּן

צעקלאַפּן די ביינער . צעקלאַפּן די ניס . צעקלאַפּן דעם שונא .

צעקראַצט

ער האָט זיך ניט צעקראַצט פון דער ידעיה . ער האָט צעקראַצט די ווונד .

צערײַסן

דער בגד איז צערײַסן . זיי זײַנען צערײַסן צווישן זיך .

צעשמאלצן

די ליכט זיינען צעשמאלצן . ער ווערט צעשמאלצן פון נחת.

צעשפילט

די מערידן האבן זיך צעשפילט . די גערוון האבן זיך צעשפילט . די קינדער האבן זיך צעשפילט . דער אַרקעסטער האָט זיך צעשפילט.

צעשרויפט

ער האָט אים צעשרויפט די געדאַנקען . צעשרויפט דעם מאַטאַר.

קאַכט

דאָס געקעכטס קאַכט זיך . דאָס וואָסער קאַכט . זי קאַכט אַ קאַשע . ער קאַכט זיך פון פעס.

קומט

ווי קומט די קאַץ איבערן וואָסער ? . ווי קומט עס צו דיר ? . ווי קומט ער צו אים ? . ער קומט מאַרגן . ער קומט ניט צו זיך.

קוועטשט, קוועטשט זיך

קוועטשט אויף אים ער זאָל קומען . קוועטשט די באַנק . קוועטשט זאָפט פון פרוכט . קוועטשט זיך צו געפינען אַן ענטפער . קוועטשט זיך צו געפינען אַ תירוץ.

קוקסט

קוקסט אויף מיר, ווי דו וואָלסט מיך ניט געקענט . קוקסט ווי אַן האָן אין „בני־אדם“ * . קוקסט זיך אַן מיט דער פּלה . קוקסט קרום אויף דעם עסק.

קיילעכדיקער

קיילעכדיקער יאָר . קיילעכדיקער יתום . קיילעכדיקע סומע.

* ווען מ'שלאָגט כפרות, האָלט מען דעם האָן איבערן קאַפּ און מ'לייענט אין סידור די תפילה „בני־אדם“; אויך דער האָן קוקט פּלומרשט אַרײַן אין סידור.

קלאַג

אַ קלאַג און אַ בראַך . קלאַג אים אָן צום „ונתנה־תוקף“**

קלאַנט

ער קלאַנט און וויינט . ער קלאַנט אים אָן אין געריכט.

קלאַפט

עס קלאַפט אים אַ צאָן אין אַ צאָן . ער קלאַפט אויס דעם טעפּיך . ער קלאַפט אין קאַפּ . ער קלאַפט אָן אין טיר . ער קלאַפט דאָס ייִנגל . ער קלאַפט די פּיס אומזיסט.

קלעפט, ס'קלעפט

ס'קלעפט זיך ווי אַרבעס צום וואַנט . ס'קלעפט זיך ניט אַ וואַרט צו אַ וואַרט . ער קלעפט מעלדונגען . ער קלעפט זיך אין איר .

קען

איך קען אים ניט . איך קען דאָס אויסנווייניק . איך קען ניט שלאָפּן.

קערט

זי קערט אויס דאָס צימער . ער קערט איבער דעם טיש . ער קערט אַרײַן אַ פּוסה . ער קערט וועלטן . ער קערט זיך אום פון וועג.

קרום

איך קוק קרום אויף דיַיַנע מעשים . דער טיש שטייט קרום . ער גייט קרום .

קריכט

קריכט אויף אַלע פיר . קריכט אויף די גליַיכע ווענט . קריכט אונטער די נעגל . קריכט צו איר .

** אין „מוסף“ פון ראש־השנה און יום־כיפור איז דאָ אַ פּסוק אין דער תּפילה „ונתנה־תוקף“ : „אמת, כי אתה הוא דיין“ . אַנקלאַגן צום „ונתנה־תוקף“ איז די פּוּנה אַז דער באַעוולטער זאָל זיך פאַרקלאַגן צו דעם דיין פון „ונתנה־תוקף“ .

רײַסט, ס׳רײַסט

ס׳רײַסט מיר אַ פינגער . ער רײַסט אים אַרונטער . ער רײַסט זיך אָפּ אויף אים . ער רײַסט זיך מיט אים . רײַסט אײַן וועלטן . רײַסט זיך די האַר פון קאַפּ . רײַסט זיך צו אים (שלאַגן) . רײַסט זיך צו איר . רײַסט זיך צום „עמוד“ דאווענען . רײַסט פון אים שטיקער . רײַסט „קריעה“.

רײַסן, רײַסן זיך

זײ רײַסן זיך ווי הינט פאַר אַ ביין . זײ רײַסן זיך פאַר די בעז . זײ רײַסן זיך פאַר די קעפּ . רײַסן די פרוכט . רײַסן קברים.

שאַרט

ער שאַרט אַוועק דאָס מיסט . ער שאַרט גאַלד . ער שאַרט זיך צו איר . ער שאַרט זיך צו גרויסע לײַט . ער שאַרט מיר צו פרנסה.

שאַרפער

אַ שאַרפער מוז . אַ שאַרפער מעסער . אַ שאַרף צינגל.

שולדיק

ער איז מיר שולדיק געלט . ער איז שולדיק אין דעם . ער האָט מיך געזידלט, און איך בין אויך ניט געבליבן שולדיק.

שטייט

דער זיגער שטייט . זי שטייט אין אים . עס שטייט געשריבן . עס שטייט דיר ניט אָן דער שידוך ? . ער שטייט אויף מײַן מזל . ער שטייט אויף פאַרטאָג . ער שטייט אונטער אים . ער שטייט מיט אים . ער שטייט נאָך אים . ער שטייט פאַר אים . ער שטייט אײַן אין דעם האַטעל . ער שטייט אין דער רײ . ער שטייט אָפּ . ער שטייט ווי אַ גולם . ער שטייט ווי אַ ביין אין האַלדז . ער שטייט ניט אײַן אויף אײַן אָרט . ער שטייט צו צו אים . ער שטייט „שמונה־עשרה“.

שטימט

דער חשבון שטימט . ער שטימט אײַן . ער שטימט אָפּ . ער שטימט מיט אים . ער שטימט פאַר אים.

שטימען

ער גייט שטימען . ער האט געציילט די שטימען . ער וועט שטימען (שוויגן).

שטעלן

ער וועט אים שטעלן אויף די פיס . ער וועט זיך שטעלן אויף די פיס . ער וועט זיך שטעלן אין ריי . ער וועט שטעלן באַנקעס . ער וועט שטעלן נאָר אויף זיך.

שטעקן

אַ שטעקן האָט צוויי עקן . איך בין געבליבן שטעקן אין מיטן וועג.

שטערן

ווי די שטערן אין הימל . ער האָט אַ גרויסן שטערן . ער וועט אים ניט שטערן.

שטרוי

אַראַפּגענומען אַ שטרוי פון נאָז . כאַפּט זיך אָן אין אַ שטרוי.

שיט

ער שיט מיט פּסוקים פון תנ"ך . ער שיט מעל . ער שיט פעך און שוועבל . שיט זיך אַרויס . שיט זיך אַרײַן.

שיינט

איר פנים שיינט . די זון שיינט . עס שיינט מיר, אַז ער וועט קומען.

שישקע

די שישקע איז אַראַפּגעפּאַלן פון בוים . ער איז אַ גרויסע „שישקע“ . ער האָט אַ שישקע אויפן שטערן.

שלאַג

שלאַג אים ניט . שלאַג זיך דאָס אַרויס פון קאָפּ.

שלאַגט

שלאַגט אויס הוצאות . שלאַגט אויס פוטער . שלאַגט אייך דאָס אַרויס פון קאַפּ . שלאַגט דאָס יינגל . שלאַגט דעם שונא . שלאַגט הושענות . שלאַגט המנען . שלאַגט כפרות . שלאַגט זיך מיט דער דעה . שלאַגט זיך על־חטא . שלאַגט זיך קאַפּ אין וואַנט.

שלאַפּט

שלאַפּט אין שלייער . שלאַפּט ווי אַ געהרגעטער.

שמירט

אַז מען שמירט ניט אונטער, פאַרט מען ניט . ער שמירט די אַקס פון וואַגן . ער שמירט די פוטער.

שמעקט

דאָס שמעקט אים ניט . דער „שמעקער“ שמעקט אויס . עס שמעקט פון דיר . עס שמעקט מיט גרויסע הוצאות . עס שמעקט מיט פולווער . עס שמעקט מיט רעגן . ער שמעקט די בלומען . ער שמעקט טאַבאַק.

שניידן

דעם קינד שניידן זיך ציינדלעך . דער פויער גייט שניידן די תבואה פון פעלד . ער וועט שניידן די פרוכט פון זיינע מעשים . ער וועט שניידן פון אים שטיקער.

שפאַרן

שפאַרן געלט . שפאַרן פון מויל . די שטיוול זיינען מיט שפאַרן.

שפּרינגט

זי שפּרינגט און טאַנצט . ער שפּרינגט דורכן פענצטער . ער שפּרינגט פון בוים . ער שפּרינגט פון דער הויט . שפּרינגט אַרײַן צו אונדז.

אַפּאַריזמען

אַפּאַריזם — אַ שפּריכוואָרט, קורצער משל, אַדער חכמה-ווערטל, שטאַכווערטל, אַ ווערטל מיט אַן איראַנישן אונטערשלאַק, מיט אַ מין, באַדעט, אַנצוהערעניש, ווונק ;
אַ שפּריכוואָרט, וואָס דריקט אויס אַ געדאַנק מיט ספּעציעלע כּוונות און פּאַרגלייכונגען, חוזק, שפּאַט און שפּאַס ;
אַ זאַץ, וואָס נעמט אַרום אַ ברייטן אינהאַלט און סענטענץ, וואָס פּאַרמולירט אַן אַלגעמיינעם געדאַנק.

אַ באַרימער איז גוט צו שמייסן.
אַ גאַסט אויף אַ ווילל זעט אויף אַ מייל.
אַ גוטן פּריינד באַקומט מען אומזיסט, אַ שונא — מוז מען זיך קויפּן.
אַ געבונדענעם שלאַגט מען ניט.
אַ געפּאַלענעם העלפט גאַט.
אַ געשענקטן פּערד איז מען ניט בודק די ציין.
אַ דאַקטער טאָר מען ניט ווינטשן אַ גוט יאָר.
אַ דאַרער לעבט איבער צען פעטע.
אַ הונט אָן ציין וואַרפט זיך אויף אַ ביין.
אַ הונט שיקט מען ניט גאָך פלייש.
אַ היימישן גנב קען מען ניט דערהיטן.
אַ וואָרעם אין כריין מיינט, אַז קיין בעסערס איז ניטאָ.
אויב אַראַפּפּאַלן, איז פּון אַ גוטן פּערד.
אויב ס'איז אַזוי גוט, טאָ פאַר וואָס איז אַזוי שלעכט ?
אויב עסן חזיר, טאָ זאָל כאַטש רינען איבער די ליפּן.
אויך אַ בער לערנט מען אויס טאַנצן.
אויך אַ ברונעם שעפט זיך אויס.
אויסגעגאַסן דאַס וואָסער צוזאַמען מיטן קינד.

אויף אויסלערנען רעדן דארף מען האָבן צוויי יאָר; אויף שוויגן — איז ניט גענוג קיין פופציק.

אויף אַרײַן איז די טיר ברייט, אויף אַרויס — שמאַל.

אויף אַ פּגּר שטעלן זיך פּליגן.

אויף אַ פּרעמדע באַרד איז גוט זיך לערנען שערן.

אויף אַ שיף אָן אַ רודער איז דער ווינט דער קאַפּיטאַן.

אויף דעם גנב ברענט דאָס היטל.

אויף יעדער קשיא געפינט זיך אַ תּירוץ.

אויף יענעם איז יעדער אַ מבין.

אויף פאַרשווייגן האָט נאָך קיינער ניט געהאַט חרטה.

אַז אַ מוטער שרײַט אויף איר קינד „ממזר“, מעג מען איר גלויבן.

אַז אַ נאַר וואַרפט אַרײַן אַ שטיין אין גאַרטן / אין ברונעם/ וועלן אים צען חכמים ניט אַרויסציען.

אַז אַ נאַרישקייט גילט, בלייבט עס פאַרט אַ נאַרישקייט.

אַז גאַט וויל שטראַפֿן אַ מענטש, נעמט ער ערשטנס צו בײַ אים דעם שכל.

אַז גאַט וויל, שיסט אַ בעזעם אויך.

אַז דאָס לעבן איז זיס, איז די וועלט הפּקר.

אַז דאָס קעצל איז זאַט, איז די פוטער ביטער.

אַז די וועלט זאַגט, זאָלסטו גלויבן.

אַז די מויו איז זאַט, איז דאָס מעל ביטער.

אַז די מפה רײַסט גוט אָן, עפנט זי זיך אַליין.

אַז דער יצר־הרע פאַלט אָן, קען אַפילו אַ „תּקיעת־כּף“ ניט העלפּן.

אַז דער מענטש איז געזונט, האָט ער אַ סך דאגות; אַז ער ווערט קראַנק, האָט ער נאָר איין דאגה.

אַז דער שטיין ליגט אויף איין אַרט, ווערט ער אויך באַוואַקסן מיט גראַז.

אַז מ'איז ברוגז אויפֿן חזן, שפּרינגט מען ניט מיט קיין „קדוש“.

אַז מ'ברייט זיך אָפּ מיט הייסן, בלאַזט מען אויף קאַלטן.

אַז מ'גיט ניט יעקבן, גיט מען עשון.

אַז מ'גיט — נעם, אַז מ'שלאַגט — לויף.

אַז מ'גלעט אַ קאַץ, פאַררײַסט זי דעם וויידל.

אַז מ'גנבעט אַרויס דאָס פּערד, פאַרשליסט מען די שטאַל.

אַז מ'גראַבט אויף יענעם אַ גרוב, פאַלט מען אין אים אַרײַן.

אַז מ'דאַרף דעם גנב, שניידט מען אים פון דער תליה.
 אַז מ'האַט ברויט, זאָל מען קיין לעקעך ניט זוכן.
 אַז מ'האַקט האַלק, פאַלן שפּענער.
 אַז מ'הייט אָפּ פרעמדס, קומט מען צו אייגנס.
 אַז מ'הערט / אַז מ'זאָגט / „געשטאַרבן“, זאָלסטו גלויבן.
 אַז מ'וויל שלאָגן אַ הונט, געפינט מען דעם שטעקן.
 אַז מ'זוכט, געפינט מען.
 אַז מ'זייט, וואַקסט.
 אַז מ'טרינקט זיך, כאַפט מען זיך אָן אין אַ שטרוי אויך.
 אַז מ'לייגט ניט אַרײַן, נעמט מען ניט אַרויס.
 אַז מ'לעבט אָן חשבון, שטאַרבט מען אין פרעמדע תכריכים.
 אַז מ'לעבט אָן חשבון, שטאַרבט מען אָן ווידוי.
 אַז מ'עסט ניט קיין קנאַבל, שפירט זיך ניט פון מויל.
 אַז מ'קלינגט, איז קגא.
 אַז מ'קען ניט ווי מ'וויל, מוז מען וועלן ווי מ'קען.
 אַז מ'קען ניט שרײַבן, איז ניט שולדיק די פען.
 אַז מ'רייסט ניט אָפּ מיט געוואַלד, האַט מען ניט.
 אַז מ'רעדט אַ סך, רעדט מען נאַרישקייטן.
 אַז מ'רעדט, דעררעדט מען זיך.
 אַז מ'שיקט אַ נאַר קויפן, פרייען זיך די קרעמער.
 אַז מ'שמייסט אין הינטן, פילט מען אויבן.
 אַז מ'שמירט ניט אונטער, פאַרט מען ניט.
 אַז מ'שערט די שעפעלך, ציטערן די לעמעלעך.
 אַז ס'איז דאָ אַ רויך, מוז אויך קומען דאָס פּייער.
 אַז ס'איז ניטאָ קיין פּייער, גייט ניט קיין רויך.
 אַז ס'ברענגט ביים שכן, ביסטו אויך אין סכנה.
 אַז ס'קומט צום לעבן, פאַרפעלן יאַרן.
 אַז צוויי מענטשן שרײַען „שיפור“, דאַרף דער דריטער גיין שלאָפן.
 אַ חלום / אַ נאַר / איז אַ האַלבער נביא.
 אַ חסרון : די פלה איז צו שיין.
 אַט דאָס טעפל וועט אונדז איבערלעבן.
 אידעאָלן זײַנען אָפט אַזעלכע הויכע, אַז דער אידעאָליסט זעט זיי אַליין ניט.

א יונגע אלמנה טרויערט נאך איר מאן אזוי לאנג, וויפל קאכיקע וואסער זידט
אין טעפל נאכן אראפנעמען פון פֿיער.
אייביק לעבט מען ניט.
אייביקע ליבע איז בלויז אייגנליבע.
א ייד, א למדן, גיט זיך אן עצה.
איידער מיט א נאר צו געווינען, איז בעסער מיט א חכם צו פֿארלירן.
איין נאר איז א מבין אויפן אנדערן.
אינע וויינט וואס די גרויפן אין זופ זינען שיטער, און א צווייטע — וואס איר
שנירל פֿערל איז שיטער.
איידער האט ניט קיין אפעטיט צום עסן, דער אנדערער — האט ניט קיין עסן
צום אפעטיט.
איידער וויל לעבן און קען ניט, אן אנדערער קען לעבן און וויל ניט.
אינשפאנען דעם וואגן פֿאר די פֿערד.
איך וויל ניט זיין א פינפטער ראד צום וואגן.
איך וועל שוין די וועלט ניט איבערמאכן.
איך לעק דאָ ניט קיין האַניק.
אין א גוטער שעה צו רעדן, אין א שלעכטער — צו שווייגן.
אין א טיך זינען דאָ פֿארשיידענע פיש.
אין א שטוב פון א געהאנגענעם דערמאָנט מען ניט קיין שטריקל.
אין א שיינעם עפל געפינט זיך א מאָל א וואָרעם.
אין דער ערד צו ליגן פֿארשפעטיקט מען קיין מאָל ניט.
אין יעדן קאטאָועס איז דאָ א ביסל אמת.
אין שפיגל זעט איטלעכער זיין בעסטן פֿריינד.
א לאַנגע קרענק איז א זיכערער טויט.
אַלע ווילן אַלט ווערן, אָבער ניט אַלט זיין.
אַלע רויזן שמעקן, אָבער זיי שטעכן.
אַלע שטומע ווילן אַ סך רעדן.
אַלע שוסטערס גייען באַרוועס.
אַלץ קומט אַרויס, ווי בוימל אויפן וואַסער.
אַ מיאוסע מויד האַט פֿינט דעם שפיגל.
אַ מיוחס איז געבוירן אין אַ פֿתונת־פֿסים (אין אַ זיידן העמדל).
אַ מענטש איז ניט מער ווי אַ מענטש, און אַ מאָל דאָס אויך ניט.

- א מענטש איז שוואַכער פון א פליג און שטאַרקער פון איינז.
- א מענטש לערנט זיין גאַנץ לעבן און שטאַרבט א נאַר.
- א נאָדל קען מען ניט באַהאַלטן אין זאַק.
- אן איבעריקער ביסן קען פאַרשאַטן.
- אן איינשפּאַרער איז בעסער פון א פאַרדינער.
- אן אַלטער שאַרבן לעבט איבער א נײַעם טאַפּ.
- אן אַקס האָט אַ לאַנגע צונג און קען קיין שופּר ניט בלאָזן.
- א נאַר ווײַזט מען ניט קיין האַלבע אַרבעט.
- א נאַר זאָגט וואָס ער ווייסט, און אַ קלוגער ווייסט וואָס ער זאָגט.
- אן אַרײַנגייער איז אן אַרויסטראַגער.
- אן אַרעמאַן איז ווי אַ לעכערדיקער זאַק.
- א נײַער בעזעם קערט גוט.
- אן עקשן איז ערגער פון אַ געשמדטן.
- א סוד — וואָס אַ ייִדענע קען האַלטן פּל זמן זי ווייסט אים אַליין ניט.
- א פּוילן איז גוט צו שיקן נאָכן מלאך־המוות.
- א פּרעמדער פּעלץ וואַרעמט ניט.
- א ציג האָט אויך אַ באַרד, און איז פאַרט נאַר אַ ציג.
- א קאַץ קען אויך קאַליע מאַכן.
- א קאַץ שיקט מען ניט נאָך פּוטער.
- א קאַרגער מוז צוויי מאָל קויפּן און אַ פּוילער מוז צוויי מאָל לויפּן.
- א קלוגער פאַרשטייט פון איין וואָרט צוויי.
- א קנויל האָט אויך אן עק.
- א קראַנקן פּרעגט מען, אַ געזונטן גיט מען.
- א קריגל טראַגט אַזוי לאַנג וואַסער ביז ער צעברעכט זיך.
- אַרײַנגעלייגט דאָס גאַנצע פּלייש אין איין קרעפּל.
- א שטורעם אין אַ גלאַז וואַסער / אין אַ לעפּל וואַסער /.
- א שיקסע בײַ אַ רב קען אויך פּסקענען שאלות.
- א שלאַס איז נאַר פאַר אן ערלעכן מאַן.
- א שניידער גייט נאַקעט און אַ שוסטער — באַרוועס.
- א שענערן פון אים לייגט מען אין קבר אַרײַן.

באַרעד ניט קיין ווייבער, זיי מאַכן עס בעסער.
 ביז דער דיקער וועט דאָר ווערן, וועט דער דאַרער אין גאַנצן ניט ווערן.
 בעסער אַ געזונטער אַרעמאָן, איידער אַ קראַנקער עושר.
 בעסער אַ ייִד אָן אַ באַרד, איידער אַ באַרד אָן אַ ייִד.
 בעסער אַ מיאוסע ווייב פאַר זיך, איידער אַ שיין ווייב פאַר אַנדערע.
 בעסער אַ מיאוסע לאַטע, איידער אַ שיין לאַך.
 בעסער אָן אַלטער טאַפּ, איידער אַ נייער שאַרבן.
 בעסער אָן ערלעכער פאַטש, איידער אַ פאַלשער קוש.
 בעסער אַ פאַטש פון אַ חכם, איידער אַ קוש פון אַ נאַר.
 בעסער אַ קליין שטיקל פלייש אויף אַ טעלער, איידער אַ קאַטשקע אויפן וואַסער.
 בעסער זיך צו ווינטשן, איידער יענעם צו שעלטן.
 בעסער יונג צו זיבעציק, איידער אַלט צו פערציק.
 בעסער מיט אַ קלוגן אין גיהנום, איידער מיט אַ נאַר אין גן־עדן.

גאַט גיט אונדז קרובים, פריינד קענען מיר זיך אויסקלייבן אליין.
 גאַט זאָל אים געבן געזונט, דאָס לעבן וועט ער זיך אליין נעמען.
 גאַט שיקט צו די רפואה פאַר דער מכה.
 גאַרנישטן זיינען גאוהדיק, ווייל גאַט האָט באַשאַפן די וועלט פון גאַרניט.
 גוזמאות זיינען אמתן, וואָס זיינען אַרויס פון די פלים.
 גוט פון אַ חזיר אַ האָר.
 גיס ניט קיין בוימל אויפן פייער.
 געבליבן זיצן אויף דער פליישיקער באַנק.
 געלט איז קיילעכיק: אַ מאָל איז עס דאָ, אַ מאָל — דאַרט.
 געלט גייט צו געלט.
 געלט צו פאַרדינען איז גרינגער, ווי דאָס איינצוהאַלטן.
 געשוויגן הייסט אויך גערעדט.
 געשיקט די קאַץ היטן די סמעטענע.
 געשמירטע רעדער סקריפען ניט.

דאָס איז טאַקע אָן איינפאַל, אָבער אַ נאַרישער.
 דאָס איז ניט געוואַקסן אויף זיין מיסט.

דאָס האָט די ווערט פון אַן „אַשר־יצר“־פּאַפּירל.
דאָס העלפט ווי אַ „שיר המעלות“ דער קימפעטאַרין צוקאַפּנס.
דאָס עפּעלע פּאַלט ניט ווייט פון ביימעלע.
דו ביסט אַ טאַטנס / אַ מאַמעס / אַ קינד.
דו ביסט דיין טאַטע מיט די ביינער / מיט די פיטשעווקעס /
די אייער לערנען די הינער.
די אַל קריכט אַרויס פון זאַק.
די וועלט איז ווי אַ וואַגשאַל: דאָס לייכטע איז אויבן, דאָס וואַגיקע — אונטן.
די וועלט איז ווי אַ לייטער: דער גייט אַרויף, און דער אַנדערער — אַראָפּ.
די זעלבע יענטע, נאָר אַנדערש געשלייערט.
די טעג פליען און נאָך זיי די יאָרן.
דיין טאַטע האָט דיך געלאָזט גריסן (ענלעכקייט פון כאַראַקטער).
די צייט איז דער בעסטער דאַקטער.
דעם געפּאַלענעם העלפט גאַט.
דער אַפּעטיט קומט מיטן עסן.
דער בעסטער ליגן איז דער אמת.
דער גאַנדו חלומט זיך הירוש (פּראַסע).
דער גרעסטער נאָר איז קלוג פאַר זיך.
דער הונט איז ווערט דעם שטעקן.
דער וואַס שווייגט מיינט אויך עפעס.
דער זאַטער גלויבט ניט דעם הונגעריקן.
דער ייד איז די קלענסטע פון די אומות־העולם, און דאָך איז ער אַלעמען גרויס
אין די אויגן.
דער מענטש איז פאַרנאַרט / פאַרפירט /
דער מענטש זינדיקט, און דער האָן ווערט די פּפּרה.
דער עולם־הזה איז אויך אַ וועלט.
דער ערגסטער הונט כאַפט אויס דעם בעסטן בייך.
דער קבצן זאָל האַנדלען מיט תּכּריכּים, וועט קיינער ניט שטאַרבן.
דער רבי מעג.
דער שטאַרקער איז תּמיד גערעכט.
דער שפיגל זאָגט אויס דעם אמת.

האָב אין זין זיך, וועסטו אין יענעם פאַרגעסן.

הגונב מן הגנב — פטור.

היט דיך פאַר פּייער און גלויב ניט קיין וואַסער.

היט מיך גאָט פון גוטע פּריינד, פון שונאים וועל איך זיך אליין היטן.

הימל און ערד האָבן געשווירן, אז קיין פאַרבאָרגענע זאַכן זאלן ניט זיין.

וואָס איין קלאַפּ מאַכט ניט, מאַכט דער צווייטער.

וואָס אַ מענטש טוט זיך אליין, וועלן דאָס אים צען שונאים ניט אָפטאָן.

וואָס בײַ אַ קבצן פאַרוואַלגערט זיך, וועט בײַ אַ גביר זיך ניט געפינען.

וואָס ביליק, איז טײַער.

וואָס די ערד דעקט צו, מוז פאַרגעסן ווערן.

וואָס דער מענטש קען איבערטראַכטן, וועט דאָס אים דער ערגסטער שונא ניט

ווינטשן.

וואָס האַסטו זיך אַזוי פאַרקרימט, דער שידוך געפעלט דיר ניט ?

וואָס העכער דער קנאַפל, אַלץ נידעריקער די אינטעליגענץ.

וואָס טויג מיר די חכמה, אז נאַרישקייט גילט ?

„וואָס מאַכסטו“ איז ניט קיין פּראַגע, נאָר אַ באַגריסונג.

וואָס מ'כאַפט אַרײַן, האָט מען.

וואָס מער מ'האַט, וויל מען נאָך מער.

וואָס מ'שפּאַרט אָפּ, איז ווי געפונען.

וואָס ס'איז אַוועק, קומט ניט צוריק.

וואָס פאַר אַ „גוט מאַרגן“, אַזאַ „גוט יאָר“.

וואָס צו פיל איז ניט געזונט.

וואָס קלענער דער עולם, אַלץ בעסער די סעודה.

וואָס קלענער דער עולם, אַלץ גרעסער די שמחה.

ווי מ'גיט אַ וואַרף אַ שטעקן, געפינט מען אַ הונט.

ווי מ'וואַרפט אַ שטיין, דאַרט איז ער דאָ.

ווי מ'טרעט אַ סך, וואַקסט ניט קיין גראַן.

ווי ס'זײַנען דאָ אַ סך קעכינס, איז דאָס עסן רוי.

ווי דו וועסט זיך אויסבעטן, אַזוי וועסטו שלאָפן.

ווי דו זאלסט ניט וואַרפֿן די קאַץ, בלייבט זי שטיין אויף די פיס.
וויי איז דעם, וואָס איז שטענדיק גערעכט.
וויילסטו וויסן וואָס ס'טוט זיך ביי דיר? — פרעג ביי לייטן.
ווי מ'שפּילט, אזוי טאַנצט מען.
ווי ס'קריסטלט זיך, אזוי יידלט זיך.
ווי שלעכט ס'איז צו לייזן אין לעבן, איז אָבער נאָך ערגער צו לעבן אין לייזן.
ווען ער איז ניט מיין נאָר, וואָלט איך אויך געלאָכט.
ווען פרייט זיך אַ הויקער? — ווען ער זעט אַ גרעסערן.
ווען פרייט זיך אַן אַרעמאָן? — ווען ער פאַרלירט און געפינט.
ווערנים האָבן הנאה נאָכן טויט פון די, וואָס האָבן געהאַט הנאה פונעם לעבן.
ווער ס'גיט ניט צו שטייער, טאָר ניט אין דער קאַשע אַריינשפּייען.
ווער ס'האַלט די פען אין האַנט, שרייבט זיך אַן אַ גוט יאָר.

זאָל זיין פון אַ קאַזאָק, אבי צום לעבן.
זאָל מיינס איבערגיין.
זאָלסט זיך היטן פאַר אַ שטיל וואַסער, פאַר אַ שטילן הונט און פאַר אַ שטילן
שונא.
זאָלסט זיך ניט באַרימען מיט דיין מאַנס גוטסקייט און טריינשאַפט און מיט דער
חכמה פון דינע קליינע קינדער.
זוכט אַ נאָדל / אַ שפּילקע / אין אַ וואַגן מיט היי.
זוכט דעם ווינט אין פעלד.
זוכט דעם נעכטיקן טאָג.
זי איז אַ בלאַנדע מיט אַ טונקעלער פאַרגאַנגענהייט.
זי איז אַלט פּערציק יאָר? — סיידן אַן שבתים און ימים־טובים.
זי איז גאַלע „קום אַהער“, און ער איז אַ גאַלע גאַרנישט.
זי איז ניט ווייט אָפּגעשיידט פון אים.
זי גייט אין די הויזן.
זי דרייט זיך אויפן קנאַפל.
זי האַלט אים אויף אַ קליין פייערל.
זי האַלט אים אויפן שטריקל.
זי וויל אַן אָפּגעשיילט אייעלע.

שפראך-דערשנינונגען און רעדנסארטן

זי וויל געבראָטענע טייבעלעך.
זי וויל דאָס טעלערל פון הימל.
זי וויל הנאה האָבן פון ביידע וועלטן.
זי ווייסט ניט ווער ס'האָט איר געשלייערט.
זיי אַזוי גוט, ווי שלעכט דו ביסט.
זיך אויסגעגליטשט אויפן גלייכן וועג.
זיך געכאַפט אויפן הינטערשטן רודער.
זינדיק ניט, ס'קען זיין ערגער.
זינט דעם נס מיט בלעמס אייזל האַלטן זיך אַ סך אייזלען פאַר רעדנער.
זינט דער טויט איז אויפגעקומען, איז מען ניט זיכער מיטן לעבן.
זעסט אויס, ווי איבערגעניצעוועט אויף דער צווייטער זייט.
זיקנה איז אַ סגולה צו אריכות־ימים.

דחמה איז אַ זאַך, וואָס נאַראַנים מיינען, אַז זיי פאַרמאָגן זי.
חכמים זיינען די, וואָס לערנען פון יעדן מענטש.
הן באַצויבערט דאָס אויג, מעלות — די נשמה.
חסרונות זעט מען נאָר ביי יענעם.
חרטה איז די העכסטע מדרגה און דער טיפסטער געשאַנק.

טאַנצט אויף אַ פרעמדער חתונה.
טייערער איז ביליקער.
טיפשים קענען באַווייזן מיט אַ פעדער אין האַנט שוואַרץ אויף ווייס, אַז זיי
זיינען טיפשים.

יידן זיינען אַן עם קשה־עורף; אַ באַווייזן: זיי לעבן, ניט געקוקט דערויף, וואָס
אַלע גרויסע דאָקטוירים האָבן זיי אַפּגעזאָגט דאָס לעבן.
יעדעס טעפל האָט זיין דעקל.
יעדער איינער מיט זיין הויקער.
יעדער בעל־דרשן דרשנט פאַר זיך.

יעדער הונט איז אַ באַלעבאָס אויף זײַן מיסט.

יעדער הונט איז גרויס אויף זײַן מיסט.

יעדער מענטש איז אויף זיך בלינד; ער זעט נאָר יענעמס הויקער.

יעדער נאָר מיינט, אַז ער איז קלוג.

כאַפּ ניט די פּיש פאַרן וואַסער.

פּוח איז אין שיסל.

כשר איז וואָס עס גייט אַרויס פּון מויל, און ניט וואָס עס קומט אַרײַן אין מויל.

לאַז אַ הונט אויף דער באַנק — שפּרינגט ער אויפן טיש.

„לאַז זײַן“ איז גרינגער ווי „לאַז ווערן“.

לייגן דאָס לעבעדיקע אויף דאָס טויטע.

לייג ניט אַרײַן דעם גאַנצן פּלייש אין איין קרעפל.

לייענט צווישן די שורות.

לערן די קינדער רעדן; שטראַף זיי פאַר ניט וועלן שוויגן.

באַגן לײַדט סײַ פּון הונגער און סײַ פּון איבערפּרעסן — דערפאַר זאַגן פּולע

און פּוסטע בײַכער, אַז זיי לײַדן פּון מאַגן.

מאַדע — גייט קיין מאַל ניט אַרויס פּון דער מאַדע.

מ'דאַרף האַבן צו איר קורחס אוצרות.

מ'ווייסט ניט וועמען די שייך קוועטשן.

מ'זאַל ניט געפרוּווט ווערן צו וואָס מ'קען געוויינט ווערן.

מזל — וואָס דער אַרעמאַן באַדאַרף און דער רײַכער האָט.

מיט אַ יײַד איז גוט עסן קוגל, און דאָס ניט פּון איין טעלער.

מיט איין הינטן אויף צוויי חתונות.

מיט איר רעדן — דאַרף מען פּוצן די ווערטער.

מיט אַ לעפל קען מען דעם ים ניט אויסשעפּן.

מיט וואָס דער טאַפּ שמעקט זיך אָן — מיט דעם ווערט ער צעבראַכן.

מיט עצות בין איך פאַרוואַרגט.

מיט צוויי ריטער שמיסט מען ניט.
מיר גיב לאַקשן — פאַרפל וועל איך שוין אליין מאַכן פון זיי.
מ'לאָזט דעם הונט בילן און מ'גייט ווייטער.
מ'לויפט ווי נאָך מצה־וואַסער.
מ'נעמט ניט מיט זיך גאַרנישט.
מעדיצין — אַ זאָך, וואָס העלפט דעם דאָקטער און אַ מאָל אויך דעם קראַנקן.
מעטריקע — אַ פאַפיר, וואָס פרויען האָבן ניט ליב.
מ'עסט ניט מיט צוויי לעפל.
מ'עסט ניט מיט צוויי מ'ילער.
מ'קומט צום שכל צו שפעט.
מ'קען לעבן, נאָר מ'לאָזט ניט.
משוגענע גענדז — משוגענע גריוון.
משומדים מיינען אַפצוואַשן אַזוי פיל פאַרגאַסן בלוט מיט אַ ביסל וואַסער אין קירך.
מ'שפייט אים אין פנים — זאָגט ער ס'רענגט.

נאָ דיר אַ צעבראַכענעם שערבל פאַר אַלע זיינע געשעפטן.
נאָ דיר אַ שמעק טאַבאַק פאַר אַלע זיינע געשעפטן.
נאָך אַ שאַדן ווערט מען קלוג.
נאַראַנים זיינען די, וואָס קענען ניט אָפּנאַרן.
נאַראַנים זיינען מער ווי קלוגע, און אויך די קלוגע באַנאַרישן זיך.
נאַראַנים חכמענען זיך, חכמים באַנאַרישן זיך.
ניט אַליץ וואָס גלאַנצט איז גאַלד.
ניטאָ קיין רויך אָן פייער.
ניט די מויז איז דער גנב, נאָר דער לאַך.
ניט פאַרלאָזן אין דער לאַנגער באַנק אַרײַן.
ניט פון בלאָזן זיך ווערט דער אינדיק פעט.
ניט גערעדט איז אויך גערעדט.
ניט גערעדט איז אויך געשוויגן.
ניין רבנים זיינען נאָך ניט קיין מנין, אָבער צען שוסטערס — יאָ.

ס'איז גרינג צו זאָגן, אָבער שווער צו טאָן.
 ס'איז נאָך ווײַט צום לאַכן.
 ס'איז ניטאָ קיין מעלה אָן אַ חסרון.
 ס'אַרט מיר ניט, וואָס די יאָרן לויפן, נאָר וואָס זיי שלעפן מיך מיט נאָך זיי.
 ס'ברענט אויף אים דאָס היטל.
 ס'קומט איר נאָך אַרויס אַ רעשט.
 ס'קלעפט זיך ניט אַ וואָרט צו אַ וואָרט.
 ס'רעדט זיך נאָר אַזוי; שרײַבן — שרײַבט זיך דאָס אַנדערש.

עלטערן האַלטן אויס צען קינדער; פאַר צען קינדער זײַנען די עלטערן צו שווער.

עלטערן לערנען די קינדער רעדן; קינדער לערנען די עלטערן שווייגן.
 ערגער ווי שלעכט קען שוין ניט זײַן.
 ער איז געקומען נאָך ירושה־געלט, האָט מען געמאַנט בײַ אים קבורה־געלט.
 ער האָט אים אָנגעטראָטן אויפן הינעראויג.
 ער האָט פאַרקאַכט אַ קאַשע — זאָל ער זי אויפּעסן.
 ער האָט פון איר קאַלטס און וואַרעמס.
 ער האַלט זיך בײַ דער מאַמעס פאַרטעך.
 ער טרײַסלט / שאַקלט / שאַרט / / שיט / אים אַרויס פון אַרבל.
 ער כאַפט זיך אָן אין אַ שטרוי.
 ער חנפּעט זיך צו דער מוטער און מײַנט די טאַכטער.
 ער מײַנט ניט די הגדה, נאָר די קניידלעך.
 ער פאַרדינט וואַסער אויף קאַשע.
 ער פאַרשטעקט אים אין אַרבל / אין קעשענע /.
 ער פּוצט זיך אין פרעמדע פעדערן.
 ער פירט צונויף אַ וואַנט מיט אַ וואַנט.
 ער פּראָוועט שבת פאַר זיך.
 ער קויפט ניט קיין קאַץ אין אַ זאַק.
 ער קען זײַן שטעטל אַליין באַשטיין.
 ער קערט וועלטן.
 ער שיט זאָלץ אויף די ווונדן.

שפראך־דערשׂונונגען און רעדנסארטן

ער שלאָגט און שרײַט געוואָלד.

ער שרעקט די גענדו.

פאַר דעם אמת שלאָגט מען.

פאַרשטייט זיך אויף דעם, ווי אַ האָן אין „בני־אָדם“.

פון אַ חזירשן וויידל קען מען קיין שטרײַמל ניט מאַכן.

פון אייער קען מען מאַכן אַן אייער־קוכן, אָבער פון אַן אייער־קוכן קען מען ניט

מאַכן קיין אייער.

פון בית־עולם טראָגט מען ניט צוריק / קומט מען ניט צוריק /.

פון דער ווייטנס זעען גרויסע מענטשן אויס גרעסער, גרויסע נאַראַנים —

קלענער.

פון „וכך היה אומר“ ביז „וכך היה מונה“ פאַלט מען זיבן מאָל „פורעים“.

פון יענער וועלט איז נאָך קיינער ניט צוריקגעקומען.

פון כבוד ווערט מען ניט זאַט.

פונעם גליק צום אומגליק איז אַ שפּאַן; פונעם אומגליק צום גליק איז אַ שטיק

וועג.

פון שטעטל איז געוואָרן אַ דערפל.

פון שלום וועגן מעג מען אַפילו אַ ליגן זאָגן.

פוסטע מענטשן זײַנען ווי גראַשענע ליכטלעך: אַנגעצונדענע לײַכטן זיי ניט און

לאַזן איבער אַ גערוך אויסברענענדיק.

פײַער און וואַסער לעבן צוזאַמען בײַ דעמאַגאָגן.

פײַער איז אַ גנב.

פירט קיין מצרים פישוף.

פלי ניט הויך — וועסטו ניט פאַלן נידעריק.

פרויען זײַנען ניט אַזוי שוואַרץ, ווי זיי מאַלן זיך.

פרעג ניט דעם רופא, פרעג דעם חולה.

פרעמדע דאגות נעמען ניט אַוועק דעם שלאָף.

פרעמדע קליידער וואַרעמען ניט.

צבועקעס גלויבן אפשר אין גאַט, אָבער גאַט גלויבט זיי ניט.

צדקה געבן און ליב האַבן קען מען ניט גויטן.

צו גוטס ווערט מען גיך געווינט.
צווישן זײַן „יאָ“ און „ניין“ קען מען אפילו אַ נאָדל ניט אַרײַנשטעקן; ניטאָ
צווישן זײַ קיין שום מחיצה.
צוזאָגן און ליב האָבן קאָסט ניט קיין געלט.
צו יעדן אומגליק דאַרף מען האָבן אויך אַ פּיצל גליק.
צו יעדן קנויל קומט אַן עק.
צײל ניט די פּײַגל אויפן בוים. צײל ניט די קאָטשקעס אויפן וואַסער.

קאָטאָועס איז אַ האַלבער אמת.
קוק אַראָפּ — וועסטו זען, ווי הויך דו שטייסט.
קינדער האָבן איז לײַכטער, ווי זײ דערצייען.
קיין מענטש איז ניט אַזוי אַרעם ווי דער, וואָס האָט ניט מער ווי געלט.
קיין מענטש זעט ניט זײַנע חסרונות.
קײנער ווייסט ניט וועמען די שײך קוועטשן.
קײנער ווייסט ניט וועמענס מאַרגן עס איז.
קײנער זעט ניט זײַן אײגענעם האַרב / הויקער /
קיין שום דאָקטער קען זיך אַליין ניט היילן.
קיין תשובה איז אויך אַ תשובה.
קליינע קײנען וואָס גרויסע שפּײַען.
קליינע קינדער לאָזן ניט שלאָפן, גרויסע — לאָזן ניט לעבן.
קען זיך אַליין.
קרומע זאָכן גלײַכן זיך אויס, גלײַכע — קרומען זיך אויס.
קרעפּלעך עסן זיך אויך צו.

רחמנות — יעדער קען עס זיך פאַרגײנען צו האָבן.
רעדן איז זילבער, שוויגן איז גאָלד.
רעדנער האָבן ניט קיין טאַלאַנט צו הערן.

שוויגן איז אַפט אָנגענעם צו הערן.
שטיפּמאַמעס לײַדן ניט קינדער וואָס שטיפן.

שיין שוויגן איז שווערער ווי שיין רעדן.
שמיר דעם חזיר מיט האַניק, אָבער עס שפירט זיך פון אים.
שפּייל ניט אין דעם ברוגעם, פון וועלכן דו שעפסט וואַסער.
שפּיל דעם חתן וויינענדיקס, און אים ליגט זײַנס / אירס / אין זינען.
שפּיל זיך ניט מיט פּײַער.

תם — אן ערלעכער מענטש נעבעך.

מעטאָפּאָרן

מעטאָפּאָר — צוויי, אַדער מער ווערטער,
פאַרבונדן אויף אַזאַ אופן, אַז דער אַקצענט
פאַלט שטאַרקער אויף איינעם פון זיי, ווערט
בילדערישער; ענלעכקייט; אַלעגאָריש.

- אַ ביטערע קעלט.
- אַ ביטערער מזל.
- אַ ביטער רחמנות אויף אים.
- אַ בייזער חלום.
- אַ בלוט־זויגער.
- אַ בלוטיקער אַרעמאָן.
- אַ בלוטיקער שונא.
- אַ גוטע נשמה.
- אַ גראָבער יונג.
- אַ דונער האָט מיך געטראָפּן אין אַ לויטערן טאָג.
- אַ וואַרעם האַרץ.
- אַוועק אָן אַ „זײַ געזונט“.
- אַוועק מיט ליידיקע הענט.
- אַוועק מיטן רויך.
- אַוועק מיטן פּײַער.
- אַוועק פּײַפּן.
- אויסגיסן דאָס האַרץ.
- אויסגעדרייט דעם דישעל.
- אויסגעצויגן מיט די פּיס.
- אויס קאַפּעלוש־מאַכער.
- אויפגעזוכט פון די אַלטע פּערד די פּאַדקאַוועס.
- אויפגעשטאַנען תּחית־המתים.

- אויף זײַן קאָפּ זיצן אים טעכטער.
אויפן שפיץ מעסער.
אַ טראָפּן אין ים.
איז אָנגעזאַפּט מיט יאָרן / מיט מצוות / / מיט צרות / / מיט תורה /.
איז אַ נעכטיקער.
איז אַ ניט היינטיקער.
איז אַ ניט־היגער.
איז אַרויס פון דעם עסק מיט צעבראַכענע ביינער.
אײַנגעבאַקן אין האַרצן.
אײַנלייגן / אײַנרײַסן / וועלטן.
איך בין אויס מענטש.
איך בין אויסער זיך.
איך בין עפעס ניט מיט אַלעמען.
איך דאַרף דאָס האָבן אויף פּפרות.
איך האָב אים אין אַרבל.
איך האָב אָנגעקלאַפּט אַ פּאַר פּיס צו דיר.
איך האָב פאַר דיר אַן אַלט־געבאַקענעם גרוס.
איך האָב צו זינגען און צו זאָגן.
איך האָב שוין אויפגעגעסן אויף דעם אַלע מײַנע צײַן.
איך וועל אַנטלויפן וווּ דער שוואַרצער פעפּער וואַקסט.
איך וועל דיר ניט פאַרלויפן דעם וועג.
איך לעק דאָ ניט קיין האַניק.
איך פאַל פון די פּיס.
איך פּיל ניט דאָס האַרץ.
איך פאַרשטופּ אים אין אַרבל.
איך שיט אים אַרויס פון אַרבל.
איך שלאָג זיך מיט דער דעה.
אירע אויגן ברענען / רעדן /.
אירע טרערן קענען רירן אַ שטיין.
אָנגעטאַפּט דעם דופּק.
אָנגעשמעקט זיך מיט אַפּיקורסות / מיט מאַדערניזם /.
אַן דעם קען מען אויך בלייבן לעבן.

אנטלאָפּן ווי אַן אונטערגעשאַסענער.
 אנטלאָפּן ווי אַן אָפּגעברייטער.
 אנטלאָפּן ווי פון פּייער.
 אַן עקשן, כאַטש האַק אים און בראַק אים.
 אַן עקשן, כאַטש האַק אים אַראָפּ דעם קאַפּ.
 אַן עקשן, כאַטש שנייד אים אַן אויער.
 אַ פאַרברענטער חסיד, אַ פאַרברענטער קאַרטנשפּילער.
 אַ פאַרקויפטע נשמה.
 אַ פאַרשלעפטע קרענק.
 אַ פּגור.
 אַ פּיש אין וואַסער ציטערט (אין די ימים־נוראים).
 אָפּשטעקן אַ וויזיט.
 אָפּשרייַען די גזירה, אָפּשרייַען די סכּנה.
 אַ צדיק אין פעלן.
 אַ צונג — אַ גלעקל, אַ צונג אויף רעדלעך.
 אַ צעבראַכן האַרץ.
 אַ צעפּלויגענע ברייה.
 אַ קופּערנער יצר־הרע מיט אַ בלייַענעם דזשימדזשיק.
 אַקערט מיט דער נאָז די ערד.
 אַראָפּ אַ שטיין פון האַרצן.
 אַראָפּגעשלונגען די באַליידיקונג.
 אַרויסגעוואַקסן פון די בגדים.
 אַרויסגעכאַפּט זיך ווי פון גיהנום, אַרויסגעכאַפּט זיך ווי פון פּייער.
 אַרויסגעכאַפּט זיך מיט אַ וואַרט.
 אַרויס פון געשעפט, ווי די מאַמע האָט אים געהאַט.
 אַרויס פון געשעפט נאַקעט און באַרוועס.
 אַרײַנגעזעצט אַ נייע נשמה.
 אַרײַנגעשטעלט אַ נײַ האַרץ.
 אַ שטורעם אין אַ גלאַז וואַסער, אַ שטורעם אין אַ לעפל וואַסער.
 אַ שיינע, ריינע כּפּרה.

באָדט זיך אין גוטס.
באָקט ליגנס. בראַקט ליגנס.
בויט פיתום מיט רעמסס.
ביו דער חתונה וועט זיך דאָס פאַרהיילן.
בני אים איז דאָס אַ שפּײַ.
בייס דיר אַפּ דיין צונג.
בלייבט ער אָן אַ זידן.
בעטן בני אים אַ טובה — אַרויסגעוואַרפענע רייד / אַ שאַד די רייד /.

גאַטס קאַזאַק.
גיב אַ שאַקל.
גיב לשון.
גיט אים דעם קאַפּ אין די הענט.
גייט אויס נאָך איר.
גייט אויף דער גאַנצער באַנק.
גייט אין רעגן צווישן די טראַפנס.
גייט אַרום אָן אַ קאַפּ.
גייט אַרום צו חלום.
גייט אָנגעטאָן בגדי־מלכות.
גייט אַרויס פון די פלים.
גייט שוין אין חדר אַרײַן (מסכים צום פאַרשלאַג).
געבליבן ווי אויפן וואַסער.
געגעבן אַ פאַרעוון ענטפער.
געהרגעט אויף די קליינע אותיות. געהרגעט אויף דער „עברי“ (עם־האַרץ).
געוואַרפן אויף איר אָן אויג. געוואַרפן אויף איר אָן אומחן.
געכאַפט אַ דרעמל.
געכאַפט אַ ייִשוב.
געמאַכט אַ לעבן.
געמאַכט פון אים אַש און בלאַטע. געמאַכט פון אים אַש און פאַרעך.
געמאַכט פיס (אַנטלאַפן).
געעפנט אויף אים אַ מויל.

געעפנט אים דעם קאָפּ (אויפגעקלערט / געלעכערט).
געפאלן אויפן קאָפּ.
געפונען אַן עצה.
געפינט זיך ניט קיין אָרט.
געפלויגן פון פאָסטן.
געקומען צו גאָסט מיט ליידיקע הענט.
געקומען צו זיך.

דאָס איז ניט אויף זײַן מיסט געוואַקסן.
דאָס הויז איז אַוועק מיטן פּײַער.
דאָס וואַקסט ווי אויף הייוון.
דאָרט איז געווען „ליהודים“.
דאָרט איז געווען קינד אין קײט.
דו האָסט נאָך גוט אָפּגעשפּילט.
דו פאַרמאַגסט ניט זײַן מיסט.
דו פירסט מיך אין באַד אַרײַן.
דו רעדסט מיט אַ האַלבן מויל.
די אייער זײַנען קליגער פון די הינער.
די אַרבעט ברענט אונטער די הענט.
די גריוון זײַנען קליגער פון די גענדן.
די הויזן זײַנען אַוועק פּײַפּן.
די ווונד ברענט מיר.
די יאָרן האָבן צעאַקערט זײַן פּנים.
די מעשה האָט שוין אַ באַרד.
די נאַכט צײַט זיך. די נאַכט שלעפט זיך.
די פּיס טראָגן שוין ניט.
די שטוב ברענט און דער זייגער גײט.
די שטוב גײט אויף רעדלעך.
דער בגד ליגט ווי אויסגעגאַסן.
דערגאַנגען צום שפּײַץ האַרץ.
דער דלות פּײַפט פון יעדן ווינקל.
דער האַבער שטעכט איר אין הינטן.

דאָס הייז איז אַזעלכע מיטן פּיער

דער הימל איז ניט בײַ דער ערד. דער הימל שפאלט זיך.
דער זייגער קריכט.
דער חלף ליגט אים אויפן האַלדו.
דער טיש איז שווער; ער האָט קיין מאָל ניט געקרענקט.
דערלאַנגט איר דאָס טעלערל פון הימל. דערלאַנגט איר פון פייגל-מילך.
דערלייגט זײַן באַבעס ירושה.
דער מיטוואָך איז לענגער פונעם דאַנערשטיק.
דער מענטש ווייסט ניט וואָס ס'גייט אים נאָך.
דער נאַר שטופט אים. דער נאַר שפאַרט פון אים אַרויס.
דער ערשטער קאַפּ אויף איר.
דער רעדנער האָט פאַרכישופט זײַנע צוהערער.

דאָט אים אָנגעפײַפּט.
האָט אים געשטעלט אויף די פיס.
האָט אים פאַרזונגען אַ „מזמור“.
האָט איר געמאַכט אַ שוואַרצן סוף.
האָט איר צוגעזאַגט הרים וגבעות.
האָט איר צוגעזאַגט גאַלדענע בערג / גאַלדענע גליקן /
האָט איר צוגעשטעלט אַ בײַכעלע. האָט איר צוגעשטעלט אַ בענקעלע.
האָט אַן אָפּן האַרץ.
האָט אַרײַנגעבראַקט אין עסק זײַן גאַנץ פאַרמעגן.
האָט געלערנט מיט אים „בלק“.
האָט געשלאָגן מיט אים פפרות.
האָט זיך אליין פאַרשאַטן.
האָט זיך אָנגעזעצט אויף אים.
האָט זיך אָפּגעטרייסלט פון אים.
האָט זיך געקוילעט מיט אַ טעמפן מעסער.
האָט זיך „געקויפט אַ מפטיר“.
האָט זיך געשלאָגן מיט דער דעה.
האָט זיך פאַרקליבן אונטער די הריי-חושך.
האָט זיך צעלייגט ווי בײַם טאַטן אין וויינגאַרטן.

- האַט זיך צעשאַקלט.
האַט לאַנגע / קלעפיקע / פינגער (א גב).
האַט ניט קיין דאָך איבערן קאַפּ.
האַט ניט קיין זיצפלייש.
האַט ניין מאָס רייד.
האַט פאַרגעסן דעם „זיי געזונט“.
האַט פאַרלוירן דעם קאַפּ.
האַט פאַרמאַכט דאָס מויל אויף זיבן שלעסער.
האַט פולע הויזן פון שרעק.
האַט צעפויקט די ידיעה.
האַט שטאַרקע ווייטיקן: געפינט זיך ניט קיין אַרט / קריכט אויף די גלייכע ווענט.
האַט שפילקעס אין הינטן.
האַלט אויף איר אַן אויג.
האַלט פון איר שטאַל און אייזן.
האַלט פון זיך אַ וועלט.
האַק ניט קיין טשייניק.
הרגע מיך, צי איך ווייס וועגן דעם.
- וואָס ביסטו אויף מיר ברוגו, איך האָב דיר פאַרנומען די קאַטשקעס אויפן וואַסער?
וואָס ביסטו אַזוי צעפאַרן, דיינע שיפן זיינען אונטערגעגאַנגען?
וואָס ברענסטו?
וואָס יאַגסטו?
וואָס מיינסטו, אַ גוט וואָרט גייט צו פוס?
וואָס, ער איז ברוגו געוואָרן און גייט אַוועק? — איך וועל זיך ניט זעצן וויינען נאָך אים.
ווייסט וווּ אַ טיר עפנט זיך.
ווייל איינשלינגען די גאַנצע וועלט.
ווייל מיר איינרעדן אַ קינד אין בויך.
וויילסט אים איבערצייגן? — אַרויסגעוואָרפענע רייד.

ווי קומט ער צו איר ??
וועט ניט אַוועקגעבן פאַר איר אַ זאַק מיט באַרשטש.
וועט שלעכט אַפּשניידן.
ווען דו זאַלסט זיין מיט זיבן קעפּ, וועסטו דאָס ניט פאַרשטיין.
ווען רעדן זאַל זיין אַ פּרנסה, וואַלט ער געגאַנגען אין גאַלד.
ווערט צעשמאַלצן פון נחת.

זויער, אַז ס'קען אויפּרייסן אַ טויטן פון קבר.
זוך דעם ווינט אין פעלד.
זוך דעם נעכטיקן טאַג.
זוכט תּירוּצים אונטער דער ערד.
זי איז אויסגעוועפט געוואָרן.
זי איז אויסגעטאַן פון דער וועלט.
זי איז אויסגעריסן געוואָרן.
זי איז אַינגעטונקען אין דעם ענין.
זי איז אים דערעסן געוואָרן.
זי איז אין אַ צרה.
זי איז אין די פעדערן.
זי איז אין זיבעטן הימל.
זי איז אַליין אַ גולן אויף זיך.
זי איז אַ מבין אויף אַ טשאַד.
זי איז אַן אויסגערויכערטע לולקע.
זי איז אַ נאַכט־פּייגעלע.
זי איז אַ פּלאַם־פּייער.
זי איז אַ פּלעק אין דער משפּחה.
זי איז אַרויס פון די פּלים.
זי איז אַריינגעפאַלן אין גוטע הענט.
זי שטייט אַיין אין גוטע הענט.
זי איז אַריינגעקראַכן אין אַ בלאַטע.
זי איז אַ שטומע צונג.
זי איז אַ שטיק גאַלד.

- זי איז געקומען — מיִדאַרף אייִנוואַרפן דעם אויוון.
 זי איז געקומען — געפּגרט אַ בער אין וואַלד.
 זי איז דאָס אייבערשטע פון שטייסל.
 זי איז ניט דערבאַקן / ניט דערקאַכט / (א נאַר).
 זי איז פאַר אונדז אַ גרויס געווינס.
 זי איז פאַרקאַכט אין אים.
 זי איז שוין געווען אויפן פּערד און אונטערן פּערד.
 זי ברעכט זיך דעם קאַפּ.
 זי גיט אים דעם קאַפּ אין די הענט.
 זי גראַבט אונטער אים.
 זי האָט אַ גאַלדן האַרץ.
 זי האָט אויף זיך אַ גוט פּעקל.
 זי האָט אַ קניפּל.
 זי האָט געבילט (געשאַלטן).
 זי האָט געוואַרפן אויף אים אַן אויג / אַן אומחן /.
 זי האָט מיר אַרײַנגעגעבן אין נדן איר ייִחוס.
 זי האָט ניט קיין האַרץ צו אים.
 זי האָט פאַר אים אַ גאַלדן לעבן / אַ זיס לעבן / אַ פינצטער לעבן /.
 זי האָט פאַרגעסן וווּ זי האַלט אין דער וועלט / אין דער ספּירה /.
 זי / ער / האַקט מיר אָפּ די פּליגלען.
 זי הענגט זיך אויף אים.
 זי הערט ניט אַ וועלט.
 זי וואַרפט זיך אין די אויגן.
 זי וואַלט אים דערטרונקען אין אַ גלאַז וואַסער / אין אַ לעפל וואַסער /.
 זי וועט אים אָפּעסן דעם קאַפּ.
 זי וועט גיין גלייך אין גן־עֶדן.
 זי וועט דאָס אַזוי אויך אויפּעסן / פאַרדייען /.
 זי זינגט מיט האַרץ.
 זי זעט ניט די ליכטע וועלט.
 זי זעט ניט די ליכטיקע שיין.
 זי מאַכט אים מיט דער בלאַטע גלייך.
 זיי זײַנען צעריסן צווישן זיך.

זײַן האַנטשריפט : קאַטשערעס מיט ווילקעס מיט לאַפעטעס.
זײַן יַחוס־אַבות איז אַ שעטנז צום שידוך.
זי מיינט, אַז מ'וועט איר שטעלן אַ גאַלדענע מצבה.
זײַנע רייד הרגענען אים אַוועק אויף טויט.
זי עסט אויף מאַרגן.
זי עסט און ס'וואַקסט אין טעלער.
זי עסט און ס'עסט איר.
זי עסט דען ? — זי דוכנט.
זי עסט זיך אויף.
זיי עסן זיך איינער דעם צווייטן.
זי פירט מיך אין באַד אַרײַן.
זײַן צוריקקער צו איר האָט ער פאַרהאַקט מיט אַ פלעקל.
זי קאַכט זיך.

דלשט נאָך איר / שטאַרבט אַוועק נאָך איר /.

טאַנצט אַרום אים / איר.
טאַפט אַ וואַנט.
טעכטער זיצן אים אויפן קאַפּ.
טרייבט אים אין דער ערד אַרײַן.
טרייבט רכילות. פירט רכילות.
משעפעט זיך אָן אין אַ וואַרט.

כאַטש לייג זיך שטאַרבן.
כאַפּן אַ דרימל.
כאַפּן אָן עצה.

לאַז אים לויפן.
לאַזט זיך אויס אַ בוידעם.
לאַזט זיך ניט בייגן.
לאַזט זיך ניט שפּײַען אין קאַשע.

לאַזט ניט אַדורך קיין משוגענעם הונט אויף דער גאַס.
לאַזט ניט פאַלן אויף איר קיין שטויבעלע.
לאַכט אין די פויסטן.
לאַכט מיט יאַשטשערקעס.
ליבע מאַכט בלינד; שנאה — נאָך בלינדער.
ליגט אין דער ערד און באַקט בייגל.
ליגט אין טינטער.
ליגט ניין איילן אין דער ערד.
לייגט דאָס לעבעדיקע אויפן טויטן.
לייגט זיך פאַר אים אין דער לענג און אין דער ברייט.
ליידט ווייטיקן אַזש פונקען פּלען פאַר די אויגן.
לייענט ווי אַ וואַסער.
לעקט ניט קיין האַניק.
לעקט פון איר די פינגער.
לערנט זיך שערן אויף יענעמס באַרד.

בנאַכט איר אויסצודרייען.
מאַכט איר גלייך מיט דער ערד.
מאַכט איר דעם טויט.
מאַכט פוילע שטיק.
מ'דאַרף אונטערשטעלן אַ פלייצע / אונטערגאַרטלען זיך /.
מ'דאַרף מרעיש עולמות זיין.
מ'דאַרף אים עוקר מן השורש זיין.
מ'דאַרף מאַכן אַ געוואַלד / שרייען אין די גאַסן /.
מ'זוכט אים מיט ליכט.
מ'טאָר ניט קראַצן אַ ייִדישע נשמה.
מיט איין שאַס געטראַפן אין צוויי האַזן.
מיט איר קען מען זיך ניט סמען.
מיט וואָס עסט מען דאָס ?
מיט זיבן וואַסערן וועל איך זיך ניט קענען אַפּוואַשן פון אים.
מיט זיינע רייד האַט ער זיך אַוועקגעהרגעט / אַוועקגעקוילעט /.

מיטן אמת וועסטו ווייט ניט פארפארן.
מעגסט זאגן "קדיש" נאך דעם.
מעלקט פון אים און ענטפער / מעלקט פון אים געלט.
מ'פארשטופט מיט אים אלע לעכער.
מ'קען ניט אויסשפייצן די נשמה.
מ'שטייט קאפ אויף קאפ.

ניט אריינפאלן זאל מען צו איר אין מויל.
נייט זיך אַ ביטל.
נעמט זיך און גאטס קריוודע.

ס'איז הימל עפן זיך.
ס'איז חושך מצרים / ס'איז שטאק פינצטער.
ס'איז מיר ארויס פון קאפ.
ס'איז עק וועלט / ס'איז ניט עק וועלט.
ס'אינטערעסירט אים, ווי דער פאראיאריקער פראסט / שניי /
ס'ברענט אויף אים דאָס היטל.
ס'ברענט אויף אים די הויט.
ס'ברענט אין אים אַ פייער / ס'ברענט אין אים די רציחה.
ס'ברענט מיר אויפן האַרצן.
ס'ברענט מיר דאָס האַרץ.
ס'גייט אַזש אַ פאַרע / ס'גייט אַזש אַ רויך.
ס'גייט אים דורך טיר און דורך פענצטער.
ס'גייט ניט צופוס.
ס'האַט זיך אָפּגעריסן אַ גרעבלע.
ס'האַט זיך דאָרט געטאָן אויף טיש און אויף בענק.
ס'האַט פאַרדרייט דער קאַלטון.
ס'וואַרפט אים העכער דעכער.
ס'וועט זיך אויפהייבן / אַנצינדן / דאָס באַד מיטן קקדש.

ס'וועט זיך אים אַפּרופּן אויף דער עלטער.
ס'וועט זיך טאַן חושך.
ס'וועט ניט ווערן קיין לאַך אין הימל.
ס'זאַל דונערן און בליצן. קום איך צו דיר.
ס'מישט זיך הימל מיט ערד.
ס'קאַכט ווי אין אַ קעסל.
ס'קלעפט זיך ניט אַ וואָרט צו אַ וואָרט.
ס'שמעקט מיט פּולווער / מיט פּייער / מיט רויך / מיט רעגן.

עסט זיך אויף לעבעדיקערהייט.
עסט איר די ביינער.
עסט אים / שלינגט אים / מיט די אויגן.
עסט מאַך און בלאַטע (ניט קיין איבערקלייבער).
ער איז אַן אַפּגעברייטער.
ער איז אַ פּאַרטיקער.
ער איז אַנגעקראַכמאַלעט.
ער איז אַנטלאָפּן — שיט אים זאַלץ אויפן וויידל.
ער איז בײַ איר אונטערן קנאַפל.
ער איז דער טאַטעלע מיט די ביינדעלעך / מיט די פיטשעווקעס /
ער איז דער „קאַזאַק הנגול“.
ער איז מצליח — האָט גוט געדאַוונט.
ער איז ניט קיין הינקעדיקער שניידער.
ער איז שולדיק אַזוי פיל, אַז די האָר זיינען ניט זיינע.
ער איז שטיין רײַך / ער גייט אין גאַלד / ער שאַרט גאַלד.
ער איז תורה און סחורה און געפּוצטע שטיוול.
ער ברענט איר די טריט.
ער גיט אַכטונג אויף איר מיט זיבן אויגן.
ער האָט אים אויסגעטאַן די הויזן.
ער האָט אים אויסגעטאַן נאַקעט און באַרוועס.
ער האָט אים אַפּגעוואַשן (אויסגעזידלט).
ער האָט אים אַנגעלערנט.

ער האָט אים פאַרשאַטן (געמערט).
ער האָט אַ פּאַר גאַלדענע הענט.
ער האָט באַצאָלט „רבי־געלט“.
ער האָט ברייטע פלייצעס.
ער האָט זיך פאַרמאַסטן שבת האַלטן.
ער האָט זיך צוגעשאַרט צו איר.
ער האָט מיך גוט אינגעזייפט.
ער וועט זיך אַנכאַפן אין דעם.
ער וועט רייסן קברים.
ער טראָגט איר אויף די הענט.
ער טרעט איר מיט די פיס.
ער נעמט זי ווי זי גייט און שטייט.

פאַרביטן די „יוצרות“.
פאַרגיסט אויף זיין גורל טייכן טרערן.
פאַרוואַרפט שוין דעם קאַפּ (גוססט).
פאַרמאַגט תרפ"ט אַלפים.
פאַרפּינצטערט / פאַרשוואַרצט / געוואַרן.
פאַרקאַכט אַ חתונה / אַ קאַשע /.
פאַרקירצט איר די יאָרן.
פאַרשטעקט אים אין אַרבל.
פאַרשניטן אַ פּאַלע.
פאַרשפּילט אַ לעבן / אַ פאַרשפּילט לעבן.
פוילע תירוצים.
פון אים איז געוואָרן אַ שמאַטע.
פון זיינע געשעפטן איז ער אַרויס נקי.
פון זיינע געשעפטן איז ער אַרויס נאַקעט ווי די מאַמע האָט אים געהאַט.
פון זיינע געשעפטן לאָזט זיך אויס אַ בוידעם.
פותר חלום זיין.
פירט צונויף אַ וואַנט מיט אַ וואַנט.
פירט קיין מצרים פישוף.
פלאַצט פון געלעכטער.

שפראַך־דערשייַנונגען און רעדנסאַרטן

צוזאַגן גאַלדענע גליקן.
צולייגן אַ קנייטל.
ציט איר אַרויס די נשמה.
צי ניט איבער דאָס שטריקל.
צעבלאָזן דעם ענין.
צעברעכט די ציין אויף דער שווערער „עברי“.
צעגיסט זיך פון ליבשאַפט / פון נחת./
צעשמעלצט זיך פון ליבשאַפט / פון נחת./
צעלייגט די מעשה אויף טעלערלעך.
צעקראַצט זיך ניט פון דער ידיעה.
צעשרויפט די געדאַנקען.

קאַטשעט אים אונטער.
קאַכט זיך פון פעס.
קוועטשט די באַנק.
קוילעט זיך אַוועק פאַר איר.
קלעפּ זינען געפלוּיגן.
קלעפּט זיך אין איר.
קעלבערנע התפעלות.
קען ניט קומען צו זיך.
קערט וועלטן.
קריך אַראָפּ פון מיר.
קריכט / קלעטערט / דראַפעט זיך / אויף די גלייכע ווענט.
קרעפלעך זאַלסטו עסן.

רײַסט זיך די האַר פון קאַפּ.
רײַסט פון איר שטיקער.
רײַסט פון טויט און פון לעבעדיק.
רעדט סתם אין דער וועלט אַרײַן.
רעדט פאַר פײַער און פאַר וואַסער.
רעדט צו דער וואַנט / רעדט צום דאַשעק / רעדט צום לאַמפּ.

שאַר אַוועק פון איר דיינע הענט / נעם אַוועק פון איר דיינע הענט.

שאַר ירקות.

שטאַרבט צען מאל אַ טאָג פון הונגער.

שטאַרבט פאַר אַ פרוטה.

שטויסט וואַסער.

שטיל וואַסער גראַבט טיף.

שיט זאַלץ אויף די ווונדן.

שיט פעך און שוועבל.

שיין וועט זי אויסזען אָן אים.

שינדט פון אים די הויט.

שלאַגט אים מכות־רצח.

שלאַגט זיך מיט דער דעה.

שלאַגט זיך קאַפּ אין וואַנט.

שניידט פון אים פאַסן / שניידט פון אים שטיקער.

שפּיט אויס די נשמה.

שפּיל זיך ניט מיט פּייער.

שפּרינגט פון דער הויט אַרויס.

שרייבט מיט בלוט פון האַרץ.

פֿאַרגלײַכונגען

צו אַבערגלױבנס צו מיסטישע און נאַטור־כוחות און זייערע דערשייַנונגען

- אַ גוטער סוף זאָל אים זײַן.
אַ היץ — עס שיט מיט פּײַער.
אויסגעוואַקסן ווי פון אונטער דער ערד.
אויפגעשטאַנען תּחית־המתים.
איבערגעגאַנעגן מיט פּולנס.
איך האָב פֿאַר אים מוֹראַ, ווי פֿאַרן פֿאַראַיאַריקן פּראָסט / שניי / .
איך האָב שוין אָפּגעפּרעגלט אײַנגעמאַכטס ; הלוואי מיזאָל עס ניט באַדאַרפֿן * .
איך וואַרט אויף דיר ווי אויף משיח.
אין דעם קינד זיצט אַ גילגול.
אַ לויטערער פנים, ווי דער הימל.
אַ מחלוקת איז ווי אַ פּײַער.
אַן עבירה פֿאַר גאַט.
אַפּברענען אַ ״רויז״.
אַפּשפּרעכן אַ ״גוט־אויג״.
אַ צעטראַגענער מלאַך.
אַראַפּגעפּאַלן ווי פון הימל.
אַרויסגעכאַפּט זיך ווי פון גיהנום / ווי פון אַ שריפה / ווי פון פּײַער / .
אַ שד פון די לאַזעס.

* אײַנגעמאַכטס פּלעגט מען נוצן מערסטנס נאָר אַלס רפואה קעגן פֿאַרקילונג
און אַנדערע קרענק.

אַ שׁוואַרצע קאַץ איז אַדורכגעלאָפֿן צווישן זיי.

אַ שטראַלנדיק פֿנים ווי די זון.

אַ שפּיל פֿאַרן טיילול.

ביטער ווי דער טויט.

בלוי ווי דער הימל / בלוי ווי דער ים.

ברענט מיט אַ העליש פֿייער (פעסט זיך).

גייט איר נאָך ווי אַ שאַטן.

גייט אַרום ווי אַ נעכטיקער.

דאָס איז אַ גילגול, ניט קיין מענטש.

דאָס זיַנען פּוסטע חלומות.

דו וועסט זיך קויפֿן דערמיט עולם־הבא.

די ידיעה איז אַראָפּגעפֿאַלן, ווי אַ דונער פֿון הימל.

די ידיעה האָט אים געטראָפֿן, ווי אַ דונער פֿון הימל.

דער הימל איז בײַ דער ערד / דער הימל איז ניט בײַ דער ערד.

דער מעסער איז ניט געבליבן — אַרײַן ווי קורח אין דער ערד.

דער עולם כאַפֿט / דער עולם לויפט ווי פֿון אַ פֿייער / דער עולם לויפט ווי

פֿון אַ שריפה.

דער שד ווייסט אים / דער שוואַרציאַר ווייסט אים.

דער שד נעמט אים / דער שוואַרציאַר נעמט אים.

דרייט זיך אַרום, ווי אַ פֿאַרחלומטער מלאַך.

האָט אײַנגעריסן וועלטן.

האָט געליטן שבעה מדורי גיהנום.

האָט זיך געזען מיט זײַן עלטער־באַבע.

האָט זיך געזען מיטן מלאַך־המוות.

שפראַד־דערשייַנונגען און רעדנסאַרטן

האַט זיך פאַרקליבן אויף עק וועלט.
האַט זיך פאַרקליבן הינטער די הרי־חושך.
האַט פאַרלוירן ביידע וועלטן.

רײַ אַזוי די מתים עסן, אַזאַ פנים האָבן זיי.
וועט קומען משיח שפּעטער מיט אַ טאַג.

זי איז אַ ברען, זי איז אַ פּייער, זי איז אַ וויכער.
זי איז שייַן ווי אַ חלום.
זי האָט בײַ אים אַ פינצטערן טאַג.
זיי האָבן זיך געקריגט — ס'האַט געבליצט און געדונעט.
זיי זײַנען ווי פּייער מיט וואַסער.
זי לייגט אים אין דער ערד אַרײַן.
זיצט ווי אויף הייסע / צעגליטע / קוילן.

טאַנצט אַ שדים־טאַנץ.

לייגט אײַן וועלטן.
ליכטיק ווי דער טאַג.

בלאָט פּיין פרנסה — ער האָט גוט געדאוונט.
מ'דאַרף רײַסן קברים.
מ'זאָל דערמאַנען משיחן — קומט ער.
מ'טאַר זיך ניט צורירן צו איר, ווי צו אַ צלם.

ס'איז אויס וועלט / ס'איז עק וועלט.
ס'איז געווען ווי אַ שייַנער חלום.

ס'איז הימל עפן זיך.
ס'איז טעם גן־עדן.
ס'וועט העלפן ווי אַ טויטן באַנקעס / ווי אַ טויטן אַ קאַנע /.
ס'מישט זיך הימל מיט ערד.
ס'רוקן זיך אָן שוואַרצע וואַלקנס.

ער איז וואָס דער ים וואַרפט אַרויס.
ער איז ווי אַ ווינט אין פעלד.
ער איז פון איר אין זיבעטן הימל.
ער איז פון גאַטס קאַזאַקן.
ער איז שוואַרץ ווי די ערד.
ער האָט מורא פאַרן אייגענעם שאַטן.
ער הענגט אין דער לופטן: צווישן הימל און ערד.
ער וועט גיין נאָך איר אויף עק וועלט.
ער וועט גיין פאַר איר אין פּייער און אין וואַסער.
ער כאַפט אָן גאַט פאַר דער באַרד.
ער מיינט, אַז מלאַכים שפּילן זיך מיט אים.
ער מיינט, אַז מן פאַלט אים פון הימל.
ער רוט ניט ווי דער סמבטיון.

פון דעם קעז מען גיין פון דער וועלט.
פון זייערע געשרייען שפאַלט זיך דער הימל.
פינצטער ווי די נאַכט.
פליט אין די הימלען / פליט אויף די וואַלקנס.
פליט ווי אַ פסחדיקער מלאַך.
פרום ווי גאַט אַליין.

צוויי „מתים“ גייען טאַנצן (אַרעמע חתן־פּלה).
צום ייִדישן מאַל.

קיין חיבוט הקבר וועט ער שוין ניט ליידן.
קערט וועלטן.

ראטעווען ווי פון א שריפה.

שווער ווי דער טויט.
שווער ווי קריעת ים־סוף.
שטיל ווי אויפן בית־עולם / שטיל ווי נאך כפרות.
שפילט זיך מיטן מלאך־המוות / שפילט זיך מיט פייער.

צו בעלי־חיים

א באק.
אן אייזל.
א בלייענער פויגל.
א הונט בלייבט א הונט.
א וואָרעם אין כריין דאָכט זיך, אַז קיין געשמאַקערס איז ניטאָ.
אויפן גאַס איז קאַלט, אַז ס'איז אַ שאַד אַרויסטרייבן אַ הונט.
אַז די באַלעבאַסטע איז אַ שטינקערין, באַלעבאַטעוועט די קאַץ.
איך האָב אים פּינט ווי אַ שפּין.
איך וועל שלאָגן מיט אים כּפרות.
אין שטוב איז קאַלט כאַטש הינט פּאַרטרייבן.
אַ מענטש איז ניט קיין חזיר — ער עסט אַלץ.
אַ מענטש איז שוואַכער פון אַ פּליג און שטאַרקער פון אייזן.
אַן אַלטער מאַן פון אַ יונגער פּרוי איז געגליכן צו אַ הונט נעבן אַ וואַגן מיט היי :
אַליין עסט ער ניט, און יענעם לאַזט ער ניט צו.
אַנגעשטעלט די אויערן ווי אַ האַז.
אַ קאַצן־יאַמער.

אַ קאַרגער ליגט אויפן געלט, ווי אַ הונט אויף אַ ביינ.
אַרויסגעראַטעוועט ווי פון דעם הונטס ציינ.
אַריין פון רעגן, ווי אַ האַן אַ נאַסער.

באַלעקט זיך ווי אַ קאַץ.
ביזערט זיך, / בלאַזט זיך / / צינדט זיך אַן / ווי אַן אינדיק אויף אַ רויטער
שמאַטע.

בילט ווי אַ בייזער הונט.
ביסט אין כּעס — צעבייס אַ פּלוי.

גייט נאָך איר, ווי אַ קעלבל נאָך דער קו.
געזונט ווי אַן אַקס / ווי אַ פּערד / .
געטראַפּן ווי אַ בלינד פּערד אין גרוב אַריין.
דאָס איז, ווי אַרויסגעוואַרפּן פאַר די הינט.
דאָס גענוגט אים, ווי פאַר אַ הונט אַ פּליג.
דאָס פאַסט איר, ווי דעם חזיר קרעלן / ווי דעם חזיר אַ שטרײַמל / .
דו ביסט זײַן פּפּרה־הינדל.
די אייער זײַנען קליגער פון די הינער.
די אייער לערנען די הינער.
דער בנין שטייט אויף הינערשע פיסלעך.
דערפאַר גייען די גענדז באַרוועס ?
דרייט זיך אַרום, ווי אַ גאַנער אין די ספּירע־טעג * .
דרייט זיך אַרום, ווי אַ הון מיט אַן איי.
דרייט זיך ווי אַ וואַרעם.
דרייט מיט דער צונג, ווי אַ הונט מיטן וויידל.

האַט אַ קעצישן זכּרון.
האַט אַ קעצישן מוּח.
האַט זיך אַפּגעריסן אויף אים, ווי אַ בייזער הונט פון דער קייט.

* אין די ספּירע־טעג (צווישן פּסח און שבועות) זיצן די גענדז אויף די אייער.

האַט זיך פאַרטייעט, ווי אַ קאַץ.
האַט זיך צוגעטשעפעט צו איר, ווי אַ פּיאָווקע / ווי אַ קלעק / ווי אַ פּליג /.
האַט אַ וואָלפּישן אַפעטיט.
האַט קעצעלעך אין בויך.
הונגעריק ווי אַ הונט אין די ניין טעג.
הונגעריק ווי אַ וואָלף.
הירזשעט פון פרייד ווי אַ פּערד.
הערט אים ווי דעם קאַטער.

ןאָס ביסטו ברוגז? איך האָב פאַרנומען דינע קאַטשקעס אויפן וואַסער?
וויינט ווי אַ ביבער.
ווי קומט די קאַץ איבערן וואַסער?
ווען אַ הונט גיט אַ לעק מיין האַרץ, וואַלט ער משוגע געוואָרן.

זי איז אַ נאַכט־פּייגעלע.
זי איז גריין ווי אַ זשאַבע / זי איז קאַלט ווי אַ זשאַבע.
זי איז ווי אַ קוואַקע.
זי איז שטיל ווי אַ טייבעלע.
זי איז אומשולדיק ווי אַ טייבעלע.
זי האָט פאַר אים אַ הינטיש לעבן.
זי וויל געבראַטענע טייבעלעך גלייך אין מויל אַריין.
זי לעקט זיך אים אונטער ווי אַ קעצעלע.
זויגט / ציט / מיין בלוט ווי אַ פּיאָווקע.
זיי גייען שלאָפן גלייך מיט די הינער.
זיי זיינען מיך באַפאַלן, ווי די בינען.
זיי זיינען מיך באַפאַלן ווי דער היישעריק.
זיי זיינען ווי צוויי קעץ אין איין זאַק.
זיי לעבן ווי אַ קאַץ מיט אַ מויו.
זיי לעבן ווי צוויי טייבעלעך.
זיינע רייד — עלעהיי אַ הונט בילט.
זיי פאַלן ווי די פּליגן.
זיי קוואַקען ווי די קאַטשקעס.

זיי רײסן זיך, ווי הינט פאַר אַ ביין.

זיי רײסן זיך ווי צוויי הענער.

טריף ווי אַ חזיר.

לֵאכט מיט יאַשטשערקעס.

לויפט אַרום, ווי אַ פֿאַרסטע מויז.

בן־מעלקט פון אים, ווי פון אַ קו.

מעלה־גרהט ווי אַ בהמה.

ס'איז אַ רחמנות אויף אים, ממש צער בעלי חיים.

ס'איז ווי צונעמען דעם לייטער פון דער קאַץ אויפן דאַך.

ס'ציט אים צו איר, ווי אַ פערד צום האַבער.

עסט ווי אַ חזיר / עסט ווי אַ פייגעלע.

ער איז אַ בייזער / משוגענער / פֿאַרביסענער / הונט.

ער איז אַ הונט אַנטקעגן אים.

ער איז אַ ווילדע חיה.

ער איז אין די קליינע אותיות, ווי אַ פיש אין וואַסער.

ער איז גוט, / מילד / נאַכגיביק / ווי אַ לעמעלע.

ער איז הונגעריק ווי דעם מילנערס הונט / ווי דעם מילנערס חזיר /

ער איז ווי אַ בייזער הונט אָן ציין.

ער איז ווי אַ געשלאַגענער הונט.

ער איז ווי אַ קאַץ אויף סמעטענע.

ער איז זייער פפרה־הינדל.

ער איז זיין שַעיר לעזאזל*.

ער איז חזיר־פיסל־פשר.

ער איז פויל ווי אַ קאַץ.

ער איז פלינק ווי אַ מויז.

* שַעיר לעזאזל — ווער ס'קומט אָפּ פֿאַר יענעם זינד און דינט אַלס כפרה פֿאַר יענעם.

שפראך־דערשיינגען און רעדנסארטן

ער איז צעווילדעוועט ווי אַ צעיושעטער אַקס.
ער איז שטום ווי אַ פיש.
ער האָט אויפגעזוכט פון די אַלטע פערד די פאָדקאָועס.
פאַר אַ געשלאָגענעם הונט זאָלסטו ניט ווייזן קיין שטעקן.

קאַצן־מוזיק.
קוקט אויף מיר, ווי „ראַבטשיק“ אויפן טאַטן.
קען ניט פאַרבינדן דער קאַץ קיין עק.
קרייעט ווי אַ האָן.

ריטשעט ווי אַ געקוילעטער אַקס.

שיקסט מיך קויפן ביי דער גאַנדז הירוזש (פראַסע).
שלעכט ווי אַ יאַשטשערקע / ווי אַ שלאַנג /
שרעק ניט די גענדז!

צו געוויקסן, שפּיז, מאכלים

אויגן ווי די מאַנדלען / אויגן ווי די קאַרשן.
אויסגעמישט קאַשע מיט באַרשטש.
איך בין אויסגעקומען מיט דעם, ווי מיט מצה־וואַסער.
איך בין אויסגעקומען מיט דעם, ווי מיט קרעפל־פלייש.
איך מאַך ניט דערפון קיין צימעס.
איר קול איז צוקער־זיס.
אַ מויד ווי אַ סאַסנע / אַ מויד ווי אַ צימעס.
אַן אויסגעבלאַזן איי / אַן אויסגעשיילט אייעלע.

ביליקער פון באַרשטש.
בראַקט גרייזן, ווי אין קרויט אַריין. האַקט גרייזן ווי אין קרויט אַריין.

בראקט גרייזן, ווי א יידענע לאַקשן. האַקט גרייזן, ווי א יידענע לאַקשן.
בראַקט ליגנס / האַקט ליגנס.

גריין ווי א לימענע.

דאָס איז אַפּגעגעבן ברויט.
דאָס איז מעדני-מלכים — דער קייסער מעג עס עסן.
דער אמת קומט אַרויף, ווי בוימל אויפן וואַסער.

האַט אים פאַריאַגט וווּ דער שוואַרצער פעפער וואַקסט.
האַט זיין סחורה גוט פאַרקויפט — ממש פאַרצוקערט.
האַט פאַרקאַכט אַ קאַשע.

זויער ווי עסיק.
זי / ער איז אויסגעפּוצט אין עסיק און אין האַניק.
זי איז שמן זית זך.
זי בליט ווי אַ בלום.
זי לעקט ניט קיין האַניק ביי אים.
זיס ווי צוקער / זיס ווי לאַקרעץ.

כאַפּ ניט, ס'איז ניט קיין הייסע לאַקשן.

לאַזט זיך ניט שפּייען אין קאַשע.

ס'גייט ווי אויף פּוטער / ס'גייט מיט דער פּוטער אַראַפּ.
ס'קלעפט זיך ווי אַרבעס צו דער וואַנט.

ער איז אַ האַרטע נוס.
ער וועט ניט אַפּגעבן פאַר איר אַ זעקל מיט באַרשטש.

פאַרקויף מיר ניט קיין לאַקשן.

שפראך־דערשנינגען און רעדנסארטן

ציטערט ווי אַ בלעטל פון בוים.

קוויקט זיך מיט קאַלטע באַטווינע / קוויקט זיך מיט חלשות.

רויט ווי אַ בורעק.

רעדן צו אים איז ווי שיסן אַרבעס אין וואַנט אַרײַן.

רעדן צו אים — דאַרף מען זיך אַנעסן מיט אַרבעס.

צו תשמישי קדושה

אַ נאַז ווי אַ שופר.

אַרײַנגעפאַלן ווי אַ יוון אין סופה.

דאָס איז גרויס, ווי אַ „טל־ומטר“ אין אַ קליין סידורל.

זי איז געגליכן צו אַ שטאַט־אתרוג: אַלע בענטשן אויף אים.

זי זעט אויס, ווי אַן אַפגעקלאַפטע הושענא.

זי זעט אויס, ווי אַן אַפגעשלאַגענע הושענא.

ער איז פסול, ווי אַן אתרוג אַן אַ פיטם.

ער טרייסלט אים / שאַקלט אים / ווי אַ לולב.

צו קרענק

אַז מ'לייגט אַרײַן קדחת, נעמט מען אַרויס קרענק.

אַן אײַנרעדעניש איז די ערגסטע קרענק.

אַ פאַרשלעפטע קרענק איז אַ זיכערער טויט.

גאַט שיקט צו די רפואה פאַר דער מפה.

דאָס איז אַ געזונטע קרענק / דאָס איז אַ פאַרשלעפטע קרענק.

ווען שלעכטס טוט וויי, וואָלט ער אַרײַן אין גרויסע ייסורים.

זי איז אַ זאַראַזע / אַ כאַלערע /.

כ'קען דיר העלפֿן קרעכצן.

ס'גייט אים ווי בלוט פֿון נאָז.

ס'וואַרפט אים ווי אין אַ קדחת.

ער איז גוט, כאַטש לייג אים צו צו אַ מכה.

ער האָט שוין געפֿאַקט און געמאַזלט.

אַלערליי פֿאַרגלייכונגען

אַ באַרד ווי אַ בעזעם.

אַ וויינערין — אַ נאַסע שמאַטע.

אַוועק ווי דער ווינט / אַוועק ווי דער נעכטיקער טאַג.

אַוועק ווי אַ חלום. אַוועק ווי דער רויך פֿון קוימען.

אויסגעפֿוצט ווי אַ פֿראַנט.

אויפֿן שפיץ מעסער.

אַזוי לאַנג זאָל דויערן דער ייִדישער גלות, ווי לאַנג ער וועט זיך האַלטן מיט

איר.

אַ חכם ווי שלמה המלך.

איך בין ווי אַ נייִגעבוירענער.

איך דאַרף דאָס האַבן, ווי אַ לאַך אין קאַפֿ.

אַ ליסיניע (פֿליך) ווי אַ טעלער / ווי אַ שפיגל /.

אַנגעלאָדן ווי אַ ביקס.

אַנגעצויגן ווי אַ בויגן / ווי אַ סטרונע /.

אַרעם ווי די נאַכט.

אַ רשע ווי המן / ווי טיטוס / ווי עמלק /.

באלעבאטעוועט, ווי בני זיך אין דער היים.

ביטער ווי די גאל.

בלייך ווי די וואנט / ווייס ווי די וואנט / ווייס ווי שניי.

גייט אויס ווי א ליכט.

געבליבן שטיין ווי אן אויסגעמאלקענער.

געבליבן שטיין ווי אן אויסגעפאטשטער.

געבליבן שטיין ווי אן אפגעשמיסענער.

געבליבן שטיין ווי א באמאכטער.

געבליבן שטיין מיט אראפגעלאזטע הויזן.

געבליבן שטיין מיט פולע הויזן.

געלאפן ווי א פייל פון בויגן / ווי אן אונטערגעשאסענער /

געשלאפן ווי א געהרגעטער / געשלאפן ווי א קלאץ / געשלאפן ווי נאך א באד /

געשלאפן ווי שבת נאכן טשאַלנט.

דאָס איז גרינג צו געפינען, ווי א נאָדל אין א וואָגן מיט היי.

דאָס איז לאַנג, ווי דער ייִדישער גלות.

דאָס ברויט איז האַרט, ווי אַ ביין / דאָס ברויט איז האַרט ווי אַ שטיין.

דאָס מעסער איז טעמפּ, ווי אַ שטיק האַלץ.

האַט זי געקוילעט מיט אַ טעמפּן מעסער.

הונגער איז שטאַרקער פון אַיִזן.

הייזעריק, ווי די וואַנט.

ןאַנצעס ווי די פּלעדערווישן.

וויינט ווי אַ טאַטע.

זי איז שטאַרקער פון אַיִזן, אַז זי האַלט אויס פון אים.

זי איז שייך ווי די וועלט.

זיצט ווי אויף געגליטע קוילן / זיצט ווי אויף שפּילקעס.

זעט אויס ווי איבערגעניצעוועט.

טויב — הערט ניט די וועלט.

טויב ווי די וואַנט.

טיילט עס אויס, ווי מיט אַ טייל-לעפעלע.

טראַגט זיך אַרום מיט דעם, ווי דער רבונג-של-עולם מיט דער תורה.

טראַגט זיך אַרום מיט דעם, ווי אַברהם אַבינו מיט דער מילה.

טראַגט זיך אַרום מיט דעם, ווי אַ הונ מיט אַן איי.

טראַגט זיך אַרום מיט דעם, ווי אַ הונט מיט אַ ביינ.

טראַגט זיך אַרום מיט דעם, ווי אַ קאַץ מיט אַ מויו.

לייענט ווי אַ וואַסער.

מ'דאַרף אים היטן ווי אַ גנב.

ס'איז אַזוי ווי געפונען.

ס'איז אין אים אַ מצווה, ווי אין אַ שיפורן גוי פירן פ'...

ס'גייט אים ווי דעם רשע אויף דער וועלט.

ס'גייט ווי אויף פוטער / ס'גייט ווי אַ פידעלע.

ס'זעט אַנהאַלטן, ווי פון אסת-תענית ביז פורים.

ס'קלאַפט ווי אַ זייגער.

ס'ציט זיך ווי אַ ווינטער-נאַכט / ס'ציט זיך ווי דער יידישער גלות.

ער איז אַן איר, ווי אַ פאַסטעך אַן אַ פינפל.

ער איז ווי אַ פינפטער ראַד צום וואַגן.

ער איז נאַקעט ווי די מאַמע האַט אים געהאַט.

ער איז נאַקעט ווי די נאַכט.

ער איז פאַרשוואַרצט ווי אַ קוימען-קערער.

ער איז פאַרשוואַרצט ווי אַ קייל.

ער איז פאַרשוואַרצט ווי די ערד.

ער איז פינקטלעך ווי אַ זייגער.

ער איז רינד ווי קורח.

ער איז שטאַרק ווי אַ דעמב.

ער איז שיכור ווי אַחשוורוש / ער איז שיכור ווי לוט.

שפראך־דערשנינוגען און רעדנסארטן

ער הערט אים, ווי המן דעם גראגער.
ער מאכט א געוואלד, ווי מ'וואלט אים געקוילעט.
ער קערט זיך אן מיט מיר, ווי א קנעפל צו די גאטקעס.
ער קערט זיך אן מיט מיר, ווי מיין פערדס בייטש־שטעקעלע.

פאות ווי די קארקן־ציערס.
פילט זיך, ווי ביים טאטן אין וויינגארטן.

שיט קלות ווי פון ארבל.
שטייט ווי א גולם, כאטש מעלק אים אויס.
שטייט ווי ניט אים מיינט מען.
שיין ווי א בלום / ווי א בת־מלכה /
שיין — ווי אויסגעמאלן / שיין ווי א זוניקער טאג / שיין, ווי א פלה אונטער
דער חופה / שיין ווי א מלאך / שיין ווי די ליכטיקע לבנה / שיין ווי
לויטער גאלד.
שרייבט אותיות ווי פערעלעד.

גוף און נשמה אין פאָלקס-ווערטלעך

אין גוף
און אין נשמה

אויג

אין אויג אין קאָפּ (א. בן-יחיד).

איך האָב ניט צוגעמאַכט אָן אויג.

אַפּשפרעכן אַ „בייז-אויג“ / אַ „גוט-אויג“ / אַ „שלעכט-אויג“ / אַן עין-הרע /

דאָס אויג דערציילט וואָס דאָס האַרץ מיינט.

האַט צוגעמאַכט אָן אויג. (געשטאַרבן)

האַלט אויף איר אָן אויג.

וואַרפט אויף איר אָן אויג.

זאָגט אַ ליגן און גיט ניט אַפילו קיין פינטל מיט אָן אויג.

זיך איין אויג, אַבי יענעם ביידע.

חן באַצויבערט דאָס אויג, מעלות — די נשמה.

לאַזט ניט אַראָפּ פון איר קיין אויג.

עין תחת עין.

ער איז דאָס שוואַרצאַפּל פון אויג.

ער היט איר אָפּ, ווי אָן אויג אין קאָפּ.

ער היט איר אָפּ, ווי דעם שוואַרצאַפּל פון אויג.

פינצטער, כאַטש נעם אַרויס אָן אויג.

צומאַכן אָן אויג.

קיין „בייז-אויג“ / קיין עין-הרע / זאָל צו דעם קינד ניט צושטיין.

שיין, אַז ס'פאַרכאַפט / ס'פאַרנעמט / דאָס אויג.

אויגן

אויגן ווי די מאַנדלען / אויגן ווי די קארשן.
אויסגעוויינט די אויגן.
איך בין אים גרויס אין די אויגן.
איך האָב אים געעפנט די אויגן.
איך האָב אים ליב, ווי אויגן־ווייטיק.
אין מײַנע אויגן איז דאָס גלייך.
איר שיינקייט בלענדט / פאַרבלענדט / די אויגן.
איר שיינקייט רײסט אויף די אויגן.
אירע אויגן ברענען / אירע אויגן רעדן.
אַ מענטש האָט גרויסע אויגן.
אַראָפגעלאָזט די אויגן פאַר בושה.
גאַסן האָבן אויגן.
גאַרניט איז גוט צולייגן צו די אויגן.
גיט אַכטונג אויף איר מיט זיבן אויגן.
גלאַצט צו גאַט מיט די אויגן. פאַרגלאַצט מיט די אויגן צו גאַט.
גלאַצט מיט די אויגן צום הימל.
דאָס איז מיר נויטיק ווי אויגן־ווייטיק.
די אויגן בליצן / פינטלען / פינקלען /
די אויגן גייען אויס פון וואַרטעניש.
די אויגן זײַנען אים פאַרלאָפן.
די אויגן זײַנען גרעסער ווי דער מאַגן.
די אויגן קריכן אַרויס פון קאַפּ ביז מײַנע אַ גראַשן.
דריי זיך מיר ניט פאַר די אויגן.
האַט אויסגעוויינט נאָך אים די אויגן.
האַט איר אָפגעמאַסטן מיט די אויגן פון אויבן ביז אַראָפּ.
האַט איר אָפגעמאַסטן מיט די אויגן פון קאַפּ ביז די פיס.
האַט זיך אויסגעקוקט די אויגן.
האַט ניט אַראָפגעלאָזט פון איר די אויגן.
האַט ניט אַראָפגענומען פון איר די אויגן.
וואָס די אויגן זעען, וויל דאָס מויל.
ווו זײַנען געווען מײַנע אויגן ?

ווייט פון די אויגן — ווייט פון האַרצן.
 זאָגט דעם אמת אין די אויגן.
 זאָלץ דיר אין די אויגן.
 זי וואָרפט זיך אין די אויגן.
 זיינע רייד האָבן מיר געעפנט די אויגן.
 זי לאָזט אים ניט אויף די אויגן.
 זעט דעם טויט פאַר די אויגן.
 זעט ניט קיין גראַשן פאַר די אויגן.
 זעט ניט קיין שטיקל ברויט פאַר די אויגן.
 פל-זמן די אויגן זיינען אָפן, זאָל דער מענטש האָפן.
 ליגט מיט אָפענע אויגן.
 ליכטיק געוואָרן אין די אויגן.
 עסט איר מיט די אויגן / שלינגט איר מיט די אויגן.
 ער גיט אַכטונג אויף איר מיט זיבן אויגן.
 ער האָט געעפנט די אויגן (האָט פאַרשטאַנען).
 ער האָט אים געעפנט די אויגן (געגעבן צו פאַרשטיין).
 ער קוקט איר אין די אויגן אַרײַן.
 פאַרבלענדט די אויגן.
 פון קנאה קריכן אַרויס די אויגן פון קאַפּ.
 פינצטער איז אים געוואָרן אין די אויגן.
 פונקען פליען פאַר די אויגן.
 קוקט ניט גלייך אין די אויגן.
 קען ניט אַפּרײַסן פון איר די אויגן.
 שטעכט לײַט די אויגן.
 שעמט זיך אויפהייבן / ווײַזן / די אויגן.

אַדיעקטיוון צום וואָרט אויגן:

אויסגעלאָשענע, אומעטיקע, אונטערגעפירטע, אונטערגעקלאַפטע, אונטערגע-
 שלאָגענע, איבערגעדרייטע, אָפענע, גלאַנצנדיקע, גלאַנצנדיקע, גרויסע, טויטע,
 טרויעריקע, לאַכנדיקע, ליכטיקע, לעבעדיקע, פאַרוויינטע, פאַרזאָרגטע, פאַר-
 לאַפענע, פאַרשטאַכענע, פאַרשייטע, פאַרשעמטע, פינצטערע, פריילעכע, קלוגע,
 שיינע.

אויער

אינגערוימט אַ סוד אין אויער.
אין איין אויער אַרײַן, פון צווייטן אַרויס.
וואָרעם ווי אין אַן אויער.
זײַנע רײד קריכן מיר ניט אַפילו אין לינקן אויער.
כאַטש שנייד אים, דעם עקשן, אַן אויער.
ס'מעג אים שטינקען פון אַן אויער.
שטיל ווי אין אַן אויער.

אויערן

אַנגעשטעלט די אויערן ווי אַ האַז.
דו וועסט עס זען, ווי דו זעסט דײַנע אויערן.
ווענט האַבן אויערן.
ווערט פאַררויטלט ביז איבער די אויערן.
מיט זײַנע געשרײען לעכערט ער די אויערן.
ס'קלינגט מיר אין די אויערן.
פאַרליבט ביז איבער די אויערן.
פון דײַן מויל אין גאַטס אויערן.
פון זײַנע רײד האַב איך שוין געשוואַלענע אויערן.
פון זײַנע רײד האַבן איך שוין מאַזאַלן אין די אויערן.

אַקסל / אַקסלען

אונטערשטעלן אַן אַקסל / צולייגן אַן אַקסל.
אַראַפּ אַ יאָך פון די אַקסלען.
מאַכט מיט די אַקסלען.
ס'ציט אים צו איר אַן אַקסל.

באַק / באַקן

אַנגעשפאַרט אין ביידע באַקן.
אַ קניפּ אין די באַקן, אַז די פאַרב זאַל שטיין.

מיזעט לויט די באַקן, ווי די ציין קנאַקן.
עסט/ קײט / רײבט אויף ביידע באַקן.
פאַר דעם קומט דיר אַ קניפּ אין בעקעלע.
פון ברויט ווערן די באַקן רויט.

אַדיעקטיוון צום וואָרט באַקן :

אַינגעפאַלענע, אַנגעבלאַזענע, אַפּגעהאַנגענע, בלאַסע, געשוואַלענע, קנאַכיקע,
רויטע.

באַרד

איך שווער בײַ באַרד און פּאות.
בעסער אַ ייד אָן אַ באַרד, איידער אַ באַרד אָן אַ ייד.
די מעשה האָט שוין אַ באַרד.

בויד

דאָס איז אַ בויך־סברה.
די פיש אין טײַכעלע איז נאָך ווייט פון בײַכעלע.
דער בויך / דער מאַגן / האָט ניט קיין פענצטער.
דער בויך שפּאַרט איר אָן בײַ דער נאָז (אַ שוואַנגערע פרוי).
זאָלסט זיך רײסן אויפן בויך.
מיר איז אײַנגעפאַלן דער מאַמעס מילך אין בויך.
ער האָט איר צוגעשטעלט אַ בײַכל.
ער האָט קעצעלעך אין בויך.
ער האָלט זיך פאַרן בויך פון געלעכטער.
ער וויל מיר אײַנרעדן אַ קינד אין בויך.
ער פּאַטשט זיך אין בײַכל.
פאַרלייגט די הענט אויפן בויך.
פון שרעק האָבן זיך אים איבערגעדרייט די קישקעס אין בויך.

ביין

א הונט אָן ציין וואַרפט זיך אויף אַ ביין.
אַפּלעקן אַ ביינדל.
אַ קאַרגער ליגט אויף זײַן געלט, ווי אַ הונט אויף אַ ביין.
דער ערגסטער הונט כאַפט אויס דעם בעסטן ביין.
זי האָט אים צוגעוואָרפֿן אַ ביינדל.
זיי רײסן זיך אַרום דעם, ווי הינט פאַר אַ ביין.
טראַגט זיך אַרום מיט דעם, ווי אַ הונט מיט אַ ביין.
לייקנט שטיין און ביין.
ער איז אַ האַרטער ביין.
ער שטייט אים, ווי אַ ביין אין האַלדז.

ביינער

אויסגלייכן / אויסרוען / אַנוואַרעמען / די אַלטע ביינער.
אַז ס'איז ניטאָ קיין פּלייש, גריזשעט מען ביינער.
אַ יאָט מיט ביינער.
אינגעגעסן זיך אין די ביינער.
אַלע ביינער טוען וויי.
אַנגעקלאַפט די ביינער.
אַ צונג אָן ביינער.
אַרויס פֿון דעם עסק מיט צעבראַכענע ביינער.
ביסט דיין טאַטע מיט די ביינער.
די ביינער ברעכן מיר.
האַט אים געבראַכן / צעבראַכן / צעהאַקט / צעקלאַפט / די ביינער.
הויט און ביינער (אַ דאַרער).
זוּיגט / ציט / דעם קליאַק פֿון די ביינער.
זי עסט אים די ביינער.
מיר פאַר דינע ביינדעלעך.
ס'גייען מיר אַרויס די שפּאַרעס פֿון די ביינער.
עסט שטיינער און ביינער.
צעטראַגן די ביינער.

אָדיעקטיוון צום וואָרט **ביינער**:
אַלטע, מאַגערע, פעטע, צעבראַכענע, צעהאַקטע, צעקלאַפּטע.

בלוט

אונדזער אייגן פלייש און בלוט.
בייז בלוט.
בלוט און מילך (יונג און שיין).
בלוט איז ניט קיין וואַסער.
בלוטזויגער.
בלוט טריפט מיר פון האַרץ.
דאָס בלוט איז אים אַרײַן אין פנים.
ס'גייט אים ווי בלוט פון דער נאָז.
ער זויגט / ציט / מיין בלוט ווי אַ פּיאָווקע.
ער צאַפט מיין בלוט ווי גוטן וויין.
ער שרייבט מיט בלוט פון האַרץ.
קאָך מיר ניט אויף דאָס בלוט.
קאַלטבלוטיק.

גאַל

די גאַל ווערט צעזעצט / צעפלאַצט /
האַט געבראַכן מיט דער גרינער גאַל.
האַניק אויף דער צונג, גאַל אויף דער לונג.
ס'איז אויסצושפּייען די גאַל.
ס'קערט די גאַל פון זיינע רייד.
ער איז אַ גאַליקער מענטש / ער איז ביטער ווי גאַל.
ער איז אַ גוטער מענטש, אָן אַ גאַל.
ער איז אַ שטיק „מרה־שחורה“.
רעדט אין דער גאַל אַרײַן.

גאַרגל

ער דערגייט מיר שוין ביזן גאַרגל.

שפראך־דערשנינוגען און רעדנסארטן

ער האָט אים אָנגעכאַפט פאַרן גאַרגל.

ער זיצט אין שמוץ ביזן גאַרגל.

געדאַנק / געדאַנקען

געפאַלן אויף אַ געדאַנק.

האַט צענומען / צעפלאַכטן / צעשרויפט / די געדאַנקען.

לעבט מיט דעם געדאַנק.

ס'איז מיר איינגעפאַלן אַ געדאַנק.

ער איז ניט ביי די פולע געדאַנקען.

אַדיעקטיוון צום וואָרט געדאַנק :

נאַרישער, קיגדערשער, קלוגער.

דופק

אָנגעטאַפט דעם דופק.

האַלט די האַנט אויפן דופק.

קוים וואָס דער דופק קלאַפט.

האַלדז

ברעך האַלדז און נאַקן.

די מעשה קריכט שוין פון האַלדז.

דער חלף ליגט אויפן האַלדז.

ער האָט אַ טריפהנעם האַלדז.

ער שטייט אים, ווי אַ ביין אין האַלדז.

שעם זיך אין דיין ווייטן / טיפן / האַלדז אַרײַן.

האַנט

אַ ביינע צונג איז ערגער פון אַ שלעכטער האַנט.

אים איז ניט אַוועקצומאַכן מיט דער האַנט.

אָנגעכאַפּט / געכאַפּט / בײַ דער האַנט.
אָנשפּײַען אין האַנט אַרײַן / אַרײַנשטעקן אין האַנט אַרײַן.
בעסער געבן מיט אַ וואַרעמער האַנט.
גיב אים / ווייז אים / אַ פינגער, וויל ער די גאַנצע האַנט.
גאַט שיט צרות מיט אַ פולער האַנט.
גיט און לאַזט פון האַנט ניט אַרויס (אַ קאַרגער).
גיט אַ נדבה מיט אַן אַפענער האַנט.
גיט אַ נדבה מיט אַ פאַרמאַכטער האַנט.
דער ווייטיק איז אַפגענומען ווי מיט דער האַנט.
האַט אַ גוטע „האַנטשריפט“ (אַ שלאַגער).
האַט אַ גוטן „פתב־יד“ (אַ שלאַגער).
האַט אַ גוטע „מתנת־יד“ (אַ שלאַגער).
האַט אַפילו ניט אָנגעשפּיגן אין האַנט אַרײַן.
ווער ס'האַלט די פען אין האַנט, שרײַבט זיך אָן אַ גוט יאָר.
טוקט ניט אײַן די האַנט / אַ פינגער / אין קאַלט וואַסער (אַ פּוילער).
מיט אײַן האַנט גיט ער, מיט דער צווייטער נעמט ער.
נעמט אין יד אַרײַן (כאַבאַר, שוחד).
ס'בײַסט אים די האַנט (צום שלאַגן).
ער איז זײַן רעכטע האַנט.
ער פירט די פאַרזאַמלונג מיט אַ שטאַרקער האַנט.
ער פירט זיך מיט אַ ברייטער האַנט.
פון פרייד רײַבט ער אַ האַנט אין אַ האַנט.
צולייגן אַ האַנט.

אַדיעקטיוון צום וואָרט האַנט :

אַפענע, ברייטע, גוטע, וואַרעמע, פאַרמאַכטע, קאַלטע, רעכטע, שווערע, שטאַרקע, שלעכטע.

הענט

אויפגענומען מיט אַפענע הענט.
איבערגעבן אין גויִשע הענט. (מסרו)

אַלע בייזע חלומות אויף זיינע הענט און פיס.
אַפגעוואַשן די הענט פון דעם עסק.
אַפגעלאָזן די הענט פון פאַרצווייפלונג.
ביים קאַרגן ציטערן די הענט.
ברעך הענט און פיס.
ברעכט די הענט פון צער.
גיט איר דעם קאַפּ אין די הענט.
די אַרבעט ברענט אונטער די הענט.
האַט זיך פאַרוואַרפן מיט הענט און פיס.
האַט צוויי לינקע / ליימענע / הענט.
האַלט די הענט אין די קעשענעס. (אַ פוילער)
האַלט די לייצעס אין די הענט.
האַלט די בשמה אין די הענט.
ווי נאַר איך זע, אַז מ'הייבט הענט, מאַך איך פיס.
זאַל זיך דאָס אויסלאָזן צו זיינע הענט און פיס.
זאַל ער אַזוי וויסן פון זיינע הענט און פיס.
זאַל ער איבערגיין אויף גויישע הענט.
זי איז אַרײַנגעפאַלן / שטייט אײַן / אין גוטע הענט.
זיצט מיט פאַרלייגטע הענט.
כאַפּ מיט ביידע הענט — ס'איז אַ מציאה.
מיט פרעמדע הענט איז גוט פּייער שאַרן.
ניטאָ מיט וואָס צו צעפירן די הענט.
ניט געבליבן אונטער די הענט.
נעם די פיס אין די הענט.
נעם אַוועק / שאַר אַוועק / פון איר דיינע הענט.
ס'האַט ניט קיין הענט און פיס.
ס'פאַלט פון די הענט.
ער איז געקומען מיט לידיקע הענט.
ער טראַגט איר אויף די הענט.
ער נעמט זיך צרות מיט די אייגענע הענט.
פאַרברעכט מיט די הענט.
פאַרוואַרפט זיך מיט הענט און פיס.

פאַרפלעכטן / צונויפפלעכטן / די הענט.
צעלאָזן / צעפירן / די הענט.
קריכט אויף אלע פיר [הענט און פיס].
רייבט די הענט פון פרייד.

אַדיעקטיוון צום וואָרט הענט :

אייגענע, אָפגעלאָזענע, גאַלדענע, גוטע, געשוואָלענע, לידיקע, ליימענע, לינקע,
מיאוסע, פאַרלייגטע, פולע, פרעמדע, ציטערנדיקע, צעלאָזענע, ריינע, שיינע,
שלעכטע, שמוציקע.

האַר

איז שולדיק אזוי פיל, אז די האַר זיינען ניט זיינע.
גוט פון אַ חזיר אַ האַר.
גלעט איר די הערעלעך אַראָפּ.
די נשמה / דאָס האַרץ / דאָס לעבן / הענגט אויף אַ האַר / האַלט זיך אויף
אַ האַר.
דרייט / פאַרדרייט / צעלאָזן / די האַר.
ווי דאָ וועט וואַקסן האַר, אזוי וועט ער קומען.
זאָרג און יאָרן מאַכן גרוי די האַר.
זיי רייסן זיך פאַר די האַר.
ס'האַבן זיך געשטעלט די האַר אויפן קאַפּ.

אַדיעקטיוון צום וואָרט האַר :

בלאַנדע, גאַלדענע, גלאַטע, געקרייזלטע, גרויע, זייַדענע, לאַנגע, פאַרדרייטע,
צעלאָזענע, קורצע, שוואַרצע.

האַרץ

אַ ווייטיק אין האַרצן.
אויסגיסן דאָס האַרץ.
אויף זיין קאַפּ מיין האַרצווייטיק / אויף זיין קאַפּ מיין האַרצקלעמעניש.

- אויפן האַרצן איז ניט פריילעך.
- אויפן ניכטערן האַרצן.
- אונטערהאלטן דאָס האַרץ.
- אַז אויפן האַרצן איז ביטער, העלפט ניט אין מויל קיין צוקער.
- אינגעבאָקן אין האַרצן.
- אינגעפאלן אין האַרצן.
- אַ ייִדיש האַרץ איז ניט אַפצושאַצן.
- איך האָב אַ פול האַרץ / איך טראָג אויף אים אַ פול האַרץ.
- איך פיל ניט דאָס האַרץ.
- אַנגעזאַלעט / אַנגעזאַלצן / אויפן האַרצן.
- אַראָפּ אַ שטיין פון האַרץ.
- אַראָפּגערעדט / אַפּגערעדט / זיך פון האַרצן.
- אַרייַנקריכן אין האַרצן.
- באַקומען אַ האַרץ־פעלער / באַקומען אַ האַרץ־קלעמעניש.
- ביי אים איז אַ שטיין, ניט קיין האַרץ.
- בלוט טריפט פון האַרצן.
- דאָס אויג דערציילט, וואָס דאָס האַרץ מיינט.
- דאָס איז מיר ניט צום האַרצן.
- דאָס האַרץ איז אַ האַלבער נביא.
- דאָס האַרץ / די נשמה / איז מיר אַריין אין די פיאַטעס.
- דאָס האַרץ איז ווי אַ זייגער.
- דאָס האַרץ איז פאַרחלשט.
- דאָס האַרץ האָט זיך אַפּגעריסן. (פון שרעק)
- דאָס האַרץ הענגט אויף אַ האַר.
- דאָס האַרץ וויינט.
- דאָס האַרץ ווערט צעריסן פון ווייטיק.
- דאָס האַרץ ווערט צעשמאַלצן פון נחת.
- דאָס האַרץ קלאַפט, ווי ביי אַ גולן.
- דערגאַנגען צום שפיץ האַרץ.
- דערהאַלטן / דערקוויקט / דאָס האַרץ.
- האַט אויף אים אַ האַרץ.
- האַט געעפנט פאַר אים דאָס האַרץ.

האַט זיך גענומען צום האַרצן.
האַט ניט גאַט אין האַרצן.
האַט ניט צו איר קיין האַרץ.
האַט ניט קיין האַרץ דאָס צו טאָן.
האַרצרייַסנדיקע סצענעס.
ווייט פון די אויגן — ווייט פון האַרצן.
ווינטשט מיט אַ פול האַרץ.
זאָל זײַן פריילעך אויפן האַרצן
זי איז אים איינגעבאַקן אין האַרצן.
זי איז אָפּנהאַרציק.
זי האַט מיר אַרייַנגעשטעלט אַ נײַ האַרץ.
זײַן גורל האַט איר פאַרנומען ביים האַרצן.
זינגט מיט האַרץ.
לאַזט ניט צו צום האַרצן.
לייגט מיר שטיינער אויפן האַרצן.
מ'זאָל זיך זען מיט פריילעכע הערצער.
מיר גייט אויס דאָס האַרץ נאָך איר.
מיר חלשט דאָס האַרץ.
נעם זיך ניט צום האַרצן.
ס'ברענט מיר אויפן האַרצן.
ס'ברענט / ס'גייט אויס / דאָס האַרץ.
ס'דערגייט צום האַרצן.
ס'זוערט גרינגער אויפן האַרצן.
ס'נאַגט / ס'קאַכט / אין האַרצן.
ס'ציט / ס'פאַרקלעמט / ביים האַרצן.
ס'רייסט זיך אָפּ ס'האַרץ.
ק'... מאַך זיך אַ האַרץ.
רעדט זיך אַראָפּ פון האַרצן.
רעדט מיט האַרץ אַרויס / רעדט פונעם האַרץ אַרויס.
שרײַבט מיט בלוט פון האַרץ.

אדיעקטיוון צום וואָרט האַרץ :

א ביטער, א גאָלדן, א וואַרעם, אַן אומעטיק, אַן אַנגעווייטיקט, אַן אַפֿן, אַ ייִדיש, אַ פאַרחלשט, אַ פול, אַ פריילעך, אַ צעבראַכן, אַ קאַלט, אַ קראַנק, אַ שוואַך, אַ שטיינערן.

הויט

די הויט איז ניט זינע.
די הויט ציטערט אויף אים.
הויט און ביינער. (א דאַרער)
ס'ברענט אויף אים די הויט.
ער וועט דיר אַפעסן די הויט.
ער שינדט פון אים די הויט.
ער שפּרינגט פון דער הויט אַרויס.

הינטן

דער האַבער שטעכט איר אין הינטן.
האַט שפּילקעס אין הינטן.
מיט איין הינטן אויף צוויי חתונות.

וויידל

דרייט מיט דער צונג, ווי אַ הונט מיטן וויידל.
פאַרריסן דעם וויידל.
פון אַ חזירשן וויידל קען מען קיין שטריימל ניט מאַכן.
שיט אים זאַלץ אויפן וויידל.

זייט / זייטן

ער איז אויפגעשטאַנען אויף דער לינקער זייט.
ער האָט זיך געהאַלטן ביי די זייטן פון געלעכטער.
ער מאַכט מיט די זייטן.

זינען

נעם זיך דאָס אַרײַן אין זינען.

ס'ליגט מיר ניט אין זינען.

ער איז אַראָפּ פֿון זינען.

ער איז ניט בײַם זינען.

טריט / שריט

אויף יעדן טריט און שריט.

מאַכט זיכערע טריט / שריט /

ער ברענגט איר די טריט.

ער שטעלט די ערשטע טריט.

לונג און לעבער

אַ לונג און לעבער הענגט אים אויף דער נאָז.

אַ קאַלטער לונג און לעבער.

האַניק אויף דער צונג, גאַל אויף דער לונג.

וואָס בײַ אַ נײַכטערן אויף דער לונג, איז בײַם שיפור אויף דער צונג.

ער האָט אַ ווײַס לעבער.

לייב און לעבן

אַז ס'קומט צום לעבן, פעלן יאָרן.

אײַנגעשטעלט דאָס לעבן.

איך בין צוגעבונדן מיט לײַב און לעבן.

איך וועל זיך ניט גיין נעמען דאָס לעבן צוליב איר.

אַלע בײַזע חלומות צו זײַן לײַב און לעבן.

גאַט זאָל געבן געזונט; דאָס לעבן קען מען זיך אַליין נעמען.

דאָס לעבן איז מיר ניט ליב.

וואָס ווילסטו פֿון מײַן לעבן?

וואָס ער פאַרמאַגט אין זײַן מײַנדסטן נאָגל, פאַרמאַגסטו ניט אין דײַן גאַנצן

לײַב און לעבן.

זאל זיך דאָס אויסלאָזן צו זײַן לײַב און לעבן.
זאל ער אַזוי וויסן פון זײַן לײַב און לעבן.
זי האָט בײַ אים אַ גאַלדן לעבן / אַ הינטיש לעבן / אַ זיס לעבן / אַ פינצטער
לעבן /.

זי לאָזט אים ניט לעבן.
זײַן לעבן הענגט אויף אַ האָר.
מאַכט אַ משוגען לעבן.
מאַן און ווײַב זײַנען איין לײַב.
מ'קען בלײַבן לעבן.
ער איז איר איבערגעגעבן מיטן גאַנצן לײַב און לעבן.
ער ווייסט ניט פון זײַן לײַב און לעבן.
ער נעמט דאָס לעבן לײַכט.
ער נעמט דאָס לעבן מיט די אייגענע הענט.
ער שטעקט אין דעם מיטן גאַנצן לײַב און לעבן.
ער פאַרגינט זיך ניט דאָס לעבן.
פאַרדריפעט / פאַרפאַטשקעט / פאַרשפילט / אַ לעבן.
פילט ניט קיין טעם אין זײַן לעבן.

אַדיעקטיוון צום וואָרט לעבן :

אַ ביטער, אַ בייז, אַ גוט, אַ גליקלעך, אַ געמאַטערט, אַ זאָרגלאָז, אַ ליכטיק,
אַ פאַרשפילט, אַ פינצטער, אַ שווער, אַ שייך, אַ שלעכט.

ליפן

אויב עסן חזיר, זאל כאָטש רינען איבער די ליפן.
אַפגעווישט די ליפן.
באַנעצט די ליפן.
דער מאַמעס מילך אויף די ליפן.
מאַכט מיט די ליפן.
פאַרביסן די ליפן.
פאַרביסענע / פאַרשנורעוועטע / ליפעלעך.

מאַרדע

גיב אים אין מאַרדע אַרײַן.
ער האָט אים אָנגעריבן אַ מאַרדע.
ער איז אים אַרײַנגעפאַרן אין מאַרדע.

מוח

אַפּענער מוח . עקבערט דעם מוח . פאַרקערטער מוח . פאַרשטאַפּטער מוח .
קעצישער מוח . שאַרפּער מוח.

מויל

אויף אַ מויל איז ניטאָ קיין שלאָס.
אַז אויפן האַרצן איז בייטער, העלפט ניט אין מויל קיין צוקער.
אַז מ'איז פויל, האָט מען ניט אין מויל.
אַז מ'עסט ניט קיין קנאַבל, שפירט זיך ניט פון מויל.
איך האָב נאָך ניט געהאַט אין מויל.
אין מויל-מלאַכה איז ער אויסגעבונדן.
אַל תּפתח פּה לשׁוֹן.
אַ מויל אויף רעדלעך / אַ מויל אויף שרײַפלעך.
אַ מויל — אַ מיסט-קאַסטן / אַ רינשטאַק /
אַנגענומען אַ פּויל מויל מיט וואַסער.
אַ פּויל מויל מיט צונג.
אַרײַנכאַפּן אין מויל.
געבליבן שטיין מיט אַן אָפּן מויל.
געעפנט אויף אים אַ מויל.
דאָס מויל עפנט זיך ניט צום עסן.
דרייט ניט איבער דאָס מויל / קרומט ניט איבער דאָס מויל.
האַט אים פאַרמאַכט דאָס מויל / האָט אים צוגעמאַכט דאָס מויל.
האַט פאַרמאַכט דאָס מויל אויף זיבן שלעסער.
האַלט אַלעמען אין מויל.
האַלט מיך ניט אין מויל.
וואָס די אויגן זעען, וויל דאָס מויל.

זי וויל געבראָטענע טייבעלעך גלייך אין מויל אַרײַן.

זי לאָזט אים ניט עפענען ס'מויל.

זי קוקט אים אין מויל אַרײַן.

כאַפט אויס פון מויל.

כבד־פה.

לייגט אין מויל אַרײַן.

מאַכט פון זײַן מויל אַ כאַליעווע / מאַכט פון זײַן מויל אַ שמאַטע.

מ'דאַרף אים ניט אַרײַנלייגן אַ פינגער אין מויל.

ניט אַרײַנפאַלן זאָל מען צו איר אין מויל.

ס'איז אים ביטער אין מויל.

ס'איז אים געבליבן איין צאַן אין מויל אויף צײַן־ווייטיק.

ס'קלאַפן אים די צײַן אין מויל פון קעלט / פון שרעק /

ס'רינט אים די סלינע פון מויל.

עפנט ניט קיין מויל.

פאַרמאַך שוין דײַן מויל!

פון דײַן מויל אין גאַטס אויערן.

פערל שיטן זיך פון זײַן מויל.

קרומט ניט איבער דאָס מויל.

רײַסט אַרויס דעם ביסן פון מויל.

רײַס מיר ניט אויף דאָס מויל.

רעדט מיט אַ האַלבן מויל / רעדט מיטן פולן מויל.

שפּאַרן פון מויל / אַפּשפּאַרן פון מויל.

אַדיעקטיוון צום וואָרט מויל:

אַפענער, ברודיק, גרויסער, פאַסקודנער.

מײַלער

גאַסן האַבן מײַלער.

זי איז בײַ לײַטן אין די מײַלער.

זיי זײַנען געבליבן שטיין מיט אַפענע מײַלער.

זי רײסט אויף לײטן די מײלער.
מײסט ניט מיט צוויי מײלער.
מײקושט זיך אין די פײסקעס.

נאָגל / נעגל

בלאָזט איר אונטער די נעגעלעך.
גיסט אָפּ נעגל־וואַסער.
האַלט זיך / קלאַמערט זיך / מיט די נעגל בײַם פּאַסטן.
מיר זאָל זײַן פאַר איר מינדעסטן נעגעלע.
קריכט איר אונטער די נעגל.

נאַז / נעז

אַ לונג און לעבער הענגט אים אויף דער נאַז.
אַ נאַז ווי אַ שופּר.
אַ פּײַג דיר אונטער דער נאַז.
אַקערט מיט דער נאַז די ערד.
אַראַפּגענומען אַ שטרוי פון דער נאַז.
גײט מיט אַן אַראַפּגעלאָזטער / פאַרריסענער / נאַז.
דער בויך איז שוין בײַ דער נאַז. (אַ שוואַנגערע פּרוי)
האַט ניט קײן צײַט אַפּווישן די נאַז.
האַט פּלײגן אין נאַז / האַט פּלײ אין נאַז.
זאַלט אַזוי וויסן פון דײַן נאַז.
זי האַט אים אַפּגעווישט די נאַז.
זיי רײסן זיך פאַר די נעז.
לאָזט זיך ניט פירן בײַ דער נאַז.
ניט אַרויסשטעקן די נאַז אין אַזאַ קעלט.
נעלם געוואָרן אונטער דער נאַז.
סײַז אים ביטער אין נאַז.
סײַז אים ווי בלוט פון נאַז.

ער איז ווי פעפער אין נאָז.
פאַרדייט מיט דער נאָז / פאַרקרימט מיט דער נאָז / פאַררייסט מיט דער נאָז.

אַדיעקטיוון צום וואָרט נאָז :
אַנגעבלאָזענע, אַראָפּגעלאָזענע, פאַרקרימטע, פאַרריסענע, פאַרשפיצטע.

נפש / נפשות
גראַבער נפש . חשובון הנפש . ידיד נפש . מחיה נפשות . סכנת נפשות .
עגמת נפש.

נשמה
אויסגעהויכט די נשמה.
אויסלאָזן די נשמה / אויסשפּייען די נשמה.
אויפגעלייגט אויף דער נשמה / אומעטיק אויף דער נשמה / אַנגעזאָלצן אויף
דער נשמה / ביטער אויף דער נשמה / גרינג אויף דער נשמה / טרויעריק
אויף דער נשמה / לייכט אויף דער נשמה / פינצטער אויף דער נשמה /
פריילעך אויף דער נשמה / קאַלעמוטנע אויף דער נשמה / שווער אויף
דער נשמה.

אַ ייִדישע נשמה זאָלסטו ניט קראַצן.
איין גוף און איין נשמה.
איך בין גאָט די נשמה שולדיק.
אַ ליגנער, אַז די נשמה נעכטיקט ניט איבער אין אים.
אַליין איז די נשמה ריין.
בין מ'דערלעבט די נחמה, גייט אויס די נשמה.
די נשמה איז מיר אַרײַן אין די פּיאַטעס.
די נשמה גייט אים אויס נאָך איר.
דערהאַלטן די נשמה / דערקוויקט די נשמה.
האַט ניט קיין גראַשן בני דער נשמה.
האַלט די נשמה אין די הענט.
האַסט מיר אַרײַנגעזעצט אַ נייע נשמה.

זיין נשמה הענגט אויף אַ האַר.
זי ציט אים אַרויס די נשמה ביסלעכווייז.
זי ציט אים אַרויס די נשמה קושנדיק.
חן באַצויבערט דאָס אויג, מעלות — די נשמה.
מיין נשמה איז ניט פון קליאַטשע.
מיין נשמה איז ניט קיין ראָזשינקע.
מ'קען ניט אויסשפּייען די נשמה.
ער איז גרייט פאַר איר די נשמה אַוועקגעבן.
פאַכעט מיט דער נשמה.
פאַרנודיעט די נשמה.
קוים וואָס די נשמה האַלט זיך אין אים / אין איר /.

אַדיעקטיוון צום וואָרט נשמה :

אַלטע, אומעטיקע, ביטערע, גאַלדענע, גוטע, טייערע, טרוקענע, יונגע, יידישע,
ניי־געבוירענע, נייע, פאַרבלאַנדזשעטע, פאַרדאַרבענע, פאַרקויפטע, פריילעכע.

פאה / פאות

איך שווער ביי באַרד און פאות.
דאָס ליגט מיר ניט אַפילו אין דער לינקער פאה.

פויסט

גיי מאַך אַ פויסט, אַז קיין פינגער זיינען ניטאָ.
ער וויינט אין קולאַק (פויסט).

פוס

אונטערגעשטעלט אַ פיסל.
אַ פוס איז מיר איינגעדערעמלט / אַ פוס איז מיר פאַרשלאָפן.
גיי אַרויס מיטן רעכטן פוס.
דאָס גייט ניט צופוס.

ער איז אַוועק, ווהיזן דער קייסער גייט צופוס.
ער איז שוין מיט איין פוס אין קבר.
ער זיצט צופוסנס פון באַרג.

פיס

אַ גאַנצן טאָג אויף די פיס.
אַ ווייב שטעלט דעם מאָן אויף די פיס.
אַ ווייב וואַלגערט דעם מאָן פון די פיס.
אויסציען די פיס / אויסציען מיט די פיס.
אַז מ'האַט ניט אין קאַפּ, האָט מען אין די פיס.
אַז מ'הייבט הענט, מאַך איך פיס.
איך האָב אָנגעקלאַפּט אַ פאַר פיס צו דיר.
איך וועל אַנטלויפן וווּ נאָר די פיס וועלן טראָגן.
איך פאַל פון די פיס.
אַלע בייזע חלומות צו דיִינע הענט און פיס.
אַפגענאַרט פון קאַפּ ביז די פיס.
ברעך הענט און פיס.
גיי אויף דיִינע פיס, ניט אויף מיִינע.
געמאַכט פיס. (אַנטלאָפן)
דאָס האָט ניט קיין הענט און קיין פיס.
דאָס שטייט אויף הינערשע פיסלעך.
די פיס זעצן זיך / די פיס טראָגן שוין ניט.
די פיס ליגן אין קימפעט. (אַ פוילער)
דער שיפור וואַלגערט זיך פון די פיס.
האַט אים אָפגעמאַסטן פון קאַפּ ביז די פיס.
האַט זיך פאַרוואַרפן מיט הענט און פיס.
האַט צוויי לינקע פיס.
האַלט די פיס אונטער זיך / זיצט מיט פאַרלייגטע פיס. (אַ פוילער)
הייבט פיס. (לויפט)
וואָס דרייסטו זיך מיר פאַר די פיס?
וואַרפט דעם גט פאַר די פיס.

ווי דו זאלסט ניט ווארפן די קאץ, בלייבט זי שטיין אויף די פיס.
ווייסט ניט פון זיינע הענט און פיס.
זאלסט אזוי וויסן פון דינינע הענט און פיס.
כאפ / נעם / די פיס אויף די פלייצעס.
כאפ / נעם / די פיס אין די הענט.
פל-זמן די פיס טראגן, דארף מען גיין און אפילו לויפן.
מיטן קאפ אראפ, מיט די פיס ארויף.
מיין פעקל האט באקומען פיס. (צוגעגנבעט)
ער וויל וויסן פון וואנען די פיס וואקסן.
ער האט איר אנגעטאן פון קאפ ביז די פיס.
ער טרעט איר מיט די פיס.
פארווארפט זיך מיט הענט און פיס.
פארריסן / צעלאזן / די פיס.
פילט ניט דעם באדן אונטער זיינע פיס.
פיס ווי די קלעצער / פיס ווי די שפענדלעך.
פלאנטערט זיך צווישן די פיס.
פלאנטערט מיט די פיס.
קוים וואס ער האלט זיך אויף די פיס.
קוים וואס ער שלעפט די פיס.
קלאפט אומזיסט די פיס.
קריכט אויף אלע פיר [הענט און פיס].
שטייט מיט ביידע פיס אויפן באדן.
שטעל פיס! (אנטלויף!)

אדיעקטיוון צום ווארט פיס :

אויסגעקומטע, גלייכע, געטאקטע, געשוואלענע, גראבע, דאקענע, דארע,
הינערשע, לאנגע, ליימענע, לינקע, מיאוסע, פארלייגטע, פארריסענע, קורצע,
קלענדאטע, קרומע, רייצנדיקע, שווערע, שיינע, צעשפרייטע.

פּיאַטעס

דאָס האַרץ איז מיר אַרײַן אין די פּיאַטעס / די נשמה איז מיר אַרײַן אין די

פּיאַטעס.

זי דערגייט ניט צו זײַנע פּיאַטעס.

פּינגער

אויסגעזויגן פון פּינגער.

אזעק פון דער וועלט אויף די שפיץ פּינגער.

אים דאַרף מען ניט אַרײַנלייגן אַ פּינגער אין מויל.

אַרויסגעגליטשט זיך פון צווישן די פּינגער.

בײַ איר זײַנען שיטערע פּינגער.

ברעכט די פּינגער פון צער.

גיב / ווייז / אים אַ פּינגער, וויל ער די גאַנצע האַנט.

גייט / טאַנצט / אַרום איר אויף די שפיץ פּינגער.

גייט מיט די פּינגער אין דרויסן.

גיי מאַך אַ פּויסט, / אַ פּינג / אַז קיין פּינגער זײַנען ניטאָ.

דרייט מיטן גראָבן פּינגער.

זיי זײַנען, ווי אַט די צוויי פּינגער.

זי פאַרדרייט אים אויף איר קליין פּינגערל.

טוט ניט אַ קלאַפּ אַ פּינגער מיט אַ פּינגער.

לעקט פון איר די פּינגער.

מ'דאַרף אים ניט אַרײַנלייגן אַ פּינגער אין מויל.

מיט צוויי פּינגער קען מען קיין פּינג ניט מאַכן.

ניט געבליבן צווישן די פּינגער.

ס'רײַסט מיר אַ פּינגער.

ער קוקט צווישן די פּינגער.

שפאַר ניט דעם פּינגער ווהיזן מ'דאַרף ניט.

שפאַר ניט דעם פּינגער צווישן די טירן.

אַדיעקטיוון צום וואָרט פּינגער :

לאַנגע, קלעפּיקע, שיטערע.

זי פאַרדרייט אים אויף איר קליין פינגערל

פיסק / פֿיסקעס

איך וועל דיר צעפאטשן די פֿיסקעס.

אַ פֿיסקאַטע.

זי האָט אַ פֿיסקל אויף רעדלעך / זי האָט אַ פֿיסקל אויף שרייפלעך.

זיי קושן זיך אין די פֿיסקעס.

ס'איז אים ביטער אין פֿיסק.

פֿלייצע / פֿלייצעס

אונטערשטעלן אַ פֿלייצע / צולייגן אַ פֿלייצע.

אַראָפּ אַ האָרב פון די פֿלייצעס.

אַראָפּ אַ יאָך פון די פֿלייצעס.

געכאַפּט / גענומען / די פֿיס אויף די פֿלייצעס.

דער קאַפּ איז אים שווער אויף די פֿלייצעס.

האַט אַ קאַפּ אויף די פֿלייצעס.

האַט ברייטע פֿלייצעס.

פאַר אַזאַ עצה קומט דיר אַ זעץ אין פֿלייצע.

פנים / פֿרצוף / צורה

אַזאַ פנים האָט עס.

איר פנים זאָגט אויס איר סוד.

איר פנים שיינט ווי די זון.

אַלע יוננים האָבן דאָס זעלבע פנים (אַ יוון = אַ זעלנער)

אַנשפּייַען זיך זעלבסט אין פנים אַרײַן.

אַ פאַטש אין פנים.

אַ פנים ווי אויף צו להכעיס.

אַ פנים ווי אַ טעלער.

אַ פנים חלשות.

אַ פנים פון גאַרניט / אַ פנים פון חוזק.

אַ שייך פנים וועט דאָס האָבן.

באַגראָבן דאָס פנים פאַר חרפה / באַגראָבן דאָס פנים פאַר בושה / פאַרגראָבן

דאָס פנים פאַר חרפה / פאַרגראַבן דאָס פנים פאַר בושה.

דאָס האָט ניט קיין פנים.

דאָס פנים איז אַ מוסר.

די יאָרן האָבן צעאַקערט זיין פנים.

ווי אַזוי די מתים עסן, אַזאַ פנים האָבן זיי.

זעט אויס גוט: אַ פנים אויף אַ פנים.

מאַכט אַ זויערע מינע.

מ'שפּיט אים אין פנים — זאָגט ער ס'רעגנט.

ניט קיין מזומנים, ניט קיין שייך פנים.

פאַרלוירן דאָס מענטשלעכע פנים.

פאַרשוואַרצט דאָס פנים.

פון פעס איז דאָס בלוט אים אַרײַן אין פנים.

צוויי פנימדיקער.

צרות לייגן זיך צוערשט אויפן פנים.

קען ניט קוקן אויף זיין פנים / קען ניט קוקן אויף זיין פרצוף / קען ניט

קוקן אויף זיין צורה.

אַדיעקטיוון צום וואָרט פנים:

אויסגעווייקטער, אויפגעקאַכטער, איינגעפאַלענער, אַלטער, אוממענטשלעכער,

אַנגעבלאַזענער, אַנגעמורעטער, אַנגעצויגענער, אַנגעשטרענגטער, ביטערער,

ביזער, בלאַסער, גלאַטער, געשטיפלטער, גרינער, וויינענדיקער, זויערער,

זיסער, יונגער, לאַכנדיקער, לויטערער, ליכטיקער, מיאוסער, מילדער, נאַרי-

שער, עקלדיקער, ערנסטער, פאַרחושכדיקער, פאַרכמורעטער, פאַרפינצטער-

טער, פאַרצאַרנטער, פאַרקרימטער, פאַרשוואַרצטער, צעאַקערטער, צעפעסטער,

צעפלאַצטער, צעקנייטשטער, קיילעכדיקער, קינדערשער, קלוגער, רויטער,

שטייפער, שטראַלנדיקער, שיינענדיקער, שיינער.

צאָן

דאָס איז בײַ אים אויף איין צאָן.

ס'איז אים געבליבן אין מויל איין צאָן אויף ציין־ווייטיק.

ס'קלאַפט אים אַ צאָן אין אַ צאָן פון קעלט.

ס'קלאַפט אים אַ צאָן אין אַ צאָן פון שרעק.

ציין

- א געשענקט פערד קוקט מען ניט אין די ציין אריין.
א הונט אן ציין ווארפט זיך אויף א ביין.
איך האב שוין אויפגעגעסן אויף דעם מינע ציין.
איך קוק איר ניט אין די ציין אריין.
אנגעכאפט זיך אויף זינע הייסע ציין.
אנגעכאפט זיך אויף זינע שארפע ציין.
אריינגעפארן אים אין די ציין.
א שטורך אין די ציין.
א שנירל ציינדעלעך, ווי די פערעלעך.
געגעבן אים אין די ציין.
דאס איז בעסער, ווי ציין-ווייטיק.
האלט די צונג פאר די ציין.
ווי א בייזער הונט אן ציין.
זאלסט זיך רייסן אויף די ציין.
זי שטעלט אויס איר שיינעם קאסטן ציין. (לאכט)
טאקע א הונט, אבער אן ציין.
ליגט מיט די ציין ארויף. (געשטארבן)
מאלט אויף אלע ציין.
מיזעט לויט די באקן, ווי די ציין קנאקן.
ס'איז אים אייליק אין די ציין.
ס'שניידן זיך איר ערשט ציינדלעך.
ער האט געכאפט אין די ציין.
פארלייגן די ציין אויף דער פאליצע.
פארפארן אים אין די ציין.
פאררייבן די ציין / פאררעדן די ציין.
צעברעכן די ציין אויף דער שווערער „עבריי“.
קריצט מיט די ציין אין שלאף.
קריצט מיט די ציין פון פעס.
רייבט אויף אלע ציין.

שאַרפט אויף אים די ציין.
„שטשירען“ די ציין / ווייזן די ציין (לאַכן, בייזערן זיך).

צונג / צינגער / לשון

אַ בייזע צונג איז ערגער, ווי אַ שלעכטע האַנט.
אויסשטעקן אַ צונג / אַרויסציען אַ צונג / ווייזן אַ צונג.
איר צונג איז איר שונא / איר צונג שלאַגט איר.
אַן אַקס האַט אַ לאַנגע צונג און קען קיין שופר ניט בלאָזן.
אַן לשון זאָל ער בלייבן.
אַ פול מויל מיט צונג.
אַ צונג אָן ביינער.
אַ צונג ווי אַ לאַפּעטע / אַ צונג ווי אַ פּאַלאַניק / אַ צונג ווי אַ קאַכלעפל.
אַ צינגל — אַ גלעקל / אַ צינגל אויף רעדלעך / אַ צינגל אויף שרײַפלעך.
אַ שטומע צונג, נעבעך.
בייזע צינגער רעדן.
בייס דיר אָפּ דיין צונג.
גיב לשון!
גיי רעד, אָו די צונג איז אין גלות.
געבליבן אָן לשון.
געבליבן מיט דער צונג אין דרויסן.
געבליבן שטיין מיט אָן אַרויסגעשטעקטער צונג.
געבן צונג. (סיגנאַליזירן, מַסרן)
געכאַפט פאַר דער צונג.
דאָס וואָרט ליגט מיר אויפן שפיץ צונג.
דאָס לשון / די צונג / איז אים אָפּגענומען געוואָרן.
די צונג רוט ניט.
דערשלינג דיין צונג.
דרייט מיט דער צונג, ווי אַ הונט מיטן וויידל.
האַט פאַרלאָרן דאָס לשון.
האַלט די צונג פאַר די ציין.
האַניק אויף דער צונג, גאַל אויף דער לונג.

וואָס בײַ אַ נײַטערן אויף דער לונג, איז בײַ דעם שיפור אויף דער צונג.
זאָל דיר אָפּנעמען דאָס לשון.

כבד-לשון.

לשון-הרע . לשון-קודש . מאַמע-לשון . שטום-לשון.

פאַרלאָרן דאָס לשון.

פלאַנטערט מיט דער צונג.

צי מיך ניט בײַ דער צונג.

צעלאָזן די צונג.

שטעק ניט דיין צונג אומעטום / שפאַר ניט דיין צונג אומעטום.

אַדיעקטיוון צום וואָרט צונג :

אויסגעשטעקטע, אָפּגענומענע, בייזע, גלאַטע, געשליפענע, לאַנגע, פאַרפלאַנ-
טערטע, צעלאָזענע, שאַרפע, שטומע.

קאַפּ

אַ בראַך אויף זײַן קאַפּ / אַ קלאַג אויף זײַן קאַפּ.

אַ ברכה אויף זײַן קאַפּ.

אַ געזונט דיר אין קאַפּ אַרײַן.

אויפּגעהויבן דעם קאַפּ / פאַרהייבן דעם קאַפּ / פאַרריסן דעם קאַפּ.

אויף זײַן קאַפּ זיצן אים טעכטער.

אויף זײַן קאַפּ מײַן האַרצווייטיק / אויף זײַן קאַפּ מײַן האַרצקלעמעניש.

איך, האָט ער אַ קעפעלע.

איין אויג אין קאַפּ. (אַ בן-יחיד)

איך בין אים ניט געשטאַנען צוקאַפּנס.

איך דאַרף דאָס האַבן, ווי אַ לאַך אין קאַפּ.

איך האָב אים געעפּנט דעם קאַפּ. (אויפּגעקלערט, געלעכערט)

איך האָב ניט צו דעם קיין קאַפּ.

איך האָב שוין אַ געשוואָלענעם קאַפּ פון זײַנע רייד.

איך זאָל אים אַרויפּזעצן מײַן קאַפּ ?

אין דער ערד מיטן קאַפּ !

אלע בייזע חלומות זאלן אים שטיין צוקאפנס.
אנלייגן זאל ער מיטן קאפ.
אן עקשן, כאטש האק אים אראפ דעם קאפ.
אפגענארט פון קאפ ביו די פיס.
א פערדישער קאפ.
א קאפ פול מיט קליאטשע.
א קאפ פון א מיניסטער.
אריינגעפאלן מיטן קאפ אין ארון־קודש.
א שמד־קאפ.
בייגט דעם קאפ.
ברעך זיך דעם קאפ!
ברעכט זיך דעם קאפ אויף מאכן פרנסה.
גאט זאל אים צושיקן א רפואה אין קאפ אריין.
גיט איר דעם קאפ אין די הענט.
גייט אויפן קאפ / גייט מיטן קאפ ארויף / גייט מיטן קאפ אראפ.
גייט ארום אן א קאפ.
געפאלן אויפן קאפ.
דאס בלוט איז אים ארויף אין קאפ אריין.
דאס היטל איז צו גרויס פאר זיין קליין קעפעלע.
דאר דיר דיין קאפ.
דול ניט אין קאפ אריין.
די אויגן קריכן ארויס פון קאפ.
די געשרייען לעכערן דעם קאפ.
די קרוין פון דיין קאפ וועט ניט אראפפאלן.
דער מלאך־המוות שטייט אים שוין צוקאפנס.
דער ערשטער קאפ אויף איר.
דער פיש שטינקט פון קאפ.
דער קאפ איז אים שווער אויף די פלייצעס.
דריי מיר ניט דעם קאפ / פארדריי מיר ניט דעם קאפ.
האט אויפגעהויבן דעם קאפ.
האט איר אפגעמאסטן פון קאפ ביו די פיס.
האט א קאפ אויף די פלייצעס.

- האַט אַרבעט ביז איבערן קאַפּ.
האַט זיך אַרײַנגענומען אַ גריל אין קאַפּ.
האַט זיך געשטעלט אויפן קאַפּ.
האַט מער אין קאַפּ, ווי אין קעשענע. (א שיפור)
האַט ניט וווּ דעם קאַפּ אַוועקצולייגן.
האַט ניט קײן דאָך איבערן קאַפּ.
האַט פאַרלוירן דעם קאַפּ.
האַט פאַרריסן דעם קאַפּ.
האַט קאַפּ־דרייעניש / האַט קאַפּ־ווייטיק.
הער זיך צו מיט קאַפּ.
וואָס שטייסטו אויף מיין קאַפּ?
וואַרעם, ווי בײַ אַ קראַנקן דער קאַפּ.
ווייסט ניט פון זײַן קאַפּ.
זאָל זיך דאָס אויסלאָזן צו זײַן קאַפּ.
זי וויינט מיר אָן אַ קאַפּ.
זי וועט פאַרזיצן ביזן גראַען קאַפּ אַרײַן.
זי וועט פאַרזיצן ביזן גראַען צאַפּ אַרײַן.
זי וועט אים אָפעסן דעם קאַפּ.
טשאַדע ניט אין קאַפּ אַרײַן.
לייג אָן מיטן קאַפּ.
לעכערט דעם קאַפּ / פאַרהאַקט דעם קאַפּ / פאַרטומלט דעם קאַפּ / פאַרקלאַפּט
דעם קאַפּ.
מיט אַ געזונטן קאַפּ אין אַ קראַנקן בעט.
מיטן קאַפּ אַראָפּ, מיט די פיס אַרויף.
מ'קען דען אים אַנטאָן אַ נײַעם קאַפּ?
מ'קען דען אים אַרויפזעצן אַ נײַעם קאַפּ?
משוגע אויפן גאַנצן קאַפּ / צעדרייט אויפן גאַנצן קאַפּ.
מ'שטייט קאַפּ אויף קאַפּ.
נאָר דו פעלסט מיר אויף מיין קאַפּ.
ס'איז מיר אַרויס פון קאַפּ.
ס'וועט זיך אויסלאָזן צו זײַן קאַפּ.
ס'פעלט אים אַ קלעפּקע אין קאַפּ / עס פעלט אים אַ שרײַפל אין קאַפּ.

ער איז אַ היצקאָפּ.

ער איז פאַרשולדיקט, אַז קיין איין האָר אויפן קאָפּ איז נישט זיַינס.

ער האָט איר אָנגעטאָן פון קאָפּ ביז די פיס.

ער היט איר אָפּ, ווי אַן אויג אין קאָפּ.

פאַרגראָבן דעם קאָפּ פאַר בושה.

פאַרגראָבן דעם קאָפּ פאַר חרפה.

פאַרוואַרפט שוין דעם קאָפּ. (גוססט)

פלעטן דעם קאָפּ.

קלאָפּ זיך דאָס אַרויס פון קאָפּ / קלאָפּ זיך דאָס אַריין אין קאָפּ.

קלאָפּט מיר אין קאָפּ אַריין.

קריכט מיר אויפן קאָפּ.

ריַיסט זיך די האָר פון קאָפּ.

שטעלט זיך אויפן קאָפּ.

שלאָג זיך קאָפּ אין וואַנט.

שפּאַלטן דעם קאָפּ.

אַדיעקטיוון צום וואָרט קאָפּ :

אויפּגעהויבענער, אַלטער, אָפענער, אַראָפּגעלאָזענער, גויַישער, געזונטער,
געלכערטער, געשפּאַלטענער. וואַרעמער, טעמפּער, ייַדישער, לויטערער, משוגע-
נער, נאַרישער, פאַרדרייטער, פאַרטומלטער, פאַרקלאָפטער, פאַרריסענער, פאַר-
שטאַפטער, פּערדישער, צעדרייטער, צעהאַקטער, צעשרויפטער, קלאַרער,
קלוגער, קראַנקער, שמאַלער.

קעפּ

אַ מיתה משונה אויף אונדזערע שונאים קעפּ.

הינט האָבן געשלעפט גאַנצע קעפּ.

זאַל זיך דאָס אויסלאָזן צו אונדזערע שונאים קעפּ.

זיי רייַסן זיך בייַ די קעפּ.

ס'וועלן פּליען קעפּ.

ער איז מסוגל גיין איבער קעפּ.

קישקע / קישקעס

אַ קישקע אָן אַ דנאַ.

אַרויסגעטרייסלט די קישקעס פון בויך.

די קישקעס האָבן זיך מיר איבערגעדרייט אין בויך פון שרעק.

ער טרייבערט מיר די קישקעס.

קני

בייגט די קני.

פאַלט אויף די קני.

רוקן

אויסגעגלייכט דעם רוקן / אויסגעקרומט דעם רוקן / איינגעבויגן דעם רוקן.

בייגט דעם רוקן.

שכל

אויף דעם האָט שוין קיין שכל ניט געקלעקט.

אַז גאַט וויל שטראָפן אַ מענטש, נעמט ער צו ביי אים דעם שכל.

אַז ס'איז ניטאָ קיין שכל, דאַרף מען ניט קיין יאַרן.

איטלעכער איז צופרידן מיט זײַן שכל.

אַך און וויי צו זײַן שכל.

דעם גאַנצן לעבן לערנט מען שכל און מ'שטאַרבט אַ נאַר.

דער שכל איז אַ קריכער.

דער שכל איז דאָס ניט תּוּפּס.

דער שכל קומט נאָך די יאַרן.

ס'לייגט זיך אויפן שכל / ס'לייגט זיך ניט אויפן שכל.

ער איז געפאַלן אויפן שכל.

ער האָט פאַרלאָרן דעם שכל.

שכל און חרטה זײַנען ווי פּאַליציי: קומען צו שפּעט.

שכל איז אַ טײַערער אַרטיקל.

אדיעקטיוון צום וואָרט **שכל** :
נאַרישער, פאַרדרייטער, פאַרשטאַפּטער, קעזישער.

פאַרשיידענעס

אַטעם

דאָס פאַרכאַפט דעם אַטעם.
ער קען ניט כאַפּן דעם אַטעם.
פּרייער אָפּגעאַטעמט.

געביין

ווי איז אַהינגעקומען זײַן געביין ?

עלנבויגנס

שפּאַרט זיך אַדורך דעם וועג מיט די עלנבויגנס.

פליגלען

ער האַקט אים אָפּ די פליגלען.

ריפּ

ער האַט אים אַרײַנגעזאַגט אין דער זיבעטער ריפּ.

שאַרבן

אַ צעבראַכענער שאַרבן.

ווערטער און גלייכווערטלעך

- אָ בלייענער פויגל.
- אָ בלינדע קאַרט.
- אָ בראַך און אַ קלאַג.
- אָ ברכה לבטלה.
- אָ געלעכטער אין אַ זייט.
- אָ געלעכטער־מעשה.
- אָ געלעכטער פאַר לייטן.
- אָ גענאַרניק.
- אָ דאַנק פאַר אַ דאַנק.
- אָ דאַנק פאַר פרעגן.
- אָ דריי־קאַפּ.
- אָ וואָרט איז אַ וואָרט.
- אָ וואָרט פאַר אַ וואָרט.
- אָ ווילדע ברייה.
- אָ ווילדע חיה.
- אָ וועלט מיט וועלטלעך.
- אָוועק אָן אַ ״זײַ געזונט״.
- אָוועק די יאַרן.
- אָוועק מיט די טאַצן.
- אוי, לאַז מיך אָפּ!
- אויסגעפאַרן אַ וועלט.
- אויסגעקניפט און אויסגעבונדן.
- אויסגערעדט אויף אים וואָס אין דער קאַרט.
- אויס פלה, צוריק מויד.
- אויס קאַפעלוש־מאַכער.
- אויף אים מעגסטו גלויבן.

אויף אים קענסטו זיך פאַרלאָזן.
אויף אַלעם גרייטן.
אויף אַ מעשה פרעגט מען ניט קיין קשיא.
אויף אמת גענאָסן.
אויפגעשטאַנען אויף דער לינקער זייט.
אויפגעשטאַנען תחית המתים.
אויפגעשטאַנען אַז טאָג / אויפגעשטאַנען קאַיאָר.
אויף דעם קלאַגט דאָך דער נביא.
אויף מיר האָסטו ניט וואָס אויסצושטעלן.
אויף מיר האָסטו ניט וואָס זיך פאַרלאָזן.
אויפן גנב ברענט דאָס היטל.
אויפן הימל אַ יאָרִיד.
אויפן שפיץ מעסער.
אומעטום איז גוט, אָבער אין דער היים איז נאָך בעסער.
אַזאַ חכם ביסטו ?
אַז מ'זאָגט „געשטאַרבן“ — גלויב.
אַז מ'זאָגט משוגע זאָלסטו גלייבן.
אַז מ'לעבט, דערלעבט מען.
אַז מ'קלינגט איז חגא.
אַז ס'איז ניטאָ קיין מיידלעך, טאַנצט מען מיט שיקסעס.
אַ חלום בײַ נאַכט.
אַ חשבון איז האַלב געסילוקט.
אַ טאַטנס אַ קינד.
אַ טאַפּ אין וואַגן שאַדט ניט.
אַט דאָס מיינט דאָך דער פּסוק.
אַט דער יונגערמאַן איז שוין אויף דער עלטער.
אַט נאָ דיר פאַר דעם אַ גראַשן.
אַט נאָ דיר פאַר דעם אַ שמעק טאַבאַק.
איז געוואָרן בדיל־הַדל.
איין מאָל אין אַ יובל.
איין מאָל אין אַ שמיטה.
איין מאָל פאַר אַלע מאָל.

- אָזוינס און אָזעלכס.
איינס און אָזעלכס / איינס און אַ רעכטס.
איך בין דיר איבערגעגאַנגען מיט פולנס.
איך בין דיר ניט אויסן.
איך בין מיט איר אַדרבא ואַדרבא, און זי מיט מיר — קידער-ווידער.
איך בין ניט דיין שאַלאַטן-שמש.
איך בעט איבער אַייער כבוד.
איך האָב אים ליב פון דער ווייטנס.
איך האָב געהאַט פון איר קאַלטס און וואַרעמס.
איך האַלט ניט פון אים / איך האַלט ניט פון איר / איך האַלט ניט פון דעם.
איך וועל זיך איבערלייגן / איך וועל זיך מיישב זיין.
איך זאָל אַזוי וויסן פון בייו, צי איך ווייס פון דעם.
איך קען דיר העלפן לאַכן / איך קען דיר העלפן קרעכצן.
איך וועל שוין די וועלט ניט איבערמאַכן.
איך קען נאָך אויסהאַלטן אַ פאַטש.
אי פוילע פיש געגעסן, אי פעטש געכאַפט.
אַלטע זאַכן / אַלטע שטיק.
אַ לייטיש געלעכטער.
אַלץ איינס קבצן.
אַלץ בעסער, ווי גאַרניט.
אַ מאַכודל.
אַ מאַכל, אַז דער קייסער מעג דאָס עסן.
אַ מאַמעס אַ קינד.
אַ מויד אין די יאָרן.
אַ פאַרזעסענע מויד — זי האָט שוין פון לאַנג געמעגט הערן קלעזמער שפּילן.
אַ מיאוסער מויד טאָר מען קיין קוש ניט געבן.
אַ מיתה משונה.
אַ מנהג ברעכט אַ דין.
אַ מענטש איז ניט פון אייזן.
אַ מצווה אויף אים / אַ מצווה אויף איר.
אַ מציאה פאַר אַ גנב.
אַ מרוק.

- א מת־מצווה.
- אן אלטע מעשה.
- אן אנשיקעניש אויפן גלייכן וועג.
- א נאָרישקייט געדענקט זיך.
- אנדערש פאסט ניט פאַר זיין זיידן.
- א נודניק.
- א נעבעך.
- א נעכטיקער טאָג.
- אן אַפקומעניש.
- אן עקשן — וועט ניט אויפשטיין צו תחית־המתים.
- א נפקא־מינה.
- א סימן, אַז אַ גוי איז אַ גנב.
- א סימן, אַז אַ גוי איז אַ שיכור.
- א סימן, אַז אַ הערינג איז געזאַלצן.
- א סימן, אַז די גענדו גייען באַרוועס.
- א סימן פון דרייַ מאָל גאַרניט.
- א פאַרטאַטש.
- א פאַרפירטע וועלט.
- א פאַרשייטער קבצן / אַ פריילעכער קבצן.
- א פאַרשלעפטע קרענק.
- אָפּגעטאָן אויף טערקיש.
- אָפּגעטאָן אַ שפיצל.
- א פוסטער חלום.
- א פינג אונטער אַ דעכעלע.
- אפילו אַ האַן האַט ניט געקרייעט.
- א פלאַנטער.
- א צעלייגער.
- א קאַטאַוועס איז אַ האַלבער אמת.
- א קאַטאַוועסניק.
- א קאַפּולער אַנצוהערעניש.
- א קלאַג צו די יאָרן.
- א קשיא אויף אַ מעשה.

אַרײַנגעפּאַלן, ווי אַ זון אין סופּה.

אַ רענדל אַרויף, אַ רענדל אַראָפּ.

אַ שאַק מיט יאַרן.

אַ שוואַרץ יאַר.

אַ שוסטערשער חשבון.

אַ שוסטערשע חתונה.

אַ שברײ-פּלי.

אַ שטיק וועג.

אַ שטיקל מהלך.

אַ שיינע מויד — אַ שיינע באַבע.

אַ שיינע מעשה, נאַר אַ קורצע.

אַ שיינע ריינע פּפּרה.

אַ שמעלקע שבשמעלקע.

אַ תּירוץ פאַר דער באַבע.

אַ תּירוץ פאַר די בענטש-ליכט.

באַבע-מעשה / באַבע-מעשיות.

באַלאַגאַן.

באַלעמוטשעט.

באַרדאַק.

בטל בשישים.

ביז דער חתונה וועט זיך פאַרהיילן.

בײַ אים איז דאָס אויך אַ קרן.

ביזע ווינטן בלאַזן.

ביסט אַ בהמה — טאָ קײַ שטרוי.

בעסער איז דער ערשטער רוגן.

בעסער שפעטער, איידער קיין מאָל ניט.

בקיזור המעשה.

ברוך שפּטּרני.

בריקעוועט.

גאַט איז אַ פּאַטער.

גאַט איז מיטן עלנטן.

גאַט איז מײַן עדות.

גאָט זיצט אויבן און פאַרט אונטן.

גאָטס רחמנות אויף אים.

גאָט פאַרלאָזט ניט.

גאַר אַזוי !

גיי גלייך אויס אַ וועלט.

גיי זיי אַ חכם און טרעף וואָס זי וויל.

גיי זיי אַ חכם און טרעף וואָס זי מיינט.

גיי זיי אַ חכם און טרעף וואָס זי קלערט.

גיי שריי אַני שלמה / גיי שריי חי וקיים / גיי שריי שמע ישראל.

געבליבן זיצן אויף דער פליישיקער באַנק.

געבעבעט, ניט גערעדט.

געזאָגט און געטאָן.

געזאָגט סתם אין דער וועלט אַריין.

געטראָפן בלינדערהייט.

געלט האָט ער ? — יאַרצייט האָט ער.

געקומען צום גרייטן.

געשמירט און געפאַרן.

דאָס איז אַ ווילדע מציאה.

דאָס איז אַ מעשה אָן אַ סוף.

דאָס איז אַ מעשה שהיה.

דאָס איז גוט פאַר יידן ?

דאָס איז ווערט אַ זעץ אין דר'ערד.

דאָס איז פולו רוח.

דאָס הייסט געלעבט !

דאָס וועט אים ניט אָפּגיין גלאַטיק.

דאָס זיינען גאַר אַנדערע רייד.

דאָס זיינען גאַר אַנדערע דיבורים.

דו האָסט געטראָפן מיט איר.

דול ניט קיין ספּאַדיק.

דו מאַך גלייך, קרום וועט שוין ממילא אַרויסגיין. (צו אַ פאַרטאַטש)

די גאַנצע וועלט איז איין שטאָט.

די וועלט איז ניט הפקר.
די וועלט איז ניט משוגע.
די וועלט גייט נאך ניט אונטער.
די וועלט שטייט ניט אויף איין אָרט.
די וועלט שטייט ניט נאָר אויף דיר.
די וועלט שלאָפט ניט.
די זעלבע יענטע, נאָר אַנדערש געשלייערט.
די יאָרן שטייען ניט — זיי גייען / זיי לויפן /
די מעשה געפעלט מיר ניט.
די קרענק מוז אויסשטיין.
דעם אמת מעג מען זאָגן אָפילו דעם אייגענעם טאַטן.
דערלעבט יאָרן!
דער עסק איז ניט גלאַטיק.
דער ערל איז מבין כל דיבור.
דער קאַזאַק האַלט מיד.
דער שידוך זאָל זיך צעגיין, אָבער נאָך קיין טיי טרינק איך ניט.

האָב איך ניט געפידלט.
האָב ניט קיין פאַראיבל.
האַווע ניט, שמיע ניט.
האַט אים געזידלט אויף וואָס די וועלט שטייט.
האַט אים גענומען אויפן צימבל.
האַט באַצאַלט „רבי־געלט“.
האַט זיך מחיה געווען.
האַט טענות צו דער גאַנצער וועלט.
האַסט געטראָפן דעם מענטש /דאָס אָרט / דעם פלאַץ /.
האַסט מורא? — ליען „קריאת־שמע“.
הוליע, קבצן!
הייבט זיך אָן אַ מעשה.
הלואי מ'זאָל עס ניט באַדאַרפן.
הערסט אַ מעשה? !
הפקר פעטרישקע.

וואָס איז דאָס פאַר אַ גדולה? / וואָס איז דאָס פאַר אַ ווונדער? / וואָס איז
דאָס פאַר אַ רבותא?
וואָס איז מיט דיר די שמוחה?
וואָס, בראַד איז פאַרשפּאַרט? *
וואָס ברענט?
וואָס גיכער.
וואָס הייסט שיין? — שיין צו שיין איז ניט גלייך.
וואָס הערט זיך מכוּח אַכצן־דרייצן?
וואָס יאָגט דאָס דיר אַזוי?
וואָס צו גאַט איז צו גאַט, און וואָס צו ליַיט איז צו ליַיט.
ווי געטאַגט, ניט גענעכטיקט.
ווי זיינען מיַנע זיבן גוטע יאָר?
ווי אין פּסוק שטייט.
ווי דו זאָלסט ניט לייגן דעם קראַנקן, איז אים שלעכט.
ווי דער שטייגער איז.
וויינט / יאַמערט / קלאָגט אין קולאַק (פּויסט).
ווייניקער אַ וואָרט, אַבי אמת זאָל זיין.
ווייס איך וואָס!
ווייסט ווי איין און ווי אויס.
ווייסט ניט ווער ס'האַט איר געשלייערט.
ווייסט ניט פון זיין געזונט.
ווייסט ניט פון זיינע יאָרן.
ווייסט ניט פון זיין לעבן.
ווי קריכט מען אַראָפּ? / ווי קריכט מען אַרויס?

* **בראָד** — אַ שטעטל ביי לעמבערג (פוילן), וואָס ביז דער ערשטער וועלט־מלחמה האָט געהערט צו דער צאָריש־רוסישער אימפעריע און איז געלעגן אויפן גרענעץ מיט דער עסטרייך־הונגאַרישער אימפעריע. די רוסישע יידן, וואָס האָבן דאָן עמיר גירט פון רוסלאַנד קיין אַמעריקע, האָבן געגנבעט די גרענעץ ביי בראַד און האָבן געגעבן כאַבאַר דער רוסישער גרענעץ־וואַך. אָבער פון צייט צו צייט פלעגט די גרענעץ־וואַך פאַרמאַכן דעם גרענעץ־דורכגאַנג. פלעגט דאָן אַרומגיין אַ ווערטל: „בראָד פאַרשפּאַרט“.

ווען די באַבע זאָל האָבן רעדער, וואָלט זי געווען אַ וואָגן.
וועסטו מיר ניט באַצאָלן.
ווערט ברייטער ווי לענגער פון נחת.
ווער ס'איז שייך — איך בין קלוג.

דאָג עפעס.

זאָל דאָס זיין אַן אַפקומעניש פאַר מינע זינד.
זאָל זיך דיר אויסדוכטן עלעהיי איך בין דאָ ניטאָ.
זוך ניט קיין מציאות.
זי איז לעבעדיק און פריילעך.
זי איז אי צו גאָט, אי צו ליַיטן.
זי איז ניט אַזוי פויגלדיק.
זי גייט אין די הויזן.
זי האַלט אים קורץ אויפן שטריקל.
זי וועט דיך דערקענען אַזוי אויך.
זי לאָזט זיך בעטן / זי לאָזט זיך ווילגיין.
זיי האָבן ניט פאַרביטן אַ וואָרט פאַר אַ וואָרט.
זיי זיינען אויף מעסערס.
זייט זשע מוחל.
זיי מיט ליַיטן גליַיך.
זיי מיר ניט קיין פעטער און ניי מיר ניט קיין שיד.
זיי מיר ניט קיין פעטער און טשעפע ניט מיין מומע.
זיי נאָך ניט געזונט — דו פאַרסט נאָך ניט.
זיי רעדן, ווי צוויי טויבע.
זיצט אין „חד-גדיא“.
זיצט ווי אַ מחותן אויף אַ פרעמדער חתונה.
זעט אויס יום-טובדיק.

חברה-לצים.

חושך-מצרים.

חיל חלשות.
חלומות פון דער גארער וועלט.
חתן-בחור.

טאָ, רוף מיך קנאַקניסל!
טענות ומענות.
טשובטשיק פון טשייניק.
טשיק-טשאַק.

יאלד אין קאפעלוש.
יודע-הכל.
יוצא זיין פאר אלעמען / יוצא זיין פאר ליין.
ישוב-הדעת.
יעדע שטאַט האָט איר משוגענעם.

כאַפּ-לאַפּ.
כאַפּ מיט ביידע הענט — ס'איז אַ מציאה.
כאַפּ ניט — ס'איז ניט קיין הייסע לאַקשן.
כלה-מויד.
כניאַק.
כשר גערעכט.
כשר וישר.
כשר פאַרדינט זיין אויסצייכענונג.
כשר פאַרדינט זיין שטיקל ברויט.
כשר פאַרדינט זיין שטראַף.

לאָז איר גריסן.
לאָז זיך דינען.
לאָז זיך שוין אָפּ פון אים / פון איר / פון דעם/.
לאָז מיט זיך רעדן.

לאָז מײַך אָפּ.
לאָז מײַך געמאַך.
לאָז מײַך קומען צו זיך.
לאָז פון זיך הערן.
לא יחרץ געלט.
לאַמיר אַנרופן דאָס קינד ביים נאָמען.
לויפט אָן אַטעם / לויפט משוגענער־ווייז / לויפט ניט טויט, ניט לעבעדיק.
לייג ניט אויס צום שלעכטן.
לייג ניט אָפּ אין דער לאַנגער באַנק אַרײַן.
לייט רעדן.
לעבעדיק און פריילעך.

מאַכט זיך געפּגרט.
מאַכט זיך פון דעם גאַרניט.
מאַכט זיך צום נאַר.
מאַכט זיך תּמעוואַטע.
מאַכט אַ תּל פּונעם געלט.
מאַרגן איז אויך אַ טאָג.
מ'דאַרף אויסלייגן נאַר צום גוטן.
מ'דאַרף זיך גוט אונטערגאַרטלען.
מ'דאַרף קענען אויסשטיין אירע שגעונות.
מהיכי-תּיתי (מייכע טייסע).
מה-יפּית.
מה זקן ?
מוחל טובות.
מ'ווייסט ניט וועמען דער שוך קוועטשט.
מ'ווייסט ניט וועמענס מאַרגן עס איז.
מחיה מתים / מחיה נפשות.
מ'טאַר ניט אויסזאָגן פון חדר.
מיט אַלע מעלות.
מיט האַק און פּאַק.

מיט זײַנע מעשיות האָט ער מיר שוין געמאַכט אַ לאַך אין קאַפּ.
מיט זײַנע מעשיות האָט ער מיר שוין געמאַכט מאָזאַליעס אין די אויערן.
מײַן באַבעס דאָגה / מײַן באַבעס עסק.
מײַן שוואַ זאָל דערציילן אַ מעשה און קיינער זאָל ניט וועלן אויסהערן.
מירקע, גיב לשון.
מישמאַש.
מ'מוז זיך אַ מאָל מאַכן צו נאָר.
מעגעגע-שמעגעגע.
מעדני-מלכים.
מעלה-גרהט.
מעשה-חוזק / מעשה-שטן.
מ'פאַרשטייט זיך אויף אים.
מ'פאַרשטייט זיך אויף זײַנע פּוילע שטיק.
מ'פאַרשטייט זיך אויפן ווונק.
מ'קען בלייבן לעבן.
מ'קען לעבן, נאָר מ'לאָזט ניט.
מ'רעדט און מ'רעדט און מ'שוסקעט זיך.
משה גרויס / משה זוך מיד / משה קאַפּויער.
מ'שטאַרבט ניט נאָך.
מ'שטיינס געזאָגט.
משיחס צײַטן.
משנה מקום — משנה מזל / משנה שם — משנה מזל.

נאָר איין גאַט ווייסט דעם אמת.
ניטאָ די מיידלשע יאָרן.
ניטאָ ווער זאָל לאַכן.
ניטאָ מיט וועמען צו גיין צום טיש.
ניט בײַ מאַטיען.
ניט געלעבט, ניט געשטאַרבן.
ניט דאָס בין איך אויסן.
ניט צום פאַרזינדיקן.

שפראך־דערשנינונגען און רעזנסארטן

ניט קיין אַנגעלייגטער גאַסט.
ניט שטענדיק איז פורים.
נייט מיט תכריכים־שטעך.
נישקשה איז אויך אַ גוטע קרענק.
נישקשה פון אַ נודניק.

ס'איז אַ קיימאלן פון אַ שאַק מיט יאַרן.
ס'איז אים געקומען צום לעבן.
ס'איז ווערט דאָס גאַנצע געלט.
ס'איז נאָך ווייט פון אמת / ס'איז נאָך ווייט צום לאַכן.
ס'איז נאָר צום באַשרייבן.
ס'איז שוין נענטער ווי ווייטער.
ס'איז שוין קירצער ווי לענגער.
סאַלדאַטסקער גמילות־חסד.
פאַלדאַטסקער יושר.
ס'גייט אַזש אַ רויך.
ס'האַט מײַן באַבעס טעם.
ס'האַט ניט קיין ייִדישן טעם.
ס'הייבט זיך ניט אָן און ס'לאָזט זיך ניט אויס.
ס'וועט זיך טאַן חושך.
ס'קומט איר דערפאַר אַ קוש אין שטערן.
ס'קומט איר נאָך אַרויס אַ רעשט.
ס'קלעפט זיך ניט אַ וואָרט צו אַ וואָרט.
ס'שמעקט מיט נאָך.
ס'שטינקט אַן אַויר.

עד פאן אומרים בשבת הגדול.
עולם־גולם.
ער איז אַ גאַנצער חכם.
ער איז אַ גאַרניט שבנישט.

ער איז א י'ד מיט א סמעקאלקע.
ער איז אויסער זיך.
ער איז א פל-וכל («פל-ולך».)
ער איז א נעכטיקער / ער איז ניט קיין היינטיקער.
ער איז שעטנז אין דער געזעלשאפט / ער איז שעטנז אין דער משפחה.
ער איז בקי אין די קליינע אותיות.
ער איז געווארן גוט און פרום.
ער איז געזונט געווארן ; ער וועט שוין עסן קאשע.
ער איז זיך מחיה.
ער איז ניט פליישיק און ניט מילכיק.
ער איז פריש, געזונט און משוגע.
ער איז שוין ביי דיר גארניט ?
ער איז שטאל און אייזן.
ער האט אויסגענארט ביי איר דעם «יא» מיטן «ניין».
ער האט אים אפגעשטופט מיט שייע-פייע. (שה"ר-פה"י)
ער האט אים געגעבן פעפער שמעקן.
ער האט פארשניטן א פאלע.
ער האט אין וועמען צו זיין געראטן.
ער האט געפועלט ביי איר.
ער האט זיך אויסגעמענטשלט.
ער האט זיך גענומען צו איר.
ער האט מיט איר א שווער לייענען.
ער האלט זיך ביי זיינס.
ער נעמט דאס לעבן לייכט.
ער סיקעט זיך צו איר.
ער פארלאזט זיך אויף גאטס באראט.
ער פארשטייט אן עסק.
ער פארשטייט א קרענק.
ער פעלט דיר אויס ?
ער שלאפט און זיינס וואקסט.

פאלג מיר א גאנג.
פאר א הונגעריקן קען ער שוין ביישטיין.
פארביטן די יוצרות.
פארזאגן א צענטן.
פארזעצן די הויזן און א גביר צו זיין.
פארט א טאטע / פארט א מאמע.
פארט געקומען.
פארקאפט דעם אטעם.
פארלאזן זיך ניט אויף נסים.
פארן זעלבן געלט...
פארנעם זיך מיט די טאצן / פארקלייב זיך מיט די טאצן.
פארקאטשעט / פארשארט / די ארבל.
פארקויף מיר ניט קיין לאקשן.
פארשפאר מיר א גאנג.
פון איר שיינקייט איז ער אויסער זיך.
פון איר שיינקייט איז ער נתפעל.
פון איר שיינקייט איז ער פארקאפט.
פון וואס מ'רעדט קומט מען ארויף אויפן טויט.
פון יארן אליין ווערט מען אויך אלט.
פון יוצא וועגן.
פון קאטאוועס קומט קיין גוטס ניט ארויס.
פורים איז ניט קיין יום־טוב און קדחת איז ניט קיין קרענק. (אין גלות)
פורים איז דווקא א יום־טוב און קדחת איז א פיניע קרענק. (אין ארץ־ישראל)
פילט זיך ווי ביי זיך אין דער היים.
פעטער, מ'קען אייך!
פראוועט א טיש.
פרעג מיך בחרם / פרעג מיך גרינגערע זאכן.
פרעג ניט דעם רופא — פרעג דעם חולה.
פרעג ניט קיין קלאַץ־קשיות.
צווישן אונדז זאל עס בלייבן.
צו זיין חוצפה איז ניטאָ קיין שיעור.

צום שידוך וועט דאָס ניט שאַטן.
צו שאַנד און צו שפּאַט.
ציַיטן ביַיטן זיך.

קאַזאַצקער גמילות-חסד / קאַזאַצקער יושר.
קאַציניאַמער.
קדחת מיט פּשרן פּאַדעם.
קורץ, שאַרף און בינדיק.
קלאַג אים אָן צום „ונתנה-תוקף“.
קלאַגט און וויינט, וויינט און קלאַגט.
קלוג דאַרף מען זיין? שייַן דאַרף מען זיין? — מזל דאַרף מען האַבן!
קרעפלעך זאַלסטו עסן!
קען זיין גוט?
קען זיין שטעטל אַליין באַשטיין.

רעדט ניט צו דער זאַך.
רעדט צו זיך אַליין / רעדט צו דער וואַנט.
רעד צום לאַמפּ!

שאַכער-מאַכער.
שאַ און שטיל זאַל זיין!
שאַר-יַרְקוֹת.
שוטה בן פיקהאַלץ.
שוטה שבעולם.
שוויצער.
שוין לאַנג שטיל געווען.
שווער צו זיין אַ ייד.
שטאַרבן פאַרזוימט מען ניט קיין מאַל.
שטרויענער אַלמן / שטרויענע אַלמנה.
שלאַף גיכער — מ'דאַרף דאָס קישן.

שלימזל, ווהין גייסטו? / שלימזל ווהין קריכסטו?

שמאכטע.

שמאנצעס.

שמיידריי.

שפילט א קארט.

שפילט אויף דער גאנצער באַנק.

תכלית.

שטינגערונגען אין פאלקס־ווערטלעך

גוט, בעסער, מחיה נפשות.

הויך, העכער, א דראַנג / א סאַסנע, א גיגאַנט, עוג מלך הבשן, שבת הגדול /.

מיאוס, מיאוסער, א מאַלפע, / א פאַרזעעניש /.

פעט, פעטער, א חזיר.

קאַרג, קאַרגער, א גביר / א „דבר־אחר“, א חזיר /.

קליין, קלענער, א „טל־ומטר“ / א ליליפוט, א קאַרליק, קורצער פּרייטיק /.

שוואַך, שוואַכער, א שמאַטע.

שטאַרק, שטאַרקער, דער טאַטע / א גבר, א גברן /.

שיין, שענער, א כלה.

שלעכט, ערגער, א סם־המוות.

א בינטל צרות־ווערטלעך

אַבי געזונט און יאַרן — צרות וועלן ניט פעלן.

אַז מ'נעכטיקט איבער מיט א צרה, ווערט מען מיט איר געוויינט.

איבערגעקומענע צרות איז גוט צו דערציילן.

איינגעהויקערט פון צרות.

איך זאָל אַזוי וויסן פון מינע צרות.

אַנגעזאַפט מיט צרות.

אַנגענומען זיך מיט צרות.

גאָט שיט צרות מיט אַ פולער האַנט.
דאָס איז אַ צושמעלץ צו די צרות / דאָס איז אַ צושפּיל צו די צרות.
די לעצטע צרה זאָל מיר דאָס בלייבן.
האַב איך אַ פעקל צרות!
ווי אַ „ויהי“ — דאָרט האַסטו זי: אַ ספּנה, אַ גזירה, אַ צרה:
עקידת יצחק — „ויהי אחר הדברים האלה“.
מכירת יוסף — „ויהי כאשר בא יוסף אל אחיו“.
בני־ישראל עבדים לפרעה במצרים — „ויהי — — — ויאנחו בני ישראל
מן העבודה“.
גזירת המן — „ויהי בימי אחשוורוש“.
זאָל שוין קומען אַ סוף צו אונדזערע צרות.
זוך ניט קיין צרות.
ניטאָ קיין סוף צו די צרות.
נעמט זיך צרות מיט די אייגענע הענט.
ער איז אויף געהאַקטע צרות.
ער איז אין אַ צרה.
ער איז צעבראַכן פון די צרות.
ער האָט אים אָנגעטאָן צרות צרורות.
ער האָט אים אָנגעטאָן געברענטע צרות.
פאַרגלעטן די צרות / פאַרגעסן די צרות / פאַרטרינקען די צרות.
פון איין צרה אַרויס — אין דער צווייטער אַרײַן.
פון צרות איז ער שוואַרץ ווי די ערד.
פעק צרות — ניט שווער, ווען יענער טראָגט זיי.
צרות אויפן פּוּד.
צרות אָן אַ שיעור.
צרות טרייבן פון דער וועלט.
צרות טרייבן צום בית־הקברות.
צרות לייגן זיך צו ערשט אויפן פנים.
קליינע קינדער — קליינע צרות; גרויסע קינדער — גרויסע צרות.
שוין ווידער אַ צרה.

ווערטלעך אין גראַמען

אַ ביסל און נאָך אַ ביסל ווערט אַ פולע שיסל.
אַ בעל גאוּוה איז ערגער פון אַ בעל-תאוּוה.
אַ גאַסט אויף אַ ווייל זעט אויף אַ מייל.
אַ גוטער אוף אויפן קינדס גוף.
אַ גוטער מאַנער איז אַ שלעכטער צאָלער.
אַדער גאָר, אַדער גאַרניט.
אַדער ס'העלפט ניט, אַדער מ'דאַרף ניט.
אַ הונט אָן ציין וואַרפט זיך אויף אַ ביין.
אַ וואָרט איז אַ וואָרט.
אויבן פּוץ, אונטן שמוץ.
אויסגעדאַרט און אויסגעקוואַרט.
אויף אָן אייגן קינד זיינען עלטערן בלינד.
אויף גאָט דאַרף מען האַפּן און אַליין אויך ניט שלאָפּן.
אויף וויסטע וועלדער, אויף פּוסטע פעלדער.
אויף טריט און שריט.
אויף מאַרגן זאָל גאָט זאָרגן.
אומזיסט — אומנישט.
אַז אויפן האַרצען איז ביטער, העלפט ניט אין מויל קיין צוקער.
אַז ביידע זיינען גערעכט, איז שלעכט.
אַזוי גייט עס אויף דער וועלט:
איינער האָט דעם בייטל, דער צווייטער — דאָס געלט.
אַזוי ווי ס'איז שלעכט צו פיל געדעכט, אַזוי איז ביטער צו פיל שיטער.
אַז מ'איז פויל, האָט מען ניט אין מויל.
אַז מ'גייט — נעמט מען, אַז מ'שלאָגט — לויפט מען.
אַז מ'דערמאָנט דעם מלאך, קומט דער גלח.

אַז מ'האַט אַ מלאַכה, קומט אין שטוב די ברכה.
 אַז מ'האַט קינדער אין די וויגן, דאַרף מען לאָזן לײַט צופּרידן.
 אַז מ'פאַררײַסט דעם קאַפּ, באַקומט מען אַ קלאַפּ.
 אַז מ'צינדט ניט, ברענט ניט.
 אַז מ'קאַכט מיט שטרוי, איז דאָס עסן רוי.
 אַז מ'קען ניט אַריבער, מוז מען אַרונטער.
 אַז מ'קען ניט ווי מ'וויל, מוז מען זיצן שטיל.
 אַז מ'שערט די שעפעלעך, ציטערן די לעמעלעך.
 אַז מ'שפּילט זיך מיט אַ קאַץ, מוז מען נעמען פאַר ליב איר קראַץ.
 אַז ס'קומט צום לעבן, דאַרף מען שוין שטאַרבן.
 אַז ער טראַגט צו מיר, טראַגט ער אויך פּון מיר.
 אַ טייערער משל מיט אַ גאַלדענעם נמשל.
 איז פאַרביי, עסט פאַר דריי.
 אַ יאַט — אַ כּוואַט.
 איין מאַל און מער קיין מאַל.
 איינס — איז קיינס.
 איינס מיטן דריטן איז ניט קיין מחותן.
 איינער — איז קיינער.
 איינער אין פעלד — איז קיין העלד.
 איינער בענטשט מזומן, דער אַנדערער האָט מזומן.
 איך אָן דיר און דו אָן מיר, איז ווי אַ קליאַמקע אָן אַ טיר.
 איך וועל ניט רײַסן קיין „קריעה“ נאָר אַט דער ידיעה.
 איך שלאָג אייך איבער די רייד, זאָל זײַן נחת און פּרייד.
 אין אַן אָפּן טעפּל שטעקט יעדע מויז איר קעפל.
 איר געווייזן קען רירן אַ שטיין.
 אירע טרערן קענען אַ שטיין רירן.
 אַך און וויי איז צו זיי.
 אכילה — איז די בעסטע תּפילה.
 אַלט — איז קאַלט.
 אַלטע לײַט זעצט מען אין דער זײַט.
 אַליין — איז די נשמה רײַן.
 אַליין — ווי אַ שטיין.

אַליין זיך צו לויבן פאַסט ניט, אָבער עס שאַדט ניט.
 אַליין טוט מען, און אויף יענעם זאָגט מען.
 אליקים הייס איך און אַלץ ווייס איך.
 אַלע יוונים האָבן דאָס זעלבע פנים.
 אַ לעק, אַ זופ און אַ ביס האַלטן דעם מענטש אויף די פיס.
 אַלץ אין איינעם איז ניטאָ ביי קיינעם.
 אַ מאַמע דעקט צו דעם מאַנס בזיונות און דעם קינדס חסרונות.
 אַ מבין, ווי אַ קאַץ אויף הייוון.
 אַ מיידעלע — אַ דריידעלע.
 אַ נאָדל איז זאָק בלייבט ניט פאַרבאָרגן : דער שפיץ קומט אַרויס היינט
 אַדער מאָרגן.
 אַן איבעריק גלעזל וויין מאַכט שמערץ און פיין.
 אַן אייגענער בלאָז קומט צו דער נאָז.
 אַן אָפטער גאַסט פאַלט צו לאַסט.
 אַ נאָר — איז אַ גזר.
 אַ נאָר איז אַן אייביקער צער.
 אַ נאָר, כאַטש אין קוימען שפאַר.
 אַן אַרײַנגייער — איז אַן אַרויסטראַגער.
 אַנדערע צייטן — אַנדערע לײטן.
 אַ נס, אַדער אַ מת.
 אַן עקשן, כאַטש האַק אים און בראַק אים.
 אַ סוד אין באַד.
 אַ סוד פאַר גאַנץ באַד.
 אַ סך מלאַכות, און ווייניק ברכות.
 אַ פאַטש פאַרגייט, אַ וואָרט באַשטייט.
 אַ פאַטש פאַרהיילט זיך — אַ וואָרט געדענקט זיך.
 אַפגעריסן און אַפגעשליסן.
 אַפילו אַז מ'זעט שוין דאָס גרוב אָפן, זאָל מען ניט אויפהערן צו האָפן.
 אַ קאַץ מיט אַ מויז — די מעשׂה איז אויס.
 אַ קאַרגער מוז צוויי מאָל קויפן און אַ פוילער מוז צוויי מאָל לויפן.
 אַ קראַנקן פרעגט מען, אַ געזונטן גיט מען.
 אַרבעט ברענגט ברויט, פוילקייט — נויט.
 אַ רײכער גאַסט איז צו לאַסט.

אַרעמע דינען, רייכע פאַרדינען.

אַ שטעקן האָט צוויי עקן.

אַ שטעקעלע אַרײַן, אַ שטעקעלע אַרויס, די מעשה איז אויס.

אַ שיין פנים קאָסט מזומנים.

אַ שנור און אַן איידעם זײַנען אַ פאַר שדים.

אַ שנירל צײַנדעלעך, ווי די פערעלעך.

באַרגן מאַכט זאַרגן.

ביזן מ'דערלעבט די נחמה, גייט אויס די נשמה.

בני גאָט איז גלײַך, אַרעם און רײַך.

בני דעם שיכור איז בראַנפן דער עיקר.

במקום שאין איש איז הערינג אויך אַ פיש.

בעסער אַ ביסל און רעכטס, איידער אַ סך און שלעכטס.

בעסער אַ ביס פון אַ פריינד, איידער אַ קוש פון אַ פיינט.

בעסער גוט און אַ ביסל, איידער שלעכטס אין אַ פולער שיסל.

גאווה וואַקסט אויפן מיסט; ווער ס'וויל קריגט עס אומזיסט.

גאָט איז אַ פאַטער: אַז ער גיט ניט קיין מפה, גיט ער אַ בלאַטער.

גאָט שיקט ניט אַראָפּ פון אויבן, אַז מ'ליגט אויפן אויוון.

גוט, ווי מ'שמייסט מיט אַ רוט.

גיי איך פאַוואַליע — זאָגט זי איך קריך, גיי איך גיך — צערייס איך

די שייך.

גיי, גלײַך אויס אַ וועלט: איינינער האָט יאַרצײַט, דער אַנדערער האָט

געלט.

געדאַרט און געקוואַרט.

געלט איז אַן עבודה־זרה, אַבער, אַז דאָס איז ניטאָ — איז אַ גרויסע

צרה.

געלט — איז די וועלט.

געלט — שמעלט.

געשמאַק איז דער פיש אויף יענעמס טיש.

גראַם — שטראַם, מאַך מיר אַ ליעטניק.

דאָס איז מיר נויטיק, ווי אויגן־ווייטיק.
 דאָס איז ניט צום קיניען און ניט צום אויסשפייען.
 דאָס וואָרט אין מויל איז אַ האַר, פון מויל — אַ נאַר.
 דאָס עפעלע פאַלט ניט ווייט פון ביימעלע.
 די אויגן ווילן אינשלינגען מער, ווי דער מאַגן קען פאַרטראַגן.
 די אַרבעט ברענט אונטער די הענט.
 די וועלט איז אַ פאַרהויז :
 דורך איין טיר אַריין, דורך דער אַנדערער — אַרויס.
 די זון שיינט גליַך, אויף אַרעם און אויף רייַך.
 די פיש אין טייַכעלע, איז נאָך ווייט פון בייַכעלע.
 די צייט מאַכט גרוי די פאה און ענדערט די דעה.
 דער איז בעסער ? — ער מעג ניט וואַקסן גרעסער.
 דער האַלדז האָט אַ קליין לעכל, און פאַרשלינגט דאָס הויז מיטן דעכל.
 דער מוז דענקט, דער מאַגן לענקט.
 דער מלאַך־המוות שעכט און בלייבט נאָך גערעכט.
 דער מענטש טראַכט, און גאָט לאַכט.
 דער ערשטער — איז דער בעסטער.
 דער שוסטער רעדט פון דער קאַפעטע,
 דער בעקער — פון דער לאַפעטע.

האַניק אויף דער צונג, גאַל אויף דער לונג.
 האַסטו געהערט אַ מעשה פון אַ ציג אַ ווייסע ? !
 הבל הבלים, די וועלט איז אַ חלום.
 הויך און דאָר און שטינקט מיט נאַר.
 הונדערט און איינס — איז אַלץ איינס.
 הייסט ער מענדל — מעג מען עסן פון זיין פענדל.
 הימל און ערד האַבן געשווירן, אַז קיין זאך זאָל ניט גיין פאַרלוירן.
 הבל, בבל, מבל, פלעקל.

וואָס בייַ אַ ניכטערן אויף דער לונג, איז בייַ דעם שיפור אויף דער צונג.
 וואָס דו כאַפסט אַריין — איז דיין.

וואָס מ'האַט — וויל מען ניט, און וואָס מ'וויל — האָט מען ניט.
וואָס מ'קען ניט דערלאַנגען, זאָל מען ניט פאַרלאַנגען.
וואָס ס'וועט זײַן מיט כלל ישראל, וועט זײַן מיט ר' ישראל.
וואָס עלטער — אַלץ קעלטער.
וואַרפן זאָל אים העכער דעכער.
ווי המון איז אַ מחותן, איז ישראל אין דער מיטן.
ווי מ'דאַרף מוֹח, העלפט ניט קײן בּוֹח.
ווי ס'איז דאָ פּלייש און פּיש, דאַרט איז אַ פּריילעכער טיש.
ווי צוויי שלאָפן אויף איין קישן, זאָל דער דריטער זיך ניט מישן.
ווי שלום — דאַרט איז ברכה, ווי אמת — דאַרט הצלחה.
ווי תּורה — דאַרט איז סחורה.
ווי די צניטן, אַזוי זײַנען די לײַטן.
וויינען און לאַכן — איז בײַ ווייבער לײַכטע זאַכן.
ווייסט ניט פון הערן און קלערן.
וועמען דאָס גליק שפּילט, דער טרעפט אַפּילו אומגעצילט.
וועמען די פּערל איז שיטער, וועמען דער באַרשטש איז ביטער.
ווען גאָלד איז דער גאַט, איז געלט גאַטס געבאַט.
ווערט דיקער פון שלינגען שטיקער.
ווער ס'איז מיר מקנא, זאָל מען אים שטופן אַ קאַנע.
ווער ס'דאַרף ניט באַרגן, דער לעבט אַן זאַרגן.
ווער ס'האַט אַליין ניט צו קײַנען, זאָל דעם אַנדערן ניט לײַען.
ווער ס'האַט די מאה, האָט די דעה.
ווער ס'לאַכט צום לעצטן, דער לאַכט אַמבעסטן.
ווער ס'פּילט זיך, דער מײַנט זיך.

זאָג ניט „האַץ“, איידער האָסט אַריבערגעשפרונגען דעם קלאַץ.
זאָל מיר גאַט ניט שטראַפן פאַר די רייד, זאָל זײַן נחת און פּרייד.
זאָל נאָר וויסן אײַנע — וועט שוין וויסן אויך די שכנה.
זאָלן לײַט לאַכן, און מיר וועלן גוט מאַכן.
זאַרג און יאַרן מאַכן גרוי די האַר.

זיבן — איז אַ ליגן.
זיי זינען קידער-ווידער.
זכות-אַבות — איז ניט קיין קאַטאַוועס.

טאַטע-מאַמע זאָלן זייער קינד ניט לויבן, ווייל קיינער וועט זיי ניט
גלויבן.

טוט נאָר דאָס הינדל אַ קריי — האָט זי שוין געלייגט אָן איי.
טרייב ניט דאָס פערד מיט געשריי, נאָר מיט האַבער און היי.

יעדעס טעפל האָט זיין דעקל.
יעדער וויל געניסן פון אַ גוטן ביסן.
יעדער מאַרגן ברענגט זינע זאַרגן.

כאַטש איין מינוט, נאָר לעבן גוט.
כאַטש אַ קרומע, אַבער פאַרט אַ מומע.
כל-זמן די אויגן זינען אָפן, דאַרף דער מענטש האַפן.
כל-זמן ס'רירט זיך אַן אַבר, קלערט מען ניט פון קבר.

לאַנג און הויך און שטינקט מיט רויך.
לאַנג געוואָרט און גוט געמאַכט.
לויפט הענדעם-פענדעם.
לייג ניט אָפּ אויף מאַרגן, וואָס דו קענסט הינט באַזאַרגן.
לייזער — איז ניט קיין בייזער.
לייקנט שטיין און בייז.

מאַכט פון אַ וואָרט אַ קוואָרט.
מאָן און ווייב זינען איין לייב.

מ'דערקענט לויט די באַקן, ווי די ציין קנאַקן.
 מ'זאָל ניט געפרוּווט ווערן, צו וואָס מ'קען געוויינט ווערן.
 מ'טאָר ניט דאָס אומריינע וואָסער אויסגיטן, ביז דאָס ריינע קומט ניט
 צו פליסן.

מ'טאָר ניט פאַרלאַנגען, וואָס מ'קען ניט דערלאַנגען.
 מיט אָט דעם מעסער איז גוט שניידן וואָסער.
 מיט איין האַנט גיט ער, מיט דער אַנדערער נעמט ער.
 מיט געלט קויפט מען נאָך ניט די וועלט.
 מיט דעם מלאַך-המוות טרייבט מען ניט קיין קאַטאַוועס.
 מיט האַק און פאַק.

מילא, מילא, שררה-ביילע.
 מיין באַבע און דיין זיידע ליגן אין דר'ערד ביידע.
 מיין מאַגן קען דאָס ניט פאַרטראַגן.
 מיר דאַכט זיך, אַז ביי יענעם לאַכט זיך,
 איך עפן די טיר — איז פונקט ווי ביי מיר.
 מ'מיינט ניט די חרוטת, נאָר די אַרבע פוסות.
 מער שענקער — מער טרינקער.

נויט — איז ערגער פון דעם טויט.
 נויטיק, ווי אויגן-ווייטיק.
 ני בע, ני מע, ני קוקוריקו.
 ניט אַזוי גיך מאַכט זיך, ווי ס'דאַכט זיך.
 ניט אַזוי לייכט טוט זיך, ווי ס'רעדט זיך.
 ניט געקלערט, ניט געטראַכט — און דער שידוך שוין געמאַכט.
 ניט געשטויגן, ניט געפלוּיגן.
 ניט מיר — ניט דיר.
 ניט קיין מזומנים, ניט קיין שיין פנים.
 ניט קיין תורה, ניט קיין סחורה.
 נקמה — איז אַ האַלבע נחמה.
 נקמה — איז ניט קיין נחמה.

ס'איז ליכט צו זיין אַ באַלעבאַס, אַז ס'איז דאָ מיט וואָס.
 ס'איז ניטאָ קיין פּערד און וואָגן, וואָס זאָל די יונגע יאַרן דעריאַגן.
 ס'זאָל זיך ניט פאַרלויפן, וואָס ס'קען זיך טרעפן.
 עסט שטיינער און ביינער.
 ער איז פון די נעמער, און ניט פון די געבער.
 ער האָט געהערט קלינגען, און קען ניט נאַכזינגען.
 ער האָט זי גענומען, ווי זי שטייט און גייט.
 ערלעך — איז שווערלעך.
 ער קען אַרײַנעסן, און אַן דער וועלט פאַרגעסן.
 ער שמעקט ניט און שטינקט ניט.

פאַר אַזאַ עצה קומט דיר אַ זעץ אין פלייצע.
 פאַר מאַרגן זאָל גאָט זאָרגן.
 פון אַ גרויסן קאַפּ, ווי פון אַ גרויסן טאַפּ, קען מען גאַרניט אַרויסקריגן,
 ווען ער איז פּוסט און ליגן.
 פון אַ וואָרט און נאָך אַ וואָרט ווערט אַ פּולע קוואַרט.
 פו אַלע מלאַכות האָט ער קדחת.
 פון אַן אַלט מיידל ווערט אַ יונג ווייבל.
 פון ברויט ווערן די באַקן רויט.
 פון ווייטן נאַרט מען לייטן.
 פון זאָגן פאַרגייט מען נאָך ניט אין טראַגן.
 פון יעדער גוטער זאָך, וויל מען אַ סך.
 פון ליידיקע פּעסער איז דער ליאַרעם גרעסער.
 פון „על־חטא“ ווערט מען ניט פּעט.
 פונעם וויגל ביון גריבל.
 פון קנאה קומט שְנָאָה.
 פון שטעטעלע איז געוואָרן אַ דערפעלע.
 פיל הענט ברעכן מויערן און ווענט.
 פיל מלאַכות — ווייניק ברכות.

צו דאנקען און צו לויבן, דעם וואָס זיצט אויבן.
צו הערינג דארף מען ניט קיין זאַלץ, און צו גריוון — קיין שמאַלץ.
צו רעדן איז נויטיק טאַלאַנט, צו שוויגן — פאַרשטאַנד.
צעזייט און צעשפרייט.
צרות טרייבן צום בית-הקברות.

קוק מיך אָ און ריר מיך ניט אָ.
קיין און שפּיין.
קינער שרייט ניט „אוי“, אַז ס'טוט אים ניט וויי.
קינדער האָבן איז שווער; דערצייען זיי — נאָך מער.
קליינע קייען, וואָס גרויסע שפּייען.

רויט, אַדער טויט.
ריכטיק, ווי אין קוימען איז ליכטיק.

שטיי ניט הינטער דער וואַנט, וועסטו ניט הערן דיין אייגענע שאַנד.
שלאָפּן — פּאַפּן.
שפּאַר, שפּאַר, קומט דער רוח און נעמט צו גאָר.

תורה — איז די בעסטע סחורה.
תורה אָן אַ מלאַכּה, איז ניט קיין מזל-ברכה.

ווערטלעך בלשון „סגי-נהור“

סגי-נהור —

א בלינדן רופט דער תלמוד „סגי-נהור“:
סגי — א סך
נהור — ליכט, שין.
ד"ה ער זעט א סך — א באצייכענונג
פון א באגריף מיט א פארקערטער כוונה.

פון דעם, אז מ'באנוצט א ווארט, אדער א ווערטל, מיט א פארקערטער
כוונה הייסט עס: בלשון סגי-נהור, ווי למשל:
ער איז יענער חכם — דער מיין: ער איז א נאַר.
ער איז א פשרער ייד — דער מיין: ער איז א טרעפניאק.
ער איז א שיינער ייד — דער מיין: ער איז א פארברעכער, אן אויסוואַרף.
ער איז א תלמיד-חכם — דער מיין: ער איז אן עס-האַרץ.
אייגנטלעך, קען יעדעס ווערטל פארשטאַנען און גענוצט ווערן סיי אין דער
גלייכער באַדייטונג און סיי אין דער פארקערטער כוונה. דער אונטערשייד איז
אפהענגיק פון דעם טאָן, מיט וועלכן דער רעדנער זאָגט עס אַרויס און אַפילו
פון אַ פינטל מיטן אויג, אַדער אַן אַנדער באַגלייטונגס-זשעסט.
אַבער, דאָס איז אוממעגלעך אין שריפט; דאָ קומט צו הילף אַ בינד-וואָרט,
ווי צום ביישפּיל די ווערטער: אַט, אַטאַ, שוין איינמאַל אַ... טאַקע, יענער,
ווי אויך אַן אויסרוף-צייכן, פראַגע-צייכן, אַדער גענדון-פּיסלעך.

אַ ביטער רחמנות אויף אים.

אַ גדולה אויף דער באַבען.

אַ „גוט“-אויג.

אַ גליק האָט מיך געטראָפּן.

אַ גרויס געווינס.

אַ גרויסע גדולה.

אַ גרויסע מציאה.
 אַ גרויסער למדן. אַ גרויסער מאַכער. אַ גרויסער צעלייגער.
 אַוודאי!
 אויך מיר אַ גיבור. אויך מיר אַ חכם. אויך מיר אַ מענטש.
 אַ זיידענער יונגערמאַנטשיק.
 אַ חכם פון דער הגדה. אַ חכם פון דער ״מה נשתנה״.
 אַ חסרון: די פלה איז צו שיין.
 אַט באַלד דערציילט ער דעם אמת.
 אַט באַלד זעץ איך זיך וויינען.
 אַט באַלד לויף איך.
 אַ טייערער ״קדיש״.
 איך האָב אים ליב ווי אויגן־ווייטיק.
 איך האָב אים ליב פון דער ווייטנס.
 איך האָב טאַקע ניט וואָס צו טאָן.
 איך וואָרט טאַקע נאָר אויף דיר.
 איך וועל אים אָפּשפּילן יענע חתונה.
 איך וועל שיין אויסזען אָן איר.
 איך פאַל גלייך אין חלשות.
 איך קען דיר העלפּן וויינען / לאַכן / קרעכצן /
 אַ כתבא רבא / אַ תנא קמא. (אַנאַלפּאַבעט, עס־האַרץ)
 אַ סאַלדאַטסקער גמילות־חסד. אַ סאַלדאַטסקער יושר.
 אַ פאַרשוין, וואָס מ'פרעגט זיך אויף אים.
 אַפּגעטאָן אַ שיין שטיקל אַרבעט.
 אַ פיינער יונגערמאַן. אַ פיינער נפש. אַ פיינער פאַרשוין.
 אַ צאַצקע אַ יונגערמאַן.
 אַ צדיק אין פעלץ.
 אַ צדיק־הדור.
 אַ קאַזאַצקער גמילות־חסד. אַ קאַזאַצקער יושר.
 אַ קונה־הפל.
 אַ שיינער תכשיט.

בײַ אים איז בױל־הױזל, ווי אין אַפטייק.
בײַ אים קריגסטו אַליץ בחצי־חינם. (א יקרן)
בײַ דיר איז ערשט טאַג געוואָרן.
בלײַב איך אָן אַ זײדן. בלײַב איך אָן אַ באַבע.

גאַלדענע געשעפטן.
גוט, כאַטש לײג אים צו צו אַ מפה.
געטראָפן מיט וועמען זיך מײשב צו זײן.
געמאַכט יענעם סך־הכל פון דער ירושה.
גרויס ווי אַ גענעץ.
גרויס, ווי אַ „טל־ומטר“ אין אַ קליין סידורל.

דאָס האָט אַ טעם פון מים אחרונים.
דאָס האָט אַ טעם פון מקוה־וואַסער.
דאָס טױג אויף תשעה־בניבציק כפרות.
דאָס טױג גוט אויף כפרות.
דאָר, כאַטש שפאַר אים אַדורך דורך אַ פּײַפל.
דאָרט איז שוין פּרײלעך.
דערלעבט שײנע צײַטן.

האָט אים געמאַכט יענעם „ברוך־הבא“.
האָט אים געמאַכט יענעם „מײ־שברך“.
האָט געמאַכט פון אים אַ תכלית.
האָט אַנטדעקט אַמעריקע.
האָט געעפנט אַמעריקע.
האָט דערלײגט צום עסק דער באַבעס ירושה.
האָט זיך אַפגעחשבנט מיט אים.
האָט זיך פּײַן אויסגעהאַנדלט.

ןוּערט שטאַרק נתפעל.
זי איז יענע פּלי. זי איז יענע מציאה. זי איז יענע צנועה.

זי איז הונגעריק, ווי דעם מילנערס הונט / חזיר /
זי האָט עס פֿינט, ווי אַ הונט פֿלייש / ווי אַ קאַץ פֿוטער.
זי עסט דען? — זי לייגט אונטערן אויער.
זי קען מער פֿון אַ טויטן.
זיין חבר האָט שוין געמאַכט פֿון אים אַ לייט.

טאַקע נאָר דו פעלסט מיר דאָ.

ליכטיק, ווי אין קוימען.

מיינע געשעפטן!

משטייט און מ'וואַרט טאַקע נאָר אויף דיר.

נאָר דאָס האָט מיר געפעלט צו מיינע זינדענע בגדים.
נאָר דו האָסט מיר דאָ געפעלט.

ס'איז אים נאָך ביטער אין פֿיסק.
ס'איז דאָרט שמחה וששון. (מ'קריגט זיך)
ס'איז מיר שוין איינמאַל גוט.
ס'קומט אים טאַקע אַ דאַנק אין היטל אַרײַן.
ס'שטייט טאַקע אַנגעגרייט נאָר פֿאַר דיר.
ס'שניידן זיך איר ערשט ציינדעלעך.

ער איז געוואָרן אַ גאַנצער ווייסער.
ער איז דער „וצדקתך“ אליין.
ער איז יענער פֿאַרזאָרגער. ער איז יענער צעוואַרפער.
ער איז „נעבעך“ אַ גרויסער „ניצרך“, מ'דאַרף מאַכן פֿאַר אים אויפֿן שטאַט.
ער זיצט אין תּפֿיסה פֿאַר זיינע „מעשים טובים“.

פֿון אַזעלכע געשעפטן קען מען גיין אין גאַלד.

שפראך־דערשײַנונגען און רעדנסארטן

קוויקט זיך מיט חלשות.
קוילע מיר מײַנע גענדזן.
קען „נעבעך“ קיין צוויי ניט ציילן.

ריכטיק, ווי אין קוימען איז ליכטיק.
רירט ניט אָן קיין פליג אויף דער וואַנט. (א שלאַגער)

שוין איינמאָל אַ גוט שטיקל סחורה.
שוין לאַנג שטיל געווען.
שטאַרק, ווי אַ פליג.

אַ בינטל ווערטלעך וועגן אַ נאַר
ניט קיין איבעריקער חכם.
ניט קיין גרויסער חכם, און ניט קיין קליינער נאַר.
ער איז ווייַט אָפּגעשיידט פון אַ חכם.
ער איז ווייַט צו זײַן אַ חכם.
ער איז נעבן אַ חכם אָפילו ניט געלעגן.

ווערטער-שפיל

אויף וואָס צו זיצן

- אויף אַן אויפנאַמע האָט באַמערקט די גאַסטגעבערין, אַז איינער פון די געסט דרייט זיך אַרום און זיצט ניט. פרעגט זי אים :
- איר האָט ניט אויף וואָס צו זיצן ?
- אויף וואָס צו זיצן האָב איך — ענטפערט דער גאַסט — נאָר קיין בענקל האָב איך ניט.

אַן אמתע ירושה

- אַ ינד האָט איבערגעלאָזט זײַן גאַנץ פאַרמעגן פאַר אַ יתומים-הויז.
- וויפל האָט ער פאַרמאַגט ?
- עלף קינדער.

די „אַפנהאַרציקע“ פרוי

- אָט די פרוי איז אַן אַפנהאַרציקע.
- ?
- זי „עפנט“ איר „האַרץ“ פאַר יעדן.

דער שמירער

- וואָס איז דיין פרנסה ?
- איך שמיר די זויבער.
- ?
- אַז ס'קומט ערב יום-טוב בעט מיך יעדע באַלעבאַסטע איך זאָל איר אויסשמירן (אויסקאַלכן) אין שטוב.

זי איז בעסער געוואָרן

- וואָס מאַכט דיין שוויגער ?

שפראך-דערשנינגען און רעדנסארטן

— זי איז בעסער געוואָרן.
זי איז דאָך געווען אזוי קראַנק.
— נו, יאָ; זי האָט ניט געוואָלט שטאַרבן, אָבער זי איז בעסער געוואָרן
און איז פאַרט געשטאַרבן. (זע: „שוויגערס“)

מ'טראַגט

— איר טראַגט אַ פעקל?
— יאָ, מ'טראַגט און מ'טראַגט, און מ'איז ניט טראַגעדיק.

סתם אַ דיקער

שטייט אַ דיקער פאַרשוין נעבן אַ טויער פון אַ שולע. גייט אַדורך איינער
און פרעגט אים:
— איר וואָרט אויף אַ קינד?
— ניין — ענטפערט ער — איך בין סתם אַ דיקער.

עפעס ליַכטס

איז אַריין אַ ליַך אין אַ ביכער-געשעפט קויפן אַ ביכל. פרעגט אים דער
פאַרקויפער:
— עפעס ליַכטס?
— קיין אונטערשייד — ענטפערט דער ליַך — איך בין דאָ מיט אַ מאַשין.

שמועסן

שמועסן צוויי ידידים. רופט זיך אָן איינער:
— זעסט, דו פרעגסט מיך ניט אַפילו וואָס איך מאַך.
— אוי, טאַקע, וואָס מאַכסטו?
— בעסער פרעג ניט! (זע: „ידידים צווישן זיך“)

דער זעלבער שמועס אַנדערש:

— וואָס מאַכסטו?
— בעסער.
— טאַקע?
— בעסער פרעג ניט!

אויף אַ שלעגער :

(1) ער איבערצייגט מיט „שלאַגנדיקע“ אַרגומענטן.

(2) ער האָט אַ גוטן „כתב־יד“.

אַט די מויד האָט שוין געדאַרפט פון לאַנג הערן קלעזמער שפּילן.

איינער בענטשט מזומן, דער אַנדערער האָט מזומן.

— איך גיי אַוועק.

— קיין יינגערע פון דיר זאַלן ניט אַוועקגיין.

„איך האָב מיר געגעבן אַ וואָרט, אַז איך וועל האַלטן וואָרט“.

אַ ליטוואַק : „איך בין זיך נוהג נעמען אַ קאַפעצקע סנאַפּס פאַר די פּיס, צוויסן

די פּיס און נאָך די פּיס“.

אַן איידעם צו זײַן שווער : „שווער, לעבן זאַלט איר !“

אַן אַפּגעשלאָגענע כּפּרה טויג אויף כּפּרות.

אַ קנאַפּער עסער : וויפל ער עסט איז אים קנאַפּ.

אַ שווער וועגן זײַן איידעם : „מײַן גן־איידעם איז בײַ מיר אויף קעסט“.

ביסט קראַנק צו זײַן געזונט.

דאָס קינד גייט צו דער פּרוי ; די פּרוי גייט צו קינד.

דער לערער האָט „געשטעלט“ זײַנע שילער אויף די פּיס ; זיי זיצן ניט בײַ אים.

זיי שטייען. (זע : „פּון אַביגדורס חכמות“)

— ווי אַלט ביסטו ?

— איך בין ניט אַלט, איך בין נאָך יונג.

זי איז אַ בלאַנדע מיט אַ טונקעלער פאַרגאַנגענהייט.

זי איז אַ נפּקא און איר מוטער איז אויך אַזוינע.

זי איז גאַלע „קום אַהער“, און ער איז אַ גאַלע גאַרנישט.

זינט ער איז געשטאַרבן, איז איר געקומען צום לעבן.

לאַז מיך אַרײַן, איך וויל אַרויס. (זע : 1) דזשיגאַניש : סאַוועטן־ווערטלעך

(2) לצנישע „שאַר־ירקות“)

עפעס האָט ער, וואָס ער וויל ניט ; עפעס וויל ער, וואָס ער האָט ניט.

— ער איז אַ גוטער דאָקטער ?

— ער פאַרשטייט אַ קרענק. (זע : „דאָקטוירים“)

- ער איז אַ טײַערער מענטש.
- נו, יאָ. פאַר יעדע אַרבעט הייסט ער זיך טײַער באַצאָלן.

ער טויגט גוט אויף פפרות.

- ער קען לערנען?
- ער קען דעם רב.

צו אַ שיפור :

- פון וואָנען זײַט איר ?
- ענטפערט דער שיפור :
- פון פלעשל.

בינד־ווערטער

קלעפ־ווערטער, ווערטער אַלס שפראַך־קליי

ייִדיש, ווי אנדערע שפראַכן, פאַרמאָגט געוויסע ווערטער, וואָס דינען אַלס
בינד־ווערטער.

אַט די ווערטער קענען צוגעטשעפעט ווערן צו אַ סך פאַרשיידענע זאַצן
און דאַן באַקומט זיך אַ פולקאַמער זאַץ.

אַ

אַ, ביסט געקומען.

אַ, דאָס איז אַ רעגן.

אַבי

אַבי געהאַנדלט.

אַבי מיטן לעבן אַרויס.

אַבי מען זעט זיך.

אַוודאי

דאָס וואָרט דינט צום פעסטשטעלן אַ פאַזיטיוון מיין: „אַוודאי האָסטו מיך גיט
געזען“.

אַבער, גלייכצײטיק, קען דאָס זעלבע וואָרט פאַרשטאַנען ווערן בלשון סגי־נהור
אין אַ פאַרקערטן מיין מיט אַן איראַנישן אונטערשלאַק: „אַוודאי האָסטו מיך
גיט געזען?!“

דאָס זעלבע מיט דעם זאַץ: „אַוודאי וועל איך קומען“ און אנדערע.

שפראַך־דערשׂמננגען און רעדנסאַרטן

אַט

אַט, איך דריי זיך.

אַטאַ

אַטאַ באַלד לויף איך.

איז

איז בעסער, ווי גאַרניט.

איז וואָס מיינסטו וועט זיין?

געוואַלד

געוואַלד, איז דאָס אַ ליגנער!

זשע

וואָס־זשע מיינסטו טאָן?

זאַג־זשע מיר גלייך.

זיי־זשע אַזוי גוט.

זייט־זשע מוחל.

טאַ

טאַ, וואָס ווילסטו?

טאַ, רעד אַזוי.

טאַקע

טאַקע נאָר דו פעלסט מיר דאָ.

יענע

זי איז יענע מציאה. זי איז יענע צנועה.

יענער

ער איז יענער למד־וואַוניק. ער איז יענער נקי־פּפּיים. ער איז יענער פאַר־

זאַרגער. ער איז יענער צדיק. ער איז יענער תלמיד־חכם. ער איז יענער

טאַלאַנט.

כ'ווייס ?

כ'ווייס ? — אפשר ביסטו גערעכט.

מילא

מילא, האָב איך ניט געפידלט.

מילא, לאַמיר זאָגן.

נו

זשעסטיקולירנדיק דערבײַ מיט צוויי פינגער, אָדער מיט דער גאַנצער האַנט, דריקט אויס דער ייד מיט אַט דעם וואָרט זייער אַ סך איינדרוקן, באַמערקונגען, באַפעלן, ווונטשן, מיינונגען און פּאָדערונגען, וואָס נאָך דעם וואָרט „נו“ בעט זיך אַ דערגענצונגס-זאָץ.

נו ? — נו, נו !

נו, אַזוי איז עס.

נו-אי-אָ ! — פּדי צײַען אויפּמערקזאַמקייט, ווען מ'טאָר זיך ניט אַפּרײַסן פּון דאַווענען, צווישן „קריאת-שמע“ און „שמונה-עשרה“, אָדער צווישן „שאַנ

ידיכם“ און דער ברכה „המוציא“.

נו, איז דאָס אַ קינסטלער !

נו, איז וואָס ?

נו, אַ שאַקל !

נו, גיב לשון !

נו, גיי שוין !

נו, דו מיינסט עס ערנסט ?

נו, האָב איך ניט געטראָפּן.

נו, האָב איך ניט געפידלט.

נו, האַסטו געכראָפעט !

נו, וואָס הערט זיך ?

נו, וואָס זאָגסטו אויף אים ?

נו, וואָס מיינסטו ?

נו, וואָס שווייגסטו ?

נו, וואָרף זיך שוין אַרויס, נו, וואָרף זיך שוין אַרײַן.

נו, זאָג שוין עפעס, נו, טו שוין עפעס.

נו, זאל שוין זיין אזוי.
נו, זיי ניט קיין יאלד.
נו, טראג זיך שוין אפ.
נו, לאמיר זאגן.
נו, מילא.
נו, פארמאך שוין דיין מויל.
נו, שוין זוידער א צרה.
נו, שטיל זאל זיין.
נו, שטיי שוין אויף.

ע

ע, אויך מיר א גיבור.
ע, אויך מיר א מענטש.
ע, אויך מיר א חכם.

עפעס

איך נעם עפעס מיט זיך.
דו האסט עפעס געזאגט?
דו פארבארגסט עפעס פון מיר.
עפעס געפעלט דאס מיר ניט.

אַל ער ליִי

וונטשן און ברכות

- אָ גוטער אויף אויפן קינדס גוף.
- אָ געזונט אויף דיר. אָ געזונט צו דיר.
- אָ געזונט דיר אין קאָפּ אַרײַן.
- אָ דאַנק גאַט. ניט צום פאַרזינדיקן.
- אויסער זײַן שאַדן אויף אונדז און אויף אַלע ייִדישע קינדער געזאַגט.
- אַזוי ווי ער הערט ניט, אַזוי זאָל אים ניט שאַטן.
- איך בין איבערגעגאַנגען מיט פּולנס — זאָל גאַט געבן פּול ברכה.
- איך זאָל אַזוי דערלעבן צו הערן דעם שופּר של משיח.
- איך זאָל אַזוי דערלעבן צו דער חופּה פּון מײַנע קינדער.
- איך ליב אײַך מיט אײַער גאַסט.
- איך שלאָג אײַך איבער די רײד — זאָל זײַן נחת און פּרייד.
- אין אַ גוטער און מזליקער שעה.
- אין אַ גוטער שעה צו רײדן, אין אַ שלעכטער שעה צו שוויגן.
- איר זאָלט האָבן אויסגעבעטן אַ גוט יאָר.
- איר זאָלט האָבן אויסגעבעטן אַל-דאַס-גוטס.
- איר זאָלט ניט וויסן פּון דעם.
- איר זאָלט ניט וויסן פּון נויט.
- איר זאָלט ניט וויסן פּון עגמת-נפשׁ.
- איר זאָלט ניט וויסן פּון צער.
- איר זאָלט ניט וויסן פּון צרות.
- איר זאָלט ניט וויסן פּון שלעכטס.
- אם-יִרצה-השם בײַ אײַערע קינדער.
- אַפּגעהיטן זאָל מען ווערן.
- אַפּדינען אין אַ גוטן אופן.
- בײַז הונדערט און צוואַנציק יאָר.

ברוך הבא. ברוכים הבאים.

ברוך־הוא וברוך־שמו.

ברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם.

גאט איז מיט דיר דער לעבעדיקער.

גאט באַהיט.

גאט, הייב מיך ניט און וואַרף מיך ניט!

גאט זאָל אים באַצאָלן פאַר זײַנע מעשים טובים.

גאט זאָל אָפהיטן פון שלעכטס.

גאט זאָל געבן און מיר זאָלן כּוח האָבן נעמען.

גאט זאָל דיך היטן פון פּײַער און פון וואַסער.

גאט זאָל דיר העלפן.

גאט זאָל זײַן דער היטער.

גאט זאָל שומר ומציל זײַן.

גאט מיט דיר דער לעבעדיקער.

גוטע בשורות זאָלט איר הערן.

געזונט און שטאַרק זאָלסטו זײַן.

געלויבט איז השם־יתברך.

דיר צו לענגערע יאָר.

דער אייבערשטער זאָל אײַך צושיקן וואָס איר ווינטשט זיך אַליין.

דערלעבט איבער אַ יאָר אין נחת און אין פּריידן.

דלוואי אויף ווײַטער ניט ערגער.

דלוואי מיזאָל דאָס ניט באַדאַרפן.

דלוואי מיזאָל ניט דאַרפן אַנקומען צו דעם.

דוואַקסן זאָלסטו ווי אַ פורים־קוילעטש.

דוער ס'פאַרגינט ניט דיר, זאָל אַליין ניט האָבן.

זאָל אײַך מקוים ווערן, וואָס איר ווינטשט זיך אַליין.

זאָל אים ווויל באַקומען.

זאָל אים ניט זיין שווער מינע רייד.
זאָל גאָר די שעה ניט זיין.
זאָל דאָס זיין אַ פּפּרה פאַר אונדז אַלעמען.
זאָל דיר ניט פאַרשטערט ווערן דיין שמחה.
זאָל דיר צוגעשיקט ווערן אַ רפואה שלמה.
זאָל זיין פּריילעך אויפן האַרצן.
זאָל זיין פּריילעך אויף דער נשמה.
זאָלן מיר ביידע אַזוי געזונט זיין.
זאָל ער זיין ווייט אָפּגעשיידט פון אונדז.
זאָלסט ניט וויסן פון דעם.
זאָלסט ניט וויסן פון קיין שלעכטס.
זאָל שוין אָנהייבן שייגען די זון אויך אויף דער יידישער גאַס.
זאָל שוין קומען אַ סוף צו אונדזערע צרות.
זאָל שוין קומען די גאולה.
זיין הצלחה אויף דיר געזאָגט געוואָרן.

חלילה! / חס וחלילה! / חס ושלום!

ישועות ונחמות אויף אונדז און אויף כלל ישראל.

לא עלינו / לא עליכם.
לחיים / לחיים טובים ולשלום.
לייג ניט אויס אויף שלעכטן.
בן־זאָל ניט וויסן פון דעם / מ'זאָל ניט וויסן פון קיין שלעכטס.
מזל וברכה אויף דיר.
מזל־טוב!
מיט מזל זאָלט איר לעבן.
מיטן רעכטן פוס.
מיין עגמת־נפש זאָל קומען פאַר גאַט.
מיר וועלן נאָך איבערלעבן אונדזערע שונאים.
מיר זאָל זיין פאַר דיר.

מיר זאל זײַן פאַר דיײַנע ביינדעלעך.
מ'זאל באַהיט און באַוואַרנט ווערן.
מיר זאלן ביידע אַזוי געזונט זײַן.
מ'זאל זיך זען אויף שמחות.
מ'זאל זיך זען אין פריידן.
מ'זאל זיך זען מיט פריילעכע הערצער.

ניט אין מײַן מאַס גערעדט.
ניט געפרוּווט זאל מען זײַן.
ניט געשטראַפט זאל מען זײַן.
ניט דאָ געדאַכט / ניט הייַנט געדאַכט / ניט פאַר אונדז געדאַכט.
ניט וויסן זאל מען פון דעם.

עליכם ועל בניכם פּל־טוב, אַמֵּן סלה!
ער זאל האַבן אַ ליכטיקן גן־עדן.
ער זאל זײַן אַ מליץ־יושר פאַר אונדז.

פאַרנוצט עס געזונטערהייט.
פון דיין מויל אין גאַטס אויערן.

צו געזונט / צום לעבן! / צו לאַנגע גליקלעכע יאָר!

קיין בייז אויג זאל דיר ניט שאַטן.
קיין בייז אויג זאל ניט צושטיין צו דיר.
קיין גוטער ייד זאל פון דעם ניט וויסן.

רבנו־של־עולם, ברענג שוין אַ ישועה גדולה אויף עמך ישראל!

זידלערייען און קללות

א באַגרעכעניש אויף אים.
א בראַך און א קלאַג אויף זיין קאַפּ.
א בראַנד אים אין די ביינער.
א דונער זאָל אים טרעפן אין אַ לויטערן טאָג.
אַהין ניט דערגיין, צוריק ניט קומען, אויפן וועג ניט בלייבן.
אויסברעכן זאָל ער דאָס.
אויסקרענקען זאָל ער דאָס.
אויף שוואַי ציון וירושלים זאָל זיך דאָס אויסלאָזן.
אונדזערע שוואַנים זאָלן פון אַט דעם טעם ניט וויסן.
אַזאָ מזל אים אין קבר אַרײַן.
אַז דו וועסט דאָס דערלעבן, וועסטו משיחן דערלעבן.
איך דאַרף אים האָבן אויף כפרות.
איך האָב אים אויף אַ גוטן אָרט.
איך האָב אים גיין איילן אין דר'ערד.
איך האָב זיך פאַרשאַלטן די יאָרן.
איך וועל אים איבערלעבן.
איך זאָל גיין צו דיר אויף שמחות, און דו צו מיר אויף קוליעס.
איך טרייסל אים אויס פון אַרבל.
איך שאַקל אים אויס פון אַרבל.
איך פינף זיך אויס אויף אים.
איך פינף זיך אַרײַן אין אים.
אין דער ערד מיטן קאַפּ.
אינגעזונקען זאָל ער ווערן.
אינגעמען זאָל ער אַ מיתה משונה.
אַך און וויי צו זיי.
אַ כאַלערע זאָל דיך טרעפן.

אלע בייוע חלומות זאלן דיר שטיין צוקאפנס.
אלע בייוע חלומות צו דיין לייב און לעבן.
אלע בייוע חלומות צו דיין קאפ.
אלע קללות פון דער תוכחה אויף אונדזערע שונאימס קעפ.
א מהומה אויף אים.
אן אויסרייסעניש / אויפכאפעניש / אויף אונדזערע שונאים.
אן לשון זאל ער בלייבן.
א פייער זוכט אים.
א רוח אין זיין טאטנס טאטן אריין.
א שווארץ יאר אויף אים.
א שיינע, ריינע פפרה.
א שלאק זאל אים טרעפן.

ביי אים בלייבט עס.
בייס דיך אפ דיין צונג.
ברעך האלדז און נאקן.
ברעך דעם קאפ.
ברעך הענט און פיס.
ברען מיט א העלישן פייער.

גאט זאל אים באצאלן.
גיב אים א קרענק.
גיב אים קדחת.

דו וועסט ביי מיר שטיין אין די גאזעטן.
דו וועסט וויינען ווי א טאטע.
דערווארגן זאלסטו ווערן.
דערשלינג דיין צונג.

ווארפן זאל אים העכער דעכער.
ווער פארברענט מיט דינע מציאות.
ווער צעזעצט / ווער צעפלאצט.

זאָל אונדזערע שונאים אַזוי פאַרגיין, אַז זיי זאָלן אין אונדז פאַרגעסן.
 זאָל אים גאָט צושיקן אַ גייע נשמה.
 זאָל דאָס אים אַנטקעגן קומען.
 זאָל די שונאי ישראל מקוים ווערן, וואָס זיי ווינטשן אונדז.
 זאָל די שונאי ישראל מקוים ווערן, וואָס זיי ווינטשן זיך איינער דעם צווייטן.
 זאָל דיר אָפּנעמען דאָס לשון.
 זאָלן אונדזערע שונאים זיך רייסן צווישן זיך.
 זאָלסט אַרומלויפן אין די גאַסן.
 זאָלסט גיין איבער די הייזער.
 זאָלסט ווערן די כּפּרה פאַר מיר.
 זאָלסט זיין פאַרטאָן מיט זיך.
 זאָלסט זיך רייסן אויפן בויך.
 זאָלסט זיך רייסן אויף די ציין.
 זאָלסט גיט וויסן וואָס צו טאָן מיט זיך.
 זאָלסט קריכן אויף אַלע פיר.
 זאָל ער אַזוי וויסן פון זיין געזונט.
 זאָל ער אַזוי וויסן פון זיינע הענט און פיס.
 זאָל ער אַזוי וויסן פון זיין לעבן.
 זאָל ער ווערן די כּפּרה.
 זאָל דיר אין די אויגן.

טויב און שטום זאָל ער ווערן.

ימח־שמו זאָל ער ווערן.

לייג אָן מיטן קאַפּ.

מאַכן זאָל ער אונטער זיך.
 מאַכן זאָל ער מיט די זייטן.
 מ'זאָל גיט וויסן וווּ זיין געביין איז אַהינגעקומען.
 מ'יין האַרצווייטיק אויף זיין קאַפּ.
 מכות וועל איך אים געבן.

ניט מער זאל ער פארמאגן.

ס'מעג אים שטינקען פון אן אויער.

ער מעג זיך באגראבן לעבעדיקערהייט.
ער מעג שוין עלטער ניט ווערן.

פארכאפט זאל ער ווערן.
פון היץ זאל ער רעדן.
פינצטער זאל אים ווערן אין די אויגן.

צו זיין קאפ / צו זיינע הענט און פיס / צו זיין לייב און לעבן.

קדחת וועל איך אים געבן.
קוש א בער אונטערן וויידל.
קוש מיר אין...

שלאג זיך קאפ אין וואנט.
שעם זיך אין דיין ווייטן / טיפן / האלדז אריין.
שפילן זאלסטו זיך מיטן מלאך-המוות.

אויסוואַל פון עברית-ווערטער אין פאָלקס-לשון

אין אַט דער רשימה ווערן געבראַכט עברית-ווערטער וואָס די מערהייט פון זיי דערשיינען אין אונדזער זאַמלונג.
 דאָס פאָלק האָט זיך באַנוצט מיט די עברית-ווערטער במשך פון דורות און האָט פאַרענדערט טיילווייז זייער אויסשפראַך און אַפילו פאַרגרייזט אַ טייל פון זיי, ווי צ. ב.: אַם-ירצה-השם — מערצעשעם; יום-טוב — יאַמטעוו, יאַנטעוו; משוגע ומטורף — מעשוגע ומעטורע; משלוח-מנות — שאַלאַח-מאַנעס; צו להכעיס — צולאַכעס; שלוש סעודות — שאַלעשידעס.

אגב (אַגעוו)	בר-מינן (באַרמינע)
אוויר (אַווער)	ברירה (ברירע)
אורה (אוראַח)	גבאי (גאַבע)
אַם-ירצה-השם (מירצעשעם)	גבאית (גאַבעטע)
אַפילו (אַפילע)	גדול (גאַדל)
אַפיקורס (אַפיקוירעס)	גדלות (גאַדלעס)
בחור (באַחער)	גוזמא (גוזמע)
בחורים (באַחורים, באַחרים)	גוזמאות (גוזמעס)
בעל-גאווה (בעל-גייווע)	גולן (גאַזלען)
בעל-הבית (באַלעבאַס)	גיהנום (געהענעם)
בעלי-בתים (באַלעבאַטים)	גילגול (גילגל)
בעלת-הבית (באַלעבאַסטע)	גלות (גאַלעס)
בעלי-עגלות (באַלעגאַלעס)	גלויות (גאַלעסן)
בעלות-הבית (באַלעבאַסטעס)	גמילות-חסד (גמילעס-העסעד)
בעל-עגלה (באַלעגאַלע)	געחלשט (געחאַלעשט)
בקיצור (בעקיצער)	געסילוקט (געסילעקט)
בריה (בעריע)	דאגה (דייַגע)
בריה (ברייַע)	דאגות (דייַגעס)
ברכה, ברכות (בראַכע, בראַכעס)	

חרב, חרוב (חאַרעוו)
 חרפה (חאַרפע)
 חשבון (חעשבן)
 חשבונות (חעשבוינעס)
 חשוב (חאַשעוו, חאַשעווער)
 חתונה, חתונות (חאַסענע, חאַסענעס)
 חתן (חאַסן)

טינוף (טינינף)
 טינופת (טיניניפעס)
 טיפש, טיפשה (טיפעש, טיפשע)
 טיפשות (טיפשעס, טיפשוס)
 טלית, טליתות (טאַלעס, טאַלייסים)
 טעות (טאַעס, טאַוועס)
 טעויות (טאַעסן, טאַאָסיים, טאַאָייסיים)
 טעמים (טיימים)
 טענה, טענות (טיינע, טיינעס)
 טענות ומענות (טיינעס ומיינעס)

יבוא יומו (יאָווע יוימע, יאָווע יוינע)
 יום־טוב (יאָמטעוו, יאָנטעוו)
 יום־כיפור (יאָמכיפער, יאָנכיפער)
 יוצרות (יאָצרעס)
 יללה, יללות — יעלאַע, יעלאַעס)
 יעלה ויבוא (ייילע וועיאָווע)
 יעלות (ייילעס)
 ירגון (ירגאָון)
 ישוב (אַ יישעוו)

כאור־היום (קאַיאָר)
 כותל מערבי (כויסל מאַראָווי)
 כיסא־הסב — מיטת־הסב, מיטת־מסו־
 בין בליל הסדר (העסעווי־בעט, הע־
 סעבעט)
 כ־הוה (כ־האַווע)
 כלא־ידע (כילעיאַדאַ)
 כלה, פלות (כאַלע, כאַלעס)

דבור (דיבער)
 דבר־שבוש (דוואַר־שיבעש)
 דור, דורות (דאַר, דוירעס)
 דורש (דאַרשנט)
 דלות (דאַלעס)
 דעה, דעות (דייע, דייעס)

הולך (אַ הוילעך — אַ שלעפּערישער
 אַנטוועקן)
 הושענא, הושענות (הוישיינע, הוישיי־
 נעס)

הלך (אַ היילעך — אַ גייער)
 הנאה (האַנאַע, האַנאַווע)
 הפקרות (העפקירעס)
 התלהבות (היסלייוועס)
 התפעלות (היספייילעס)

וודאי, בוודאי (אַוואַדע)
 וידוי (ווידע)

חברה (האַווערטע)
 חברה (העוורע)
 חגא (האַגע)
 חוטא בעגל (חויטע בעאייגל, חויטע־
 בייגל)
 חוכא וטלולא (חוכע־טלולע, חוכעס־
 טלולעס)
 חזיר (חאַזער)
 חזירים (חאַזיריים)

חזן (חאַזן)
 חזנית (האַזנע)
 חכמה (חאַכמע, חאַכאַמע)
 חכמות (חאַכמעס, חאַכאַמעס)
 חלום (חאַלעס)
 חלומות (חאַלוימעס)
 חלשות (חאַלאַשעס)
 חסר דעה (חאַסער דייע)

מסתמא (מיסטאמע)	פלי (פילע)
מעות (מאעס)	פלי-זמר (קלעזמער, קלעזמארים)
מעות-חיטין (מאעס-כיטן)	כפרה, כפרות (קאפארע, קאפארעס)
מעלה, מעלות (א מיילע, מיילעס)	כתב-ארבא (קאסווע-ראבע)
מענה-לשון (מינע-לאשן)	להבדיל (לעהאודל)
מעשה, מעשיה (א מייסע)	להכעיס (לעהאכעס)
מעשים, מעשיות (מייסים, מייסעס)	לשון-הרע (לאשן-הארע)
מעת-לעת (מעסלעס)	לשון-קודש (לאשן-קוידעש)
מצווה, מצוות (מיצווע, מיצוועס)	מאכל (מיניכל)
מציאה (מעציאע)	מאכלים (מיניכאליים)
מציאות, מציאות (מעציאעס, מעציאוס)	מאמין (מיימין)
מזה, מצות (מאצע, מאצעס)	מגן-אבות (מאגן-אווועס)
מקום-קדוש (מאקעם-קאדעש)	מהיכיתית (מייכע-טייסע)
מרשעת (מירשאַאס, מארשאַאס)	מהיפית (מאיאפעס)
משוגע ומטורף (מעשוגע אומעטורע)	מושב / לכלוך / מוישעוו)
משוגעת (מעשוגאאַס, מעשוגענע)	מוטר / מלשין / (מאסער)
משלוח-מנות (שאַלאַחמאָנעס)	מוסר-השכל (מוסער-האַסקל)
נבזה (ניוויק, ניווועניק)	מוצאי יום-טוב (מאצע יאָמטעוו, מאצע
נעלם (נעלעם געוואָרן)	יאָנטעוו)
נפקא-מינה (נאָפקעמינע)	מחותנת (מעחוטענעסעטע)
סך-הכל (סאכאָקל)	מחיה נפשות (מעכייע נעפאָשעס)
ספין (סאָקן)	מחמת (מאכמעס)
סכנת-נפשות (סאָקאָנעס-נעפאָשעס)	מטבעות (מאטבייעס)
סמען (סאָמען)	מיאוס (מייעס)
סעודה, סעודות (אָ סודע, סודעס)	מאוס (מאָעס)
„עברי“ (איוורע)	מיאוס ומאוס (מייעס ומאָעס, מייעט
עד (איידעס)	ומאָוועט)
עדה (איידעסעטע)	מילא (מיילע)
עוף, עופות (אָף, אויפעס, אייפעט)	מפות (מאָקעס)
עז-פנים, עזות-פנים (אָזעס-פנים)	מכשפה (מעכאָשייפע, מאכשייפע)
עיפוש (איפעש)	מלא התפעלות (מאָלע היספייילעס,
„עמוד“ (אָמעד)	מאָלעס-פייילעס)
עמי-הארץ (אָמעראַציים)	מלח (מיילאָך)
	מלך (מיילעך)
	ממה-נפשך (מאָנעשאַך)

רב (א ראון)	עקשן, עקשנות (אקשן, אקשאנעס)
רבי (א רעבע)	ערל (ארל)
רבנית (רעבעצן)	עשיר (אן אוישער)
	עשרים וארבעה (ספרי התנ"ך) —
שאלה, שאלות (א שילע, שילעס)	(סווארבע)
שבריי-פלי (שיורע-קילע)	פאה, פאות (פייע, פייעס)
שבת-הגדול (שאבעס-האגאדל)	פארחלומט (פארהאלעמט)
שבתות (שאבאסיים)	פגר (פייגער)
שגעון, שגעונות (שיגאען, שיגוינעס)	פסח (פייסאך)
שה"י-פה"י (שייע-פייע)	פריץ (פארעץ)
שור-הבר (שאָר-האַבאַר)	פשוט (פאשעט)
שותף, שותפות (שוטעף, שוטפעס)	
שטות, שטויות (שטוס, שטוסיים)	צאינה וראינה (צענאָ וואַרענאָ, צענע-רענע)
שיפור, שיפורים (שיקער, שיקוירים)	צדקת (צאדייקעס)
שיפורה (שיקערטע)	צלב, צלם (ציילאָם, ציילעם)
שיפרות (שיקרעס)	
שיעור (א שיעור, א מאָס, אַ גרענעץ	קבר, בית-הקברות (קיווער, בייס-האַ-קוואַרעס)
— ס'האָט גיט קיין שיר)	קדוש (קאָדעש)
שכל (סייכל)	קדיש (קאָדיש)
שלוש-סעודות (שאלעשידעס)	קודש-קדישים (קוידעש-קאָדאַשיים)
שליחות (שליכעס)	קידוש (קידעש)
שמונה-עשרה (שמוינע-ערע)	קרוב, קרובים (קאַרעוו, קרויוויים)
שמות (שיימעס)	קושיה, קשיא (א קאשע)
שמחה וששון (סימכע-וועסאָסן)	קושיות (קאשעס)
שמחות (סימכעס)	קימא-לן (א קיימעלאָן)
שעה (א שאַ)	קיין עין-הרע (קיינעהאַרע)
שעטנו (שאַטנעזן)	קליפה (א קליפע)
שריד ופליט (סאַרע אופאַלע)	קללה, קללות (קלאַלע, קלאַלעס)
	קרבו, קרבנות (א קאַרבן, קאַרבאַנעס)
תאווה, תאוות (טייווע, טיייוועס)	קריאת-שמע (קרישמע)
תירוץ (טיירעץ)	ראיה (א רייע)
תכלית (טאַכלעס)	ראש-השנה (ראַש-האַשאַנע, ראַשע-שאַנע)
תנא-קמא (טאַנע-קאַמע)	ראשי-תיבות (ראַשיי-טייוועס)
תענוג (טיינעג)	
תענית (טאַנעס)	
תענית-אסתר (אסתר-טאַנעס)	
תעניות (טאַנייסיים)	
תשעה-באב (טישעבאַון)	

אויסוואַל פון עברית-נעמען אין מויל פון פאָלק

מענער-נעמען

דוד (דאָוויד, דאָוידל, דאָדיע)	אבא (אַבע)
הושע (העשל)	אביגדור (וויגדער)
הלל (הילעל)	אבימלך, אלימלך (מיילאך, מיילאָקע)
זאב (וואָלף, זעוויק)	אביעזר (אַוויעזער)
זכריה (זכאָריע)	אַברהם (אַוראַם, אַורעמל)
זרח (זאַראַך)	אַבשלום, שלום (אַושולעם, שולעם, שולימקע)
חיים (חאַימקע, חיִקל)	אַהרון (אַרן, אַרל, אַרעלע, אַרקע, אַרטשוק, אַרטשע)
חנא, חנן (חאַנע)	אורי, אוריה (אורי, אורקע)
חנינא (חאַנינע)	אליהו (עליע, עלינקע)
חנניה (חאַנאַניע)	אליעזר (לייזער)
טוביה (טעווייע, טעוול)	אַלכסנדר (סענדער)
ידיה (יעדידיע)	אלעזר (לאָזער)
יהודה (יעהודע, יודל, יודקע, יידל)	אפרים (פראַים)
יהושוע (שייע, שיקע)	אריה, ארי (לייב, לייבל, לייבוש, ליי-בושקע, לייבקע)
יונה (יוינע)	אשור (אַשערקע, אַשקע)
יוסף (יויסעף, יאַסל, יאַסקע, יאַשקע, יאַשע)	בנימין (בענע, ניאַמע)
יחזקאל, יחזקיהו (חעזקל, חאַסקל, חאַצקל)	בן־ציון (בענציען, בענציע, בענע)
יחיאל (יעחיעל, חיעל, חיל)	בצלאל (צאַלע)
יעקב (יאַנקל, יענקל, יעקעוו, יעקל, יאַקאַב, קאַפל)	ברוך (באַרוך, באַרע)
	גד (גאָדל)
	גדליהו (געדאַליע, געדאַלקע)
	גרשון (גערשן)

נחמאל, נתן (נאָסן, סאַנע, נאָטע, נאָטקע)	יצחק (איציק, איצל, איצעלע, איצע, איטשע, אייזיק) יקותיאל (קוסיעל) ירוחם (פישל) ירחמיאל (ראַחמיעל) ישעיה (שייע, שייקע) ישראל (יסראַעל, סראַליק, איסער) יששכר (סאָכער)
עזרא (עזרע) עקיבא (קיווע) פנחס (פיניע) פסח (פייסאָך, פייסי, פייסיע)	פתריאל (קאָטריעל) לפידות (לאַפידעס)
צבי (הערש, הערשל) צדוק, צדקיהו (צאָדעק)	
ראובן (רוון, רווקע) רפאל (רעפאָעל)	מאיר (מייער, מייערקע) מיכאל (מיכל) מנחם (מענדל)
שאול (שאָול, שיליק) שבתאי (שעפסל) שכנא (שאַכנע) שלמה (שלוימע, שלוימעלע, שלוימקע) שמאי (שאַמע) שמחה (סימכע)	מנשה (מענאָשע, מענאָשקע) מרדכי (מאַרדכע, מאַטל, מאַטעלע, מאַטיע, מאַטקע, מייטשע) משה (מוישע, מוישקע, מוישל, מיישע) משולם (מעשולעם) מתתיהו (מאַטעס)
שמואל (שמוליק, שמולקע, שמעלקע) שמעון (שימען, שימענקע, שימעלע) שמעיה (שמיע) שמריה, שמריהו (שמערל, שמערקע) שמשון (שימשן) שניאור (שנייער, שנייערקע) שרגא (פיינול)	נח (נויאך, נויאַכקע) נחום (נאַכעם, נאַכעמקע, נאַכעמזיע) נחמיה (נעכעמיע, כעמל) נחמן (נאַכמען) ניסן (ניסן, ניסל) נפתלי (נאַפטאַלע, טאַליע)
	פרויען-נעמען
דבורה (דווירע, דווירל, דוואַרקע, דוואַסיע) דינה (דינע, דינקע)	אסנה (אַסנע) אסתר (עסטער)
הדסה (האָדעס, האַדל) חוה (כאַווע, כאַוועלע)	ברכה (בראַכע, בראַכקע) בתיה (באַטיע, באַטל) בת-שבע (באַסשעוואַ, שעוואַ, שעווקע)

מרים (מאַרייַם, מירל, מירקע)	חיה (חייקע, חייטשע)
נחמה (נעכאַמע, נעכע)	חנה (חאַנקע, חאַנטשע)
צפורה (פייגל, פייגע)	יהודית (אידעס, איטע, איטקע, יודעס, יוטע)
רבקה (ריווקע, ריווע, ריוואַ)	יוכבד (יאַכעוועד, יאַכע, יאַכקע)
רחל (ראַכל, ראַכע, ראַכקע, רעכל)	
שולמית (שולאַמיס, שולאַ)	לאה (לייע, לייקע)
שושנה (רייזל)	
שמחה (סימע, סימקע)	מילכה (מילקע)
שרה (סאַרל, סאַרע, סאַרקע, סורטשע)	מלכה (מאַלקע, מאַלע)
תמר (טעמע)	מנוחה (מעניע)

נאַכוואַרט

חשובער פריינד לייבל מוריק,

מיט גרויס אויפמערקזאמקייט האָב איך דורכגעלייענט דעם פתב-יד פון איינער פּאַלקלאָר-זאַמלונג "ייִדישע חכמה" און איך האָלט זי פאַר אַ וויכטיקע זאַמלונג, אַ נויטיקע און אינטערעסאַנטע; זי דאַרף דער-שיינען צוליב אַ סך טעמים, אָבער בעיקר צוליב איר ווערט און צוטראַג פאַרן פאַרשן די פאַרשיידענע וואַריאַנטן און קאַטעגאָריעס פון דער פּאַלקס-ליטעראַטור אין ייִדיש, ווי זי איז געווען פּאַפּולער, דערהויפּט אין דער טראַדיציע און נוסח פון גערעדטן לשון אין מזרח-אייראָפּע. איך האָב הנאה געהאַט פון די פּאַלקסטימלעכע ווערסיעס, ווי אויך פון די אוניווערסאַלע און ייִדישע אינהאַלטן.

דאָס גרעסטע אָרט אין דער זאַמלונג פאַרנעמען די וויצן און אַנעק-דאָטן, וואָס אַ טייל פון זיי געדענקען מיר פון אַנדערע ענלעכע זאַמלונג-גען פון עמנואל אַלשוואַנגער, מרדכי ליפּסאָן, שלום מילער, אַברהם סקלאָרין, י"ח ראָוויצקי א.א.א. פאַראַן אויך פּאַפּולערע זאַמלונגען, אין וועלכע די אַנעקדאָטן ווערן געברענגט אין אַ נייעם קרוג (אין עברית), אָבער ס'ווערט דאָרט גוט אָפּגעהיטן דער אַלשער ווייז (אין ייִדיש) אין הינזיכט פון אינהאַלט און טעם, פון סטרוקטור, אַנדייט און רמוז. איך האָב אין זין די ווערסיעס פון די וויצן אין אונדזער זאַמלונג, וועלכע געפינען זיך אין די העברעיִשע זאַמלונגען פון אלתר דרויאַנאָוו, אפרים דאָוידסאָן, מרדכי ליפּסאָן, דב סדן א.א.א.

אַזוי איז אָבער דער שטייגער פון אַ וויץ : ער נעמט אַן פאַרשיידענע פאַרמען, און איין ווערסיע איז נישט ענלעך צו דער אַנדערער. פאַר-שטענדלעך, אַז אַ סך ווענדט זיך אינעם "אויספירער" פונעם וויץ, אינעם אופן פון איבערגעבן, אינעם שמייכל אין די אויגן פונעם בדיחן, פונעם וויצלער און אַמוזירער, אין דער מוזיקאַלישער אינטערפּרעטאַציע פונעם טעקסט (עמנואל אַלשוואַנגער האָט אין דעם אַריינפיר צו זיין קלאַסי-שער זאַמלונג "ראַזשינקעס מיט מאַנדלען" פּרעזענטירט איינעם פון

זײַנע וויצן מיט נאָטן...), אָבער גאָר אַ סך ווירקט דער אַריגינעלער טעקסט. אין דער דאָזיקער הינזיכט לויב איך די ווערסיעס פונעם מחבר פון דער דאָזיקער זאַמלונג ״יִיִדִישֶׁ חֲכָמָה״.

חוץ די נייע ווערסיעס, וועלכע זענען וויכטיק דערהויפט פאַר דער פאַרגלייכיקער פאַרשונג, זענען אין דער זאַמלונג פאַראַן אויך מאַטע-ריאַלן, וואָס איך געדענק נישט, אַז זיי זאַלן זיך געפינען אין די ביז-איצטיקע זאַמלונגען. די דאָזיקע מאַטעריאַלן זענען אין דער זאַמלונג קאַנצענטרירט בעיקר אין דעם ערשטן אָפּטייל (״פון היימישן קוואַל״), וועמענס דריי קאַפיטלעך גיבן אַן אויך די נעמען פון די שעפונג-מקור-רות: ״פון מיין טאַטנס ווינגאַרטן״, ״פון מיין מאַמעס ארצ״, ״פון מיין ברודער אביגדורס חכמות״.

אויך אין דער ווידמונג פונעם מחבר ביים אָנהייב פון זײַן בוך (״נשמה-ליכט״) באַמערקט ער, אַז די משפּחה-מיטגלידער, וואָס דער רוב פון זיי איז אומגעבראַכט געוואָרן אין די אומקום-יאָרן, זענען גע-ווען דורכגעזאַפט מיט ייִדישן פּאַלקלאָר, האָבן זיך איינגעוואַרצלט און צונויפגעוואַקסן מיט ייִדישן הומאַר. אַ שאַד, וואָס דער מחבר פאַר-צייכנט נישט בײַ יעדן וויץ זײַן אָפּשטאַם (מורנו ורבנו דב סדן האָט אין דער דאָזיקער הינזיכט שוין פעסטגעשטעלט אין זײַנע ביכער ״קערות״ די וויסנשאַפטלעכע סטאַנדאַרטן...).

עס איז קענטיק, אַז נישט דעם גאַנצן מאַטעריאַל פון דער דאָזיקער זאַמלונג האָט דער מחבר געשעפט פון ״היימישע קוואַלן״ און פון זײַן אייגענעם משפּחה-קרייז. מען דאַרף אָננעמען, אַז זײַנע ארץ-ישראל-דיקע און ישראלדיקע וויצן (״נייע עולים אין ישראל״ ״יורדים״), די וויצן איבער די סאַוועטן, ווי אויך די דרייטע וויצן אינעם קאַפיטל „געזאַלצענע ווערטלעך און געפעפערטע וויצן“ (דאָ זענען פאַראַן וויצן, וואָס די אַמאָליקע מחברים האָבן זיי נישט אַריינגענומען אין זייערע געדרוקטע זאַמלונגען, וואָס זענען געווען באַשטימט פאַר רשות הרבים), האָט דער מחבר אויפגעכאַפט אויף די וועגן פון זײַנע וואַגלענישן און אויף די פאַרשיידענע סטאַציעס פון זײַן לעבן. עס איז קלאָר, אַז אויך די וויצן און אַנעקדאָטן אינעם קאַפיטל „דזשיגאַניש“ (פאַראַן דאַרט איינסן, וואָס ווערן בפירוש איבערגעגעבן אין נאָמען פון שמעון

דזשיגאן) געהערן צו דער שפעטערדיקער תקופה פון דעם מחברס אויפנעמען און אבסארבירן די פארשיידענע מאטעריאלן.

מיר וואָלטן אינעם אַרײַנפיר פונעם מחבר צו זײַן בוך דערוואָרט מער אויטאָביאָגראַפישע פרטים; ער האָט זיך אָבער באַגנוגט דווקא מיט אַלגעמײנע און באַוווּסטע פעסטשטעלונגען איבער ייִדישן הומאָר און איבער דער שליחות פון דער זאַמלונג, וועלכע איז באַשטימט אויפֿ־ צודעקן וואָרצלען פאַרן עלטערן און ייִנגערן דור, אין די תפוצות און אין ישראל, פאַר די אַלע דאָרשטיקע און פאַראינטערעסירטע צו פלעגן די קולטור־ירושה פון דער גאַלדענער ייִדישער קייט; די דאָזיקע קייט נעמט אויך אַרײַן ייִדיש לשון און ייִדישן פּאָלקלאָר, וועלכער צייכנט זיך אויס מיט שאַרפֿזין און לעבנס־חכמה. בלויז צווישן די שורות פון מאַטעריאַל גופא, ווי אויך פון די אויסדרוקן און שטייגער־דיאַלעקטן, זענען אָנגעדייט די פּאָלקלאָריסטישע מקורות, פון וועלכע דער מחבר האָט געשעפֿט; מקורות, וואָס ווערן דערמאָנט ביים סוף פון אונדזער פריערדיקן פאַראַגראַף; זיי הייבן זיך אָן אין וואָלן, אינעם געבורט־ שטעטל פונעם מחבר, סאַרנע, און שפרייטן זיך פּאַנאַנדער איבער די שטעטלעך פון קאַנגרעס־פוילן, איבער די ברייטקייטן פון סאַוועט־רוס־לאַנד, איבער די לאַגערן אין נאָר־מלחמהדיקן דײַטשלאַנד און אין די ייִשובים פון ישראל.

דעם מחברס קלאַסיפיקאַציע פונעם מאַטעריאַל איז באַזונדערס אינטערעסאַנט און דאַרף ווערן באַגריסט. אין פאַרגלײַך מיט אַנדערע זאַמלונגען זענען דאָ פאַראַן פאַרהעלטנישמעסיק אַ סך משפּחה־קאַפיטל־ לעך, ווי "זיידע־באַבע און אייניקלעך", "נחת פון קינדער", "שדכנים און שידוכים", "מחותנים", "חתנים און פלות", "שוויגערס" (קען מען דען זיך באַגײן אָן זיי אין אַ פּאָלקלאָר־זאַמלונג?). דאָס רײכסטע קאַפּיטל פון די משפּחה־קאַפיטלעך איז דאָס קאַפיטל "מאָן און ווייב". אַנדערע וויצן פון דעם שטייגער "בינו לבינה" זענען אַרײַן אין אַנדערע קאַפיטלעך און מיר האָבן שוין פריער דערמאָנט איינס פון זיי, דאָס סאַמע „געפּעפּערטסטע“.

אין דער קלאַסיפיקאַציע איז אויך קענטיק דאָס נעמען אין אַכט באַזונדערע געזעלשאַפּטלעכע שיכטן: "קהל און עסקנים", "חסידים

און מתנגדים, "עמי-הארצים", "דאקטוירים", "גבירים, ארעמעלייט און קבצנים", "גנבים", "ידישע פרנסות", "פלי-קודש" א.א.

אין דער זאמלונג זענען אויך רעפרעזענטירט געוויסע סארטן הומאָר, וועלכע זענען אין אונדזער דור זוכה צו אַ באַזונדערער אויפֿ- מערקזאמקייט מצד די פסיכאלאָגן, וואָס פאַרנעמען זיך מיט דערשיי- נונגען פון געלעכטער און פאַרווילונגען, ווי, למשל, "אויפן בית- עולם" (מאָקאָברישער הומאָר, וואָס פאַרבינדט זיך מיט יידישער פאַלקס-עטימאָלאָגיע פון "מאָקאָבר" — "אַ וויץ פון קבר"...).

אין דער זאמלונג איז קענטיק דער חוש פאַר פאַלקלאָר אין ברייטן און אַרומנעמענדיקן זין פון וואָרט. אויך אין דער אַנעקדאָטן-אַפטיילונג ("פון פאַלקס-קוואַל") זענען פאַראַן גאַנצע קאַפיטלעך און אַרײַנפירן ("נעמען און צונעמען"), וואָס האָבן נישט בלויז דעם כאַראַקטער פון פאַסירונגען, ווי, למשל, דאָס קאַפיטל "עמר" — טיפן, זיטן, מנהגים, ווערטלעך".

די פאַרשיידנפאַרביקייט און דאָס אויפמערקזאמע באַציען זיך צו דער פאַלקסטימלעכער וואָרט-שאַפונג בכלל קומען צום אויסדרוק בעיקר אין דער שפראַכלעכער אַפטיילונג "שפראַך-דערשיינונגען און רעדנסאַרטן".

די דאָזיקע אַפטיילונג איז באַזונדערס רײַך און האָט נישט קיין גלייכן צו זיך אין אַנדערע יידישע הומאָר-זאַמלונגען. דאָ איז דער עיקר דאָס נייע מאַטעריאַל, וואָס נעמט אַרום אַפאַריזמען און האַמאַנימען (לויטן א"ב), מעטאַפאָרן און פערזן, פאַרגלייך-ביישפילן (די אונטער- קאַפיטלעך פון דאַפלטקייט-פונאַנדערטייל זענען איינגעאַרדנט לויטן אַנאַלאָגישן מאַטעריאַל און שטעלן פאַר מיט זיך אַן אינטערעסאַנטן אופן פון קלאַסיפיקאַציע: "אַ נאָז ווי אַ שופר", "אַרײַנגעפאַלן ווי אַ יוזן אין סופּה", "גרויס ווי אַ טל-ומטר אין אַ קליין סידורל" א.א., סאַטירט אינעם קאַפיטל „תשמישי-קדושה"); אין קאַפיטל „פאַרגלייך- כונגען צו בעלי-חיים" זענען פאַראַן קרוב צו הונדערט אַנאַלאָגישע און פאַרגלייך-ביישפילן צונויפגעשטעלט לויטן א"ב (דאָס איז בלויז איינער פון אַ סך מוסטערן, וועלכע באַווייזן, ווי רײַך עס איז דאָס מאַטעריאַל אין דער דאָזיקער זאַמלונג אויך אין הינזיכט פון קוואַנט- טיטעט).

צו די "שפראך-דערשיינונגען" געהערן אויך די סגי-נהור-אויס-דרוקן (ביי אַכציק איינסן, אין דער צייט ווען דער דורכשניטלעכער יידיש-רעדער באַנוצט זיך נאָר מיט אַ 20-30 פון זיי), וואָרטשפילן, פאַרבינדונג-ווערטער א.א.וו.; צום דאָזיקן געביט געהערן אויך די קאַ-פיטלעך "ברכות", "קללות", און "עברית-ווערטער, וואָס זענען אַרײַן אין יידיש" א.א.וו.

דאָס איז אַן אַנגעפיקעוועטער אוצר נישט בלויז פאַרן יידישן דיאַלעקטאַלאָג און עטנאָ-פסיכאָלאָג, נאָר אויך פאַר יעדן ליבהאַבער פון דאָזיקן פאַלקסטימלעכן לשון, וועלכער בלייבט שטיין פול מיט התפעלות פאַר דער שפּע פון מאַטעריאַל, אויפגעצויכנט, סיסטעמאַ-טיזירט, קאַנצענטרירט און אַרגאַניזירט.

אויב עס וועט נאָך צום דאָזיקן וויכטיקן בוך צוגעגעבן ווערן אַן אויטאָביאָגראַפיש קאַפיטל, אין וועלכן עס וועלן זיך בולט אַנזען די פאַרשיידענע מקורות, פון וועלכע דער מחבר האָט געשעפט זײַנע מאַטעריאַלן, די אופנים פון איבערגעבן און אויפנעמען דאָס מאַטע-ריאַל (ווער נאָך ווי דער מחבר, וואָס ווייסט דעם טעם פון אַנעקדאָט און ווייז, ווייסט אויך דעם טעם פון דערציילן אים פאַר די משפּחה-מיטגלידער און פאַרן ברייטן עולם, וואָס איז תמיד גרייט צוצוהערן זיך...), וועט דאָס בילד זײַן גאַנץ און פול. אַזאַ צוגאַב-קאַפיטל וועט באַלייכטן דאָס מאַטעריאַל אין זײַן קולטור-קאַנטעקסט און גלייכצײ-טיק אויך אין זײַן היסטאָריש-געאָגראַפישער פאַרבינדונג.

די אונטערשטע שורה: איך בין זיכער, אַז די דאָזיקע זאַמלונג וועט זײַן נישט בלויז אַ קוואַל פון פאַרגעניגן פאַר די לייענערס, פאַר וועלכע באַדייטנדיקע טיילן פון דעם בוך וועלן זיכער אַבסאָרבירט ווערן אין דער מסורת שבעל-פה אויך אין עברית, נאָר וועט נערן אויך פאַרשונג-אַרבעטן פון תלמידים, לערערס און וויסנשאַפטלערס, וועלכע זענען פאַראַינטערעסירט אין אונדזער קולטור-ירושא.

מיט פריינדשאַפט,
פרופ' דב נוי

לייבל מוריק — מחבר פון דער זאמלונג „יידישע חכמה“

שרייבן די ביאגראפיע פון לייבל מוריק, דעם מחבר פון דער זאמלונג „יידישע חכמה“, וואָלט פאַרנומען אַ גרויס בוך. דערפֿאַר זענען די קורצע ביאָגראַפישע פּאַקטן און דאַטעס נישט מער ווי גע- ציילטע שפּליטערן פון אַ רייך לעבן און זענען אַ גוטער אויסרייד אויפצוקלערן די גייסטיקע באַהעפטונג צווישן אים און ייִדישן פּאַלק- לאַר און הומאַר.

שוין די שטוב, פון וועלכער ער קומט אַרויס, איז געווען אַ קוואַל פון ייִדישן פּאַלקלאַר און פּאַלקס-חכמה. אין זײַן געבורט-שטעטל סאַרנע (וואָלין, פּוילן) האָט מען אים גערופן לייבל מוריק. ערשט, ווען ער איז אין יאָר 1948 עולה קיין ישׂראל, ענדערט ער זײַן נאָמען אויף ארי מור, אָבער איז ווייטער געבליבן דער זעלבער לייבל פול מיט חכמה און הומאַר, ווערטלעך און איינפאַלן, וואָס ער האָט געהאַלטן אין איין זאַמלען און נאָכדערציילן, זינט זײַנע פּריע יאָרן אין חדר, דערנאָך אין דער פּוילישער גימנאַזיע אין סאַרנע, שפּעטער אין דער העברעיִשער גימנאַזיע אין ווילנע, וווּ ער האָט אויך געלערנט אין ד״ר טשאַראַנגס לערער-סעמינאַר און איז שפּעטער, ביזן אויסברוך פון דער צווייטער וועלט-מלחמה, געווען לערער און לײַטער פון די „תרבות“-שולן אין אַליק, לודוויפּאָל, דובנא און לובלין. אומעטום האָט ער זײַנע תּלמידים געלערנט אויך דערגיין צו די טיפּקייטן, וואָס געפינען זיך אונטער דער אויבערפּלאַך פון ייִדישן הומאַר.

אין די יאָרן פון דער צווייטער וועלט-מלחמה האָט ער געוואַנ- דערט איבער די ווייטקייטן פון סאַוועט-רוסלאַנד ביז ער האָט צוואַ- מען מיט זײַן פּרוי, טאַכטער און צוויי שוועסטערס מיט זייערע מענער אַפּגעשטעלט זיך אין גרוזיע.

אין יענער ווייטער פרעמד האָט די איינגעשרומפּענע משפּחה באַזיגט מיט הומאַר נישט בלויז טרויעריקע געדאַנקען וועגן אומ- באַוויסטן גורל פון דער משפּחה, וואָס איז פּאַרבליבן אונטער די נאַצישע נעגל, נאָר אויך דעם הונגער און אַלע אַנדערע צרות.

זינגענדיק ארץ-ישׂראל-לידער און דערציילנדיק זיך וויצן און אַנעקדאַטן, ווערטלעך און וואַרטשפּילן, האָבן זיי פּאַרשפּילט און אויסגעפּילט דעם מדבר אַרום דער נשמה.

אין א צייט ארום, ווען זיין טאכטער תיגה איז שוין א דער-
וואקסענע און הערט זיך ווייטער צו מיט אינטערעס און ליבשאפט
צום טאטנס אנעקדאטן און ווערטלעך, קלינגט אפ אין איר רעאגירן
א טאן פון תרעומת: „היתכן, אזא אוצר פון יידישן פאלקלאך זאל
נישט אריינגענומען ווערן אין א בוך און דינען ווי א שפיגל פון
יידישער חכמה אויך פאר די ווייטערדיקע דורות?“

געוויס האבן די דאזיקע ווערטער געהאט א חלק אינעם סטימו-
לירן דאס דערשיינען פון דאזיקן בוך.
אזעלכע זענען זיי די פאלקלאריסטן. אויסערלעך שפילן זיי זיך
ווי צעלאזענע קינדער מיט יעדן ווערטל, אבער אינערלעך זענען זיי
ערנסט ווי געלערנטע מיט רייכער דערפארונג. אזא איז אויך לייבל
מוריק, ווען ער קערט זיך אום מיטן רעפאטריאציע-שטראם קיין
פוילן אין יאר 1946 און פון דארט באלד קיין פראנקפורט, ווו ער
פירט אן מיטן קולטור-אמט ביים קאמיטעט פון דער שארית-הפליטה,
ארגאניזירט שולן פאר די קינדער, רופט א פעדאגאגישן צוזאמענפאר
פון די לערער אין דער גאנצער געגנט מיט דער באטייליקונג פון
שליחים פון ארץ-ישראל.

די פעדאגאגישע טעטיקייט איז ער ממשיך אויך אין ישראל, ווי
א לערער און מנהל אין די שולן אין שטאט און אין מעברה. אבער,
זאל ער נאר דערהערן א שיין ווערטל, אן אלטן צי א נייעם וויץ,
ווערט ער באלד איבערפולט מיט התפעלות, פארשט און פארצייכנט,
סארטירט, קלאסיפיצירט און נעמט צוזאמען דאס אלץ, וואס איז
צעשפרייט אויף דער לענג פון דורות, ביז עס וואקסט אויס אין א
גרויס ווערק — „ידישע חכמה“.

שמעון קאניץ

א י נ ד ע ק ס

פון עברית-ווערטער, פסוקים און פאריידישטע עברית-וואָרצלען

אָצר 15 139 163 364 367 370	אַבי מורי 109
אָרחה 91 92 119 355	אַבל 106 130
אותיות 120 173 239 260 267 316	אַבר 327
אָזוינע 338 (זט : אַ זונה)	אַברים 213
אַחשוורוש 266	אַברהם אָבינו 93 266
איבערחזרן 111	אַגב 19 45 355
אַנה 67	אַגיל ואשמח 27
איפכא מסתברא 174	אַדיר 182
אישה 64 66	אַדם הראשון 67
אַכזריותדיקייט 186	אַדרבא וַאָדרבא 305
אַכילה 322	אַהבת־נפש 169
אַכלען 173	אַודאי 102 119 129 332 340
אַכסניה 122	אַויסגעפגרט 72
אלול 5	אַויסגעשדכנט 41
אליהו הנביאס 115	אַויספגרן 150
„אל מלא רחמים“ 107 117	אַוויר 315 355
אַלמן 53 318	אַומות העולם 226
אַלמנה 130 223 318	אַומחן 239 245
אַלף 173	אַומר ועושה 120 163
אַל תפתח פה לשטן 284	אַונטערגעגנבעט 133
אַל תרבה שיחה עם האישה 138	אַוועקגעגנבעט 105
אַמונה 16	אַוועקגעהרגעט 247
אַם ירצה השם 64 347 355	אַוועקגעפגרט 113
אַמן 166	אַוועקגעקוילעט 247
אַמת 156 201 223 226 233 234 248	אַופן 22 236 347 363 366
315 314 310 309 306 304 270 262	אַופנים 367

אש להבה	169	אמת כי אתה הוא דיין	216
אשריך וטוב לך	69	אמתן	225
„אשר יצר“	226 159	אמתע	336 172
אשת־איש	150 133	אָנגעשיכורט	141 131 120 53
אשת־אישניק	155	אני בארץ	142
אשת־היל	161	אני שלמה	308
את נשמת	117	אנקת מסלידך	27
אתרוג	263 179 177 155	אסור	71
באָלעבאָט	119 113 110 92 91 86 25	אָסיפה	103 90
(זע: בעל־הבית)	329 230 179	אָ פֿך	221 209 206 192 138 125 88
באָלעבאָטע	336 257 136 111 78 43		331 329 324 323 229 227 223 222
(זע: בעל־הבית)			366 364 363 342 340
באָלעבאָטעס	86 (זע בעלות־הבית)	אסת־תענית	266
באָלעבאָטים	65 (זע: בעל־בתיים)	אָפגעגט	48
באָלעבאָטעוועט	265 257	אָפגעחשבונט	333
באמת	105	אָפגטן	66
באָצוולטע	110	אָפילו	117 114 106 105 76 38 30
באָצוולטער	216		268 234 233 169 156 149 130 128
בבקשה	88		326 323 309 306 290 288 276 271
בגד	240 214		355 337 331
בגדים	334 238 202 200 44	אָפיקומן	131
בגדי־מלכות	239	אָפיקומנס	98
בגילופין	184	אָפיקורס	150 71 70 69 67 65 40
בגילופנדיק	74		355 156
בגימטריא	120	אָפיקורסות	237 15
בדחן	363 165	אָפיקורסים	63 16
בדיל־הדל	304 175	אָפּשר	342 233 130 111 61
בדרך־הגשר	197	אָרבה	120
בהלה	170 163	אָרבע פוסות	328
בהמה	307 260 171 49	אָרון־קודש	298 195
בהמה גסה	20	אָרינגעטענהט	70
בהמות	135	אָרינגעיושבט	165
בהעלותך את הנרות	81	אָריכות־ימים	229 159 157
בודק	220	אָרץ־ישראל	369 317 143 118 59 11
בודק חמץ	163	אָרץ־ישראלדיקע	364
בולט	367	אָשכנזישן	72
בוקי בן־יגלי	76 74	אָשכנזישער	72

בן-זקונים 179	„בורא מאורי האשׁ” 205 157
„בני-אדם” 233 215 167	בורא עולם 162
בני-בית 118 115 112 106 97 65	בושה 300 294 293 269 159
130	בזו הלשון 120 109 76 15
בני בכורי 109	בזיל-הזול 333
בן-יחיד 297 268	בזיון 159
בן-יחידל 214 179 36	בזיונות 323
בני-ישראל עבדים לפרעה במצרים	בחור 209 145 102 55 40 33 19
320	335
בנים 120	בחורים 355 95 81
בנימוסדיקן 12	בחורס 33
בנין 207 127	בחצי-חינם 333
בעבור שנדר 110 79	בחרם 317
בעיקר 366 364 363	בטל בששים 307
בעל-אמונה 178	בטלן 176 170 157 22
בעל-גאוה 355 321 161 158 157	ביאה 119
בעל-גאוהניק 160	ביאת-המשיח 63
בעל-גוף 164	ביד חזקה 115
בעל-דרשן 229 69	ביטול 15
בעל-הבית 355 (זע: באַלעבאַט)	בילבול 182 171 101
בעל-זכות 12	בין-המצרים 76
בעלי-בתים 355 זע: באַלעבאַטיס)	„בינו לבינה” 365
בעלי-חיים 366 257	ביעור חמץ 138
בעל-יועץ 114	ביצים 133
בעל-מלאכה 173	בית-המדרש 87
בעל-מלאכות 112 109	בית-המקדש 16
בעל-עבירהניק 155	בית-הקברות 358 330 320 161
בעלנות 95	בית-עולם 161 130 111 107 105
בעל-עגלה 139 132 117 112 110	366 257 233 184
בעל-קורא 151 90	בית-עלמין 161
בעל-שמחה 45	בכבודיקער 168 151 149
בעל-תאוה 321	בפוח 118
בעל-תאוהניק 155	בכלל 366
בעלת-הבית 355 (זע: באַלעבאַטטע)	„בלק” 242
בעלות-הבית 355 (זע: באַלעבאַט-טעט)	בלשון „סגי-נהור” 340 331 113
בעל-עגלה 355	בלעמס 229
בעל-עגלות 355	במקום שאין איש 324
	במשך 146 69 66 62

118	בשעת התפילה	90	בעל-תוקע
20	בשעת מעשה	90	בעל-תפילה
5	בת	186	בעל-תשובה
149	בת איש פהן פי תחל לזנות	99 76	בעת
155	בתולה	150	בעתן
267	בת-מלכה	364 99 81	בפירוש
		125	בפירושער
324 196 161 160	גאווה	27	בקולות וברקים
225	גאווהדיק	316	בקי
349	גאולה	355	בקיצור
110 107 103 97 91 64 12	גבאי	307	בקיצור המעשה
355 179 117		194 55	בקשה
355	גבאית	146	בראש
179 178	גבאיטע	259 243 221 169 161 117 13	ברוגז
344 332	גבור	53	ברוגזן
120	גבינה	125	ברוך דיין אמת
120	גבינה משפרת	348 333 205	"ברוך-הבא"
161 138 135 115 99 91 69	גביר	348 162	ברוך-הוא וברוך-שמו
319 227 182		348	ברוכים הבאים
366 91	גבירים	59	"ברוך שאמר"
91 12	גבירישע	307	ברוך שפטרני
99 86	גבירס	109	"ברחה"
319	גבר	27	ברחל בתך הקטנה
319	גברן	355 303 238 179 171	ברייה
355	גדול	355 178 161	בריה
331 310	גדולה	355 11	ברירה
355 157	גדלות	205	ברית
355 162	גוזמא	342 326 322 297 205 165 32	ברכה
355 225	גוזמאות	355 347	
162 160	גוזמאניק	164 112	ברכה "המוציא"
11	"גוט-שבת"	348	ברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם
306 266 150 77 76	גוי	303	ברכה לבטלה
156	גוי גמור	367 355 347 329 323 32	ברכות
74 73	גויים	355	בר-מינן
118 102 101	גוייש	148	בר-מצווה
102	גויישן	213 74	בשורה
277 276 171 76 59	גויישע	348	בשורות
300 81	גויישער	11	בשותפותדיק

געגנבעטע	125	גוישער מזל	165
געהרגעט	239 173	גולם	267 217 171 157
געהרגעטער	265 219	גוססט	250 208 183 166 162 91
געחלשט	355 202		300
געחלשטן	20	גוף	347 321 287 268 169
געטענהט	149 73 64 59 19	גופא	365
געלקחנט	76	גורל	280 250 210 209 160 94 93
געמוסרט	105 88		369
געמסרט	250 78	גזירה	320 238 15
געסילוקט	355 304	גזירת המן	320
געפגרט	313 245 205 40	גולן	355 279 244 123 85 83
געפועלט	316 99	גולנים	123 81
געקנסט	150 72	גזר	323
געשמדט	156 83	גט	289 49
געשמדטן	224 174	גטן	66 49 48
געשמדטער	129	גיהנום	355 253 238 225 158 70 65
גרזגרת	164	גילגול	355 254 253 184 183
		גימטריא	120
דאגה	355 314 221 164 70	גלות	266 265 264 172 143 76 11
דאגות	355 233 221		355 317 296
דבוק	183	גלויות	355
דיבור, דיבורים	308 356	גלח	321 111 83
„דבר־אחר“	319 115	גמילות־חסד	318 315 114 69 65
דברט	76		355 332
דבר־שיבוש	356 159	גמרא	113
דווקא	365 317 179 130 121 45 22	גנב	221 220 194 175 106 105 43
דוכנט	246		305 304 266 243 233 231 222
דופק	275 237 162		306
דור	366 365 356 15 7	גנבים	366 105 66
דורות	370 356 7	גנבישע	174
דורש (זע: דרשנט)	356	גנבעט	125
דחקות	159	גנבענען	163 106 103 102 76
דיה	67	גן־עדן	245 225 172 112 104 70
דין־תורה	64		350
דיין	216	גן־עדן התחתון	172
דירה	142	געגט	38
דירות	86	געגנבעט	310 102
דלות	356 240 159	געגנבעטס	115

הלכה	131	דלפון	180
הלמאי	105 78	דעה	49 163 199 219 237 242 252
„המוציא“	342 174		325 326 356
המן	185 264 267 326	דעות	356
המנס	132	דצ״ך, עד״ש, באח״ב	149
המנען	123 219	דקדוק	151
המצאה	119	דקדוק-פללים	151
המצב בארץ והיהודים בגולה	143	דקענע	290
הנאה	53 64 65 71 228 229 356	דרך-ארץ	30
	363	דרך-הנשר	174
הנגזל	249	דרשה	19 69
הנשר	67	דרשנט (וע: דורש)	13 229
העוסקים בצרכי צבור באמונה	104	דרשענען	13
הפקר	175 155 221 309	הבדלה	69
הפקרות	175 356	הבלי-הבלים	27 325
הפרה „ברחה“	109	הבלי-הבלים, הכל הבל	27
הצלחה	165 182 326 349	הגדה	115 119 149 161 171 201
הקדוש-ברוך-הוא	162		232 332
הקדש	185 248	הגונב מן הגנב פטור	227
הקפות	200	„הודו“	59
הרגע	83 243	הוילעך	158 356
הרגענען	94 182 246	הולך בטל	170
הרי-חושך	242 255	הוצאות	19 188 195 202 219
הרים וגבעות	242	הושענא	120 263 356
הרשע	16	הושענא-רבה	120
השגחה עליונה	20 160	הושענות	120 123 219 356
השומר אחי אנוכי	27	הי״ד (השם ייקום דמו/דמה/דמם)	5
השם-יתברך	162 348	היות	109
התלהבות	97 356	היתכן	370
התפעלות	251 356 367 370	היתר מדאורייתא	71
ואת האִיה	67	הפל, בפל, מפל	325
ואת הינשוף	67	הכנות	20 40
„ובמושב לצים לא ישב“	121	הכנסות	19
„וגר זאב עם פבש“	146	הפצעקתה	27
והדינה	67	הלוואה	138
והילד איננו	27 158	הלוואי	132 132 253 309 348
והפרס	67	הלך	13 163 172 356

זקנה 94 97 157	והראיה 81
זקנים 30 93 95	וודאי, בוודאי 356
זקנות 93	„וזה אשר לא תאכלו“ 67
חבר 19 20 76 82 89 123 126 136	„וטעמו כצפיחית בדבש“ 66 67
334 184 137	„ויאנחו בני־ישראל מן העבודה“ 320
חברה (זע: חברטע) 356	„ויברח“ 157 158 169
חברה 95 106 118 131 158 193 356	ווידוי 222 356
חברה־לצים 19 115 118 121 123	„ויהי“ 320
311	„ויהי אחר הדברים האלה“ 320
חברה קדישא 97 107	„ויהי בימי אחשוורוש“ 320
חברטע 15 74 (זע: חברה)	„ויהי כאשר בא יוסף אל אחיו“ 320
חברים 22 105 106 130	„ויהי ערב, ויהי בוקר“ 27
חברישקייט 178	גיותא 171
חברס 136	וויפוח 48 79 101 145 165
חגא 222 304 356	„ויטעו ויחגו“ 28
„חד־גדיא“ 115 166 167 311	„וירא חם את ערות אביו“ 93
חדר 65 66 132 133 139 143 239	„וישמן ישורון“ 28
369 313	„וכך היה אומר“ 233
חוב 193 194 195 196	„וכך היה מונה“ 233
חובות 30	„ונתנה תוקף“ 28 216 318
חודש 102 132 145	„וצדקתך“ 334
חודש ניסן 12	„וראשו מגיע השמימה“ 93
חדשים 36 38 132 149 202	„ורבי יהודה היה גותן בהם סימנים“ 149
חזוק 15 40 83 129 158 165 205	
293 220	
חזור בתשובה 186	זוכה 114 366
חזרת בתשובה 150	זוכה בגורל 133
חוטא בעגל 356	זולל וסובא 174
חוכא וטלולא 158 356	זונה (זע: אַזוינע) 155
חולה 99 98 181 193 233 317	זיקנה 157 229
חומש 132 133	זיקנהזע 99
חופה 44 48 94 95 125 267 347	זכות־אבות 327
חויץ 97 117 123 364	זכרון 258
חוצפה 48 64 89 173 317	זכרון־יעקב 29
חוצפה־ניק 156	זכרונות 94
„חוק לישראל“ (חוק'ל) 109	ז"ל (זכרון/ה/ם לברכה) 5 22
חורבן 94 95 131 205	זקן 30 95 97 125 157

143	חלון	366	חוש
183 181 166 162	חלוש	315 249 163	חושך
349	חלילה	311 248 177	חושך מצרים
275 242	חלף	258 257 235 225 220 138 43	חזיר
370	חלק	356 334 319 283 278 260	"חזיר-פיסל-בשר"
20	חלש	260	חזירים
356 335 332 263	חלשות	356 129 63	חזירשן
280 246 202 176	חלשט	281 233	חז"ל (חכמינו זכרונם לברכה)
20	חלשן	71	138
	חמץ	221 214 179 117 112 110 108	חזן
288 268 229	חן	356	חזנית
205	חנדעלעך	356	חזנטע
174 170	חניפה	179 178	חזר
175 166	חנפן	130	חזרט
232 170	חנפעט	123	חטא
175 166	חנפענען	150	חטאים
349	חס וחלילה	196 106 70 65	חיבוט-הקבר
349 30	חס ושלום	257	חי-געלעבט
238 207 132 70 69 66 64 63	חסיד	205	"חי-וקים"
365 66 63 59	חסידים	308 168	חיה
59	חסידישע	303 260	חיות
356 171	חסר-דעה	90	חיי-שעה
332 232 222 137 95	חסרון	126	חילול-הכבוד
323 234 229 210	חסרונות	159	חיל-חלשות
64	חצופה	312	חכם
12	חצות	264 225 223 181 171 135 19	344 335 332 331 315 308 304
356 181	חרב	231 229 221 139 138	חכמים
356 162 16	חרוב	365 356 229 228 227 220 7	חכמה
166	חרובדיק	369	חכמות
328	חרוסת	364 356 338 156 22 18	חכמענען
301 229 221 186 166 72	חרטה	231	חלום
356 300 294 293 185 159	חרפה	304 264 255 239 236 222	חלום
205 156 132 112 106 89	חשבון	356 325 306	חלומות
356 307 222 217	חשבון-הנפש	282 277 254 175 172 30 7	חלומט
304 287 186	חשבונות	356 352 312 298 289	
356 19	חשבונות	226	
103	חשד		
363 356 168	חשובער		

356 312 165 107	טענות ומענות	168 165	חשק
260	טרייף	125 112 110 107 94 56 38	חתונה
275	טריפהגעם	311 307 250 239 229 210 136	
331 156	טרעפניאק	356 332	
		55	חתונה-בגדים
		356 281 230 91	חתונות
356	יבוא יומו	356 235 114 43 42 41	חתן
	יד	312	חתן-בחור
144 133 131 114 44 37 36	ידיד	256 193 125 95	חתן-פלה
337 121 89 88	ידידים	365 43	חתנים
287 178	ידיד-נפש	43 42	חתנס
254 251 243 214 195 117	ידיעה	196	חתנס-צד
	322		
211 145	ידיעות	142	טוב בארץ
304	יובל	239 202 156	טובה
312	יודע-הפל	83	טופל
197 180 123	יולדת	83	טופלען
206 127 82 69 20 19 13	יום-טוב	264 185	טיטוס
356 317		356 185 151 11	טינוף
311	יום-טובדיק	356 185	טינופת
356 216 127 97 78 70 40	יום-כפור	356 171	טיפש
	זיון	229	טיפשים
366 306 263	זיון אין סופה	356	טיפשות
323 293	זיונים	366 333 319 263 181	"טל-ומטר"
184	זופידיק	356 139	טלית
317 312	זוצא	356	טליתות
356 317 250	"זוצרות"	356 107	טעות
364 143	זורדים	356	טעויות
175 63	זורד מנכסיו	315 283 211 162 119 72 67	טעם
139	זורשל	367 363 351 333	
165	זושבט	256	טעם גן-עדן
165	זושבט אין "חד-גדיא"	363 356	טעמים
166	זושבט בסתר עליון	356 149	טענה
332 318 315 174	זושר	132 103 83 71 62 55 29	טענהט
168	זחסן	168 143	
161	זחסנט	103	טענהן
245 168	זיחוס	309 212 205 188 123 87 64	טענות
246	זיחוס-אבות	356	

יתום	215	זיין	120
יתומים	336	ייסורים	66 156 170 264
פאור־היום (קאָיאָר)	304 356	יישוב (אָ יישעוו)	197 239
פּבד־לשון	165 183 297	יישוב־הדעת	312
פּבד־פה	165 183 285	יישובים	365
פּבד	158 233 305	יכלט	167
פּבניכול	162	יללה	163 356
פּדאי	34 43	יללות	205 356
פּדי	13 14 15 53 65 70 86 87 99	ים	156 230 237 254 256
	105 118 141 143 145 148	מח־שמוניק	156
	342	ימים־טובים	123 228
פּדת וכדין	90	ימים־נוראים	64 238
פּוח	115 142 230 326 348	יעלה־ויבוא	117 356
פּוח־גברא	98	יעלות	356
פּוחות	253	יעלות עד לב השמים	163
פּול־רווח	308	יעקב אַבינוס	149
פּוונה	109 117 216 331	יעקבן	221
פּוונות	102 220	יציאת־מצרים	19 67
פּוסה	184 216	יצר־הרע	165 168 221 238
פּוסות	94	יצר־הרעניק	155
„פּורעים“	233	יקרן	333
פּות־ל־מערבי	118 356	ירגון	148 356
פּות־ל־מערביס	118 119	ירושה	7 36 37 66 232 242 333
פּיבוד	43		336 365 367
פּיבודים	90	„ירושלמי“	128
פּיסא־קסב (העסעווי־בעט)	356	ישועה גדולה	350
פּישוף	76 233	ישועות ונחמות	349
פּך־קווה	59 356	ישיבה	87
פּך וכך מלקות	66	ישיבה־בחור	71 87
פּכל המונם	16	ישיבה־בחורים	87
פּפתכו וכלשונו	120	ישמעאל	82
פּלא־ינדע	205 356	ישמעאלים	94
פּל־בוניק	156	„ישקני“	13 157
פּלב שבפּלבים	185	ישראל	7 20 22 30 142 326 364
פּלבתא	185		365
פּלה	41 42 43 44 189 215 222 267	ישראלדיקע	364
	303 319 332 356	ישראלדיקער	30 31
		ישראלים	30

כשר וישר	312	פלה-מויד	312
כשרן	318	פלהס	43
כשרער	331	פלות	365 356 99 43
כתבא רבא	357 332	„פל האוכל מצה בערב פסח — פאילו	
כתב-יד	363 338 276 185	בויעל אַרוסתו בבית קמיו	128
כתוב וחתום	160	פלוכל	316
כתונת-פטים	223 168	פלומרשט	215 132
		פלוזמן	327 290 270 224
לא	91	פלחוך-השור	28
לא היה ולא נברא	169	פלי-נכול	162
לאו	14	פלי	357 333 156 32
לאוון	14	פלי-זמר	357
לא-יוצלה	180 167 157	פלים	225 169 160 126 118 115
לא יחרץ	313 157		244 239
„לא יעלה ולא יבוא“	117	פלי-קודש	366 63
„לא ממדבר הרים“	127	פלל	133
לא עלינו	349 181 171	פללים	151
לא-עליכם	349	פללי-ישראל	349 326 112
לא-עליכמדיק	181 162	„פלי-נדרי“	111 78 70 14 13
„לא תבלג גדי בחלב אמו“	71	„פל עצמותי תאמרנה“	28
„לא תחמוד“	14	„פל צפור טהורה תאכלו“	67
„לא תנאף“	151 71 14	„כמה מעלות טובות“	113
לבנה	267	כמעט	118 109 79
להבדיל	357	כנים	120
לוחות-הברית	91	כסא הרבנות	65
לוט	266 184 131	כעס	215 207 201 196 182 168 161
לוויה	123 122 107 105 58 53 50		295 294 258 251
לונתן	164	כעסט	254 150 142 101
לולב	263 203 164 123	כעסן	169 160
„לחיים“	349 184 43	כפרה	349 338 307 260 238 226
„לחיים טובים ולשלום“	349		357 352
לטובת	72	כפרה-הינדל	260 258
לי	19	כפרות	215 203 199 123 102 14
לך	19		339 338 333 257 242 237 219
לכבוד פסח	130		357 351
למד-וואונויק	341	כצפיחית	67 66
למדן	331 223 173	כצפיחית בדבש	67 66
למשל	366 331 143 114 109 32 29	כשר	312 230 203 129

מגן 90	לנקבה 117
מגן־אבות 90 357	לסוף 87
מגן־אברהם 90	לעולמו 117
מגן־דוד 90	לעולמה 117
מ'גנבעט 137 221	לעולם תקח 28
מגיפה 15 20 71 72 150	לעשות נקמה בגויים 123 125
מדבר 55 139 369	לעשות רצון בעלה 64
מדבר סיני 67	לפ"ק (לפרט קטן) 109
מדינה 11 207	לץ 91 125 128 129 132 151 165
מדרגה 229	337
מהומה 66 111 163 170 173 182	לצים 76 77 91 113 114 122 127
352	131 133 136 144 149 158
מהיכיר־תיתי 313 357	לצנות 165
מה־יעשהניק 156 184	לצני־הדור 127 138
מה־נפית 19 170 313 357	לצנישע 136 338
מה־נפיתניק 170	לקחענען 163
מה־יקר ? 313	לשון 7 76 162 177 183 194 205 239
מהלך 307	296 297 314 342 352 363 365
„מה נשתנה“ 332	367 (זע: מאמע־לשון, שטום־לשון)
מודיע 15	לשון־הרע 182 297 357
מוהל 141	לשון־קודש 93 109 117 118 205
מוח 160 163 217 258 284 325 326	357 297
מוחות 87	לשון־קודשדיק 119 178
מוחל 161 175 311 341	לשון־קודשדיקע 119
מוחל טובות 313	לשנה הבאה בירושלים 127
מוישב 185 357	
מוכן ומזומן 206	מאה 163 326
מומר 156	מאכל 305 357
מוסף 117 216	מאכלים 61 126 357
מוסר 294 357	מאמין 163 357
מוסר 109 357	מאמע־לשון 205 297 (זע: לשון)
מוסר־השכל 7 357	מאמר 128
מוסערט 70	מבול 182
מוצאי יום־טוב 357	מבטל 87
מוצאי יום־כפור 70 78	מבין 85 221 223 244 323
מוצלח 178	מבין כל דיבור 309
מורא 58 59 113 133 253 256 309	מגושמדיק 178
מורנו ורבנו 364	מגילה 132

290 278 225 223 132	מיאוסע	121	מושב-לצים
319 305 294 131	מיאוסער	175 173	מוותר
170 53	מיאוסקייט	338 322 206 69 12	מזומן
223 168	מיוחס	328 324 294 163	מזומנים
28	„מי ומי ההולכים?“	184 183 161	מזיק
180	מיושבדיק	230 217 211 210 199 166 160	מזל
342 325 135 121 120 53 45	מילא	351 349 318 236	
357 344		330	מזל-ברכה
266	מילה	349	מזל וברכה
333	מים אחרונים	347	מזלדיקער
333 305	מישב	349 107 45	מזל-טוב
205 168 112 110 79	„מי שברך“	242 112	מזמור
333		363 168 158 87	מזרח
79	„מי שברך'ס“	183	מחבל
28	מי שמך	369 367 365 364	מחבר
166	מיתה	364	מחברים
351 305 300	מיתה משונה	365	מחברים
333 324 264 263 225 221 120	מפה	326 322 311 201 43	מחותן
357 149 120 119	מפות	365 189 43	מחותנים
252	מכות-רצה	357 146	מחותנעסטע
310 95	מפוח	120 97	מחזור
320 94	מכירת-יוסף	316 309	מחיה
126	מכניס-אורח	313	מחיה מתים
105	מכשירים	357 319 313 287 172	מחיה נפשות
357 185	מכשפה	234	מחיצה
184	מלא	253 182 165	מחלוקת
357	מלא התפעלות	156	מחלל-שבתניק
253 180 111 104 93 50 45	מלאך	357 45	מחמת
321 267		205 157	מחק
66 50	מלאך-הדומה	87	מחשבה
257 254 224 162 55	מלאך-המוות	195 163 146 129	מטבע
354 328 325 298		357	מטבעות
183	מלאך-חבלה	83 49	מטופל
256 119	מלאכים	171	מטורף
330 322 284	מלאכה	171	מטושטש
329 323	מלאכות	357 319 170	מיאוס
160	מלא רציחה	357	מיאוס ומאוס
357 112	מלח	132	מיאוסטע

מעות 163 357	מלחמה 30 76 214 310 369
מעות-חייטין 357	מלחמה-דיקן 365
מעלה 113 232 357	מליץ-יושר 107 350
מעלה-גרהט 260 314	מלך 357
מעלה-גרהן 173	מלמד 20 61 65 66 67 69 70 71
מעלות 113 168 229 268 288 313	112
357	מלמדות 71
מענה-לשון 160 168 357	מלמד-זכות 112
מערב 144 145	מלמדס 61
מעריב 135	מלשין 171 357
מעשה 66, 78 90 101 151 156 166	ממה-נפשך 357
275 272 251 240 213 209 191	ממון 163
314 309 308 307 306 304 303	ממזר 155 181 221
357 325 324 323	ממזרים 150
מעשה-בראשית 67	ממילא 308
מעשה-חזוק 314	ממש 260 262
מעשה-לעך 15	ממשיך 370
מעשה שהיה 308	ממתקים 163
מעשה שטן 314	מן 55 67 256
מעשיות 13 34 307 314 357	מנהג 79 86 305
מעשים 216 219 357	מנהגים 109 143 366
„מעשים טובים” 174 334 348	מנהיג 158
מעט-לעת 113 357	מנהל 370
מפונק 180	מן השמים 160 185
„מפטיר” 242	מנוויל 156
מפסיק 118	מנחה 77 117 119 135
מצבה 246	מנחם-אבל 22 106
מצד 366	מנין 76 77 90 130 231
מצה 231 357	מסוגל 62 300
מצה-וואַסער 261	מסורת שבעל-פה 367
מצות 133 357	מסחר 71
מצווה 20 79 94 136 138 172 266	מסכים 239
357 305	מספיד 14
מצוות 91 136 237 357	מסרן 171 210 276 296
מציאה 99 192 277 305 308 312	מסתמא 32 85 357
357 341 333 331	מעברה 370
מציאות 49 50 180 311 352 357	מעדני-מלכים 262 314
מצליח 179 206 249	מעוברת 167 183

משל	322 220 136 87	מצלצלים	163
משלוח-מנות	357 213	מצרים	233
משלח	158	מקבל פנים	104
„משלי“	120	מקבל שבת	69
משלים	72	מקווה	333 70 63
משנה מקום — משנה מזל	314	מקויים	348
משנה שם — משנה מזל	314	מקום קדוש	357 132 118
משפחה	364 244 194 149 85 22	מקורות	367 365 364
	369 367 365	מקיים	138 120 20
משפחות	73	מקנא	326 181 135 130
משפט	102 16	מקפיד	15
משפטים	101	מרה שחורה	274 171 164 156
משקה	99 94	מרה-שחורהדיק	156
מת	323 127 53	מרעיש עולמות	247 160
מתים	294 256 255	מרשעת	357 185
מת-מצווה	306	משגיח	104
מתודה	150	משה רבנו	91
מתושלח	157	משוגע	304 299 259 180 179 171
מתנגדים	366 59		357 316 309
מתנגדישע	59	משוגע ומטורף	357
מתנה	197 148 59	משוגען	283
„מתנת-יד“	276 185 59	משוגענע	357 231
מתפללים	130 110 90 69 59	משוגענעם	312 247 67 12
		משוגענער	300 260 67 12
נבוהניק	357 156	משוגענעררויז	313
נביא	304 279 222	משוגעת	357 171
נגיד	182	משולח	172
נדבה	276 180 150 105	משומד	156
נדבן	105	משומדים	231
נדן	245	משומדתטע	156
נדר	95	משונהדיקע מנהגים	143
נהור	331	משיח	255 127 63 59 14 11
נוהג	338 86	משיחן	351 255 253 199
נוח	173 131	משיחס	314 63
נולד	109	משך	65
נוסח	363	משפון	208 191
נוקם ונוטר	172	משפיל	151
נחמה	328 324 287	משפרת	120

323 293 271 224 120	סוד	251 244 215 213 176 38 36	בחת
114 65 64	סוחר	365 348 347 326 322 311 279	
150	סוחרטע	172	בחת-רוח
64	סוחרים	109	ג"י (גרו, גרה יאיר)
83	סופה	12	ניסן (חודש ניסן)
308 253 242 166 145 94 66	סוף	110	נמאס
365 349 320		322 87	נמשל
117	„סוף אדם למות“	323 229 87	נס
117	„סוף גנב לתליה“	317	נסים
122 121	סוף, סוף	37 36	נטיעה
181 178 168 156 155 110	סחורה	172 163	נע-ונדניק
330 328 326 262 249 212 192		357 286 176 158 66	נעלם
335		183 115 109 108 104	נפטר
30	ס'חלומט	338 155	נפקא
183	סטרא אחרא	357 306	נפקא-מינה
48	סיבה	332 287 178 107	נפש
215 133 117	סידור	287	נפשות
366 333 263 181	סידורל	334	נצרך
306 41 30	סימן	93	נקבה
149 113 76 12	סימנים	250 163	נקי
148	סך	341	נקי-פיים
357 333 205 155 129	סך-הכל	328 172	נקמה
357 112	ספין	81	נר-תמיד
320 238 222 178	ספנה	164 162 160 159 104 40 7 5	נשמה
357 287 178	ספנת-נפשות	180 177 176 173 172 171 169	
59	סכסוך	238 236 229 212 191 184 183	
88	סליחה	278 277 268 252 251 248 247	
64	„סליחות“	349 324 322 291 288 287 279	
213	„סליחות“-ציט	369 364	
256 163 161	סמבטיון	104	נשמות
319 185	סם-המוות	333 317 180	נתפעל
357 247	סמען		
357 227 174 12	סעודה	272	סברה
245	„ספירה“	229 119 91	סגולה
258	„ספירה“-טעג	72 71	סגולות
109 64	ספר	331	סגי
139	ספרים	367 331 161	סגי-נהור
120	ספרי-קודש	115 82 73	„סדר“

עזות-פנים	357 173	ספרדי	72
"עזרת-נשים"	111 79	ספרדישן	72
עין לא ראתה	91	ספרדישער	72
עין-הרע	268 173 158 113	סריס	119
עין תחת עין	268 172	סתם	337 308 251 113 109 105
עינויים	170		
עיפוש	357 185	עבודה-זורה	324 156
עיקר	366	עבודה-זורהס	156
על-חטא	329 219 199 186 166 97	עבודת-פרך	167
על-חטא'ס	97	עבירה	253 150 72 71
עליה "רביעי"	109	עבירות	97 71
"עלינו לשבח"	16	"עברי"	357 295 251 239 173
עליכם ועל בניכם כל-טוב, אמן סלה		עברית	367 151 143 142 93 88 22
	350	עגמת-נפש	167 164 156 144 103
"עמוד"	357 217 117		349 347 287
עם-הארץ	120 119 118 117 115 16	עדות	357 307 207 101
	332 331 239 173	"עד פאן אומרים בשבת הגדול"	315
עם-הארצים	366 357 115	ע"ה (עליו, עליה השלום)	109
"עמך"	366 173 112 109 28	עובר בטל	167 157
עמך ישראל	350	עוג מלך הבשן	319 164
עמלק	264 185	עוד היום גדול	28
עם קשה-עורף	229	עול	167
עניויות	185 173 160	עולה	369 146 143 142 20
עניוּת־דיקייט	160	עולה לתורה	151 110 79
"עני חשוב פמת"	127	עולים	364 143 142
ענין	251 244 210 102	עולים ויורדים	142
עסק	242 237 215 195 129 118 95	עולם	367 254 227 172 13
	333 316 314 309 277 273	עולם-גולם	315 172
עסקנים	365 103	עולם-האמת	172
עפר וְאָפֶר	205	עולם-הבא	254 172 65
עצה	118 114 89 86 65 27 22 13	עולם-הדמיון	172
	329 293 246 240 223 197 138	עולם-הזה	226 172 65 64
עצות	230 114 87 86	עולם-התוהו	173 171 170
עצהנען	114	עוף	357 164 37
עצים	133	עופות	357 67
עקדה	93	עופות טמאים	67
עקידת-יצחק	320	עוקר מן השורש	247
עיקר	324	עושר	225 182

169 158 157	„פליטה“	50 49	עיקר שכחתי
165	פלפול	306 298 271 238 224 174	עקשן
168	פנייהעיר	358 323	
176 170 166 159 149 64 55 7	פנים	358 174	עקשנות
254 253 240 231 218 185 184		67	עקשנותדיקע
328 324 323 320 294 293 274 255		120	עַרְבָה
175	פנימדיקייט (צוויי־פנימדיקייט)	336 12	ערב יום־טוב
294	פנימדיקער (צוויי־פנימדיקער)	107 78 70	ערב יום־פפור
293	פנים חלשות	110 12	ערב פסח
263	פסול	86	ערב שבת
216 149 127 125 120 69 67	פסוק	120	ערוב
310 304		131 120	ערוה
218	פסוקים	358 309	צָרַל
133 127 82 81 73 69 64 12	פסח	221	עֶשׂוֹן
358 258 138		358	עשיר
256 198	פסהדיקער מלאך	358	עשרים וארבעה
59	פסק־דין	151 14	עשרת הדברות
224	פסקענען	40	עשרת ימי תשובה
252	פרוטה		
365	פרטים	185 183	פגע רע
358 74 62 11	פריץ	358 238 221 183	פגר
74	פריצים	176 20	פגרט
115 111 107 105 101 83 81	פרנסה	72 71 62	פגרן
199 198 196 175 150 144 118		118	פה קדוש
336 298 255 244 217 212 205		150	פועלי־ציוניסטקע
366 111 73	פרנסות	156 150	פועלן
67	פרס	317 315 266 196 132 12	פורים
294 293 177 170	פרצוף	348	
69	„פרקי־אבות“	250	פותר חלום
94 93	פרשה	176	פחדן
93	פרשיות	30	פטרט
109	פרשת „אחרי־מות“	358 325 228	פיאה
93	פרשת „ויצא“	288 272 267	פיאות
93	פרשת „נח“	263	פיטם
109	פרשת „תולדות“	178	פיקוח־נפש
109	פרשת „תזריע“	181	פיקח
358 71 18	פשוט	119	פירוש
109	פשוטן	239	פיתום ורעמסס

צניעותדיקע	118	פשוטער	156
צנצנת	118 117	פשוטקייט	160
צעחושט	171	פשרה	190
צעפעסטער	294	„פת במלח תאכל ומים במשורה	
צער	291 277 208 196 164 81 72	תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער	
	347 323	תחיה ... אשריך בעולם הזה וטוב	
צער בעלי־חיים	260	לך לעולם הבא”	69
צפיחית	67		
צרה	344 324 320 319 244 139	פֿאַרדאָגהט	199 164 156
צרות	184 180 167 139 78 36 30	פֿאַרחושט	176
	276 237 213 207 206 201 197	פֿאַרחושכדיקער	294
	349 347 330 320 319 294 277	פֿאַרחלומט	358 176 175
	369	פֿאַרחלומטער מלאך	254
צרות צרורות	320	פֿאַרקלשט	281 279 164
		פֿאַרהרשן	157
קבוץ	123	פֿאַרייאַושט	199
קבורה	232	פֿאַרפּישופּט	242 176
קבלת־שבת	91	פֿאַרמיאָסן	151
קבצן	227 180 175 159 155 105	פֿאַרמסרן	171
	309 306 305	פֿאַרנואַפּן	155
קבצנות	159	פֿאַרסמטע	260
קבצנים	365 91		
קבר	157 119 108 107 56 50 29	צאינה וראינה	358 94 93
	351 327 289 244 224 166 162	צבועקעס	233
	366 358	צדיק	341 332 238 104
קברים	255 250 217 167	צדיקים	104
„קדוש”	358 221	צדיק־הדור	332
קדושים	5	צדיקס	104
קדחת	318 317 264 263 169 160 89	צדקה	233 156 105
	354 352 329	צדקת	358 178
„קדיש”	358 332 248 180 156 36	צוואה	36
קהילה	127	צוגעגנבעט	102
קהל	365 172 103 14 13	צו להכעיס (צולאָכעס)	293 179
קהלשע	179 103	צורה	294 293 173 170
קודש־קדשים	358	ציוניסט	129 31
קול	261 204 148 22	צלם	358 255
קונדס	184	צנועה	341 333 43
קונדסעווען	179	צניעותדיקייט	173 160 156

358 171	ראשי-תיבות	212	קונה
71 70 66 65 64 48 19 14 13	רב	332	קונה-הפל
224 150 136 129 120 119 90 72		93	קונטרסים
358 339		266 254	קורח
174 162 149 97 30	רבנו-של-עולם	230	קורחס אוצרות
350 266 178		358	קושיא, קושיות
310	רבותא	358 205 184 12	"קידוש"
70 69 67 66 65 64 63 61 48	רבי	358 315	קיימא-לן
226 133 132 120 119 118 72 71		358	קיינ עין-הרע
358		358 185	קליפה
309 250	"רבי-געלט"	358 110 32	קללה
118 72 71 67 66 65 64 63	רבין	358 352 351 267 168 132	קללות
150		367	
150 66 64 63	רבינט	305	קלעזמער (פלייזמר)
110	"רביעי"	43	קלעזמארים (פלייזמר)
358 65 64 63	רביצן	180	קמצן
63	רביצנט	329 270 181	קנאה
326	ר' ישראל	72	קנס
231	רבנים	358	קרבן
364	רוב	358 130	קרבנות
307 182 168	רוגז	366 358	קרוב
162	רודף-שלומניק	358 225 201 22	קרובים
330 183 164	רוח	358 342 309 117	"קריאת-שמע"
162	רוח-הקודש	322 217	"קריעה"
63	רוחניות	257 67 19	קריעת ים-סוף
317 233	רופא	87	קרירה
63	רחמנא-ליצלן	307	קרן
331 308 260 236 234	רחמנות	97	"קרקע"
211 202 70	ריח	97	"קרקע'ס"
182 79	רכילות	306 304 221 87	קשיא (זע: קושיא)
168	רכילותניצע	317	קשיות (זע: קושיות)
182	רכילותניק		
121	רכילותניקעס	358	ראיה
169	רמאי	158	ראש-המדברים
363	רמז	158	ראש-הקהל
156	רעה	358 216 90 73	ראש-השנה
205 182 170 163 86 40 33	רעש	90	ראש-השנה לאילנות
150	רעשן	117	ראש-חודש

365 99 41	שדכנים	263 253 225 139 128 100	רפואה
358 316 159	שה"יפה"י	298	
205 184	"שהכל"	349 171	רפואה שלימה
117	שהלך	248 160	רציחה
117	שהלכה	15	רשות
117	שהלך לנקבה	364	רשות הרבים
276 157	שוחד	113 103 40	רשימה
139	שוחט	266 264 185 165 16	רשע
318 171	שוטה	186	רשעות
318	שוטה שבעולם	185	רשע מרושע
131	שולחן-ערוך		
348	שומר ומציל		
76	שופט	171	שאינו יודע לשאול
101	שופטים	358 136 65	שאלה
366 296 286 263 224 196	שופר	358 224 13	שאלות
347	שופר של משיח	348 318 252 136	"שאָר יַרְקוֹת"
358 164	שור-הבר	370	שארית-הפליטה
367	שורה	50	שבועה
365 230	שורות	258	שבועות
358	שותף	201 106 22	"שבעה"
358 71	שותפים	254	שבעה מדורי גיהנום
135 16	שחרית	358 307 157	שברייפלי
297 205 (זע: לשון)	שטום-לשון	92 91 86 70 69 67 61 59 15	שבת
358	שטות	232 205 126 119 117 111 109 97	
159	שיבוש	265 250	
246 227 217 205 198 42 41	שידוך	156	שבת-גוי
328 318 309		61	שבתדיקן
365 41	שידוכים	12	שבתדיקע
208 200 184 131 120 55 53	שיכור	319 164 114 113 13	שבת הגדול
306 299 297 289 282 266 222		358	
358 339 325 324		358 228 123	שבתים
358	שיפורים	117	שבת-מברכים
139	שיפורט	13	שבת-תשובה
266 184 131	שיכורן	358 193 180 171 67	שגעון
317 (אָ מאַס, אַ גרענעץ)	שיעור	358 313	שגעונות
320		254 253 184 183	שד
226	"שיר-המעלות"	324 255 57	שדים
156	שירינים	99 42 41	שדכן

שקלים 72	שכינה 162
שקר 169	שכן 17 13 78 79 86 98 210 222
שקרן 161 169	שכנה 326
	שכנטע 91
	שכנטעס 102
שאן ידיכם 342	שכנים 87 86 78
שונא 186 199 211 213 214 219	שכנימס 95
314 296 236 228 227 220	שכנס 136 86 43
שונאים 16 53 139 227 190 349 351	שלום 30 88 175 205 233 326
352	שלמה המלך 264
שונאימס 300 352	שלום-עליכם 118
שונא-ישראל 186	שלום-עליכמדיק 27
שונא-ציון 186	שלום-עליכמס 118
שונאי ציון וירושלים 351	שלוש-סעודות 37 358
שטן 168 183	שליחות 365
שכל 27 73 135 139 149 171 198	שליחותן 107 358
358 302 301 231 221 212	שליחים 370
שכר 63 110	שלימזל 157 167 185 319
שמחה 46 122 227 310 349	שלימזלען 139
שמחות 350 351 358	שמד 181 298
שמחה וששון 334 358	שמדן 83 126
שגאה 182 186 213 214 247 329	שם-דבר 168
שגאת-חינם 186	„שמונה-עשרה“ 69 112 117 187 199
שעיר לעזאזל 260	358 342 217
שריד ופליט 358	שמיטה 304
שריפה 69 109 195 253 254 257	שמן זית זך 178 262
	שמע 28
	שמע ישראל 308
תאוה 165 168 358	שמעני 28
תבואה 219	שמש 111 117 305
תגנוב 91	שני סוסים 76
תהילים 194	שנת 109
תודה 88	שעה 19 46 66 135 145 223 347
תוהו ובוהו 170	358 349
תוכחה 352	שעטנז 246 316 358
תופס 301	„שפוך חמתך“ 115
תורה 71 109 168 237 249 266 326	שפע 367
330 328	שקל 72

תענית-אסתר 358(זע: אסתר-תענית)	תחית-המתים 61 174 237 253 304
תפוח 143	306
תפוח-זהב 143	תחמוד 91
תפוצות 7 365	תירוץ 87 215 221 307 358
תפילה 16 59 117 215 216 322	תירוצים 244 250
תפילות 90 117 127	תכלית 205 319 333 358
תפילין 119 139 141	תכריכים 50 141 180 222 226 315
תפיסה 102 136 166 167 191 201	תכשיט 156 168 175 332
208 334	תל 155 205 313
תקופה 365	תל-אביב 142
תקופות 7	תליה 200 222
תקיעות 73 74 90	תלמיד 70
תקיעת-כף 221	תלמיד-חכם 151 331 341
תקיף 158	תלמידים 66 67 70 367 369
„תרבות“ 369	תם 171 235
תרח 157	תמיד 30 226 367
תרעומת 370	תמעוואַטע 174 205 313
תרפ"ט אלפים 250	תנאי 189
תשובה 166 186 234	תנאף 91
תשליך 71	תנא-קמא 332 358
תשמישי-קדושה 263 366	תנ"ך 218
תשעה-באב 70 119 358	תענוג 176 358
תשעה-ניינציק פפרות 333	תענית 174 358
	תעניתים 164 358

אינהאלט

פארווארט 7

פון נאָענטסטן היימישן קוואַל

- 11 אין מיין פאָטערס וויינגארטן
- 15 פון מיין מאַמעס אוצר — מעשהלעך און גלייכווערטלעך
- 18 פון מיין ברודער אביגדורס חכמות

פון פאָלקס-קוואַל

- 27 שלום-עליכמדיק
- 29 דזשיגאַניש
- 32 אַ ייִדישע מאַמע
- 36 נחת פון קינדער
- 34 זיידע-באָבע און אייניקלעך
- 41 שדכנים און שידוכים
- 43 מחותנים, חתנים און כלות
- 45 מאַן און ווייב
- 57 שוויגערס
- 59 חסידים און מתנגדים
- 61 אַפטימיסטן / גלויביקע
- 63 כלי-קודש, חסידים און אפיקורסים רחמנא ליצלן
- 73 יידן צווישן גוים / ייִדישע פרנסות
- 78 יידן צווישן זיך
- 88 ייִדישע צווישן זיך
- 91 גבירים, אַרעמע לייט, קבצנים
- 93 זקנים און זקנות
- 98 דאָקטוירים
- 101 שופטים און משפטים
- 103 קהל און עסקנים
- 105 גנבים
- 107 אויפן בית-עולם
- 109 „עמד“ — טיפן, זיטן, מנהגים און ווערטלעך
- 113 נעמען און צונעמען
- 115 עס-הארצים

121	מושב-לצים / רכילותניקעס
142	עולים ויורדים
144	וויצן איבער די סאָוועטן
148	געזאַלצענע ווערטלעך און געפעפערטע וויצן

שפראַך־דערשיינונגען און רעדנס־אַרטן

155	סינאָנימען אין דער פּאַלקס־שפראַך
187	האַמאַנימען
220	אַפּאַריזמען
236	מעטאַפּאַרן
253	פאַרגלײַכונגען
268	גוף און נשמה אין פּאַלקס־ווערטלעך
303	ווערטער און גלײַכווערטלעך
321	ווערטלעך אין גראַמען
331	ווערטלעך בלשון סג־נהור
336	ווערטער־שפּיל
340	בינד־ווערטער, קלעפ־ווערטער, ווערטער אַלס שפראַך־קליי

אַלערליי

347	וונטשן און ברכות
351	זידלערײַען און קללות
355	אויסוואַל פון עברית־ווערטער אין פּאַלקס־לשון
359	אויסוואַל פון עברית־נעמען אין מויל פון פּאַלק

363	נאַכוואַרט — פּראָפ' דב נוי
369	לייבל מוריק, מחבר פון דער זאַמלונג „יידישע חכמה" — שמעון קאַנץ
371	אינדעקס פון עברית־ווערטער, פּסוקים און פּאַרייזישטע עברית־וואַרצלען